

**Social- og
Boligstyrelsen**

Nationale retningslinjer for indsatsen mod hjemløshed

Viden til gavn

Publikationen er udgivet af

Social- og Boligstyrelsen

Edisonsvej 1

5000 Odense C

Tlf: 72 42 37 00

E-mail: info@sbst.dk

www.sbst.dk

Udgivet 1. gang: december 2020

Revideret: juni 2025

Layout: 4PLUS4

Download eller se de nationale retningslinjer på www.sbst.dk.

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

Digital ISBN: 978-87-85236-74-6

Nationale retningslinjer for indsatsen mod hjemløshed

Indhold

Kapitel 1: Introduktion	4
Formål med retningslinjerne	4
Hvem skal anvende retningslinjerne?	5
Hvordan kan retningslinjerne anvendes?	5
Principper for god praksis på hjemløshedsområdet	6
Hvilke borgere handler retningslinjerne om?	7
Housing First	9
Opbygning af retningslinjerne	12
 Kapitel 2: Forebyggelse af hjemløshed	 14
Introduktion	14
Retningslinje for generel forebyggelse af hjemløshed (primær forebyggelse)	15
Retningslinje for forebyggelse af risiko for hjemløshed (sekundær forebyggelse)	21
Retningslinje for forebyggelse af tilbagevendende hjemløshed (tertiær forebyggelse)	33
Retningslinje for forebyggelse af hjemløshed i risikofyldte overgange	42
 Kapitel 3: Organisering og samarbejde	 51
Introduktion	51
Retningslinje for kommunal planlægning og organisering af indsatsen	52
Retningslinje for tilgængelighed og fælles faglig tilgang	57
Retningslinje for kvalitetssikring og opfølgning	63
Retningslinje for samarbejde mellem myndigheder på tværs af kommuner	68
Retningslinje for samarbejde mellem kommune og boformer til borgere i hjemløshed	73
Retningslinje for samarbejde mellem kommune og andre sektorer	82
Retningslinje for samarbejde mellem kommune og civilsamfund	88

Kapitel 4: Boligindsatser	92
Introduktion	92
Retningslinje for planlægning af boligindsatsen	94
Retningslinje for boligindsatser til borgere i hjemløshed	99
Retningslinje for bevægelse fra bolig til hjem	103
Retningslinje for boligfastholdelse	107
 Kapitel 5: Borgerrettede indsatser	 115
Introduktion	115
Retningslinje for rådgivning og vejledning	116
Retningslinje for opsøgende og kontaktskabende indsatser	120
Retningslinje for udredning	123
Retningslinje for en handleplan til borgere i hjemløshed	127
Retningslinje for specialiserede indsatser og faglig viden	133
Retningslinje for familie- og netværksorienterede indsatser	138
Retningslinje for uddannelse, beskæftigelsesindsats og forsørgelse	143
Retningslinje for rusmiddelindsatser	154
Retningslinje for fremme af fysisk og mental sundhed	159
Retningslinje for indsatser på boformer for borgere i hjemløshed	166
 Litteraturliste	 175

Kapitel 1: Introduktion

De nationale retningslinjer for indsatsen mod hjemløshed giver kommuner, boformer og andre aktører på hjemløshedsområdet et fælles grundlag for indsatsen mod hjemløshed. Retningslinjerne samler eksisterende viden om virk-somme tilgange og indsatser på hjemløshedsområdet. De bygger på lovgivning og tilhørende vejledninger samt den aktuelt bedste viden fra forskning og praksis. Forskningsmæssigt anvendes især forskning fra VIVE som grundlag for retningslinjerne.

I november 2021 indgik Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, SF, Enhedslisten og Kristendemokraterne den politiske aftale "Fonden for blandede byer – flere billige boliger og en vej ud af hjemløshed". Parterne blev med aftalen enige om en omlægning af indsatsen mod hjemløshed i Danmark, hvor målsætningen er at udbrede Housing First-tilgangen, reducere antallet af mennesker i hjemløshed markant og gøre op med langvarig hjemløshed. Aftalen er fulgt op af lov-ændringer på såvel boligområdet (i 2022) som det sociale område (i 2023), og de nationale retningslinjer er revideret som følge af disse lovændringer.

Første udgave af retningslinjerne blev udarbejdet af Socialstyrelsen med involvering af en række centrale aktører fra hjemløshedsområdet. En arbejdsgruppe bidrog gennem hele processen aktivt til udformningen af retningslinjerne. Arbejdsgruppen bestod af repræsentanter fra SAND – De hjemløses landsorganisation, Kofoeds Skole, Projekt UDEN-FOR, Sammenslutningen af Boformer for Hjemløse (SBH), Foreningen af Dag- og Døgntilbud for udsatte børn og unge (FADD), Faggruppen Hjemløshed under Dansk Socialrådgiverforening, Københavns Kommunes Hjemløseenhed og SundhedsTeam, Holstebro Kommune, Kommunernes Landsforening (KL), Danske Regioner, Rådet for Socialt Udsatte, VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, den daværende Trafik-, Bygge- og Boligstyrelse, Ankestyrelsen og det daværende Social- og Indenrigsministerium. Der-udover bidrog også Odense Kommune og Hjem til Alle alliancen med viden til specifikke retningslinjer.

Social- og Boligstyrelsen har forestået revideringen af retningslinjerne, hvorefter retningslinjerne har været i høring hos udvalgte aktører inden offentliggørelsen.

Ankestyrelsen har kvalitetssikret de enkelte retningslinjer, så ordet "skal" anvendes, hvor kommunerne er forpligtet gennem lovgivningen, mens ord som "bør" eller "kan" anvendes, hvor der er tale om en god faglig praksis.

Formål med retningslinjerne

De nationale retningslinjer giver kommuner og andre aktører et redskab, som kan bidrage til et overblik over væsent-lige elementer i indsatsen mod hjemløshed, både over for den enkelte borger og ved tilrettelæggelsen af indsatsen på hele området.

Retningslinjerne præsenterer krav og muligheder for borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed i relevant lov-givning med tilhørende vejledninger, ligesom de henviser til de sagsbehandlingsmæssige krav, som kommunernes medarbejdere skal overholde. Retningslinjerne bidrager derfor til at øge opmærksomheden på disse borgeres retssik-kerhed.

Housing First-tilgangen har været anvendt på hjemløshedsområdet i Danmark siden 2009.¹ Evalueringer og forskning viser, at Housing First-tilgangen hjælper borgere ud af hjemløshed, men der er stadigvæk et stort potentiale i udbredelsen af tilgangen og de specialiserede bostøttemetoder.² De lovgivningsmæssige ændringer på socialområdet, der trådte i kraft i oktober 2023, understøtter en yderligere udbredelse af Housing First-tilgangen, ligesom retningslinjerne understøtter brugen af tilgangen.

Retningslinjerne sætter ikke kun fokus på arbejdet med borgere, som allerede lever i en hjemløshedssituation, men også på forebyggelse af hjemløshed. I retningslinjerne præsenteres en række anvisninger, som kommuner og andre aktører med fordel kan arbejde med i et forebyggelsesperspektiv.

Hvem skal anvende retningslinjerne?

De nationale retningslinjer er primært målrettet kommunale ledere og andre med ansvar for tilrettelæggelsen af indsatsen både på myndighedsniveau og leverandørniveau. Disse kan i retningslinjerne finde støtte til, hvorledes indsatsen mod hjemløshed bedst muligt kan organiseres.

Herudover kan retningslinjerne give viden om organiseringen og gennemførslen af indsatsen mod hjemløshed for såvel kommunale medarbejdere på myndigheds- og leverandørniveau som private og selvejende NGO'er, regionale tilbud, brugerorganisationer og andre relevante aktører og sektorer.

Hvordan kan retningslinjerne anvendes?

Retningslinjerne præsenterer lovgivningsmæssige forpligtelser, som skal følges. Derudover er de vejledende anvisninger baseret på aktuelt bedste viden og erfaringer, som ikke forpligter den enkelte kommune eller aktør til at fastsætte et specifikt serviceniveau. Retningslinjerne er en samling af den bedste og nyeste viden på området, hvorfor en praksis, der gennemgående følger retningslinjernes anvisninger, vil føre til den bedst mulige indsats mod hjemløshed.

Der skelnes i retningslinjerne mellem anbefalinger til god praksis og forpligtelser i henhold til lovgivningen. Når der er tale om forpligtelser, anvendes ordet *"skal"*, mens der i anvisninger af vejledende karakter anvendes *"bør"*, *"kan"* eller en lignende formulering. Det bemærkes, at det lovgivningsmæssigt ikke altid er en pligt for kommunen at anvende en bestemt indsats, men at kommunen kan vælge mellem flere egnede indsatser afhængigt af den enkelte borgers behov og individuelle forhold. Kommunen skal ved vurdering af, hvilke indsatser der kan anvendes, foretage en konkret og individuel vurdering af den enkelte borgers behov for hjælp.

Mens nogle retningslinjer angiver konkrete handlingsanvisninger til en anbefalet praksis, er andre mere overordnede. Sådanne retningslinjer er stadigvæk rammesættende for en fælles praksis inden for det givne tema.

1 Housing First uddybes i afsnittet om Housing First.

2 Socialstyrelsen (2021): *Styrket implementering af Housing First. Erfaringer fra danske kommuner.*

Principper for god praksis på hjemløshedsområdet

Nedenfor præsenteres ni principper for god praksis i indsatsen mod hjemløshed. Principperne understøtter en helhedsorienteret indsats og bygger på recovery-orienteret rehabilitering.³ De ni principper uddybes og præciseres igennem de nationale retningslinjer og skal ses i sammenhæng med alle retningslinjer og tilhørende anvisninger, der tilsammen udgør aktuelt bedste viden om god praksis på hjemløshedsområdet.

1. Fokus på forebyggelse

Det er væsentligt, at der sættes fokus på det forebyggende arbejde, således at færre borgere oplever en hjemløshedssituation. Der kan med fordel sættes tidligt ind, og det er essentielt i den forebyggende indsats at lave en systematisk opsporing af borgere i risiko for hjemløshed, således at de kan tilbydes indsatser med fokus på etablering og fastholdelse af en relevant boligløsning for den enkelte borger. Det er i det forebyggende arbejde også vigtigt at være opmærksom på børn og unge under 18 år i risiko for hjemløshed. For denne gruppe kan indsatsen fokusere på fx at sikre anbragte unge en stabil overgang fra anbringelse til selvstændigt voksenliv.

2. Tilgængelig og tværgående rådgivning

Når borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed har behov for hjælp, er det væsentligt, at der som første skridt er muligheder for rådgivning i kommunen, og at den opleves tilgængelig af den enkelte borger. Rådgivningen skal desuden være tværgående, så den enkelte borger kan få rådgivning om sin samlede livssituation. Der kan med fordel tænkes i flere forskellige rådgivningsmuligheder, hvor rådgivningen både kan rumme den forebyggende indsats, fx til unge som ikke har en bolig, men som opholder sig midlertidigt hos familie, venner mv., og den opsøgende indsats, fx for borgere i hjemløshed på gaden.

3. Systematisk og helhedsorienteret myndighedsudredning

Når borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed har et ønske om hjælp, skal der foretages en systematisk og helhedsorienteret myndighedsudredning af den enkelte borgers livssituation. Udredningen skal sikre, at den enkelte borger efterfølgende visiteres til den rette indsats på baggrund af en faglig vurdering og den enkelte borgers egne ønsker. Myndighedsudredningen bør indgå i planlægningen af den efterfølgende indsats, ligesom myndighedsudredningen med fordel kan inkludere relevant viden fra eventuelle udredninger/afdækninger foretaget af andre aktører.

4. Helhedsorienteret tilgang

Det er væsentligt, at den enkelte borger oplever en helhedsorienteret tilgang i indsatsen, hvor udgangspunktet er den enkelte borgers oplevede og umiddelbare behov, og at indsatsen retter sig mod alle relevante sociale, helbreds- mæssige og øvrige behov hos den enkelte borger. Indsatser for borgere i hjemløshed bør baseres på en handleplan⁴ udarbejdet af den kommunale myndighed i samarbejde med den enkelte borger. Handleplanen skal være individuel og udarbejdet på baggrund af en systematisk og helhedsorienteret udredning af den enkelte borgers behov. Handleplanen skal desuden tydeligt beskrive sammenhængen mellem den enkelte borgers mål og de indsatser, der iværksættes. Den bør også forholde sig til væsentlige elementer fra den enkelte borgers eventuelle andre planer, fx behandlingspla-

3 Se Social- og Boligstyrelsens hjemmesider (www.sbst.dk og www.social.dk) for yderligere information om og definitioner på begreberne recovery-orienteret rehabilitering og empowerment.

4 Handleplanen henviser til servicelovens §§ 141 stk. 1 og 7 (en helhedsorienteret plan) og 142, stk. 1 og 5 (en helhedsorienteret plan), jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025. Såfremt en borger tager ophold på en boform efter servicelovens § 110, skal der udarbejdes en handleplan jf. servicelovens § 142. Ud over reglerne om handleplan i serviceloven, kan reglerne om barnets plan, ungeplan og forældrehandleplan i barnets lov (§§ 77, 91, 108 jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025) efter omstændighederne være relevante, hvorfor de også vil blive beskrevet i retningslinjerne.

ner, opholdsplaner og jobplaner. Handleplanen bør være et redskab, der bruges aktivt og i samarbejde med den enkelte borger i indsatsforløbet, og som sikrer, at der arbejdes koordineret hen mod et fælles defineret mål.

5. Borgerinddragelse og samarbejde

Det er afgørende, at såvel sagsbehandlingen som de iværksatte indsatser gennemføres i samarbejde med den enkelte borger, så vedkommendes perspektiv, ønsker og mål indgår i tilrettelæggelsen af indsatsen hele vejen igennem den enkelte borgers forløb. Medarbejdere skal samarbejde med borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed og støtte den enkelte borger i at træffe valg om mål og indsatser. Det er væsentligt, at samarbejdet mellem den enkelte borger og medarbejderne foregår i en proces præget af respekt, tryghed og tydelighed for den enkelte borger.

6. Understøttende organisatoriske rammer

Organisatoriske og ressourcemæssige rammer er grundlæggende betingelser for at kunne yde en god social indsats. Den sociale indsats bør fx være let tilgængelig og opleves rummelig af borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed, som har behov for hjælp. Der bør ligeledes være en sammensætning af medarbejdere med de rette kompetencer samt et stærkt fokus på tværgående samarbejde mellem forvaltninger og sektorer, herunder civilsamfundet.

7. Systematisk dokumentation og kvalitetssikring

Der bør ske en løbende og systematisk dokumentation af den sociale indsats, både i de enkelte borgerforløb og overordnet i kommunens samlede sociale indsats for borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed. I det enkelte borgerforløb bør dokumentationen sikre en løbende vurdering af, om indsatsen har de ønskede virkninger, så indsatsen løbende efter behov kan justeres i samarbejde med den enkelte borger. Overordnet bør kommunen løbende og systematisk indsamle data til brug for kvalitetsvurdering og -udvikling af indsatsen. Desuden bør en systematisk dokumentation bidrage til en fælles faglig praksis på tværs af medarbejdere.

8. Anvendelse af aktuelt bedste faglige viden

Alle sociale indsatser bør baseres på aktuelt bedste faglige viden fra forskning og praksis. Det er ledelsens ansvar, at medarbejderne har kendskab til aktuelt bedste viden. Det er medarbejdernes ansvar at anvende aktuelt bedste viden i faglige vurderinger og at tilpasse indsatsen til den enkelte borgers behov og ønsker.

9. Strategisk og systematisk udvikling af boligmassen

Der bør være et strategisk og systematisk perspektiv på udviklingen af boligmassen i de enkelte kommuner, således at boligmassen modsvarer behovene blandt borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed i kommunen. Der bør derfor med jævne mellemrum gennemføres en kortlægning af boligmassen, herunder også dens prismæssige og fysiske tilgængelighed for målgruppen. Tilsvarende bør der være et overblik over målgruppen af borgere i hjemløshed og i risiko for hjemløshed samt målgruppens boligmæssige behov. Det kan understøtte en strategisk og systematisk udvikling af den kommunale boligmasse.

Hvilke borgere handler retningslinjerne om?

De nationale retningslinjer handler om indsatsen mod hjemløshed, og de handler både om borgere, som lever i en hjemløshedssituation, og borgere, som er i risiko for hjemløshed. Retningslinjerne vedrører indsatser for borgere i begge kategorier med lovligt ophold i Danmark.

Der findes flere definitioner af hjemløshed og en hjemløshedssituation. Lovgivningsmæssigt defineres målgruppen i botilbudsvejledningen til servicelovens § 110 (boformer til borgere i hjemløshed) således:

”Målgruppen for optagelse i et midlertidigt botilbud efter servicelovens § 110 spænder fra personer, der står helt uden tag over hovedet (hjemløshed) til personer, der har en bolig, de ikke kan fungere i (funktionel hjemløshed), og som evt. er i risiko for at miste boligen, hvis der ikke sættes ind i tide med relevant hjælp. Hjemløshed er et flertydigt begreb, fordi det ofte relaterer sig til og falder sammen med en lang række af andre problemer end blot manglen på en bolig. Alkohol- og stofmisbrug, blandingsmisbrug, psykisk lidelse, vold, kriminalitet, ringe arbejdsmarkedstilknytning, manglende sociale netværk, et omflakkende liv og rodløshed er blot nogle af de problemer, der hænger sammen med hjemløshed”.⁵

Forskningsmæssigt defineres en hjemløshedssituation i VIVEs nationale kortlægninger således:

”Som hjemløse regnes personer, som ikke disponerer over egen (ejet eller lejet) bolig eller værelse, men som er henvist til midlertidige boalternativer, eller som bor midlertidigt og uden kontrakt hos familie, venner eller bekendte. Som hjemløse regnes også personer uden et opholdssted den kommende nat”.⁶

Hverken den lovgivnings- eller den forskningsmæssige definition kan stå alene. Den forskningsmæssige definition har fokus på boligsituationen. Den lovgivningsmæssige definition angiver, at borgere i målgruppen typisk har flere og komplekse sociale problemstillinger ud over mangel på bolig, og den rummer, at borgere i målgruppen også kan være borgere i ”funktionel” hjemløshed. Sidstnævnte betyder, at de har en bolig, men i kortere eller længere perioder ikke formår at anvende boligen, typisk på grund af sociale problemer, og at de derfor opholder sig fx på gaden, på herberger/forsorgshjem eller hos familie, venner eller bekendte. Den lovgivningsmæssige definition omhandler dog kun målgruppen for boformer for borgere i hjemløshed, mens den forskningsmæssige definition netop folder hjemløshedssituationen ud, og det tydeliggøres, at borgere i hjemløshed kan opholde sig mange forskellige steder. De nationale retningslinjer baserer sig på en forståelse af målgruppen og deres situation, som indeholder både den lovgivnings- og den forskningsmæssige definition.

De nationale retningslinjer omhandler også forebyggelse af hjemløshed. Derfor er der også fokus på gruppen af borgere i risiko for hjemløshed. Det er i den sammenhæng væsentligt at tydeliggøre, at der er forskellige former for risici og forebyggelsesindsatser, som spænder fra hele (eller større grupper i) befolkningen, over gruppen af borgere i risiko for hjemløshed og til gruppen af borgere, som allerede har erfaringer med hjemløshed.

Kendte risikofaktorer for hjemløshed omfatter bl.a. at have haft behov for sociale foranstaltninger i barndommen eller ungdommen, et problematisk rusmiddelbrug, psykiske lidelser, kriminalitet, lavt uddannelsesniveau og lav indkomst. Gruppen af borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed er en meget sammensat og foranderlig gruppe af borgere.

5 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 183.

6 Benjaminsen, L. (2024): *Hjemløshed i Danmark 2024. National kortlægning*.

re, hvor mange har, eller har haft, både arbejde og bolig, mens andre lever, eller har levet, et liv "på kanten". Hjemløshed kan altså opleves både som resultatet af en pludselig opstået, voldsom eller traumatisk begivenhed eller som del af en længerevarende social deroute.⁷

At tale om risiko for hjemløshed kan ses i sammenhæng med en ændret forståelse af hjemløshed fra en mere statisk til en mere dynamisk forståelse. Tidligere bar forståelsen af hjemløshed præg af en "downward-spiral"-teori, der anså hjemløshed for at være et resultat af en nedadgående social spiral, hvor stadigt flere bånd til samfundet blev brudt. Den forståelse er blevet afløst af en mere dynamisk forståelse af hjemløshed, der i litteraturen benævnes "pathways-tilgangen". Denne tilgang tager udgangspunkt i nyere forskning, der har vist, at socialt udsatte grupper ofte har flere bevægelser ind og ud af hjemløshed over et livsforløb, og at der dermed er en væsentligt større dynamik og variation i hjemløsheden end tidligere antaget.⁸

Housing First

De nationale retningslinjer bygger på Housing First-tilgangen. Housing First-tilgangen blev udviklet af Sam Tsemberis i USA i begyndelsen af 1990'erne.⁹ Housing First er i dag en udbredt tilgang i arbejdet med borgere i hjemløshed i mange lande, og tilgangen har været anvendt i Danmark siden 2009, hvor den blev introduceret i forbindelse med Hjemløsestrategien.¹⁰

Housing First-tilgangen bygger på følgende kerneprincipper:

- » Boligen som en basal menneskeret
- » Respekt, empati og medmenneskelighed over for alle borgere
- » En forpligtelse til at arbejde med borgerne, så længe de har behov
- » Selvstændige boliger i almindeligt byggeri
- » Adskillelse af bolig og støttetilbud
- » Udgangspunkt i borgerens behov og selvbestemmelse
- » Recovery-orientering
- » Skadesreduktion.

Housing First-tilgangen bygger derudover på en række bredere strømninger i udviklingen af sociale indsatser over for borgere med sociale støttebehov. Det være sig i form af recovery, rehabilitering, af-institutionalisering, normale leve- og boligforhold, individuel social støtte og helhedsorienterede serviceydelser fra forskellige instanser.

Housing First-tilgangen baserer sig på en grundopfattelse af boligen som en menneskeret. Borgerne tilbydes derfor i starten af en indsats en relevant boligløsning. Formålet er at stabilisere borgernes boligforhold som udgangspunkt for, at der kan arbejdes med deres andre problemstillinger. Udover at flytte i egen bolig får de derfor den nødvendige sociale støtte for, at de kan bo i og fastholde boligen. Støtten er individuel, helhedsorienteret og fleksibel, og den tager udgangspunkt i den enkelte borgers behov. Støtten gives som en udgående funktion, primært i borgernes eget hjem,

7 Ramsbøl, H. og Hansen, S.J. (red.) (2017): *Perspektiver på udsathed*.

8 Benjaminsen, L. og Enemark, M.H. (2017): *Veje ind og ud af hjemløshed. En undersøgelse af hjemløshedens forløb og dynamik*.

9 Pleace, N. (2019): *Housing First-håndbog. Europa og Socialstyrelsen* (2022); *Housing First-tilgangen. Manual til hjemløhedsområdet*.

10 Indenrigs- og Socialministeriet (2009): *Regeringens hjemløsestrategi – En strategi til at nedbringe hjemløshed i Danmark*.

eller der hvor de opholder sig. Støtten er uafhængig af boligen, hvilket betyder, at selvom borgerne skulle miste boligen i en periode, gives støtten stadigvæk, hvis de har behov for det.¹¹

Housing First-tilgangen handler dog om meget mere end en bolig og nødvendig social støtte. Den handler også om, at borgerens recovery proces skal understøttes af en hensigtsmæssig og tværgående organisering af den samlede indsats med udgangspunkt i og fokus på den enkelte borgers behov. Det omfatter, at medarbejderne omkring borgerne tror på recovery som en mulighed for den enkelte – dvs. at medarbejderne tror på, at den enkelte borger i hjemløshed kan udvikle sig og komme ud af hjemløshedssituationen.¹² Den enkelte medarbejders tro på borgernes muligheder er af væsentlig betydning for resultaterne, hvilket bakkes op forskningsmæssigt.¹³

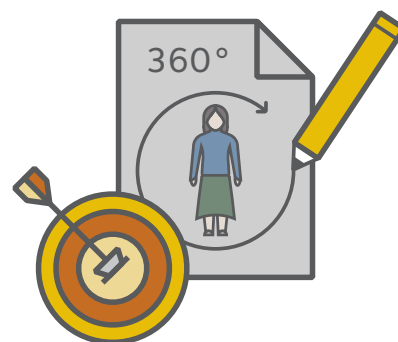
Tilgangen skal også ses i sammenhæng med nogle særlige lovgivningsmæssige konstruktioner på boligmarkedet og i det sociale hjælpesystem, som fx den kommunale anvisningsret i det almene boligbyggeri og boformer for borgere i hjemløshed efter serviceloven. I Danmark eksisterer der et selvmøderprincip på boformer for borgere i hjemløshed efter serviceloven, således at borgere i hjemløshed selv kan opsøge og optages på disse boformer overalt i landet¹⁴.

At arbejde ud fra Housing First-tilgangen kræver en tværfaglig organisering i kommunen, herunder et tæt samspil mellem alle relevante aktører både i og uden for kommunen. Nyere undersøgelser viser, at der er tre centrale forudsætninger, som skal være på plads, hvis Housing First-tilgangen skal fungere succesfuldt i praksis. De tre forudsætninger er:

- » En systematisk tilgang til at skaffe boliger til indsatsen
- » En systematisk praksis for at tilbyde borgere i hjemløshed, der flytter i egen bolig, social støtte efter de specialiserede støttemetoder
- » En organisering og et samarbejde mellem relevante aktører, som understøtter udførelsen af indsatsen.¹⁵

Helhedsorientering

At arbejde helhedsorienteret er et væsentligt lovgivningsmæssigt princip og et væsentligt element i en Housing First-baseret indsats. I Housing First-tilgangen arbejder man ud fra en recovery-orienteret rehabiliterende tilgang, som tager udgangspunkt i den enkelte borgers håb, ønsker og drømme. Det betyder, at man som fagperson forsøger at tage udgangspunkt i borgerens indefra-perspektiv og have fokus på borgerens potentialer og ressourcer. Samarbejdet mellem fagperson og borger er afgørende for en vellykket indsats.

Det er vigtigt, at medarbejderne på tværs af sektorer og fagområder formår at arbejde helhedsorienteret. Helhedsorientering handler om, at medarbejderne i kontakten med borgerne forstår sammenhængen og kompleksiteten i den enkelte borgers liv fra flere forskellige perspektiver, og at de handler på baggrund af dette. Der lægges altså vægt på at finde en samlet løsning på den enkelte

11 Socialstyrelsen (2022): *Housing First-tilgangen. Manual til hjemløhedsområdet*.

12 Pleace, N. (2019): *Housing First-håndbog. Europa*.

13 Væksthusets Forskningscenter (2017): *Sagsbehandlerens betydning for udsatte borgers jobchancer. Hovedpointer*.

14 Pleace, N. (2019): *Housing First-håndbog. Europa*.

15 Benjaminsen, L., Christensen, R.A. og Hundahl, M.S. (2020): *Udbredelsen af Housing First. Muligheder og barrierer i implementeringen af Housing First på hjemløhedsområdet i Danmark*.

borgers ofte sammenhængende og komplekse problemer. Udgangspunktet er, at det ikke er muligt at se sammenhængen og kompleksiteten på tværs af den enkelte borgers problemstillinger, ressourcer og behov fra én specialiseret vinkel. Sammenhængen og kompleksiteten må i stedet forstås ud fra et helhedssyn, som omfatter og medtænker den enkelte borgers samlede livssituation.¹⁶

Helhedssynet og helhedsorienteret sagsbehandling er forankret i den danske lovgivning, hvor især paragrafferne om helhedsorienteret sagsbehandling samt rådgivning og vejledning af borgere er væsentlige på tværs af disse retningslinjer. De relevante regler findes i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, i lov om social service og i barnets lov.

Retssikkerhedsloven indeholder bestemmelser om hvilke processer for sagsbehandling, der skal overholdes. Herunder at den enkelte borger skal inddrages i sagsbehandlingen, at ansøgninger skal behandles efter alle muligheder for hjælp i den sociale lovgivning, og at den bevilgede hjælp skal tilrettelægges ud fra en samlet vurdering af den enkelte borgers situation og behov for hjælp på længere sigt.¹⁷

Serviceloven og barnets lov indeholder bestemmelser om rådgivning og vejledning. Kommunerne skal gennem gratis rådgivning sørge for at forebygge sociale problemer, hjælpe den enkelte borger over øjeblikkelige vanskeligheder og på længere sigt sætte den enkelte borger i stand til at løse opståede problemer ved egen hjælp, jf. servicelovens § 10.¹⁸ Kommunen skal også rette sin rådgivning mod børn og unge, så de jf. § 28 i barnets lov kan få gratis rådgivning med henblik på at forebygge sociale problemer og hjælpe barnet eller den unge over øjeblikkelige vanskeligheder. Desuden skal kommunen yde gratis familieorienteret rådgivning til (kommende) forældre eller andre, der sørger for et barn eller en ung, løsning af vanskeligheder i familien, jf. barnets lov § 29. Kommunen skal ligeledes tilbyde gratis rådgivning, undersøgelse og behandling til børn og unge med adfærdsvanskeligheder og deres familier efter barnets lov § 31 samt tilbyde gratis rådgivning, undersøgelse og behandling til børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne samt deres familier jf. barnets lov § 81.¹⁹ Derudover er der en særskilt bestemmelse om rådgivning til mennesker med nedsat fysisk og psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer, jf. servicelovens § 12.²⁰

I principmeddelelse 22-18 har Ankestyrelsen fastslået, at kommunen som udgangspunkt kun har pligt til at vejlede, hvis der er anledning til dette. Det følger af god forvaltningsskik, at en myndighed efter omstændighederne også er forpligtet til at vejlede på eget initiativ. Det betyder, at kommunen har pligt til at vejlede, selvom borgerne hverken direkte eller indirekte har bedt om vejledning. Det betyder også, at vejledningen ikke nødvendigvis skal ske i forbindelse med en ansøgning om hjælp, men fx kan ske i forbindelse med opfølgning. Vejledningen forudsætter, at kommunen i forvejen er i kontakt med borgerne.²¹

16 Guldager, J. (2011): *Helhedssyn – teori og modeller på børnefamilieområdet*.

17 Retssikkerhedslovens §§ 4, 5 og 6, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

18 Jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025

19 Jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

20 Jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

21 Ankestyrelsens principmeddelelse 22-18, se Ankestyrelsens hjemmeside, www.ast.dk.

Opbygning af retningslinjerne

De nationale retningslinjer består af en række konkrete retningslinjer for indsatsen mod hjemløshed. Til hver retningslinje er knyttet en række anvisninger, som udfolder, hvordan retningslinjen kan realiseres.

De enkelte retningslinjer er bygget op efter følgende struktur:

- » **Formål** med retningslinjen
- » **Retningslinjen understøtter**, som beskriver en række gevinster ved at følge retningslinjen
- » **Værd at vide** som præsenterer nyttig viden om den specifikke retningslinje
- » **Anvisninger** der er baseret på lovgivning og/eller aktuelt bedste viden fra forskning og praksis
- » **Praksis og gældende lovgivning** hvor relevant lovgivning for den specifikke retningslinje kobles til praksis, fx ved hjælp af vejledninger til lovgivningen og principmeddelelser fra Ankestyrelsen. Lovgivningen citeres ikke nødvendigvis direkte. Forskelligt sprogbrug i forskellige lovgivninger og vejledninger kan medføre skiftende sprogbrug i retningslinjerne, herunder særligt i afsnit under "Praksis og gældende lovgivning".

Kapitel 2: Forebyggelse af hjemløshed

I kapitlet præsenteres en række retningslinjer med anvisninger om kommunernes og andre aktørers muligheder for at forebygge hjemløshed. Retningslinjerne kommer omkring forebyggelsesperspektivet helt fra den generelle forebyggelse til forebyggelse af tilbagevendende hjemløshed. Derudover sættes der fokus på forebyggelse af hjemløshed i særligt risikofyldte overgange – overgange der er identificeret som særligt kritiske for borgeres risiko for at opleve hjemløshed.

Kapitel 3: Organisering og samarbejde

Indsatsen mod hjemløshed kræver fokus på og prioritering af indsatsen og samarbejdet både inden for og uden for den kommunale organisering. Kapitel 3 præsenterer retningslinjer og anvisninger, som omhandler organiseringen af den kommunale indsats samt af samarbejdet med væsentlige aktører på området.

Kapitel 4: Boligindsatser

Tilgængeligheden af boliger er væsentlig for indsatsen mod hjemløshed og for Housing First-tilgangen. Kapitel 4 sætter fokus på, hvordan der kan arbejdes med boliger på hjemløshedsområdet både på et strategisk niveau og med borgerne. Retningslinjerne spænder fra planlægningen af boligindsatsen, over arbejdet med at gøre en bolig til et hjem og til fastholdelse af boligen.

Kapitel 5: Borgerrettede indsatser

Kapitlet præsenterer en række retningslinjer med anvisninger om de direkte, borgerrettede indsatser på hjemløshedsområdet. Fundamentet for anvisningerne er bl.a., hvordan den enkelte borger i hjemløshed kan støttes i en recovery-proces med en rehabiliterende og helhedsorienteret indsats.

Kapitel 2: Forebyggelse af hjemløshed

Introduktion

Arbejdet med hjemløshed har i en del år primært handlet om at afhjælpe borgeres akutte eller aktuelle hjemløshed. Forskning peger dog på, at en indsats for at forebygge hjemløshed har effekt og kan være omkostningseffektiv.²² Forebyggelse af hjemløshed handler om at have politikker, praksis og retningslinjer for arbejdet med at rådgive og tilbyde indsatser, der reducerer risikoen for, at borgere vil opleve hjemløshed. Forebyggelse af hjemløshed betyder ligeledes, at borgere, der har levet i hjemløshed, skal have den nødvendige støtte til at stabilisere deres boligsituation, styrke den sociale integration og i sidste ende reducere risikoen for tilbagevendende hjemløshed.

Årsagerne til hjemløshed omfatter både individuelle, relationelle, strukturelle og organisatoriske faktorer. Det betyder, at forebyggelse af hjemløshed ikke kun bør omfatte indsatser målrettet enkeltpersoner, men også bredere indsatser og tiltag rettet mod de strukturelle og organisatoriske forhold. Forskningsmæssigt er der generelt en stigende enighed om, at hjemløshed opstår i et samspil mellem de forskellige faktorer.²³ De strukturelle faktorer kan omfatte forhold som arbejdsløshed og boligmangel, mens de organisatoriske faktorer vedrører velfærdssystemets indretning, herunder tilrettelæggelse af arbejdet i forbindelse med tildeling af sociale ydelser og indsatser for socialt udsatte grupper. De relationelle faktorer handler om betydningen af sociale netværk, fx familierelationer og øvrige sociale netværk, mens de individuelle risikofaktorer fx kan være psykiske lidelser, problematisk rusmiddelbrug eller kognitive funktionsnedsættelser. Det er vigtigt at se risikofaktorer i en sammenhæng og som noget, der gensidigt påvirker hinanden.

I forskning skelnes mellem primære, sekundære og tertiære forebyggende indsatser.²⁴

- » De primære forebyggende indsatser handler om generel forebyggelse målrettet en bredere del af befolkningen og kan for så vidt også gælde forebyggelse af andre sociale problemer end hjemløshed.
- » De sekundære forebyggende indsatser handler om forebyggelse for borgere, som lever med én eller flere risikofaktorer for hjemløshed. Her handler det om at undgå, at disse borgere kommer i en egentlig hjemløshedssituation.
- » De tertiære forebyggende indsatser handler om forebyggelse for borgere, som allerede har erfaringer med hjemløshed. Det vil sige borgere, som har levet i hjemløshed, og hvor det handler om at forebygge tilbagevendende hjemløshed.

22 Centrepont (2016): *Is prevention cheaper than the cure? An estimation of the additional costs of homelessness for NEET young people.*

23 Benjaminsen, L. og Enemark, M.H. (2017): *Veje ind og ud af hjemløshed. En undersøgelse af hjemløshedens forløb og dynamik.*

24 Sundhedsstyrelsen (2005): *Terminologi. Forebyggelse, sundhedsfremme og folkesundhed.*

RETNINGSLINJE FOR GENEREL FOREBYGGELSE AF HJEMLØSHED (PRIMÆR FOREBYGGELSE)

Formål

Formålet med retningslinjen er at sikre, at alle borgere har adgang til en generel forebyggende indsats, der styrker deres muligheder for et almindeligt hverdagsliv.

Retningslinjen understøtter:

- » at den enkelte kommune arbejder med generel forebyggelse, og at færre borgere dermed er i risiko for hjemløshed eller kommer til at leve i hjemløshed.

Værd at vide

Primær forebyggelse har til formål at forhindre, at problemer opstår. Der er derfor tale om en særligt tidlig indsats.²⁵ Indsatsen kan være målrettet borgere generelt eller udvalgte grupper, fx ud fra køn eller alder. I den tidlige forebyggelse udviser den enkelte borger ikke specifik risikoadfærd, så indsatserne målrettes i stedet hele befolkningsgrupper.

Et opmærksomhedspunkt for primær forebyggelse af hjemløshed er, at forskning peger på, at den enkelte borgers oplevelser i grundskolen er en væsentlig risikofaktor for hjemløshed, og især mobning og følelsen af eksklusion fra fællesskaberne har præget størstedelen af unge i hjemløshed.²⁶

Lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø giver anvisninger på, hvordan skoler og uddannelsessteder skal arbejde hen imod et godt undervisningsmiljø.²⁷ Det er væsentligt for at fastholde eleverne i et uddannelsessystem, som kan være med til at sikre en bedre tilknytning til arbejdsmarkedet.

Serviceloven giver også kommuner muligheder for at yde en tidlig forebyggende indsats. Dette kan ske gennem tilbud om gruppebaseret hjælp og støtte (§ 82 a), tilbud om individuel hjælp og støtte i en tidsbegrænset periode på op til seks måneder (§ 82 b) og støtte i tilbud i samarbejde med civilsamfundet og den frivillige sektor (§ 82 d).²⁸

Endelig skal kommunerne efter barnets lov tilbyde tidligt forebyggende indsatser til barnet, den unge eller familien, såfremt kommunen vurderer, at indsatsen kan imødekomme barnets eller den unges behov.²⁹

25 Sundhedsstyrelsen (2005): Terminologi. Forebyggelse, sundhedsfremme og folkesundhed

26 Gaetz, S., O'Grady, B., Kidd, S. og Schwan, K. (2016): *Without a Home: The National Youth Homelessness Survey*

27 Lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø jf. lovbekendtgørelse nr. 316 af 5. april 2017.

28 Servicelovens §§ 82 a, 82 b og 82 d, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

29 Barnets lov §§ 30,31, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

Se også *Retningslinje for rådgivning og vejledning* i kapitel 5 om borgerrettede indsatser.

Anvisninger for generel forebyggelse af hjemløshed

Kommunen skal stille gratis rådgivning til rådighed for borgere.³⁰

- » Rådgivningen skal kunne gives som et anonymt og åbent tilbud.³¹
- » Kommunen skal i forbindelse med rådgivningen være opmærksom på, om borgere har behov for anden hjælp efter den sociale lovgivning eller anden lovgivning.³²
- » Hvis borgere ansøger om hjælp, skal kommunen se på alle muligheder for hjælp inden for den sociale lovgivning.³³
- » Kommunen bør sikre, at der skabes overblik over, hvilke tilbud om rådgivning og vejledning der findes lokalt, så medarbejderne ved, hvortil de kan henvise borgere, og så borgere ved, hvor de kan henvende sig. Kommunen skal dog være opmærksom på, om borgere ved henvendelse om rådgivning reelt også ansøger om støtte.
- » Kommunen kan med fordel samarbejde med frivillige eller private organisationer om at sikre gode og forskellige rådgivnings- og vejledningstilbud.
- » Kommunen bør sikre, at skriftlige henvendelser til borgere er skrevet i et forståeligt sprog.

Kommunen skal føre tilsyn med alle børn og unge i kommunen med henblik på så tidligt som muligt at få kendskab til tilfælde, hvor der må antages at være behov for særlig støtte til et barn eller en ung under 18 år.³⁴

- » Kommunen skal udarbejde en sammenhængende børnepolitik, som sikrer sammenhængen mellem det generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats for børn og unge med behov for særlig støtte.³⁵
- » Kommunen skal sikre hjælp og støtte til udsatte børn og unge, således at de kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Hjælp og støtte efter barnets lov skal ydes med afsæt i barnets eller den unges perspektiv, ressourcer og behov med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste.³⁶
- » Kommunen skal tilbyde gratis udredning og behandling i et lettilgængeligt tilbud til børn og unge med psykisk mistrivsel og symptomer på psykisk lidelse.³⁷
- » Der kan med fordel ydes en understøttende indsats, som sikrer børn og unge et godt grundskoleforløb, der forebygger mobning og mistrivsel og sikrer fastholdelse igennem hele skoleforløbet.
- » Der kan med fordel være fokus på at øge elevernes trivsel i grundskolen, fx gennem aktiviteter som udvikler deres sociale og faglige kompetencer.
- » Der kan med fordel sættes fokus på mulighederne for forebyggelse af trivselsproblemer i grundskolen allerede inden børnenes fraværsprocent overstiger det tilladte.
- » Elever på ungdomsuddannelser kan med fordel tilbydes rådgivning, vejledning og støtte, fx i forbindelse med rus- og middeproblematikker, psykisk sårbarhed, fastholdelse i uddannelsesforløb, eller – om nødvendigt – hjælp til anden uddannelse og/eller sikring af forsørgelsesgrundlag.

30 Servicelovens §§ 10 og 12, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025 og barnets lov §§ 28, 29 og 31 jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

31 Servicelovens §§ 10 og 12, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025 og barnets lov §§ 28 og 29 jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

32 Servicelovens §§ 10 og 12, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, barnets lov §§ 28, 29 og 31 jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025 og retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

33 Retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

34 Barnets lov § 9, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

35 Barnets lov § 15, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

36 Barnets lov § 2, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

37 Sundhedsloven § 126 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025.

- » Kommunen kan med fordel samarbejde med frivillige eller private organisationer om, at alle børn og unge har mulighed for at deltage i fritidsaktiviteter.³⁸

Kommunen bør arbejde på at sikre et tilstrækkeligt antal boliger og en varieret boligmasse, som afspejler borgersammensætningen og dens behov, og på at sikre en tidlig indsats for at undgå, at borgere udsættes eller på anden vis mister deres bolig.

- » Kommunen bør have en boligstrategi, som sikrer både en varieret boligmasse med forskellige typer af boliger og et tilpas niveau af boliger, som kan betales af borgere med forskelligt indtægtsgrundlag.
- » Kommunen kan med fordel anvende tilgængelige data fra fx Landsbyggefonden og/eller boligstat.dk om den eksisterende almene boligmasse i det boligstrategiske arbejde.
- » Kommunen skal have forpligtende samarbejder med relevante almene boligorganisationer, bl.a. med henblik på at udbuddet af relevante boliger bliver tilstrækkeligt stort.³⁹
- » Kommunen bør have fokus på en tidlig indsats med henblik på at forebygge udsættelser, fx via understøttelse af det boligsociale arbejde og forpligtende samarbejde med boligorganisationer.
- » Kommunen bør i sin rådgivning anviser borgere muligheden for at blive skrevet op på en venteliste til en almen bolig.

Praksis og gældende lovgivning

Kommunernes rådgivningspligt

Servicelovens § 10 og barnets lov §§ 28 og 29 foreskriver, at kommunerne skal stille gratis rådgivning til rådighed for alle borgere, der har behov for rådgivning. Denne rådgivning er ikke snævert begrænset til rådgivning inden for det sociale område, men skal være et bredt tilbud, der kan bidrage til at forebygge, at der opstår sociale problemer, og som kan styrke den enkelte borgers muligheder for at overkomme opståede problemer. Rådgivningen skal tilrettelægges således, at der kan rådgives om, hvilke støttemuligheder der er inden for andre sektorer.

Forpligtelsen til at yde gratis rådgivning efter barnets lov §§ 28 og 29, gælder henholdsvis for børn-, og unge og for forældre/kommende forældre og andre, der sørger for et barn eller en ung. Alle grupper har krav på, at rådgivningen tilbydes som et åbent og anonymt tilbud, når rådgivningen ikke er kombineret med andre ydelser. Rådgivningen kan bestå i en enkeltstående oplysning, i samtaler med den enkelte borger, i hjælp til løsning af praktiske problemer, formidling af kontakt til andre myndigheder mv. Det er i forbindelse med udøvelse af rådgivning vigtigt at være opmærksom på reglerne om underretningspligt jf. kapitel 16 i barnets lov, herunder § 133 om skærpet underretningspligt for fagpersoner.⁴⁰ Underretningspligten gælder bl.a. i alle tilfælde, hvor kommunen/en fagperson får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung kan have behov for støtte.

Kommunen skal vurdere behovet for rådgivning og tage stilling til, hvorledes rådgivningen skal tilrettelægges ud fra en bedømmelse af de muligheder, der er til stede eller kan tilvejebringes gennem et samarbejde med andre myndigheder. Kommunen kan samarbejde med andre kommuner for at løse deres rådgivningsopgaver, ligesom kommunen i rådgivningsarbejdet kan entrere med private tilbud eller fx med de tilbud, der drives af regionen.

38 Dahl, K.M. (2007): *Udsatte børns fritidsliv. Et litteraturstudie.*

39 Almenboliglovens §§ 5b, 6d og 6f, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

40 Jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

Herudover vil kommunen fx kunne inddrage frivillige organisationer, private eller selvejende institutioner og tilbud eller andre med en særlig viden.

Rådgivningen skal understøtte den helhedsorienterede indsats over for borgerne, hvor der ud over de forskellige støttemuligheder inden for det sociale område kan inddrages forhold, der vedrører bl.a. beskæftigelse, uddannelse, undervisning, sundhed, familiemæssige forhold eller andet, der har betydning for den enkelte borgers, familiens, barnets eller den unges situation på det tidspunkt, der søges rådgivning.⁴¹

Helhedsorienteret rådgivning

Kommunen skal behandle ansøgninger og spørgsmål om hjælp i forhold til alle de muligheder, der findes for at give hjælp efter den sociale lovgivning, herunder også rådgivning og vejledning. Kommunen skal desuden være opmærksom på, om der kan søges om hjælp hos en anden myndighed eller efter anden lovgivning.⁴²

Myndighederne skal ikke kun være opmærksomme på mulighederne for hjælp efter den sociale lovgivning. I mange tilfælde er det også relevant at pege på muligheder uden for det sociale system, fx rådgivning og vejledning i Familieretshuset i forbindelse med forældremyndigheds- og samværsproblemer, støttemuligheder efter reglerne om SU, muligheder for retshjælp eller gældssanering samt muligheder for hjælp efter lovgivning, der hører under andre ministeriers områder, fx Undervisningsministeriet og Sundhedsministeriet. Det kan eventuelt også være relevant at henvise til tilbud, der drives af frivillige organisationer.

Det er ikke et krav, at myndighederne – og dermed sagsbehandleren – selv skal kunne give råd om alle typer af problemer, men sagsbehandleren skal være opmærksom på andre rådgivningsmuligheder, som borgerne kan henvises til, fx arbejdsløsheds-kassen, når det drejer sig om reglerne om arbejdsløshedsdagpenge, eller Familieretshuset i tilfælde af skilsmisse, separation eller spørgsmål om samvær med børn.⁴³

Sammenhængende børnepolitik

Det fremgår af § 15, stk. 1, i barnets lov, at kommunen skal udarbejde en sammenhængende børnepolitik, der har til formål at sikre sammenhængen mellem det generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats for børn og unge med behov for særlig støtte, herunder også børn og unge med nedsat fysisk og psykisk funktionsevne. Den sammenhængende børnepolitik skal udformes skriftligt, vedtages af kommunalbestyrelsen og offentliggøres.

Den sammenhængende børnepolitik skal medvirke til at sikre en tidlig indsats og sikre, at kommunen lever op til forpligtelsen om at yde hjælp efter barnets lov i forbindelse med den indsats, der iværksættes for de samme børn og unge efter anden lovgivning, herunder handicapkompenserende og/eller (re-)habiliterende indsatser efter service-loven, behandling efter sundhedsloven og indsatser efter dagtilbudsloven, folkeskoleloven eller efter reglerne om en kommunal ungeindsats. I den forbindelse er det bl.a. vigtigt, at systemet er tilstrækkeligt rummeligt til, at der ikke sker en u hensigtsmæssig udstødelse af børn og unge med nedsat funktionsevne eller behov for særlig støtte.

41 Vejledning nr. 9347 af 28. marts 2017 om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven, pkt. 128 og 129, vejledning nr. 10073 af 19. december 2023 om generelle bestemmelser i barnets lov, pkt. 69 og 72 og vejledning nr. 9480 af 27. juni 2024 om støttende indsatser til børn og deres familier efter barnets lov, pkt. 7-19 og pkt. 29 og 30.

42 Retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

43 Vejledning nr. 9330 af 21. marts 2019 om retssikkerhed og administration på det sociale område, pkt. 64 og 65.

Den sammenhængende børnepolitik skal beskrive, hvordan der i kommunen sikres sammenhæng mellem de forskellige sektorer, fx dagtilbud, skole, sundhedssektor og den frivillige sektor og den målrettede indsats til børn og unge med behov for særlig støtte.

Kommunen kan bruge den sammenhængende børnepolitik til at sikre, at oplysninger, der findes ét sted i den kommunale forvaltning, og som kan have betydning for vurderingen af, om der er behov for særlig støtte i forhold til et konkret barn eller en konkret ung, fx om, at en familie er blevet sat ud af sit lejemål, gives videre til den relevante del af den kommunale forvaltning. Derudover kan den sammenhængende børnepolitik anvendes til, at kommunen formulerer klare mål for indsatsen for børn og unge med behov for særlig støtte.

Den sammenhængende børnepolitik skal udformes skriftligt og offentliggøres, fx på kommunens hjemmeside eller på anden måde, som kommunen finder hensigtsmæssigt. Kommunen kan med fordel overveje, om den sammenhængende børnepolitik bør formidles på anden vis. Der er ikke herudover andre formkrav til den sammenhængende børnepolitik. Kommunen kan selv beslutte, hvor ofte den sammenhængende børnepolitik revideres.⁴⁴

Fremme børn og unges udvikling, trivsel mv. gennem etablering af et godt undervisningsmiljø

Kommunens arbejde på at fremme børn og unges udvikling, trivsel og selvstændighed er vigtig i den primære forebyggelse. Et godt undervisningsmiljø fremmer børns og unges muligheder for en uddannelse og senere hen en stabil tilknytning til arbejdsmarkedet.

Kommunerne eller den bestyrelse som har ansvaret for skolen skal have fokus på et godt undervisningsmiljø. De skal sørge for, at undervisning af elever, studerende og andre deltagere i offentlig og privat undervisning kan foregå sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Undervisningsmiljøet på skoler og uddannelsessteder skal fremme deltagernes muligheder for udvikling og læring og omfatter derfor også uddannelsesstedets psykiske og æstetiske miljø.

Der gælder særligt for grundskoleundervisning og ungdomsuddannelser en pligt til tiltag mod problemer med det psykiske undervisningsmiljø, at fastsætte en antimobbe-strategi, herunder en strategi mod digital mobning.⁴⁵

Den kommunale ungeindsats

Kommunen skal også sørge for, at der sker en koordinering af den samlede ungeindsats i kommunen på tværs af uddannelses-, beskæftigelses- og socialindsatsen.

Kommunen skal etablere en sammenhængende kommunal ungeindsats for unge under 25 år, som har til formål at gøre alle unge under 25 år parat til at gennemføre en ungdomsuddannelse eller komme i beskæftigelse.

Kommunen skal derfor sikre, at der sker kontinuerlig opfølgning på, at den unge er på vej mod uddannelse eller eventuelt har opnået fast tilknytning til arbejdsmarkedet.⁴⁶

44 Vejledning nr. 10073 af 19. december 2023 om generelle bestemmelser i barnets lov, pkt. 69 og 72-74.

45 Dette fremgår af §§ 1 og 1 b i lovebkendtgørelse nr. 316 af 5. april 2017 om elevers og studerendes undervisningsmiljø.

46 Dette er nærmere præciseret i § 2 j i lovebkendtgørelse nr. 953 af 12. august 2024 om den kommunale indsats for unge under 25 år.

Kommunen skal udpege en gennemgående kontaktperson til unge, når det vurderes, at den unge af personlige eller sociale årsager har behov for støtte fra flere enheder i kommunen. Kontaktpersonen har til opgave at følge og støtte den unge frem mod fastholdelse på en ungdomsuddannelse eller i beskæftigelse.⁴⁷

Forebyggelse af sygdom for at fremme sund tilværelse

Kommunen har ansvaret for at etablere forebyggende og sundhedsfremmende tilbud til borgere (borgerrettet forebyggelse), mens regionen har ansvar for at tilbyde patientrettet forebyggelse i sygehusvæsenet og praksissektoren.

Kommunen har desuden til opgave at tilrettelægge forebyggende sundhedsydelser til børn og unge. Kommunen bidrager derfor til at sikre børn og unge en sund opvækst og skabe gode forudsætninger for en sund voksentilværelse. Kommunale tilbud skal tilrettelægges, så der dels ydes en generel forebyggende og sundhedsfremmende indsats, dels en individorienteret

indsats, der retter sig mod alle børn, samt en særlig indsats, der specielt tager sigte på børn med særlige behov.⁴⁸

Adgang til passende boliger

En måde at sikre forebyggelse mod hjemløshed er adgang til et tilstrækkeligt antal egnede og billige boliger. Almene boligorganisationer har som formål at stille passende boliger til rådighed for alle med behov herfor til en rimelig husleje samt at give beboerne indflydelse på egne boforhold. Boligorganisationen og kommunen skal gennem etablering af samarbejde og indgåelse af aftaler arbejde for at realisere lovens formål og målsætninger. Boligorganisationen og kommunen skal i nødvendigt omfang koordinere deres indsats i det enkelte boligområde med andre relevante parter.⁴⁹

47 Lov om kommunal indsats for unge under 25 år § 2 l, jf. lovbekendtgørelse nr. 953 af 12. august 2024.

48 Sundhedslovens §§ 119 og 120, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025.

49 Formål og målsætninger fremgår af almenboliglovens § 5 b og 6 f, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

RETNINGSLINJE FOR FOREBYGGELSE AF RISIKO FOR HJEMLØSHED (SEKUNDÆR FOREBYGGELSE)

Formål

Formålet med retningslinjen er at forhindre, at borgere i risiko for hjemløshed mister deres bolig.

Retningslinjen understøtter:

- » at kommunen begrænser antallet af borgere, der kommer i en hjemløshedssituation, ved at arbejde med forebyggende indsatser målrettet borgere, der udviser risikoadfærd.
- » at kommunen forebygger hjemløshed gennem investeringer i de rette, tidlige indsatser.

Værd at vide

Sekundær forebyggelse har til formål at opspore og begrænse et problem tidligst muligt.⁵⁰ Sekundær forebyggelse er målrettet borgere, der lever med, har været udsat for eller udviser en række risikofaktorer.

Væsentlige risikofaktorer for hjemløshed i befolkningen generelt er, ifølge forskning, psykisk sårbarhed og problematisk rusmiddelbrug. Derudover er andre faktorer såsom lavt uddannelsesniveau, arbejdsløshed og/eller lav indtægt hos den enkelte borger ligeledes risikofaktorer for hjemløshed.⁵¹ Desuden kan der i forbindelse med samlivsfølelse opstå problemer med at bevare kontakten til børn, familie og venner og i værste fald kan et samlivsfølelse medføre hjemløshed. Dette gælder i højere grad for mænd end for kvinder.⁵² Kombinationer af risikofaktorer øger især risikoen for hjemløshed. Dette gælder særligt gruppen af unge "sofasovere", hvor en udredning og hjælp til en stabilisering af boligsituationen vil være en tidlig forebyggende indsats.⁵³ Særligt har unge også en risiko for hjemløshed, hvis deres familie ikke kan acceptere, at den unge fx har problematisk rusmiddelbrug eller en anden kønsidentitet/ seksualitet end normen. Der kan med fordel anvendes et redskab til opsporing af de unge i risiko for hjemløshed, fx Opsporingsguiden⁵⁴.

Det er ved forebyggelse af risiko for hjemløshed relevant også at have særligt fokus både på kvinder i social udsathed, borgere i social udsathed med grønlandsk herkomst og grupper med anden etnisk baggrund end dansk med lovligt ophold i Danmark. Kvinder i social udsathed kan have tendens til ikke selv at opsøge hjælp hos kommunen, og kvinderne kan derfor have en lang periode som "sofasovere" hos venner og bekendte, inden de søger hjælp.⁵⁵ Blandt grup-

50 Sundhedsstyrelsen (2005): *Terminologi. Forebyggelse, sundhedsfremme og folkesundhed*.

51 Benjaminsen, L. og Enemark, M.H. (2017): *Veje ind og ud af hjemløshed. En undersøgelse af hjemløshedens forløb og dynamik*.

52 Socialstyrelsen (2014): *Undersøgelse af indsatsen på mandecentre og mandekrisecentre*.

53 Rambøll Management Consulting og VIVE (2018): *En helhedsorienteret og tidlig indsats blandt unge og unge i risiko for hjemløshed. Evalueringsrapport*.

54 Socialstyrelsen (2019): *Opsporingsguide. Opsporing af unge i risiko for hjemløshed*.

55 Benjaminsen, L. et al. (2018): *Hjemløshed blandt kvinder i Danmark. En kvalitativ interviewundersøgelse*.

per med anden etnisk baggrund end dansk er det, i et forebyggelsesperspektiv, især væsentligt at være opmærksom på gruppen af arbejdssøgende EU-borgere med østeuropæisk baggrund og gruppen af borgere med flygtninge-/indvandrerbaggrund. Arbejdssøgende østeuropæere er i risiko for hjemløshed, hvis de enten ikke får et arbejde ved ankomsten til Danmark, eller hvis de mister arbejdet og derfor ikke længere har en indkomst. Grupper med anden etnisk baggrund og borgere i social udsathed med grønlandsk herkomst kan desuden være i en særligt udsat position, hvis de ikke har samme kendskab til det danske velfærdssystem og muligheder for hjælp, som andre borgere. Fælles for både kvinder i social udsathed og grupper med anden etnisk baggrund er, at de generelt er underrepræsenterede i hjælpesystemerne.

Anvisninger for forebyggelse af risiko for hjemløshed

Kommunen bør have fokus på at undgå, at borgere ufrivilligt mister deres bolig.

- » Kommunen skal handle hurtigt på underretninger om, at borgere udsættes af deres bolig.⁵⁶
- » Kommunen bør generelt arbejde målrettet med forebyggelse af boligudsættelser grundet huslejerestancer gennem samarbejde med boligorganisationer og fogedretten.
- » Kommunen bør i samarbejde med boligorganisationer arbejde med forebyggelse af boligudsættelser grundet overtrædelser af husordener.
- » Kommunen bør være opmærksom på, om der kan være behov for økonomisk hjælp og vejlede om denne form for hjælp for at sikre, at der ikke opstår så høje huslejerestancer, at borgere bliver udsat af deres bolig.
- » Kommunen bør tilbyde borgere en administrationsaftale, såfremt de har et behov for dette for at forebygge udsættelse, uanset om kommunen bevilger hjælp til dækning af huslejerestance.
- » Afgørelser om borgeres forsørgelsesgrundlag skal træffes på et relevant og tilstrækkeligt oplyst grundlag⁵⁷, herunder bør der sikres koordinering mellem socialforvaltning, jobcenter og ydelseskantor, hvis borgere har sager i socialforvaltningen.
- » Kommunen bør være særlig opmærksom på, at borgere under varetægtsfængsling og kort afsoning ikke mister deres bolig grundet manglende mulighed for at bevare eksisterende bolig uden økonomisk støtte til betaling af husleje under fængslingen.
- » Kommunen bør være opmærksom på, at borgere ikke mister deres bolig i forbindelse med længerevarende indlæggelser, såfremt manglende kommunikation om indlæggelsen fx medfører sanktioner med betydning for borgerens forsørgelsesgrundlag.
- » Kommunen bør være opmærksomme på, at der er øget risiko for at miste bolig i forbindelse med skift i uddannelse eller afslutning af uddannelse.
- » I de kommunale tilbud om rusmiddelbehandling bør der være opmærksomhed på risikoen for hjemløshed.
- » De kommunale tilbud bør have særlig opmærksomhed på den kaotiske livssituation, som borgere i deres tilbud kan have, og målrette tilbuddet, så borgerne kan modtage den rette hjælp, da de ofte er i særlig risiko for hjemløshed.⁵⁸
- » Kommunen kan med fordel tilbyde hjælp til konflikthåndtering i familier med unge under 18 år, som har behov for det. Forskning viser, at konflikter i nære relationer ofte er direkte årsag til unges hjemløshed.⁵⁹
- » Indsatsen bør bl.a. have fokus på familierelationerne og konfliktnedtrapning samt støtte til den unge i overgangen fra barn til voksen.

56 Retssikkerhedslovens § 5 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025 og almenboliglovens § 59, stk. 13 og 14, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

57 Retssikkerhedslovens § 10, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

58 Rambøll Management Consulting (2016): *Evaluering af modellen for akutkrisecenter til social udsatte borgere med stofmisbrug*.

59 Socialstyrelsen (2019): *Housing First for Unge. Vidensnotat – ny viden om unge og hjemløshed*.

- » Kommunen kan ligeledes med fordel tilbyde konflikthåndtering til familier med unge over 18 år som et frivilligt tilbud, så den unge kan forsætte med at bo hjemme, så længe det er hensigtsmæssigt, og indtil den unge selv ønsker at flytte i egen bolig.

Kommunen kan med fordel have fokus på, at en del unge kvinder oplever hjemløshed på grund af vold i nære relationer⁶⁰, og nogle mænd oplever hjemløshed efter et samlivsbrud⁶¹.

- » Kommunen skal sikre tilgængelig og alment kendt rådgivning og vejledning, der også har fokus på forebyggelse af vold i nære relationer, og rådgivning og vejledning efter tilfælde af vold i nære relationer.⁶²
- » Kommunen skal sørge for, at kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer bliver henvist til de relevante krisecentertilbud.⁶³
- » Der kan med fordel være opmærksomhed på risikoen for hjemløshed ved ophold på krisecentrene, herunder også i forbindelse med udflytningen fra krisecentrene.

Kommunen bør have ekstra opmærksomhed på unge, som er anbragt op til det 18. år, da forskning viser, at tidligere anbragte er overrepræsenterede i populationen af borgere i hjemløshed.⁶⁴

- » Kommunen skal i samarbejde med anbringelsessteder sikre samvær og kontakt med forældre og netværk for at skabe og bevare nære relationer, så den unge har et privat netværk, når anbringelsen afsluttes.⁶⁵ Civilsamfundets muligheder kan med fordel tænkes ind i dette.
- » Kommunen skal så vidt muligt inden en anbringelse hjælpe barnet eller den unge med at finde en støtteperson eller en venskabsfamilie i barnets/den unges familie eller netværk. Hvis det ikke er muligt inden anbringelsen at finde en støtteperson/venskabsfamilie, kan kommunen i samarbejde med en civilsamfundsorganisation hjælpe barnet /den unge med at finde en sådan under anbringelsen.⁶⁶
- » Kommunen bør ved det personrettede tilsyn med anbragte unge sikre, at de unge så vidt muligt opnår kompetencer til at kunne bo i egen bolig.
- » Kommunen skal tilbyde ungestøtte til anbragte unge, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte, så den unge støttes i overgangen fra anbragt til selvstændigt voksenliv. Ungestøtten kan iværksættes på ny, hvis indsatsen er ophørt og behovet opstår igen. Hvis den unge afslår tilbuddet om ungestøtte, kan den unge tilbydes indsatsen igen, hvis behovet stadig er til stede, løbende op til det 23. år.⁶⁷
- » Kommunen bør sikre, at kvaliteten af den ungestøtte, der tilbydes anbragte unge, er af en sådan karakter, at det kan forebygge hjemløshed og sikre overgangen til voksenlivet for denne målgruppe.⁶⁸ Der kan fx i ungestøtten med fordel anvendes specialiserede støttemetoder som CTI og ICM.⁶⁹

60 Benjaminsen, L. et.al. (2018): *Hjemløshed blandt kvinder. En kvalitativ interviewundersøgelse*

61 Socialstyrelsen (2014): *Undersøgelse af indsatsen på mandecentre og mandekrisecentre*

62 Servicelovens §§ 10 og 12, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

63 Servicelovens § 109, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

64 Benjaminsen, L. og Enemark, M.H. (2017): *Veje ind og ud af hjemløshed. En undersøgelse af hjemløshedens forløb og dynamik* og Benjaminsen, L., Enemark, M.H. og Jeppesen T. (2020): *Hjemløshed i ungdommen. En registerbaseret undersøgelse af unges forløb før og efter en hjemløshedssituation*

65 Barnets lov § 103, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

66 Barnets lov §§ 53 og 54, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

67 Barnets lov §§ 113, 114 og 116, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

68 Benjaminsen, L., Enemark, M.H. og Jeppesen T. (2020): *Hjemløshed i ungdommen. En registerbaseret undersøgelse af unges forløb før og efter en hjemløshedssituation*

69 Critical Time Intervention (CTI) og Intensive Case Management (ICM) er to af de specialiserede støttemetoder som udbredes i sammenhæng med Housing First i Danmark. Se mere på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside www.sbst.dk.

- » Kommunen skal undersøge behovet for hjælp, således at den enkelte unge kan blive klar til at leve selvstændigt i egen bolig, evt. via tilbud om en ungdomsbolig eller en startbolig, og så den unge ved afslutningen af en anbringelse ikke kommer i en hjemløshedssituation.⁷⁰

Det er god praksis, at kommunen sikrer, at der igangsættes de rette indsatser til borgere, som i sundhedsregistret er blevet opsporet som værende i en socialt udsat position.

- » Kommunen bør sikre det tværsektorielle samarbejde med praktiserende læger og sygehuse.

Risikofaktorer for hjemløshed bør være kendt i alle sektorer, da erfaring viser, at kommuner ofte ikke lykkes med at forebygge hjemløshed, hvis viden om og indsatser mod hjemløshed ikke er bredt funderet i hele organisationen.⁷¹

- » Kommunen kan med fordel sikre, at der er udarbejdet relevante arbejdsgangsbeskrivelser, så alle sektorer har klare retningslinjer for opsporing af og bekymring for, om en borger er i risiko for hjemløshed.
- » Kommunens arbejdsgangsbeskrivelser bør være velkendte for alle relevante parter, så der skabes sammenhæng og tilgængelighed imellem alle sektorer.
- » Det er god praksis, at kommunen arbejder systematisk med opsporing og henvisning af borgere i risiko for hjemløshed til relevante myndigheder, fx ved involvering af relevante aktører fra civilsamfundet.
- » Kommunen bør sikre, at viden om relevante tilbud og indsatser er tilgængelig for borgere.
- » Kommunen kan med fordel arbejde for, at viden om og opmærksomhed på borgere i risiko for hjemløshed eksisterer i udgående og opsøgende indsatser, andre sociale indsatser, beskæftigelsesindsatser, uddannelsesinstitutioner, behandlingsinstitutioner og boligsociale indsatser.
- » Kommunen bør arbejde for at understøtte det tværsektorielle samarbejde med sundhedssektoren (både somatik og psykiatri) og Kriminalforsorgen for at sikre en særlig opmærksomhed på den enkelte borgers boligsituation såvel op til udskrivning og løsladelse som ved indlæggelse og indsættelse.
- » Kommunen kan med fordel sikre, at børn og unge med debuterende psykisk sygdom hjælpes tilbage til grundskole eller ungdomsuddannelse, samt at de støttes i at færdiggøre deres uddannelse.

Praksis og gældende lovgivning

Kommunens handlepligt i udsættelsessager

Kommunerne spiller en central rolle i forhold til at forebygge udsættelser af lejere. Det er derfor vigtigt, at kommunerne har et særligt fokus på problemstillingen og gør en særlig indsats for at forebygge udsættelser af lejere. Formålet med vejledning om kommunernes handlepligt og handlemuligheder i forhold til udsættelsestruede lejere er at give kommunerne et overblik over de handlepligter og handlemuligheder, som findes i forhold til udsættelsestruede eller udsatte lejere. Der kan endvidere henvises til Ankestyrelsens undersøgelse om støtte og rådgivning til udsættelsestruede lejere fra november 2014.⁷² Undersøgelsen giver en række konkrete anbefalinger til kommunerne, ligesom undersøgelsen gengiver gode erfaringer, som kommuner har haft med forskellige indsatser i forhold til at forebygge udsættelser af lejere.

⁷⁰ Barnets lov § 113, jf. lovebekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

⁷¹ Socialstyrelsen (2019): *Housing First for Unge. Vidensnotat – ny viden om unge og hjemløshed.*

⁷² Ankestyrelsen (2014): *Ankestyrelsens undersøgelse af: Støtte og rådgivning til udsættelsestruede lejere.*

Efter retssikkerhedslovens § 5 a har kommunen i en række tilfælde pligt til at handle hurtigt i forhold til udsættelsestruede lejere.⁷³ Det er tilfældet, når kommunen modtager underretning fra en almen boligorganisation om, at en anmodning om en lejers udsættelse af et lejemål, på grund af betalingsmisligholdelse, indsendes til fogedretten. Det samme gælder, når kommunen modtager underretning fra fogedretten om, at en lejer udsættes af et beboelseslejemål. Sidstnævnte situation omfatter såvel almene som private udlejningsboliger.

I nogle tilfælde skal kommunen straks behandle spørgsmål om hjælp, når den modtager en sådan underretning. Forpligtelsen til at foretage en sådan helhedsvurdering gælder:

- » hvis der er børn og unge i husstanden, eller
- » hvis kommunen er i besiddelse af oplysninger om lejeren, som sandsynliggør, at denne har behov for hjælp.

I andre tilfælde, hvor kommunen modtager en underretning fra en almen boligorganisation eller fra fogedretten, har kommunen pligt til straks at kontakte udsættelsestruede lejere.⁷⁴

Hvis boligorganisationen sender påkrav vedr. en restance til en lejer, der har fået anvist boligen af kommunen, inden for det første år efter lejeforholdets påbegyndelse, skal boligorganisationen samtidigt underrette kommunen om påkravet.

Kommunen skal efter modtagelse af en sådan underretning indkalde lejeren til et møde med henblik på at drøfte den restance, som er grund til påkravet, og den fremtidige betaling af huslejen og andre pligtige pengeydelse i lejemålet. Mødet skal fastsættes til at finde sted inden udløbet af påkravsfristen.⁷⁵

Mulighed for økonomisk støtte

Hvis en borger har været udsat for en social begivenhed og ikke har mulighed for at betale for en rimeligt begrundet enkelt udgift, kan kommunen efter § 81 i aktivloven (lov om aktiv socialpolitik)⁷⁶ undersøge muligheden for at yde hjælp dertil. Kommunen skal undersøge, om borgerens egen afholdelse af udgiften i afgørende grad vil vanskeliggøre den pågældendes og familiens muligheder for at klare sig selv i fremtiden. Hjælpen kan normalt kun ydes, hvis udgiften er opstået som følge af behov, der ikke har kunnet forudses, herunder også under visse omstændigheder behov opstået efter pålagte sanktioner. Kommunen kan dog efter en konkret vurdering undtagelsesvis yde hjælp til udgifter, der har kunnet forudses, hvis afholdelsen er af helt afgørende betydning for borgerens eller familiens livsførelse.

Det kan fx være hjælp til betaling af huslejerestance, hvis en familie med børn ellers vil blive sat på gaden på grund af huslejerestancen. Hvis en ansøger, som modtager hjælp efter aktivloven, til stadighed har problemer med at betale huslejen til tiden, kan kommunen overveje at administrere hjælpen, såfremt betingelserne herfor i aktivlovens § 90 i øvrigt er opfyldt.⁷⁷

73 Retssikkerhedslovens § 5 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

74 Handlepligten er nærmere beskrevet i vejledning nr. 9857 af 31. august 2016 om kommunernes handlepligt og handlemuligheder i forhold til udsættelsestruede eller udsatte lejere, jf. pkt. 1 og 2.

75 Almenboliglovens § 59, stk. 13 og 14, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

76 Jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni.

77 Aktivlovens § 90, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

Kommunen kan efter aktivlovens § 81 a⁷⁸ også yde hjælp til rimeligt begrundede midlertidige huslejeudgifter til en borger, der er udsættelsestruet på grund af huslejerestancer, hvis det på sigt kan forebygge, at borgeren udsættes af boligen. Kommunen kan betinge hjælpen af, at borgeren indgår en administrationsaftale, medvirker til fastsættelse af en plan for flytning til en mere passende bolig eller deltager i gældsrådgivning eller lignende.⁷⁹

Kommunen skal særligt rette hjælpen til børnefamilier og socialt udsatte borgere. Kommunen kan bestemme, at hjælpen udbetales direkte til udlejer. Udgiften til hjælpen afholdes fuldt ud af kommunen.

Den midlertidige huslejahjælp kan ikke anvendes til direkte at kompensere for økonomiske sanktioner givet efter den eller anden lovgivning vedrørende forsørgelsesgrundlaget.

Hjælp til midlertidig huslejahjælp kan kun ydes, hvis borgeren ikke har økonomisk mulighed for at betale huslejeudgifterne.

Kommunen skal være opmærksom på deres generelle forpligtelse til at yde rådgivning og vejledning jf. ankestyrelsens principmeddelelse 22-18, hvilket betyder at kommunen også skal sikre, at reglerne om særlig støtte efter aktivlovens § 87 tages i anvendelse, hvis en borger er berettiget hertil.⁸⁰

Kommunen skal være opmærksom på, at modtagere af kontanthjælp fra 1. juli 2025 ikke længere har ret til særlig støtte til personer med høje boligudgifter eller stor forsørgerbyrde, jf. § 34 i aktivloven. Personer, der opfylder betingelserne for at modtage kontanthjælp, men ikke modtager kontanthjælp, vil fortsat kunne få særlig støtte.⁸¹

Hvis borgeren er førtidspensionist efter reglerne før den 1. januar 2003 eller folkepensionist, kan kommunen, hvis borgeren anses som særlig økonomisk vanskelig stillet, også give økonomisk støtte i form af personligt tillæg til dækning af fx dobbelt husleje og flyttehjælp. Det personlige tillæg kan blive gjort betinget af tilbagebetaling. Kommunen skal foretage en konkret og individuel vurdering af, om betingelserne for hjælp efter ovennævnte bestemmelse er opfyldte, og om hjælpen skal betales tilbage.⁸²

Administrationsaftaler

For en borger, der modtager kontanthjælp mv. efter lov om aktiv socialpolitik gælder, at kommunen undtagelsesvis kan udbetale hjælpen på anden måde, herunder for kortere perioder, hvis:

- 1) borgeren uanset vejledning ikke skønnes selv at kunne administrere kontante beløb,
- 2) borgeren gentagne gange har misligholdt huslejebetalingen eller
- 3) borgerens udlejer har indgivet anmodning til fogedretten om pågældendes udsættelse af beboelseslejemål på grund af betalingsmisligholdelse.⁸³

78 Aktivlovens § 81 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024

79 Vejledning nr. 10309 af 20. december 2016 om hjælp i særlige tilfælde og hjælp til efterlevende efter kapitel 10 og 10 a i lov om aktiv socialpolitik.

80 Ankestyrelsens principmeddelelse 22-18, se Ankestyrelsens hjemmeside på www.ast.dk.

81 I henhold til § 87, jf. lovens § 1. nr. 110 i lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

82 Lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension § 17, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 1033 af 2. september 2024 og lov om social pension § 14, stk. 1, jf. lovbekendtgørelse nr. 1123 af 21. oktober 2024.

83 Aktivlovens § 90, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

For en borger på pension gælder, at kommunen kan afgøre, hvorledes pensionen skal udbetales. Dette gælder, såfremt kommunen skønner, at borgeren ikke kan administrere pensionen, herunder hvis borgeren gentagne gange har misligholdt huslejebetalingen, eller hvis borgerens udlejer har indgivet anmodning til fogedretten om udsættelse grundet betalingsmisligholdelse. Kommunen kan aftale med borgeren, at kommunen skal administrere pensionen.⁸⁴

Sanktioner i ydelsen

Kommunen skal være særlig opmærksom på, at den forud for fradrag i eller nedsættelse af hjælpen til en aktivitetsparat borger som modtager kontanthjælp skal have udtømt alle rimelige muligheder for at komme i personlig kontakt med borgeren med henblik på en vurdering af, om der forelår en rimelig grund til udeblivelsen mv. Har kommunen vanskeligt ved at opnå personlig kontakt med borgeren, kan kommunen etablere kontakt til borgeren via fx en mentor eller et tilbudssted mv. Kontakt kan ligeledes etableres via et familiemedlem, en partsrepræsentant, en værge eller en anden kontaktperson, forudsat at borgeren eller familiemedlemmet mv. på forhånd har givet samtykke hertil.⁸⁵

Baggrunden for indførslen af denne regel er, at aktivitetsparate borgere som modtager hjælp kan være udsatte borgere, der kan have svært ved at overskue de betingelser, som lovgivningen stiller for at kunne modtage ydelsen. Der vil også ofte være tale om borgere, som ikke kan reagere på en økonomisk sanktion i form af fradrag i eller nedsættelse af deres forsørgelsesgrundlag. Det kan fx være på grund af svær psykisk sygdom, misbrugsproblemer, hjemløshed eller lignende⁸⁶. Nogle vil også på grund af psykiske problemer, manglende bolig eller andre faste rammer omkring deres tilværelse have svært ved at forholde sig til skriftlige henvendelser fra kommunen, fx indkaldelser til samtaler eller partshøringer i forbindelse med en eventuel sanktion for manglende fremmøde og lignende.

Det betyder i praksis, at det er en betingelse for, at kommunen kan foretage fradrag i hjælpen til en aktivitetsparat borger, at kommunen forud for afgørelsen herom, har udtømt alle rimelige muligheder for at komme i kontakt med borgeren for at få oplysning om, hvad der var borgerens grund til at udeblive m.v.⁸⁷

Ankestyrelsen har fastslået i principmeddelelse 39-15, at det er en betingelse for, at kommunen kan give en aktivitetsparat borger en sanktion, at kommunen har udtømt alle rimelige muligheder for at få personlig kontakt med borgeren om grunden til, at borgeren ikke mødte til samtalen, udeblev fra sit tilbud mv. Kommunen skal forsøge at få personlig kontakt med borgeren, hvis denne ikke reagerer på kommunens skriftlige partshøring. Det er ikke en betingelse, at kommunen rent faktisk opnår kontakt med borgeren. Det beror derfor på en konkret vurdering af oplysningerne i den enkelte borgers sag, hvilke og hvor mange forsøg på personlig kontakt kommunen skal gøre, før kommunen har udtømt alle rimelige muligheder for at få personlig kontakt med borgeren.⁸⁸

For en aktivitetsparat borger som modtager hjælp, skal kommunen konkret vurdere, om en sanktion vil fremme borgerens rådighed, jf. § 13, stk. 8 i lov om aktiv socialpolitik. I de tilfælde hvor kommunen vurderer, at en sanktion ikke vil fremme borgerens rådighed, skal kommunen ikke træffe afgørelse om en sanktion.⁸⁹

84 Lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension § 35, jf. lovbekendtgørelse nr. 1033 af 2. september 2024 og lov om social pension § 36, jf. lovbekendtgørelse nr. 1123 af 21. oktober 2024.

85 Aktivlovens § 35, stk. 7, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

86 Jf. Vejledning om rådighed og sanktioner for personer der ansøger om eller modtager selvforsørgelse- og hjemrejseydelse, overgangsydelse, uddannelseshjælp eller kontanthjælp som aktivitetsparate

87 Ankestyrelsen (2015): *Ankestyrelsens praksisundersøgelse om: Kommunernes anvendelse af sanktioner*, side 33.

88 Ankestyrelsens principmeddelelse 39-15, se Ankestyrelsens hjemmeside på www.ast.dk.

89 Bekendtgørelse om rådighed for personer der ansøger om eller modtager selvforsørgelses- og hjemrejseydelse, overgangsydelse, uddannelseshjælp eller kontakthjælp som aktivitetsparate § 11, stk. 5, jf. bekendtgørelse nr. 1714 af 30. december 2024.

Økonomisk hjælp til personer, der er varetægtsfængslet eller afsoner en straf

Kommunens arbejde med forebyggelse af hjemløshed skal også have fokus på hjælp til personer, der er varetægtsfængslet eller indsat til afsoning af straf. En person, der er varetægtsfængslet eller indsat til afsoning af straf i fængsel eller arresthus, kan alene få hjælp efter aktivloven til de udgifter, som er opregnet i bekendtgørelsen om hjælp til personer, der er varetægtsfængslet eller indsat til afsoning af straf i fængsel eller arresthus. Hjælpen ydes efter bekendtgørelsen. En indsat, hvis bolig bør bevares af hensyn til den indsattes benyttelse, heraf under udgang eller efter løsladelsen, kan have ret til hjælp til dækning af en rimelig boligudgift, hvis pågældende ikke selv har indtægter eller formue, der kan dække udgifterne. Hjælpen kan ikke overstige den indsattes andel af boligudgifterne.

Hvis den forventede afsoningstid overstiger seks måneder, skal kommunen undersøge, om den indsattes boligbehov kan dækkes på anden måde end ved hjælp efter § 2 i bekendtgørelse om hjælp til personer, der er varetægtsfængslet eller indsat til afsoning af straf i fængsel eller arresthus, fx ved fremleje eller ved, at der på anden måde sikres den indsatte en bolig ved løsladelsen.⁹⁰

Modtager personen kontanthjælp forud for varetægtsfængslingen eller afsoning i fængsel eller arresthus, stoppes udbetaling af denne.

For en person som får førtidspension eller pension, stoppes udbetaling af denne, når vedkommende indsættes til strafafsoning i fængsel eller arresthus. Kommunen kan dog beslutte, at der skal udbetales en del af pensionen til dækning af udgifter til husleje og lignende under indsættelsen, såfremt der er rimelig udsigt til, at den indsatte vil kunne løslades inden for et tidsrum af omkring seks måneder efter strafafsoningens påbegyndelse. Ved varetægtsfængsling kan perioden forlænges.

Udbetaling af pension ophører for en person, som bevidst unddrager sig strafforfølgning her i landet i tilfælde hvor:

- 1) den pågældende er varetægtsfængslet,
- 2) politiet eftersøger den pågældende med henblik på varetægtsfængsling eller
- 3) der foreligger en varetægtsfængslingskendelse.

Udbetaling af pension ophører endvidere for en person, som bevidst unddrager sig straffuldbrydelse her i landet, hvis den pågældende er idømt en ubetinget fængselsstraf eller anden strafferetlig retsfølge, der indebærer eller giver mulighed for frihedsberøvelse.⁹¹

Kommunen kan i nogle tilfælde yde et beløb til dækning af opbevaring af bohaver, hvis der skønnes at være behov herfor af hensyn til den indsattes tilværelse efter løsladelsen. Der kan ydes hjælp til rimeligt begrundede enkeltudgifter, der er nødvendige for den indsattes tilværelse efter løsladelsen, hvis betingelserne i § 81 i lov om aktiv socialpolitik er opfyldt. Hvis der ydes hjælp til etablering af bolig, kan hjælpen efter en konkret vurdering ydes kortere tid før løsladelsen, når det er nødvendigt for at sikre en bolig. Ved kortere tid forstås normalt 3 måneder eller derunder.⁹²

⁹⁰ Jf. bekendtgørelse nr. 1471 af 16. december 2019, §§ 2 og 4.

⁹¹ Lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension mv. § 45, stk. 1 og 2 og § 45 a, stk. 1 og 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 1033 af 2. september 2024 og lov om social pension § 46, stk. 1 og 2 og § 46 a, stk. 1 og 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 1123 af 21. oktober 2024.

⁹² Bekendtgørelse om hjælp til personer, der er varetægtsfængslet eller indsat til afsoning af straf i fængsel eller arresthus §§ 8 og 9, jf. lovbekendtgørelse nr. 1471 af 16. december 2019

Særligt om børn og unge anbragt uden for hjemmet

Barnet eller den unge, som er anbragt, har ret til samvær og kontakt med forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner mv. under anbringelsen uden for hjemmet. Ved tilrettelæggelse af samværet, skal der lægges vægt på, at barnet eller den unge også på længere sigt har mulighed for at skabe og bevare nære relationer til forældre og netværket.⁹³

En plan kan være et godt og nødvendigt redskab i forbindelse med den unges overgang til voksenlivet. Kommunen skal jf. § 108 i barnets lov udarbejde en ungeplan evt. med udgangspunkt i barnets plan jf. § 91, hvis den foreligger, når den unge fylder 16 år, såfremt den unge er anbragt. Ungeplanen skal tage udgangspunkt i den unges ønsker og behov og skal tage hensyn til forhold i den konkrete sag. Planen skal indeholde konkrete mål for den unges trivsel og udvikling i overensstemmelse med det overordnende formål med støtten, og de konkrete mål skal afspejle den enkelte unges ønsker og behov og overgangen til voksenlivet, herunder med hensyn til beskæftigelse og uddannelse. Den unge og forældrene skal inddrages i formuleringen af målene. Hvis den unge er anbragt, skal ungeplanen tillige angive, hvilke former for støtte der selvstændigt skal iværksættes for familien i forbindelse med, at den unge er anbragt uden for hjemmet og i tiden efter den unges hjemgivelse. For unge mellem 16 og 23 år kan kommunen tilbyde at erstatte ungeplanen med en helhedsorienteret plan.⁹⁴

Ungestøtte

Kommunen skal jf. barnets lov § 113 med samtykke fra den unge tilbyde ungestøtte til unge i alderen fra 18 til og med 22 år, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte. Indsatsen skal bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse, herunder have fokus på at understøtte den unges udvikling og trivsel, uddannelse, beskæftigelse samt øvrige relevante forhold, herunder anskaffelse af selvstændig bolig.

Målgruppen for ungestøtte er unge, der har haft en kontaktperson efter barnets lov § 32, stk. 1, nr. 3 eller efter § 13, stk. 1, nr. 7 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, og unge der jf. barnets lov §§ 114, 115 eller 120 har været anbragt uden for hjemmet umiddelbart før det fyldte 18 år.

Kommunen skal senest seks måneder forud for ophør af en anbringelse ved det 18. år træffe afgørelse om ungestøtteindsatser til den unge efter barnets lov §§ 114-116 og 120.⁹⁵

Kommunen bør være opmærksom på, at den unge får selvstændig handlekommune, når den unge fylder 18 år.⁹⁶

Udslusningsboliger

Kommunen kan jf. almenboliglovens § 63 indgå aftale med de almene boligorganisationer om at stille ledige almene familie-, ungdoms- og ældreboliger til rådighed med henblik på udlejning som udslusningsboliger.⁹⁷ Udslusningsboliger kan også etableres i private udlejningsejendomme.⁹⁸

93 Barnets lov §§ 103 og 104, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

94 Barnets lov §§ 108, 109 og 110, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

95 Barnets lov §§ 111, 113-121, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025 og lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 13, jf. lov nr. 1705 af 27. december 2018.

96 Retssikkerhedsloven §§ 9 og 9 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

97 Almenboliglovens § 63, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

98 Lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v., lov om leje af almene boliger og forskellige andre love § 5, jf. lov nr. 482 af 12. maj 2023.

Udslusningsboliger er målrettet borgere med betydelig nedsat psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer, som har brug for hjælp til at opnå og fastholde en bolig, herunder borgere der opholder sig i midlertidige boformer efter servicelovens §§ 107, 109 og 110.⁹⁹ Målgruppen inkluderer også borgere i hjemløshed fra gaden eller borgere i risiko for hjemløshed¹⁰⁰.

For at formålet med udslusningsboliger, om at medvirke til at give borgerne en lempelig indgang til det almindelige boligmarked, ikke skal forspildes, skal borgerne ikke selv afholde den fulde husleje. Kommunen skal derfor godtgøre borgerne forskellen mellem den leje mv., som borgerne betaler boligorganisationen fratrasket individuel boligstøtte, og borgernes hidtidige opholdsbetaling til den sociale boform. Såfremt der er tale om borgere, der ikke opholder sig i midlertidige boformer efter servicelovens §§ 107, 109 eller 110, vil beløbet for disse borgeres huslejerefundering udgøres af egenbetalingen for ophold på en § 110-boform, som hvis de allerede havde ophold der. Jf. servicelovens § 163, stk. 2 fradrages huslejetilskuddet ikke i borgerens eventuelle forsørgelsesydelse eller andre indkomstafhængige offentlige ydelser.¹⁰¹

Overgangsperiodens særlige vilkår, som fx nedsat huslejebetaling, kan maksimalt gælde i fem år fra lejeforholdets begyndelse. I udslusningsperioden kan kommunen visitere lejeren tilbage til en boform efter serviceloven, såfremt opholdet i den almene bolig ikke lykkes. Kommunen kan i så fald anmode udlejer om at opsigse lejekontrakten med virkning fra det tidspunkt, hvor lejeren får stillet et botilbud til rådighed i en boform omfattet af serviceloven. Kommunen kan derudover godkende, at en række af almenlejelovens almindelige regler fraviges ved aftale mellem lejer og boligorganisation. Dette gælder reglerne om råderetten, brugsrettens overgang til andre, husstandsudvidelse og opsigelse. Endelig kan kommunen godkende indskrænkninger i lejerens mulighed for at overtage en anden bolig i boligorganisationen med samtidig at afgive sin bolig i afdelingen (oprykningsretten).¹⁰²

Ved brug af muligheden for udslusningsboliger kan der med fordel være et tæt samarbejde mellem kommunen og boligorganisationen/udlejer.

Almene familieboliger med nedsat husleje

En række kommuner fik i perioden fra d. 1. juli 2022 til d. 31. december 2023 efter ansøgning til Social- og Boligstyrelsen bevilget midler til midlertidig nedsættelse af husleje i almene familieboliger. Boligerne skal anvendes til boligsøgende med et akut boligbehov og en lav betalingsevne, herunder borgere i hjemløshed.

Kommunerne kan inden for den bevilligede tilsagnsramme give tilsagn om huslejetilskud til en almen boligorganisation på 15.000 kr. (2021-prisniveau) årligt pr. bolig. Huslejetilskuddet ydes i ni år fra tilsagnsdatoen, de første fire år med fuldt tilskud hvorefter beløbet aftrappes med lige store dele over de følgende fem år. Midlerne kan anvendes til at nedsætte huslejen i almene familieboliger med en husleje før fradrag af tilskud på mellem 4.500 - 6.500 kr./mdr. eksklusiv forbrug. Fraflyttes boligen inden for de første to år efter tilsagn, kan tilsagnet videreføres til den nye anvisning i boligen.

99 Almenboliglovens § 63, stk. 3, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

100 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 219.

101 Servicelovens § 163 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025 og vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 233.

102 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 218-224.

Puljen er fuldt udmøntet, og kommunerne skal anvende de bevilligede tilsagnsrammer senest d. 31. december 2025, idet ikke-anvendte tilsagnsrammer efter dette tidspunkt bortfalder.¹⁰³

Startboliger

I nogle kommuner er der etableret startboliger, som er en særlig ungdomsboligtype. Startboliger er almene ungdomsboliger, der er målrettet unge 18-24-årige, som har særligt behov for en bolig med tilhørende bostøtte (social vicevært). Bostøttens omfang må dog ikke overstige 4 timer i snit pr. uge pr. ung.¹⁰⁴

Formålet med startboliger er at sikre unge med forskellige grader af problemer en god start på et liv i egen bolig. En del af de unge, der står over for at bosætte sig i egen bolig, har betydelige vanskeligheder med at begå sig på boligmarkedet. De har svært ved at få fat i og fastholde en bolig, få tilværelsen i boligen til at fungere, omgås naboer mv. Målet med startboliger er, at den unge kommer i gang med arbejde eller uddannelse samt formår at fastholde en bolig. Der er knyttet voksenstøtte direkte til boligen og boligmiljøet.¹⁰⁵

Der etableres pt. ikke yderligere startboliger, da puljen for disse er fuldt udmøntet.

Husvilde

Når en ung henvender sig til kommunen for at søge hjælp til at få en bolig, bør den generelle rådgivning og vejledningsforpligtelse jf. barnets lov § 28, stk. 3 iagttages således at fx en udsat ung tilbydes den nødvendige støtte til at få løst sit boligproblem og de eventuelle sociale problemer, der har ført til eller eksisterer sideløbende med behovet for hjælp til at finde en bolig. Dette vil være forebyggende for, at den unge oplever hjemløshed på længere sigt.¹⁰⁶

For borgere, som mister deres bolig og står helt uden tag over hovedet, og hvor boligproblemet er akut, er kommunen forpligtet til at anvise midlertidigt husly mod betaling. Hjælpen beror på en konkret og individuel vurdering, hvor der tages hensyn til borgernes tilknytning til kommunen, fx om der er børn, som går i institutioner i kommunen og/eller om borgerne har arbejdsmarkedstilknytning.¹⁰⁷

Ophold på boformer efter §§ 109 og 110

Boformer efter servicelovens § 109 (krisecentre) er et midlertidigt døgntilbud til personer, som har været udsat for vold i nære relationer. Personerne kan være ledsaget af børn. Under opholdet ydes beskyttelse, støtte, omsorg og rådgivning.

Personen kan selv rette henvendelse til krisecentret om optagelse. Optagelse kan også ske efter henvisning fra offentlige myndigheder. Det er lederen af krisecentret, der træffer afgørelse om optagelse. Er det fx af pladshensyn ikke muligt at optage personen, skal lederen bistå personen med at få plads på et andet krisecenter.

Alle personer, der tager ophold på et krisecenter, skal tilbydes indledende og koordinerende rådgivning, jf. servicelovens § 109, stk. 8. Den indledende og den koordinerende rådgivning skal betragtes som ét samlet forløb. Den indle-

103 Bekendtgørelse om engangstilskud til etablering af særligt billige almene familieboliger og tilskud til midlertidig nedsættelse af huslejen i almene familieboliger til boligsøgende med et akut boligbehov og en lav betalingsevne, jf. bekendtgørelse nr. 1059 af 28. juni 2022 og bekendtgørelse nr. 1005 af 27. juni 2023.

104 Bekendtgørelse nr. 911 af 10. september 2012 om støtte mv. til startboliger for unge.

105 Vejledning nr. 69 af 10. september 2012 om startboliger til unge.

106 Jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

107 Servicelovens § 80, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

dende rådgivning skal iværksættes så tidligt som muligt efter orientering om optagelse på boformen, og skal introducere personen til den koordinerende rådgivning og skabe kontakt mellem personen og en medarbejder, der varetager den koordinerende rådgivning. Den koordinerende rådgivning skal iværksættes senest, når forberedelsen til udflytning fra tilbuddet påbegyndes, og gives indtil personen og eventuelle børn er etableret i egen bolig.

Pligten til at tilbyde indledende og koordinerende rådgivning påhviler den kommune, der har ansvaret for borgerens ophold i tilbuddet, jf. §§ 9 og 9 b i retssikkerhedsloven. Den koordinerende rådgivning skal være individuelt og konkret målrettet i forhold til personen og hendes eventuelle børns situation generelt. I rådgivningen skal der således tages højde for og inddrages alle de forhold, der er relevante for den enkelte persons muligheder for at skabe sig en tilværelse uden vold. Her vil den ikke udtømmende liste af forhold, der følger af § 109, stk. 8, kunne være relevante.¹⁰⁸

Boformer efter servicelovens § 110 er døgntilbud, der henvender sig til personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har et akut behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp.

Det er kendetegnende for hjemløshedsområdet, at der til stadighed opstår nye behov som følge af udviklingen i samfundet og ændringer i systemer, der har betydning for indsatsen. Over tid kommer nye brugergrupper til, og tilbuddene skal derfor løbende tilpasses ud fra brugernes behov, ligesom tilbuddene skal være rummelige og fleksible.

Målgruppen for optagelse i et midlertidigt botilbud efter servicelovens § 110 spænder fra personer, der står helt uden tag over hovedet (hjemløse) til personer, der har en bolig, de ikke kan fungere i (funktionel hjemløshed), og som evt. er i risiko for at miste boligen, hvis der ikke sættes ind i tide med relevant hjælp. Hjemløshed er et flertydigt begreb, fordi det ofte relaterer sig til og falder sammen med en lang række af andre problemer end blot manglen på en bolig. Alkohol- og stofmisbrug, blandingsmisbrug, psykisk lidelse, vold, kriminalitet, ringe arbejdsmarkedstilknytning, manglende sociale netværk, et omflakkende liv og rodløshed er blot nogle af de problemer, der hænger sammen med hjemløshed.

Det stiller store krav til boformen at kunne rumme mennesker med så forskellige behov. Det kræver stor variation i sammensætningen af ydelserne med mulighed for individuelt tilpassede tilbud. Unge under 24 år bør som udgangspunkt ikke opholde sig på boformer efter servicelovens § 110, men tilbydes andre tilbud efter lov om social service eller anden lovgivning.¹⁰⁹

Unge mennesker, der opholder sig på en 110-boform, risikerer at blive fanget i en længerevarende marginaliserings- og udstøelsesproces. Dette skal undgås. Dette gælder dog ikke for 110-boformer, som udelukkende er målrettet unge med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp.

108 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 142-144 og 157-162.

109 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 182 og 183.

RETNINGSLINJE FOR FOREBYGGELSE AF TILBAGEVENDENDE HJEMLØSHED (TERTIÆR FOREBYGGELSE)

Formål

Formålet med retningslinjen er at forebygge nye episoder af hjemløshed for borgere, der tidligere har været i en hjemløshedssituation.

Retningslinjen understøtter:

- » at borgere, som tidligere har levet i en hjemløshedssituation, får den nødvendige støtte og modtager relevante tilbud, således at den enkelte borger formår at fastholde sin recovery-proces og har mulighed for et almindeligt hverdagsliv.

Værd at vide

Tertiær forebyggelse har til formål at hindre tilbagefald, udvikling eller forværring af et problem.¹¹⁰ Tertiær forebyggelse er målrettet borgere, som allerede har levet i hjemløshed.

Borgere, som har levet i hjemløshed, oplever ofte at føle sig socialt ekskluderede fra det almindelige hverdagsliv. Borgere kan have et svagt netværk, særligt i situationer hvor de ønsker en ny omgangskreds eller er flyttet til et nyt lokalområde. Borgere kan ligeledes have vanskeligt ved at afkode og/eller leve op til sociale normer.¹¹¹

Væsentlige risikofaktorer for nye episoder af hjemløshed er, ifølge forskning, manglende opfølgning og støtte til borgere i egen bolig, tilbagefald til gamle vaner og omgangskreds samt manglende inklusion i hverdagsliv og lokalsamfund.¹¹²

Det er ligeledes væsentligt i arbejdet med tertiær forebyggelse af hjemløshed at have fokus på samspillet mellem sociale og beskæftigelsesrettede indsatser. Et fokus på beskæftigelse som en virksom social indsats kan bidrage til at sikre borgerne i målgruppen et forsørgelsesgrundlag samt en meningsfyldt og struktureret hverdag, hvilket kan gøre målgruppen i stand til at etablere og fastholde en stabil hverdag i egen bolig.

110 Sundhedsstyrelsen (2005): *Terminologi. Forebyggelse, sundhedsfremme og folkesundhed.*

111 Stigaard, D.L. (2011): *Fra hjemløshed til egen bolig. Et interviewstudie blandt tidligere hjemløse.*

112 Gaetz, S. og Dej, E. (2017): *A New Direction: A Framework for Homelessness Prevention.*

Endelig er det også vigtigt at være opmærksom på kommunens handlepligt i forbindelse med udsættelser, jf. rets-sikkerhedslovens § 5 a¹¹³ og almenboliglovens § 59, stk. 14¹¹⁴, når det kommer til forebyggelse af tilbagevendende hjemløshed.

Se også *Retningslinje for boligfastholdelse* i kapitel 4, *Retningslinje for specialiserede indsatser og faglig viden* og *Retningslinje for uddannelse, beskæftigelsesindsats og forsørgelse* i kapitel 5.

Anvisninger for forebyggelse af tilbagevendende hjemløshed

Kommunen skal tilbyde individuel støtte efter serviceloven, fx i form af bostøtte eller støtte-kontaktperson, når borgere flytter i egen bolig fra fx et liv på gaden, forsorgshjem eller krisecenter, såfremt den enkelte borger har behov herfor.¹¹⁵

- » Kommunen bør være opmærksom på, at den enkelte borgers recovery-proces tager tid og ikke nødvendigvis er en lineær proces.

Kommunen skal sikre sig, at borgere med behov for individuel støtte kan modtage den nødvendige hjælp. Kommunen skal derfor motivere borgerne til at modtage den nødvendige individuelle støtte, fx i form af bostøtte til at fastholde egen bolig.¹¹⁶

- » Kommunen bør i forbindelse med tildeling af individuel støtte have fokus på arbejdet med den enkelte borgers motivation til fastholdelse af egen bolig, fx ved at hjælpe borgeren til at få gjort boligen til et hjem¹¹⁷ og til etablering af tilknytning til det lokalområde, som boligen ligger i, da tiden efter indflytning kan være svær.

Kommunen skal i tæt samarbejde med § 110-boformen sikre, at borgeren hurtigst muligt hjælpes videre.¹¹⁸

- » Kommunen skal udarbejde en handleplan for en borger, som har ophold på en § 110-boform.¹¹⁹
- » En borger, som indskrives på en § 110-boform, bør hurtigst muligt udredes af boformen, og udredningen bør, efter samtykke fra borgeren, videregives til den relevante sociale myndighed med henblik på kvalificering af den kommunale myndighedsudredning og borgerens handleplan.
- » Kommunen bør i samarbejde med borgeren og boformen afklare, hvilke boligløsninger, der er relevante for borgeren efter opholdet på boformen, herunder bør det afklares, om der er behov for en varig eller midlertidig boligløsning med støtte.
- » Kommunen skal i samarbejde med borgeren afklare, hvilken støtte, der er relevant for borgeren efter opholdet på boformen.¹²⁰
- » Udredning og indsatser bør tilrettelægges i overensstemmelse med den enkelte borgers mål, ønsker og behov, så den enkelte borgers recovery-proces understøttes, og med tydelig inddragelse af borgeren i hele forløbet.
- » Kommunen bør være opmærksom på muligheden for at benytte sig af den betingede kommunale udskrivningskompetence med henblik på at undgå, at borgere har langvarige ophold på § 110-boformer.¹²¹

113 Jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

114 Jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

115 Servicelovens § 81, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

116 Ankestyrelsens principmeddelelse 76-17, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

117 Aktivlovens § 81, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

118 Servicelovens § 110, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, og vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 182 og 183.

119 Servicelovens § 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

120 Servicelovens § 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

121 Servicelovens § 110, stk. 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

Indsatser for borgere, der tidligere har været i en hjemløshedssituation, bør være tilrettelagt, så deres tidligere traumer rummes og håndteres. Indsatsen kan med fordel være traumebevidst.¹²²

- » Kommunen bør sikre, at alle indsatser, som indgår i den enkelte borgers handleplan, bygger på viden om traumers betydning og indvirkning på borgeren, som tidligere har levet i hjemløshed, og at de involverede medarbejdere har kompetencerne og rammerne til at arbejde traumebevidst.¹²³

Kommunen bør i samarbejde med civilsamfundet sikre, at borgere, der tidligere har levet i hjemløshed, har adgang til tilbud, der støtter deres deltagelse i hverdagsliv og sociale sammenhænge.

- » Kommunen kan med fordel have tilbud om peer-støtte¹²⁴, som kan hjælpe borgere, der har været i en hjemløshedssituation, med at etablere og styrke sociale netværk.
- » Der bør i kommunen være mulighed for, at borgere, der har været i en hjemløshedssituation, kan indgå på lige fod med andre i sociale aktiviteter i lokalområdet, fx i det lokale boligområde og foreningsliv.

Kommunen bør have fokus på generel sundhedsfremme for borgere i tilbagevendende hjemløshed.

- » Kommunen bør sikre, at borgere har adgang til bade- og andre hygiejneunderstøttende faciliteter, så deres grundlæggende hygiejne kan opretholdes.
- » Det er god praksis at have kurser og aktiviteter med fokus på sundhed på bl.a. § 110-boformer og væresteder omhandlende rygestop, kost, fysisk aktivitet og idræts- og samværsaktiviteter mv.
- » Kommunen bør have initiativer til begrænsning af alkohol- og stofindtagelse og understøtte dem gennem let adgang til vejledning og behandling.

Kommunen skal sikre opsøgende og udgående rådgivning til voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktions- evne eller med særlige sociale problemer.¹²⁵

- » Den opsøgende og udgående rådgivning bør have fokus på borgere, der overnatter på gaden (gadesovere), borgere, der overnatter midlertidigt hos venner eller bekendte (sofasovere), og borgere, som fx grundet psykiske lidelser ikke er i stand til at opholde sig i deres bolig, og som derfor er i funktionel hjemløshed.
- » Opsøgende og udgående rådgivning bør sikre, at borgere, som enten endnu ikke er kendt af eller ikke er i stand til at opretholde en kontakt med kommunale myndigheder, opspores og rådgives og efter behov bliver tilbudt relevante indsatser af kommunen.¹²⁶
- » Særligt ved opsøgende arbejde blandt udenlandske borgere bør kommunen sikre kendskab til rettigheder for EU-borgere og borgere fra de øvrige nordiske lande samt kunne brobygge til relevante tilbud, herunder også i deres hjemland.

Kommunen bør i samarbejde med regionale sundhedstilbud og alment praktiserende læger sikre, at forvær- ring af psykiske lidelser og somatiske følgesygdomme af hjemløshed forebygges.

- » De kommunale indsatser, som møder og støtter borgere i en tidligere hjemløshedssituation, bør have fokus på og relevant viden om psykiske lidelser og følgesygdomme.

122 En traumebevidst tilgang er en ramme for samarbejdet med borgerne, som kan understøtte borgernes recovery-proces. Tilgangen tager udgangspunkt i, at mange borgere med særlige sociale problemer, som fx hjemløshed, har traumer, og at alle borgere har gavn af at blive mødt traumebevidst.

123 Social- og Boligstyrelsen (2023): *Anbefalinger til at arbejde traumebevidst i den sociale indsats med voksne*.

124 Peer-støtte handler om at give og modtage hjælp baseret på respekt og gensidighed mellem borgere, som har fælles erfaringer fx med hjemløshed. Se mere om peerstøtte på hjemmesiden www.social.dk.

125 Servicelovens § 12, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

126 Vejledning om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven pkt. 136 og 137, jf. vejledning nr. 9347 af 28. marts 2017.

Kommunen skal sikre, at der er de nødvendige tilbud, så alle borgere har adgang til den type tilbud, de har behov for.¹²⁷

- » Der bør være forskellige botilbud i kommunen, så borgere kan tilbydes den boligløsning, som de har behov for og vil profitere af. Nogle borgere vil skulle i egen bolig, mens andre har behov for enten midlertidigt eller længerevarende omfattende støtte i et sådant omfang, at botilbud efter servicelovens §§ 107 eller 108 (herunder også alternative plejehjem) er den rette indsats.

Praksis og gældende lovgivning

Forebyggende og opsøgende indsats

For at forebygge tilbagevendende hjemløshed er kommunen forpligtet til ved opsøgende arbejde at tilbyde rådgivning til enhver, som på grund af særlige forhold må antages at have behov for det.¹²⁸ Kommunen skal også være opmærksom på, om borgere med risiko for tilbagevendende hjemløshed faktisk søger om støtte for at undgå hjemløshed. Kommunen skal i disse situationer sikre sig, at ansøgningerne bliver behandlet efter alle mulighederne efter den sociale lovgivning. Kommunen skal sørge for, at den sociale indsats tilrettelægges ud fra en samlet vurdering af den enkelte borgers situation. Dette skal ske i samarbejde med borgeren.¹²⁹

Kommunen kan vælge at afhjælpe en borgers behov for støtte ved at henvise til tidlig forebyggende indsats. Disse indsatser omfatter tilbud om gruppebaseret hjælp og støtte (servicelovens § 82 a), tilbud om individuel hjælp og støtte i en tidsbegrænset periode på op til seks måneder (servicelovens § 82 b) og støtte i tilbud i samarbejde med civilsamfundet og den frivillige sektor (servicelovens § 82 d).¹³⁰

Tilbud om individuel hjælp og støtte i en tidsbegrænset periode forudsætter en individuel behovsvurdering fra kommunens side, således at henvisningen til sådan hjælp og støtte sker på baggrund af den enkelte borgers konkrete behov for denne type indsats.

Målgruppen for tidlig, forebyggende indsats er borgere med let nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller lettere sociale problemer eller borgere, som er i risiko for at udvikle funktionsnedsættelser eller sociale problemer.

Desuden er målgruppen borgere, hvor risikoen for forværring af funktionsnedsættelsen/de sociale problemer eller risikoen for at udvikle sådanne vil kunne forebygges med en tidlig forebyggende indsats.

127 Servicelovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

128 Servicelovens § 12, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

129 Retssikkerhedslovens §§ 4 og 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

130 Servicelovens §§ 82 a, 82 b og 82 d, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

Handleplan for borgere med ophold på § 110-boform

Kommunen skal udarbejde en handleplan efter servicelovens § 142 for borgere med ophold på en § 110-boform. Det gælder også for borgere, der er over folkepensionsalderen. Formålet og indholdet i en handleplan efter § 142 er tilsvarende formålet og indholdet i en handleplan efter § 141.¹³¹

Jf. servicelovens § 142, stk. 2 skal handleplanen som minimum indeholde formålet med indsatsen, hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet, den forventede varighed af indsatsen og andre særlige forhold vedr. boform, beskæftigelse, personlig hjælp, behandling, hjælpemidler m.v.

Handleplanen bør udarbejdes ud fra borgerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med borgeren. Som led i udarbejdelsen af handleplanen, skal kommunen afdække, om borgeren har et ønske om, at boformen efter § 110 leverer hele eller dele af støtten efter servicelovens § 85 a, såfremt borgeren vurderes at have behov for en sådan støtte.

Kommunen kan tilbyde, at handleplanen erstattes af en helhedsorienteret plan, når der er tale om borgere med komplekse og sammensatte problemer, hvor der kan eller skal udarbejdes flere planer for indsatserne, og hvor der er et koordineringsbehov forbundet med dette. Borgeren skal give samtykke til, at handleplanen erstattes af en helhedsorienteret plan, og den helhedsorienterede plan skal følge de samme krav som handleplanen.¹³²

Som led i udarbejdelsen af handleplanen, kan kommunen med fordel forholde sig til, om borgeren har behov for økonomisk støtte efter aktivloven, der kan være medvirkende til at øge borgerens mulighed for at etablere egen bolig og fastholde boligen.

Kommunen skal i det omfang, der foreligger en opholdsplan for borgerens ophold på § 110-boformen, inddrage denne i udarbejdelsen af handleplanen med henblik på at sikre sammenhæng til indsatsen på § 110-boformen og en smidig overgang til egen bolig. Omvendt bør § 110-boformen inddrage handleplanen i udarbejdelsen af opholdsplanen i det tilfælde, at handleplanen er udarbejdet, før der foreligger en opholdsplan.

Handleplansarbejdet bør igangsættes hurtigst muligt efter, at borgeren får ophold på § 110-boformen med henblik på at sikre, at borgeren hurtigst muligt hjælpes videre – dog under hensyn til, at borgeren ved indskrivning på boformen kan have brug for kortvarig ro og hvile, før myndighedsarbejdet igangsættes.¹³³

Bostøtte til personer i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed

Kommunen kan jf. servicelovens § 85 a tilbyde hjælp, omsorg eller støtte til udvikling af færdigheder efter de specialiserede støttemetoder fra Housing First-tilgangen til borgere i hjemløshed eller i risiko herfor, som har behov for hjælp, omsorg eller støtte på grund af særlige sociale problemer. Målgruppen for støtte efter § 85 a omfatter også borgere i funktionel hjemløshed.

Støtten efter § 85 a er individuelt tilrettelagt, og den kan gives ud fra den enkelte borgers behov som en udgående, ambulant støtte primært i borgerens eget hjem eller der, hvor borgeren opholder sig. Bostøtten er uafhængig af

131 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 188.

132 Servicelovens § 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025

133 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 188.

boligen, hvilket betyder, at selvom borgeren skulle miste boligen i en periode, vil støtten stadigvæk kunne gives, hvis borgeren har behov for det.

Formålet med støtten er at stabilisere borgerens boligforhold som udgangspunkt for, at der kan arbejdes med borgers andre problemstillinger ud fra borgerens egne ønsker. Støtten skal være individuel, helhedsorienteret og fleksibel, og den tager udgangspunkt i borgerens håb, ønsker og drømme for fremtiden.¹³⁴

Efter Ankestyrelsens praksis skal kommunen sikre sig, at borgeren kan modtage den nødvendige hjælp. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for og beslutter, hvordan kommunen skal planlægge og udføre sine opgaver på det sociale område. Kommunen vælger hvem, der skal udføre det tilbud om støtte, som er bevilget til borgeren. Beslutningen om hvem, der skal levere hjælpen efter serviceloven, er som udgangspunkt faktisk forvaltningsvirksomhed. Kommunen er forpligtet til at sikre, at støtten er tilrettelagt på en sådan måde, at borgeren får opfyldt sit behov for hjælp, og borgeren reelt kan modtage støtten, da formålet med støtten ellers ikke kan opfyldes.

Hvis borgeren nægter at modtage nødvendig bevilget støtte, skal kommunen undersøge baggrunden herfor. Borgeren har stadigvæk behov for hjælpen, selvom borgeren ikke vil modtage denne. Et eksempel kan være, at den valgte leverandør – på trods af flere forsøg på at levere støtten – ikke formår at etablere den fornødne kontakt til en borger, som har massive angstproblemer. Kommunen bør som følge af sin omsorgsforpligtelse reagere hurtigt og overveje, om leverandøren har den nødvendige fagkundskab i forhold til borgerens funktionsnedsættelse. Dette er også rettet mod borgere med særlige sociale problemer.¹³⁵

Tildeling af socialpædagogisk støtte

Tildeling af støtte efter servicelovens § 85 forudsætter en betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. Socialpædagogisk støtte ydes uafhængigt af boform. Den socialpædagogiske støtte vil således kunne ydes til beboere i botilbud, bofællesskaber, opgangsfællesskaber, boligafdelinger for socialt udsatte, selvstændig bolig mv. De forskellige former for socialpædagogisk støtte skal tage udgangspunkt i den enkelte borgers særlige behov og forudsætninger. Tildeling af socialpædagogisk støtte skal altid ske på baggrund af en konkret, individuel vurdering af den enkelte borgers behov for hjælp, jf. servicelovens § 88, ligesom hjælpen skal tilrettelægges ud fra borgerens behov og forudsætninger og i samarbejde med borgeren, jf. § 1 i serviceloven.

Socialpædagogisk støtte til en borger med særlige sociale problemer, herunder psykisk sårbarhed, problematisk rusmiddelbrug og hjemløshed, kan fx være rettet mod en større selvstændiggørelse og udvikling af personlige færdigheder, opretholdelse af sociale netværk, struktur i dagligdagen mv. Målet kan være, at den pågældende i højere grad kan gøre brug af samfundets almindelige tilbud. Der kan fx også være tale om støtte i forbindelse med udslusning fra en social boform efter §§ 107-110 eller til lejere i boligafdelinger for socialt udsatte (skæve boliger).

Det relationsskabende arbejde er helt centralt i den socialpædagogiske støtte. Støtten kan derfor med fordel tilrettelægges på en sådan måde, at der skabes de nødvendige rammer for, at den borger, der modtager støtten, kan opbygge og bevare en relation til den eller de medarbejdere, der udfører indsatsen.¹³⁶ Det relationsskabende handler dermed både om som medarbejder at kunne skabe en relation til borgeren, og om at kunne understøtte borgerens muligheder for at skabe relationer til andre borgere og derved forbedre sit sociale netværk.

134 Vejledning nr. 9765 af 2. oktober 2023 om hjælp og støtte efter lov om social service, pkt. 31-33.

135 Ankestyrelsens principmeddelelse 76-17, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

136 Vejledning nr. 9765 af 2. oktober 2023 om hjælp og støtte efter lov om social service, pkt. 21-30.

Rådgivningsindsatsen udgør en vigtig faktor i socialpædagogisk støtte, idet rådgivning både kan have en forebyggende og en støttende effekt. Rådgivningen kan bidrage til at hjælpe den enkelte borger over øjeblikkelige vanskeligheder og på længere sigt gøre borgeren bedre i stand til at løse opståede problemer ved egen hjælp.¹³⁷

Støtte- og kontaktpersonordning (SKP-ordning)

Der vil ofte være en sammenhæng mellem socialpædagogisk støtte efter § 85 og SKP-ordningen for de mest socialt udsatte og isolerede borgere med psykisk sårbarhed, problematisk rusmiddelbrug eller særlige sociale problemer efter servicelovens § 99. Når en borger gennem en SKP har fået den nødvendige tillid og er motiveret til at indgå i et mere fast forløb for at forbedre sin psykiske og sociale funktionsevne, samt opbygge sociale netværk og få mere struktur i dagligdagen, kan det være relevant, at støtte- og kontaktfunktionen overgår til socialpædagogisk støtte efter § 85.

Kommunen kan ikke etablere SKP-ordninger efter § 85 lige såvel som kommunen ikke kan yde socialpædagogisk støtte efter § 99.¹³⁸

Efterforsorg

Der er i forbindelse med overgang fra § 110-boform til egen bolig mulighed for, at lederen af boformen kan beslutte at give efterforsorg (efterfølgende hjælp) fra boformen. Det er individuelt, om der er behov for efterforsorg, herunder efterforsorgens omfang og længde inden for rammerne af kortvarig hjælp i overgang til egen bolig. Behov og omfang bør derfor aftales med borgerens handlekommune i forbindelse med udarbejdelse af en handleplan. Efterforsorgen har en midlertidig karakter og har til formål at understøtte en god overgang efter ophold på en § 110-boform til en selvstændig tilværelse i egen bolig og til eventuel hjælp i form af fx støtte efter servicelovens §§ 85 eller 85 a, som visiteres af kommunen. Efterforsorg er således et supplement til den hjælp, som kommunen visiterer borgeren til for at sikre, at vedkommende kan bo i og fastholde eget hjem.¹³⁹

Det fremgår af Ankestyrelsens praksis, at det alene er boformens leder, der kan bevilge efterforsorg, når det sker i direkte forlængelse af en borgers ophold på stedet. Søger en borger om efterforsorg uden forudgående ophold, skal ansøgningen behandles af kommunen efter servicelovens øvrige regler om støtte i eget hjem.¹⁴⁰

Ophold i botilbud

Kommunen kan tilbyde midlertidigt ophold til borgere med særlige sociale problemer og skal tilbyde dette til borgere, der har behov for pleje eller behandling, og som på grund af disse vanskeligheder ikke kan klare sig uden støtte. Hjemlen dækker fx døgnbehandling for borgere med stof- og alkoholafhængighed. Botilbud til midlertidigt ophold efter servicelovens § 107 adskiller sig fra længerevarende botilbud efter servicelovens § 108 og fra almene ældre- og handicapboliger efter almenboliglovens § 105 ved, at det ved visitationen af en borger til et midlertidigt botilbud vurderes, at borgerens behov for et botilbud ikke er varigt, men fx har til formål at sikre rammen om en behandlingsmæssig indsats. Kommunen skal også tilbyde borgeren et ophold på et midlertidigt botilbud, hvis der er behov for at få udrettet hjælpebehovet, og dette ikke kan ske på anden måde.¹⁴¹

137 For konkrete handlingsanvisninger se kapitel 3 i den europæiske Housing First-håndbog. Pleace, N. (2019): *Housing First-håndbog. Europa*.

138 Vejledning nr. 9765 af 2. oktober 2023 om hjælp og støtte efter lov om social service pkt. 108.

139 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 191.

140 Ankestyrelsens principmeddelelse 9-21, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

141 Servicelovens § 107, stk. 1, og § 107, stk. 2, nr. 1 og 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

Kommunen kan få refusion på udgifter til botilbud efter § 107 i op til seks måneder inden for en periode på et år efter borgerens udskrivning fra en § 110-boform, når kommunen har truffet afgørelsen om botilbud efter § 107 inden borgerens udskrivning fra § 110-boformen.¹⁴²

Udslusningsboliger

Kommunen kan jf. almenboliglovens § 63 indgå aftale med de almene boligorganisationer om at stille ledige almene familie-, ungdoms- og ældreboliger til rådighed med henblik på udlejning som udslusningsboliger.¹⁴³ Udslusningsboliger kan også etableres i private udlejningsejendomme.¹⁴⁴

Udslusningsboliger er målrettet borgere med betydelig nedsat psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer, som har brug for hjælp til at opnå og fastholde en bolig, herunder borgereder opholder sig i midlertidige boformer efter servicelovens §§ 107, 109 og 110.¹⁴⁵ Målgruppen inkluderer også borgere i hjemløshed fra gaden eller borgere i risiko for hjemløshed¹⁴⁶.

For at formålet med udslusningsboliger, om at medvirke til at give borgerne en lempelig indgang til det almindelige boligmarked, ikke skal forspildes, skal de ikke selv afholde den fulde husleje. Kommunen skal derfor godtgøre borgerne forskellen mellem den leje mv., som de betaler boligorganisationen fratrasket individuel boligstøtte, og deres hidtidige opholdsbetaling til den sociale boform. Såfremt der er tale om borgere, der ikke opholder sig i midlertidige boformer efter servicelovens §§ 107, 109 eller 110, vil beløbet for disse borgeres huslejerefundering udgøres af egenbetalingen for ophold på en § 110-boform, som hvis de allerede havde ophold der. Jf. servicelovens § 163, stk. 2 fradrages huslejetilskuddet ikke i borgerens eventuelle forsørgelsesydelse eller andre indkomstafhængige offentlige ydelser.¹⁴⁷

Overgangsperiodens særlige vilkår, som fx nedsat huslejebetaling, kan maksimalt gælde i fem år fra lejeforholdets begyndelse. I udslusningsperioden kan kommunen visitere lejeren tilbage til en boform efter serviceloven, såfremt opholdet i den almene bolig ikke lykkes. Kommunen kan i så fald anmode udlejer om at opsig lejekontrakten med virkning fra det tidspunkt, hvor lejeren får stillet et botilbud til rådighed i en boform omfattet af serviceloven. Kommunen kan derudover godkende, at en række af almenlejelovens almindelige regler fraviges ved aftale mellem lejer og boligorganisation. Dette gælder reglerne om råderetten, brugsrettens overgang til andre, husstandsudvidelse og opsigelse. Endelig kan kommunen godkende indskrænkninger i lejerens mulighed for at overtage en anden bolig i boligorganisationen med samtidig at afgive sin bolig i afdelingen (oprykningsretten).¹⁴⁸

Ved brug af muligheden for udslusningsboliger kan der med fordel være et tæt samarbejde mellem kommunen og boligorganisationen/udlejer.

142 Servicelovens § 176 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

143 Almenboliglovens § 63, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

144 Lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v., lov om leje af almene boliger og forskellige andre love § 5, jf. lov nr. 482 af 12. maj 2023.

145 Almenboliglovens § 63, stk. 3, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

146 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 219.

147 Servicelovens § 163 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025 og vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 233.

148 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 218-224.

Almene familieboliger med nedsat husleje

En række kommuner fik i perioden fra d. 1. juli 2022 til d. 31. december 2023 efter ansøgning til Social- og Boligstyrelsen bevilget midler til midlertidig nedsættelse af husleje i almene familieboliger. Boligerne skal anvises til boligsøgende med et akut boligbehov og en lav betalingsevne, herunder borgere i hjemløshed.

Kommunerne kan inden for den bevilligede tilsagnsramme give tilsagn om huslejetilskud til en almen boligorganisation på 15.000 kr. (2021-prisniveau) årligt pr bolig. Huslejetilskuddet ydes i ni år fra tilsagnsdatoen, de første fire år med fuldt tilskud hvorefter beløbet aftrappes med lige store dele over de følgende fem år. Midlerne kan anvendes til at nedsætte huslejen i almene familieboliger med en husleje før fradrag af tilskud på mellem 4.500 – 6.500 kr./mdr. eksklusiv forbrug. Fraflyttes boligen inden for de første to år efter tilsagn, kan tilsagnet videreføres til den nye anvisning i boligen.

Puljen er fuldt udmøntet, og kommunerne skal anvende de bevilligede tilsagnsrammer senest d. 31. december 2025, idet ikke-anvendte tilsagnsrammer efter dette tidspunkt bortfalder.¹⁴⁹

Alternative plejehjem

Der er borgere, der efter et hårdt liv "på gaden" med problematisk brug af alkohol og/eller stoffer, er i en situation, hvor de ikke længere kan klare sig i egen bolig selv med massiv støtte. De er svækkede helbredsmæssigt, fysisk og/eller psykisk, er plejkrævende, men kan på grund af deres socialt afvigende adfærd, og mere eller mindre aktive rusmiddelbrug, ikke tilbydes de almindelige indsatser for borgere med betydelige nedsat og varige funktionsnedsættelser.

Det har ført til udviklingen af de såkaldte "alternative plejehjem", der især er udviklet af de tilbud der drives i medfør af servicelovens § 110, som særligt er rustet til at rumme målgruppens adfærd og problematiske rusmiddelbrug. Flere alternative plejehjem er udviklet i forbindelse med § 110-boformer med sygeafdelinger, idet borgerne ofte vil have haft ophold her, inden de visiteres til et alternativt plejehjem.

De alternative plejehjem kan etableres efter servicelovens § 108, og de kan etableres i tilknytning til en boform efter servicelovens § 110.¹⁵⁰ Boliger til alternative plejehjem bliver også opført efter almenboliglovens § 105.¹⁵¹

149 Bekendtgørelse om engangstilskud til etablering af særligt billige almene familieboliger og tilskud til midlertidig nedsættelse af huslejen i almene familieboliger til boligsøgende med et akut boligbehov og en lav betalingsevne, jf. bekendtgørelse nr. 1059 af 28. juni 2022 og bekendtgørelse nr. 1005 af 27. juni 2023.

150 Nærmere beskrevet i vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 115.

151 Jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

RETNINGSLINJE FOR FOREBYGGELSE AF HJEMLØSHED I RISIKOFYLDTE OVERGANGE

Formål

Formålet med retningslinjen er at sikre tværfagligt og tværsektorielt samarbejde og opmærksomhed på risiko for hjemløshed i de risikofyldte overgange, der kan være for borgere.

Retningslinjen understøtter:

- » at kommunen opnår en øget opmærksomhed på overgange, som kan medføre risiko for hjemløshed, så færre borgere på sigt oplever hjemløshed.

Værd at vide

Erfaringer viser, at der er en række overgange, hvor risikoen for hjemløshed stiger markant. Der bør derfor være en særlig fælles opmærksomhed på disse overgange for alle involverede aktører.¹⁵² Det kan fx være overgangene:

- » fra hjemløshed til egen bolig
- » fra krisecenter til selvstændigt hverdagsliv
- » fra frihed til fængsel, og fra fængsel til frihed
- » fra indlagt til udskrevet af psykiatrisk og somatisk behandling
- » fra ung i anbringelse til selvstændigt voksenliv
- » fra støtteforanstaltning i børne- og ungeregi til støtte på voksenområdet
- » fra SU/løn til anden offentlig forsørgelse
- » i forbindelse med dødsfald eller brud i nære relationer
- » i forbindelse med afslutning/ophør af rusmiddelbehandling.

For så vidt angår overgangen fra barn til voksen er det væsentligt, at kommunens sagsbehandlere er opmærksomme på samspillet mellem serviceloven og barnets lov. Serviceloven vedrører indsatser til borgere fra det 18. år. Hvis kommunen tildeler ungestøtte til en ung, vil den unge dog indtil det fyldte 23. år fortsat være omfattet af de særlige regler om tilbud til unge i alderen mellem 18 og 22 år i kapitel 13 i barnets lov.¹⁵³

152 Socialstyrelsen (2019): *Housing First for Unge. Vidensnotat – ny viden om unge og hjemløshed.*

153 Servicelovens § 1 jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025 og barnets lov §§ 108-123, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

Forskningsmæssigt er det også belyst, at næsten hver tiende anbragte ung vil blive ramt af hjemløshed i ungdomsårene. Det er særligt anbragte unge med komplekse problemstillinger, som bliver ramt af hjemløshed.¹⁵⁴ Det er derfor også væsentligt at sætte fokus på overgangen fra anbringelse til selvstændigt voksenliv.

Se også *Retningslinje for samarbejde mellem kommune og boformer til borgere i hjemløshed (§ 110)* og *Retningslinje for samarbejde mellem kommune og andre sektorer* i kapitel 3.

Anvisninger for forebyggelse af hjemløshed i risikofyldte overgange

Alle relevante aktører bør inddrages så tidligt som muligt forud for en kendt risikofyldt overgang, således at det forebygges, at overgangen munder ud i en forværring af en borgers livssituation.

Kommunen bør i overgangen fra hjemløshed/ophold på en § 110-boform til egen bolig tilbyde og hurtigt iværksætte socialfaglig støtte, som er tilpasset den enkelte borger, både i form, indhold og intensitet, fx de specialiserede støttemetoder under Housing First-tilgangen.

- » Kommunen skal udarbejde en handleplan for borgere, som har ophold på en § 110-boform.¹⁵⁵
- » Kommunen kan med fordel allerede før en borgers udflytning fra § 110-boform til egen bolig iværksætte den socialfaglige støtte, således at borgeren og støttemedarbejderen får kendskab til hinanden inden borgerens udflytning fra boformen.
- » Kommunen kan med fordel understøtte at borgere forud for udflytning fra § 110-boform etablerer kontakt til medarbejdere tilknyttet det almene boligområde eller den private udlejer, således at samarbejdet mellem borger og disse indledes hurtigst muligt.

Kommunen bør udvikle og understøtte enkle og helhedsorienterede praksisser, som skaber sammenhæng i ydelser og indsatser for borgerne på tværs af fagområder og sektorer.

- » Kommunen skal gennem sin rådgivningspligt¹⁵⁶ have fokus på, om der er behov for nødvendig økonomisk støtte til borgere, som overgår til offentlige ydelser.
- » Kommunen bør samarbejde med relevante parter om den nødvendige støtte og rådgivning til borgere, som udskrives fra psykiatrisk eller somatisk behandling. Kommunen skal herunder være opmærksom på, at borgere i målgruppen for lov om en aktiv beskæftigelsesindsats har ret til mentorstøtte i op til tre måneder forud for udskrivelse fra en psykiatrisk indlæggelse og i en periode på mindst seks måneder i alt.¹⁵⁷
- » Kommunerne bør tilbyde rekreative- eller omsorgspladser efter hospitalsophold, når det er nødvendigt.
- » Kommunen bør gennem et tidligt og kontinuerligt samarbejde med Kriminalforsorgen medvirke til, at borgere har bolig og økonomi på plads til den forventede løsladelsesdato, så ingen borgere løslades til hjemløshed.¹⁵⁸
- » Kommunen kan med fordel gennem tæt samarbejde med Kriminalforsorgen sikre, at borgere med indsættelse i fængsel eller arrest (herunder også kortvarige indsættelser) hjælpes videre til rette indsatser ved løsladelse med henblik på at få eller fastholde bolig.

154 Benjaminsen, L., Enemark, M.H. og Jeppesen T. (2020): *Hjemløshed i ungdommen. En registerbaseret undersøgelse af unges forløb før og efter en hjemløshedssituation.*

155 Servicelovens § 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

156 Principmeddelelse 22-18, se Ankestyrelsens hjemmeside på www.ast.dk.

157 Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 167, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 280 af 1. marts 2024.

158 Se Kriminalforsorgens hjemmeside for information om Kriminalforsorgen, *Køreplan for god løsladelse*, myndighedssamarbejdet med kommunerne mv., www.kriminalforsorgen.dk.

- » Kommunen bør ved behov yde den nødvendige støtte til borgere, som oplever dødsfald i den nærmeste familie, fx ved at sygehus adviserer kommunens sociale myndigheder eller ved inddragelse af og henvendelser fra civilsamfundet.
- » Kommunen kan med fordel i samarbejde med civilsamfundet yde den nødvendige støtte til borgere med behov, som oplever brud i nære relationer, fx skilsmisse.
- » Kommunen skal afdække hvilken hjælp, fx til at finde en bolig og økonomisk hjælp, som den enkelte borger har brug for. Dette gælder særligt for borgere, som på grund af deres særlige sociale problemer eller funktionsnedsættelse ikke selv kan finde en egnet bolig og/eller ikke har økonomi til dette, når den enkelte borger skal fraflytte boformen.¹⁵⁹
- » Kommunen bør sikre og skal ved ansøgning konkret undersøge, om der er behov for nødvendig støtte, når en borger tager ophold på en boform i en anden kommune end bopælskommunen, så det ikke påvirker den enkelte borgers ydelser og indsatser.
- » Kommunen bør sikre den nødvendige støtte til hjemvendte soldater.
- » Kommunen bør være opmærksom på forebyggelse af hjemløshed efter ophold på krisecentre efter servicelovens § 109.

Der skal være særligt fokus på overgangen fra indsats i børne- og ungeregi til støtte på voksenområdet.

- » Kommunen bør sikre en koordineret og tilpasset indsats, når børn og unge, som har modtaget støttende indsatser eller været anbragt, fylder 18 år.¹⁶⁰
- » Kommunen skal være opmærksom på, om der skal eller bør udarbejdes en ungeplan, når en ung, som modtager indsatser efter barnets lov, fylder 16 år.¹⁶¹
- » Kommunen skal med samtykke fra den unge tilbyde ungestøtte til unge i alderen fra 18 til 22 år, når det anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte.¹⁶²

Praksis og gældende lovgivning

Den kommunale ungeindsats

Ved at kommunen sørger for, at der sker en koordinering af den samlede ungeindsats i kommunen på tværs af uddannelses-, beskæftigelses- og socialindsatsen, vil kommunen også kunne arbejde med at mindske de særlige problemer, der er ved den risikofyldte overgang fra ung til voksen.

Den kommunale ungeindsats for unge under 25 år har til formål at gøre alle unge under 25 år parat til at gennemføre en ungdomsuddannelse eller komme i beskæftigelse.¹⁶³

Ungestøtte

Kommunen skal jf. barnets lov § 113, med samtykke fra den unge, tilbyde ungestøtte til unge i alderen fra 18 til og med 22 år, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte. Indsatsen

¹⁵⁹ Ankestyrelsens principmeddelelse 21-18, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

¹⁶⁰ Socialstyrelsen (2019): *Housing First for Unge. Vidensnotat – ny viden om unge og hjemløshed*.

¹⁶¹ Barnets lov §§ 108 og 109, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

¹⁶² Barnets lov §§ 113, 114 og 116, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

¹⁶³ Lov om kommunal indsats for unge under 25 år §§ 2 j og 2 k, jf. lovbekendtgørelse nr. 825 af 16. august 2019.

skal bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse, herunder have fokus på at understøtte den unges udvikling og trivsel, uddannelse, beskæftigelse samt øvrige relevante forhold, herunder anskaffelse af selvstændig bolig.

Målgruppen for ungestøtte er unge, der har haft en kontaktperson efter barnets lov § 32, stk. 1, nr. 3 eller efter § 13, stk. 1, nr. 7 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, og unge der jf. barnets lov §§ 114, 115 eller 120 har været anbragt uden for hjemmet umiddelbart før det fyldte 18 år.

Kommunen skal senest seks måneder forud for ophør af en anbringelse ved det 18. år træffe afgørelse om ungestøtteindsatser til den unge efter barnets lov §§ 114–116 og 120.¹⁶⁴

Kommunen bør være opmærksom på, at den unge får selvstændig handlekommune, når den unge fylder 18 år.¹⁶⁵

Specialiseret støtte efter Housing First-tilgangen og socialpædagogisk støtte

Specialiseret støtte efter Housing First-tilgangen og socialpædagogisk støtte bør vurderes fx i forbindelse med udslusning fra en boform efter servicelovens §§ 107–110 eller til lejere i boligafdelinger for socialt udsatte (skæve boliger). Specialiseret støtte efter Housing First-tilgangen efter servicelovens § 85 a kan gives til borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed, som har behov for hjælp, omsorg eller støtte på grund af særlige sociale problemer, dvs. ikke kun til borgere med forudgående ophold på boformer efter servicelovens § 110, mens socialpædagogisk støtte efter servicelovens § 85 skal ydes til borgere, der på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktions- evne eller særlige sociale problemer har behov herfor.

Støtte til en borger med særlige sociale problemer, herunder psykiske lidelser, problematisk rusmiddelbrug og hjemløshed, kan fx være rettet mod en større selvstændiggørelse og udvikling af personlige færdigheder, opretholdelse af sociale netværk, struktur i dagligdagen mv. Målet kan være, at borgeren i højere grad kan gøre brug af samfundets almindelige tilbud, og at borgeren bliver i stand til at fastholde egen bolig.¹⁶⁶

Efterforsorg

Der er i forbindelse med overgang fra § 110-boform til egen bolig mulighed for, at lederen af boformen kan beslutte at give efterforsorg (efterfølgende hjælp) fra boformen. Det er individuelt, om der er behov for efterforsorg, herunder efterforsorgens omfang og længde inden for rammerne af kortvarig hjælp i overgang til egen bolig. Behov og omfang bør derfor aftales med borgerens handlekommune i forbindelse med udarbejdelse af en handleplan. Efterforsorgen har en midlertidig karakter og har til formål at understøtte en god overgang efter ophold på en § 110-boform til en selvstændig tilværelse i egen bolig og til eventuel hjælp i form af fx støtte efter servicelovens §§ 85 eller 85 a, som visiteres af kommunen. Efterforsorg er således et supplement til den hjælp, som kommunen visiterer borgeren til for at sikre, at vedkommende kan bo i og fastholde eget hjem.¹⁶⁷

Det fremgår af Ankestyrelsens praksis, at det alene er boformens leder, der kan bevilge efterforsorg, når det sker i direkte forlængelse af en borgers ophold på boformen. Søger en borger om efterforsorg uden forudgående ophold, skal ansøgningen behandles af kommunen efter servicelovens øvrige regler om støtte i eget hjem.¹⁶⁸

¹⁶⁴ Barnets lov §§ 111, 113–121, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025 og lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 13, jf. lov nr. 1705 af 27. december 2018.

¹⁶⁵ Retssikkerhedsloven §§ 9 og 9 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

¹⁶⁶ Servicelovens §§ 85 og 85 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

¹⁶⁷ Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 191.

¹⁶⁸ Ankestyrelsens principmeddelelse 9–21, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

Handleplan for borgere med ophold på § 110-boform

Kommunen skal udarbejde en handleplan efter servicelovens § 142 for borgere med ophold på en § 110-boform. Dette gælder også for borgere, der er over folkepensionsalderen. Formålet og indholdet i en handleplan efter § 142 er tilsvarende formålet og indholdet i en handleplan efter § 141.¹⁶⁹

Jf. servicelovens § 142, stk. 2 skal handleplanen som minimum indeholde formålet med indsatsen, hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet, den forventede varighed af indsatsen og andre særlige forhold vedr. boform, beskæftigelse, personlig hjælp, behandling, hjælpemidler m.v.

Handleplanen bør udarbejdes ud fra borgerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med borgeren. Som led i udarbejdelsen af handleplanen, skal kommunen afdække, om borgeren har et ønske om, at boformen efter § 110 leverer hele eller dele af støtten efter servicelovens § 85 a, såfremt borgeren vurderes at have behov for en sådan støtte.

Kommunen kan tilbyde, at handleplanen erstattes af en helhedsorienteret plan, når der er tale om borgere med komplekse og sammensatte problemer, hvor der kan eller skal udarbejdes flere planer for indsatserne, og hvor der er et koordineringsbehov forbundet med dette. Borgeren skal give samtykke til, at handleplanen erstattes af en helhedsorienteret plan, og den helhedsorienterede plan skal følge de samme krav som handleplanen.¹⁷⁰

Som led i udarbejdelsen af handleplanen, kan kommunen med fordel forholde sig til, om borgeren har behov for økonomisk støtte efter aktivloven, der kan være medvirkende til at øge borgerens mulighed for at etablere egen bolig og fastholde boligen.

Kommunen skal i det omfang, der foreligger en opholdsplan for borgerens ophold på § 110-boformen, inddrage denne i udarbejdelsen af handleplanen med henblik på at sikre sammenhæng til indsatsen på § 110-boformen og en smidig overgang til egen bolig. Omvendt bør § 110-boformen inddrage handleplanen i udarbejdelsen af opholdsplanen i det tilfælde, at handleplanen er udarbejdet, før der foreligger en opholdsplan.

Handleplansarbejdet bør igangsættes hurtigst muligt efter, at borgeren får ophold på § 110-boformen med henblik på at sikre, at borgeren hurtigst muligt hjælpes videre – dog under hensyn til, at borgeren ved indskrivning på boformen kan have brug for kortvarig ro og hvile, før myndighedsarbejdet igangsættes.¹⁷¹

En plan

På hjemløshedsområdet er udarbejdelse af handleplaner og koordinering af indsatserne særligt relevant, da der er tale om en mobil målgruppe med ustabile boligforhold. Gruppens sammensatte problemer nødvendiggør ofte medvirken fra andre myndigheder og forvaltningsgrene, behandlingssystemet, Kriminalforsorgen m.fl. for at kunne tilvejebringe de rette tilbud.¹⁷²

169 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 188.

170 Servicelovens § 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025

171 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 188.

172 Servicelovens §§141, stk. 7 og § 142 stk. 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

Udslusningsboliger

Kommunen kan jf. almenboliglovens § 63 indgå aftale med de almene boligorganisationer om at stille ledige almene familie-, ungdoms- og ældreboliger til rådighed med henblik på udlejning som udslusningsboliger.¹⁷³ Udslusningsboliger kan også etableres i private udlejningsejendomme.¹⁷⁴

Udslusningsboliger er målrettet borgere med betydelig nedsat psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer, som har brug for hjælp til at opnå og fastholde en bolig, herunder borgere der opholder sig i midlertidige boformer efter servicelovens §§ 107, 109 og 110.¹⁷⁵ Målgruppen inkluderer også borgere i hjemløshed fra gaden eller borgere i risiko for hjemløshed¹⁷⁶.

For at formålet med udslusningsboliger, om at medvirke til at give borgerne en lempelig indgang til det almindelige boligmarked, ikke skal forspildes, skal borgerne ikke selv afholde den fulde husleje. Kommunen skal derfor godtgøre borgerne forskellen mellem den leje mv., som borgerne betaler boligorganisationen fratrullet individuel boligstøtte, og borgernes hidtidige opholdsbetaling til den sociale boform. Såfremt der er tale om borgere, der ikke opholder sig i midlertidige boformer efter servicelovens §§ 107, 109 eller 110, vil beløbet for disse borgeres huslejerefundering udgøres af egenbetalingen for ophold på en § 110-boform, som hvis de allerede havde ophold der. Jf. servicelovens § 163, stk. 2 fradrages huslejetilskuddet ikke i borgerens eventuelle forsørgelsesydelse eller andre indkomstafhængige offentlige ydelser.¹⁷⁷

Overgangsperiodens særlige vilkår, som fx nedsat huslejebetaling, kan maksimalt gælde i fem år fra lejeforholdets begyndelse. I udslusningsperioden kan kommunen visitere lejeren tilbage til en boform efter serviceloven, såfremt opholdet i den almene bolig ikke lykkes. Kommunen kan i så fald anmode udlejer om at opsigte lejekontrakten med virkning fra det tidspunkt, hvor lejeren får stillet et botilbud til rådighed i en boform omfattet af serviceloven. Kommunen kan derudover godkende, at en række af almenlejelovens almindelige regler fraviges ved aftale mellem lejer og boligorganisation. Det gælder reglerne om råderetten, brugsrettens overgang til andre, husstandsudvidelse og opsigelse. Endelig kan kommunen godkende indskrænkninger i lejerens mulighed for at overtage en anden bolig i boligorganisationen med samtidig at afgive sin bolig i afdelingen (oprykningsretten).¹⁷⁸

Ved brug af muligheden for udslusningsboliger kan der med fordel være et tæt samarbejde mellem kommunen og boligorganisationen/udlejer.

Almene familieboliger med nedsat husleje

En række kommuner fik i perioden fra d. 1. juli 2022 til d. 31. december 2023 efter ansøgning til Social- og Boligstyrelsen bevilget midler til midlertidig nedsættelse af husleje i almene familieboliger. Boligerne skal anvendes til boligsøgende med et akut boligbehov og en lav betalingsevne, herunder borgere i hjemløshed.

Kommunerne kan inden for den bevilligede tilsagnsramme give tilsagn om huslejetilskud til en almen boligorganisation på 15.000 kr. (2021-prisniveau) årligt pr bolig. Huslejetilskuddet ydes i ni år fra tilsagnsdatoen, de første fire år med

173 Almenboliglovens § 63, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

174 Lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v., lov om leje af almene boliger og forskellige andre love § 5, jf. lov nr. 482 af 12. maj 2023.

175 Almenboliglovens § 63, stk. 3, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

176 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 219.

177 Servicelovens § 163 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025 og vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 233.

178 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 218-224.

fuldt tilskud hvorefter beløbet aftrappes med lige store dele over de følgende fem år. Midlerne kan anvendes til at nedsætte huslejen i almene familieboliger med en husleje før fradrag af tilskud på mellem 4.500 – 6.500 kr./mdr. eksklusiv forbrug. Fraflyttes boligen inden for de første to år efter tilsagn, kan tilsagnet videreføres til den nye anvisning i boligen.

Puljen er fuldt udmøntet, og kommunerne skal anvende de bevilligede tilsagnsrammer senest d. 31. december 2025, idet ikke-anvendte tilsagnsrammer efter dette tidspunkt bortfalder.¹⁷⁹

Startboliger

I nogle kommuner er der etableret startboliger, som er en særlig ungdomsboligtype. Startboliger er almene ungdomsboliger, der er målrettet unge 18–24-årige, som har særligt behov for en bolig med tilhørende bostøtte (social vicevært). Bostøttens omfang må dog ikke overstige 4 timer i snit pr. uge pr. ung.¹⁸⁰

Formålet med startboliger er at sikre unge med forskellige grader af problemer en god start på et liv i egen bolig. En del af de unge, der står over for at bosætte sig i egen bolig, har betydelige vanskeligheder med at begå sig på boligmarkedet. De har svært ved at få fat i og fastholde en bolig, få tilværelsen i boligen til at fungere, omgås naboer mv. Målet med startboliger er, at den unge kommer i gang med arbejde eller uddannelse samt formår at fastholde en bolig. Der er knyttet voksenstøtte direkte til boligen og boligmiljøet.¹⁸¹

Der etableres pt. ikke yderligere startboliger, da puljen for disse er fuldt udmøntet.

Handleplaner i Kriminalforsorgen

Social- og Boligstyrelsen opdaterer nedenstående vedr. koordinering af handleplaner mellem kommunerne og Kriminalforsorgen, når de relevante bekendtgørelser og cirkulærer er opdaterede. Dette med fokus på ændringer foranlediget af barnets lov og ændringerne i serviceloven pr. 1. oktober 2023.

Kriminalforsorgsområdet skal koordinere handleplaner med kommunerne med henblik på at understøtte en langsigtet indsats og sikre kontinuitet i samarbejdet over for fælles klienter.

Målgrupperne, som er omfattet af det koordinerede samarbejde mellem fængsler og kommuner, er:

- » alle indsatte, som kommunerne skal tilbyde en koordinerende handleplan efter servicelovens §§ 140 eller 141,
- » personer i tilsyn af Kriminalforsorgen, som kommunen samtidig skal tilbyde en koordinerende handleplan efter servicelovens § 141,
- » betinget dømte under 18 år, som samtidig har vilkår om hjælpeforanstaltninger efter servicelovens § 52 som følge af voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, og som kommunen skal tilbyde en koordinerende handleplan efter servicelovens § 140,
- » personer idømt en foranstaltningsdom efter straffelovens §§ 68 eller 69, med fastsat tilsyn af Kriminalforsorgen, som kommunen samtidigt skal tilbyde en koordinerende handleplan efter servicelovens § 141, og

¹⁷⁹ Bekendtgørelse om engangstilskud til etablering af særligt billige almene familieboliger og tilskud til midlertidig nedsættelse af huslejen i almene familieboliger til boligsøgende med et akut boligbehov og en lav betalingsevne, jf. bekendtgørelse nr. 1059 af 28. juni 2022 og bekendtgørelse nr. 1005 af 27. juni 2023.

¹⁸⁰ Bekendtgørelse nr. 911 af 10. september 2012 om støtte mv. til startboliger for unge.

¹⁸¹ Vejledning nr. 69 af 10. september 2012 om startboliger til unge.

- » 15-17-årige, som udstår straf på bopælen under intensiv overvågning og kontrol, som kommunen samtidig skal tilbyde en koordinerende handleplan efter servicelovens § 140.

Kriminalforsorgen skal i alle de sager, hvor Kriminalforsorgen skal udarbejde en handleplan, rette henvendelse til kommunerne. Kommunerne har ansvaret for at følge op på Kriminalforsorgens henvendelse om koordinering.¹⁸²

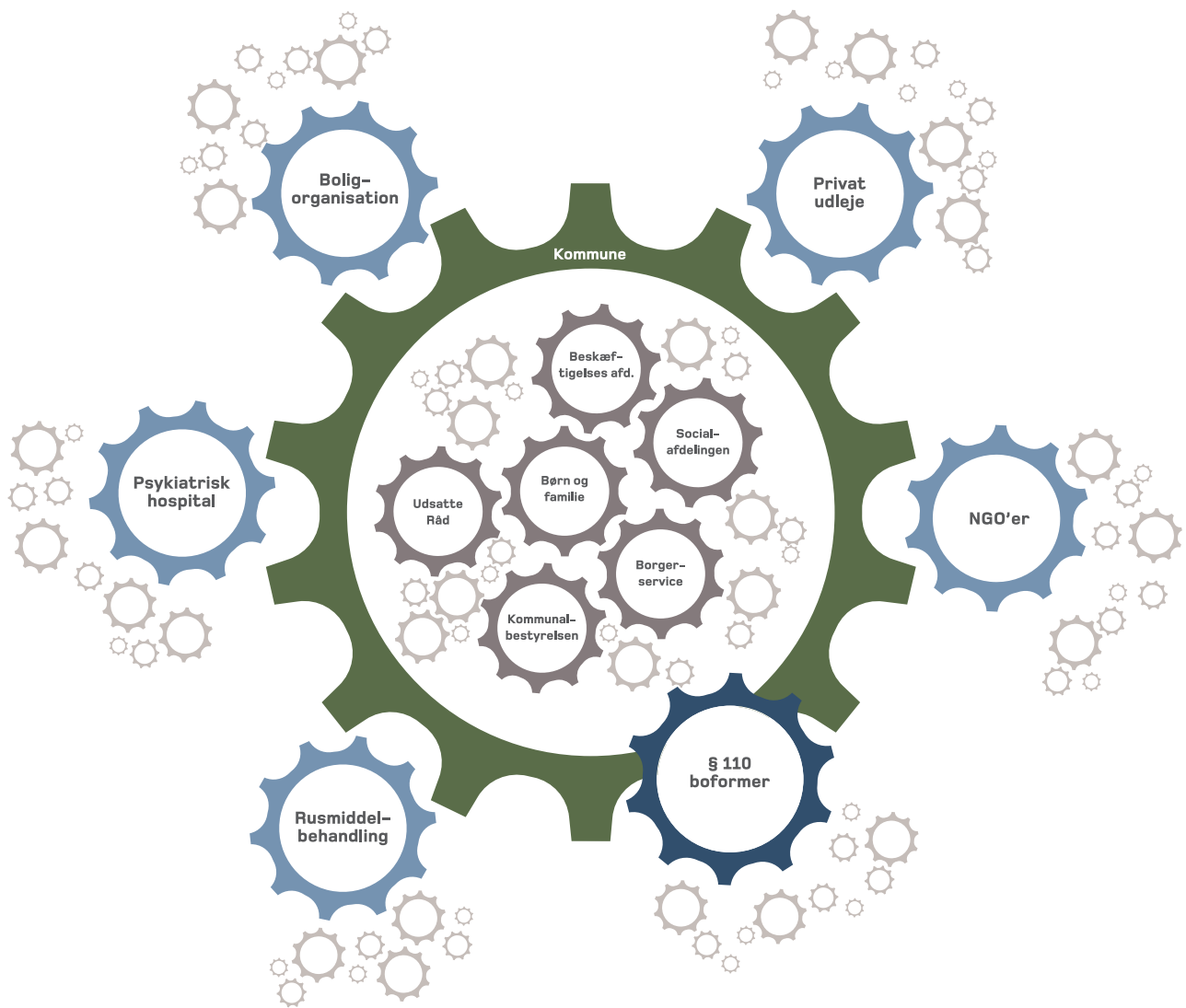
Udskrivnings- og koordinationsaftaler

Når en overlæge bliver bekendt med, at en patient modtager støtte i henhold til afsnit V i serviceloven, som følge af nedsat psykisk funktionsevne, skal en udskrivningsaftale om de behandlingsmæssige og sociale tilbud til den enkelte borger udarbejdes mellem borgeren og den psykiatriske afdeling samt de relevante myndigheder, privatpraktiserende sundhedspersoner m.fl. Såfremt det må antages, at borgeren ikke selv vil søge den behandling eller de sociale tilbud, der er nødvendige for borgerens helbred, har overlægen ansvaret for, at der indgås en udskrivningsaftale. Hvis borgeren ikke vil medvirke til at indgå en udskrivningsaftale, skal der udarbejdes en koordinationsplan.

Den psykiatriske afdeling kan videregive oplysninger om patienters rent private forhold til andre myndigheder, privatpraktiserende sundhedspersoner m.fl., hvis videregivelsen må anses for nødvendig af hensyn til indgåelse af og tilsyn med overholdelse af en udskrivningsaftale eller koordinationsplan. I samme omfang kan myndigheder, privatpraktiserende sundhedspersoner m.fl. videregive oplysninger om patienter til den psykiatriske afdeling og andre myndigheder, privatpraktiserende sundhedspersoner m.fl.¹⁸³

182 Bekendtgørelse nr. 642 af 15. juni 2006 om kommunernes pligt til at koordinere handleplaner med kriminalforsorgen for visse persongrupper §§ 1-4, cirkulære nr. 9741 af 28. juni 2022 om udarbejdelse af handleplaner i Kriminalforsorgen (handleplanscirkulæret) §§ 10-13 og vejledning nr. 9926 af 26. august 2022 om udarbejdelse af handleplaner i Kriminalforsorgen (handleplansvejledningen), pkt. 29-39.

183 Lov om anvendelse af tvang i psykiatrien mv. §§ 13 a til 13 c, jf. lovbekendtgørelse nr. 1045 af 18. september 2024. Se også vejledning nr. 9257 af 19. marts 2023 om anvendelse af tvang mv. i psykiatrien, pkt. 8.

Kapitel 3: Organisering og samarbejde

Introduktion

Indsatser for borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed hænger sammen med såvel landsdækkende, strukturelle faktorer som kommunale strukturer og organiseringer. De landsdækkende, strukturelle faktorer omfatter lovgivningsmæssige rammer, fx inden for social- og beskæftigelsesområdet, boligpolitikken mv. Hertil kommer centralt besluttede initiativer og anbefalinger, fx arbejdet med nationale retningslinjer eller understøttelsen af arbejdet med Housing First-tilgangen.

De lokale, kommunale strukturer og organiseringer har stor indflydelse på indsatser og mulige løsninger på hjemløshedsområdet, idet det er ude i de enkelte kommuner, at de nationale, strukturelle faktorer omsættes til indsatser til borgerne i den lokale organisering i et samspil med de lokale politiske visioner og beslutninger.

Da indsatsen mod hjemløshed ikke blot involverer ét tilbud og én kommunal forvaltning, er det væsentligt, at hele den kommunale organisation fungerer i et godt samspil både internt og med alle de øvrige relevante aktører. Det er ligeledes centralt, at der er en tydelig linje fra en politisk strategi og beslutninger til den reelle udførelse i de enkelte tilbud. Det kræver kontinuerlig politisk og ledelsesmæssig prioritering at skabe og vedligeholde sammenhæng og godt samspil mellem alle relevante aktører. Samspillet understøttes også af en klar beskrivelse af alle relevante aktørers roller, ansvar og betydning for indsatsen, ligesom det kan understøttes af fælles værdier for arbejdet på tværs af forvaltninger og tilbud.¹⁸⁴

Implementeringen af fælles værdier i tråd med Housing First-tilgangen kræver stor ledelsesmæssig opmærksomhed, da det involverer en grundlæggende ensartethed i måden, som alle involverede medarbejdere tænker om og går til arbejdet med borgere i hjemløshed på. Endelig er det også væsentligt for understøttelsen af samspillet og for sikringen af kvaliteten i den samlede indsats, at der sættes fokus på kontinuerlig opfølgning på indsatsen, således at såvel det organisatoriske samspil som borgerens indsats løbende kan justeres og forbedres.

Indsatsen mod hjemløshed løftes dog ikke kun af de enkelte kommuner, og derfor er det vigtigt med samspil mellem kommuner og med andre relevante samarbejdspartner på tværs af sektorer. Her er det også væsentligt at tænke civilsamfundets muligheder med i indsatsen, herunder bl.a. dets mulighed for at understøtte fællesskaber både specifikt for borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed, men også på tværs af målgruppen og befolkningen i øvrigt.

184 Benjaminsen, L. et al (2017): *Housing First i Danmark. Evaluering af implementerings- og forankringsprojektet i 24 kommuner*, Benjaminsen, L., Christensen, R.A. og Hundahl, M.S. (2020): *Udbredelsen af Housing First. Muligheder og barrierer i implementeringen af Housing First på hjemløshedsområdet i Danmark* og Benjaminsen, L. (2023): *Housing First i kommunen – En kvalitativ undersøgelse af muligheder og udfordringer i omstillingen til Housing First på hjemløshedsområdet*.

RETNINGSLINJE FOR KOMMUNAL PLANLÆGNING OG ORGANISERING AF INDSATSEN

Formål

Formålet med retningslinjen er at sikre en effektiv og helhedsorienteret kommunal indsats mod hjemløshed, som understøttes af en tydelig, fælles strategi og et fælles mål for indsatsen på tværs af kommunale forvaltninger og aktører. Formålet er desuden at sikre, at den rette viden og de rette kompetencer er til stede og bringes i anvendelse i indsatsen til gavn for borgerne såvel som for kommunen.

Retningslinjen understøtter:

- » at borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed modtager og oplever en relevant, koordineret, sammenhængende og helhedsorienteret støtte og indsats.
- » at borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed får relevant støtte og tilbud, der er baseret på lovgivningsmæssige rettigheder og muligheder samt aktuelt bedste viden fra relevante fagområder.

Værd at vide

Mange borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed har sammensatte og komplekse problemer. Der vil derfor ofte være brug for kommunale indsatser fra flere forskellige aktører i social-, beskæftigelses-, børn- og unge- samt ældreforvaltningerne og borgerservice. Mange borgere i målgruppen lever desuden et kaotisk og stresset liv og har derfor brug for, at indsatsen fra støttesystemerne skaber ro og overblik over mulighederne for at arbejde hen mod de mål, den enkelte borger har eller sætter sig i samarbejdet med medarbejderne.

Det er væsentligt, at indsatserne baseres på viden om forskellige relevante lovgivninger og forskellige indsatsers virkninger for borgerne, således at den enkelte borger har mulighed for at få de mest relevante tilbud og den nødvendige støtte. Endelig er det også vigtigt, at medarbejderne, som møder borgerne, har viden om de relevante tilbud til borgerne samt de nødvendige kommunikationsmæssige kompetencer til at skabe en tillidsfuld atmosfære og relation i samarbejdet med den enkelte borger. Det er grundlaget for borgernes deltagelse i et samarbejde.

Det kræver høj grad af systematik og bevidste prioriteringer såvel kommunalpolitisk som ledelsesmæssigt at skabe sammenhængende, helhedsorienterede og vidensbaserede løsninger for at kunne dække den enkelte borgers samlede hjælpebehov. De helhedsorienterede løsninger tager højde for både de generelle lovgivningsmæssige rammer og den kommunale struktur og organisering på tværs af forvaltninger og aktører.

Nogle kommuner har gode erfaringer med at samle borgere i udsathedssager i en specialiseret enhed i fx socialforvaltningen. Det giver sagsbehandlerne et indgående kendskab til kompleksiteten og de muligheder for støtte, der er for borgere i hjemløshed i den enkelte kommune. Det giver ligeledes sagsbehandlerne mulighed for at etablere rela-

tioner til både borgerne og de mange relevante aktører i indsatsen for borgerne på tværs af forvaltninger og tilbud, hvilket kan gøre det nemmere at iværksætte de rette indsatser hurtigt.¹⁸⁵

Anvisninger for kommunal planlægning og organisering af indsatsen

Kommunalbestyrelsen bør sætte retning for og understøtte indsatsen mod hjemløshed.

- » Den politiske ledelse bør udarbejde en kommunal strategi for indsatsen mod hjemløshed for at sikre fokus på samarbejde og koordinering på tværs af forvaltninger.
- » En strategi kan med fordel udarbejdes i samarbejde med en gruppe af borgere med særlige sociale problemer og organisationer, som fx det lokale udsatteråd, det lokale frivilligråd, SAND – De hjemløses landsorganisation, ledere, medarbejdere, samarbejdspartner og andre aktører på området, da det sikrer bred opbakning til strategien.

Det er vigtigt, at der er ledelsesmæssigt fokus på samarbejde og koordinering.

- » Erfaring viser, at det er vigtigt, at der er et ledelsesmæssigt fokus på mange niveauer for at sikre, at alle relevante medarbejdere bidrager med viden og tid til samarbejdet, og at alle arbejder i samme retning.

Kommunen bør sikre en relevant fordeling af ansvar og kompetencer i indsatsen.

- » Kommunen bør etablere en klar og relevant fordeling af ansvar og kompetencer blandt alle involverede kommunale aktører i indsatsen mod hjemløshed.
- » Fordelingen af ansvar og kompetencer kan med fordel tage højde for, at specialisering skaber mange snitflader, og at generalisering ikke møder komplekse behov.
- » Det er god praksis, at kommunen har en tydelig beskrivelse af, hvilken betydning forskellige ansvarsområder på tværs af forvaltninger har for indsatsen mod hjemløshed. Herunder er det væsentligt at have særligt fokus på samarbejde og koordination mellem aktører i social-, beskæftigelses-, børn- og unge- samt ældreforvaltningerne og Borgerservice.
- » Kommunen kan med fordel anvende IT-systemer, som kan tale sammen på tværs af forvaltninger og afdelinger, i det omfang det er muligt gennem databeskyttelsesreglerne.
- » Alle relevante aktører bør bidrage til samarbejdet.

Der bør udarbejdes samarbejdsaftaler mellem involverede forvaltninger, afdelinger og aktører, så ingen er i tvivl om roller og ansvar.

- » Samarbejdsaftalerne bør skabe de rammer, der er brug for, så der samarbejdes om komplekse og tværgående indsatser til borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed.
- » Samarbejdsaftalerne bør sikre, at samarbejdet på trods af kompleksiteten er forudsigeligt, stabilt og langsigtet.

Kommunen skal sikre de nødvendige tilbud til borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed, herunder også de nødvendige botilbud.¹⁸⁶

- » Der bør være en varieret og tilgængelig vifte af tilbud, herunder også fleksible tilbud, som kommunen kan anvende i indsatsen mod hjemløshed.

185 Analyse & Tal (2019): *Benspænd og god praksis i arbejdet med hjemløse borgere. En kvalitativ undersøgelse af fagpersoners oplevelser og erfaringer*

186 Servicelovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

- » Det er god praksis, at den kommunale vifte af tilbud til borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed er kendt af både borgerne, medarbejderne og andre relevante aktører, fx via den kommunale hjemmeside, herunder at der er oplysninger om, hvordan de enkelte tilbud kan tilgodese forskellige borgergruppers behov.
- » Indsatser bør tilrettelægges, så de opleves reelt og fysisk tilgængelige for borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed, fx i form af fremskudte, foregribende indsatser på væresteder, boformer og andre steder, hvor borgerne opholder sig og er trygge.¹⁸⁷
- » De forskellige aktørers roller og formål i indsatsen mod hjemløshed kan med fordel være tydeligt beskrevet, så ingen er i tvivl om egen eller andres betydning for og ansvar i indsatsen.

Kommunen bør have øje for virkningsfulde omlægninger.¹⁸⁸

- » Kommunen bør i den lokale organisering og tilrettelæggelse af indsatsen kontinuerligt have øje for, om en omlægning af indsatsen ud fra en investeringstilgang kan have positiv betydning for kommunens indsats mod hjemløshed, fx ved at investere i det forebyggende arbejde i forhold til "sofasovere".
- » Beslutningen om en virkningsfuld omlægning kan med fordel understøttes af beregninger med fx Den Socialøkonomiske Investeringsmodel, SØM¹⁸⁹.

Organiseringen bør tilgodese en tidlig, rettidig og tilstrækkelig indsats.

- » Indsatsen bør organiseres, så det sikres, at borgerne tilbydes relevante tilbud så tidligt som muligt ved behov for hjælp, således at borgernes motivation imødekommes, når den er der.
- » Der bør være særlig opmærksomhed på gruppen af unge i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed, fordi de ofte ikke ser sig selv som værende i en hjemløshedssituation.
- » Det er vigtigt, at rammerne muliggør, at medarbejderne har den fornødne tid til samarbejdet med såvel borgerne som andre aktører, så vurderinger, beslutninger og koordination bliver så fyldestgørende, at borgerne får det rette tilbud.

Det er god praksis, at rette faglighed sættes i spil.

- » Medarbejdere på forskellige niveauer bør besidde en faglighed, der indeholder både eksakt viden om fx lovgivning og viden om. Medarbejderne faglighed bør også inkludere viden om og kompetencer til at udøve det faglige skøn, som er i rammelovgivningen. En sådan viden vil understøtte medarbejderne i at udfolde og udfylde det faglige handlerum, der ligger i anvendelsen af fx de specialiserede støttemetoder, og som kan medvirke til at bringe borgerne ud af hjemløshed.

Viden bør holdes opdateret, og sparring og supervision er vigtig.

- » Det er vigtigt, at ledere og medarbejdere, der arbejder med indsatser mod hjemløshed, besidder den aktuelt bedste viden, så indsatserne er baseret herpå.
- » Der bør gives mulighed for sparring og supervision individuelt eller i grupper, så den enkelte medarbejder besidder og anvender en høj faglighed.

187 KORA (2016): *Styrkelse af værestedernes rolle i den sociale indsats i kommunerne. En evaluering af erfaringer fra tre kommuner med en samarbejdsmodel.*

188 Se fx hjemmesiden www.socialeinvesteringer.nu for viden om sociale investeringer, og Dansk Socialrådgiverforenings udgivelse "Investeringer på det sociale voksenområde" fra 2018 for inspiration til arbejdet med en investeringstilgang.

189 Se mere om den Socialøkonomiske Investeringsmodel på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside, www.social.dk.

Formålet med retssikkerhedsloven

Formålet med retssikkerhedsloven er:

- » at sikre borgernes rettigheder og indflydelse, når de sociale myndigheder behandler sager.
- » at fremhæve kommunens ansvar for kommunens opgavevaretagelse på det sociale område.
- » at fremhæve, at de sociale myndigheder har pligt til at tilrettelægge en tidlig, helhedsorienteret hjælp.
- » at forebygge, at borgere, der har eller kan få vanskeligheder ved at fastholde et arbejde, får behov for hjælp til forsørgelse.
- » at fastlægge struktur og grundlæggende principper for administration af sociale sager.¹⁹⁰

Helhedsvurderet sagsbehandling og inddragelse af borgeren

Bestemmelser i retssikkerhedsloven indeholder regler om inddragelse af borgere i sagsbehandlingen samt at der foretages en helhedsvurdering, idet det kan have stor betydning, at en social indsats tilrettelægges ud fra en samlet vurdering af den enkelte borgers situation. Endelig bør indsatserne have et rehabiliterende sigte, hvor den ydede hjælp skal tilrettelægges ud fra en samlet vurdering af borgerens situation og behov for hjælp på længere sigt. I de tilfælde, hvor det er oplagt, at der kan være behov for en længerevarende social indsats, er kommunerne således tidligt i forløbet forpligtet til at foretage en kvalificeret vurdering af den sociale indsats.¹⁹¹

Der er i servicelovens § 141 fastlagt, hvornår kommunerne er forpligtede til at tilbyde en social handleplan. Derudover er det i servicelovens § 142 fastlagt, at kommunen skal udarbejde en handleplan, når en borger har ophold på en boform efter servicelovens § 110. Handleplanen skal beskrive formålet med indsatsen, hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet, den forventede varighed af indsatsen og andre særlige forhold vedr. boform, beskæftigelse, personlig hjælp, behandling, hjælpemidler mv.¹⁹²

En helhedsorienteret plan

Kommunerne har med lovændringerne vedr. en helhedsorienteret plan i de konkrete sektorlove fået bedre muligheder for at indrette det tværgående arbejde med den enkelte borger. Kommunerne har fået organisatorisk frihed til at tilrettelægge arbejdet med den enkelte borger i en helhedsorienteret plan, så borgeren oplever at have én indgang til kommunen. Dette indebærer fx at jobcentrets opgavevaretagelse for en helhedsorienteret plan kan henlægges i en anden enhed i kommunen. Det vil således være op til den enkelte kommune at organisere det tværgående arbejde for borgere med komplekse og sammensatte behov.¹⁹³

Forsyningsansvar

Kommunen skal sørge for, at der er de nødvendige tilbud til borgere i hjemløshed. Kommunen opfylder sit forsyningsansvar ved brug af egne tilbud og ved samarbejde med andre kommuner, regioner eller private tilbud.¹⁹⁴

¹⁹⁰ Retssikkerhedslovens § 1, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

¹⁹¹ Retssikkerhedslovens §§ 4 og 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

¹⁹² Jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

¹⁹³ Bl.a. servicelovens §§ 141, stk. 7 og 142, stk. 5 jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 46, jf. lovbekendtgørelse nr. 280 af 1. marts 2024, barnets lov §§ 78, 93 og 110 jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025 og lov om organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen mv. § 6, stk. 4 jf. lovbekendtgørelse nr. 254 af 1. marts 2024.

¹⁹⁴ Servicelovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

Kommunerne i regionen og regionsrådet indgår hvert andet år en rammeaftale om faglig udvikling, styring og koordinering af de kommunale og regionale tilbud efter denne lov, som er beliggende i regionen. Kommunalbestyrelserne og regionsrådet kan aftale løbende revision og opdatering af rammeaftalen.¹⁹⁵

Ankestyrelsens praksis

Principmeddelelse 2-19 fastslår, at borgere, der ikke kan klare sig i egen bolig, som følge af deres betydelige fysiske eller psykiske funktionsnedsættelse, skal tilbydes et midlertidigt eller længerevarende botilbud efter serviceloven eller almenboligloven. Man kan fx ikke placere borgerne på venteliste til et § 108-tilbud med begrundelsen, at kommunen ikke selv har plads, men må afsøge mulighederne i hele landet.¹⁹⁶

195 Servicelovens § 6, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

196 Principmeddelelse 2-19 findes på Ankestyrelsens hjemmeside, www.ast.dk.

RETNINGSLINJE FOR TILGÆNGELIGHED OG FÆLLES FAGLIG TILGANG

Formål

Formålet med retningslinjen er, at samarbejdet med borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed tager udgangspunkt i et gennemgående værdisæt, som fremmer dialog og borgernes mulighed for at være medvirkende til at mindske de udfordringer, den enkelte oplever. Formålet er desuden at sikre borgernes retssikkerhed, så de både har kendskab til og kan modtage og indgå i de rette tilbud.

Retningslinjen understøtter:

- » at borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed så tidligt som muligt modtager og indgår i de rette tilbud.
- » at samarbejdet med borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed foregår respektfuldt og værdigt med udgangspunkt i den enkelte borgers egne ønsker, mål og ressourcer.
- » at den enkelte borgers oplevelse af barrierer og udfordringer anerkendes i samarbejdet.

Værd at vide

Mange borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed har sammensatte og komplekse problemer. Det betyder, at borgerne møder forskellige dele af "systemet", hvilket kan gøre det svært at overskue, hvad der kan gøres og i hvilken rækkefølge. Der er derfor brug for, at de involverede aktører i "systemet" håndterer kompleksiteten, så den ikke bidrager til uoverskuelighed for borgerne, og at der samtidigt tages højde for den enkelte borgers behov for fleksibilitet.

Hvis borgerne mødes på forskellige måder, med forskellige værdisæt og forskellige forventninger til deltagelse, skal borgerne i hvert møde selv tolke og omstille sig til det pågældende værdisæt. Et samlet værdisæt for samarbejdet med borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed bør derfor tage udgangspunkt i værdierne i Housing First-tilgangen og have fokus på recovery-orienteret rehabilitering og empowerment.

Fokus på recovery-orienteret rehabilitering kan med fordel tage udgangspunkt i de otte faglige principper for recovery-orienteret rehabilitering.¹⁹⁷ Borgerne har brug for relevant støtte til at kunne indgå i at opstille og arbejde hen i mod mål, som fremmer den enkelte borgers mulighed for at udvikle sig og for at klare sig selv eller at lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten. Anvisninger for tilgængelighed og fælles faglig tilgang

197 Social- og Boligstyrelsen, (2023): Recovery-orienteret rehabilitering Vejledning til praksis

Kommunen bør udarbejde og implementere et fælles, gennemgående værdisæt for samarbejdet med borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed.

- » Det fælles, gennemgående værdisæt bør have sammenhæng med en politisk strategi for indsatsen mod hjemløshed, som danner udgangspunkt for organiseringen og samarbejdet med borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed på tværs af forvaltninger, tilbud og organisationer mv. i civilsamfundet.
- » Værdisættet kan med fordel udarbejdes i samarbejde med en gruppe af udsatte borgere og organisationer, som fx det lokale udsatteråd, pårørende/netværk, ledere, medarbejdere, samarbejdspartner og organisationer mv. i civilsamfundet for at sikre, at værdisættet er kendt og accepteret på tværs i kommunen.
- » Det er vigtigt, at der er et ledelsesmæssigt fokus på implementeringen af værdisættet på alle niveauer, så ledelsen understøtter, at det anvendes.
- » Medarbejderne bør tilbydes evt. nødvendig kompetenceudvikling i relation til værdisættet, således at de bliver i stand til at arbejde i overensstemmelse med det.

Et gennemgående værdisæt bør skabe en ensartet dialog med borgere på tværs af forvaltninger og tilbud og bidrage til, at der i samarbejdet er fokus på en Housing First-tilgang.

- » Faglige tilgange som recovery-orienteret rehabilitering og empowerment bør være centrale elementer i et fælles værdisæt, der bygger på respekt, værdighed og anerkendelse.
- » Værdisættet kan med fordel inkludere, at indsatser for borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed skal møde borgerne der, hvor de er – både fysisk og i livet.
- » Medarbejderne skal agere ud fra deres faglighed og sikre involvering af den enkelte borgers perspektiv i beslutninger og handlinger.¹⁹⁸
- » Den kommunale myndighed bør med udgangspunkt i værdisættet arbejde med myndiggørelse af borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed på tværs af forvaltninger og aktører.

Den enkelte borger skal have mulighed for at medvirke ved behandling af egen sag.¹⁹⁹

- » Indsatser bør tage udgangspunkt i den enkelte borgers egne håb, ønsker og drømme.
- » Indsatser skal tilrettelægges, så den enkelte borger kan forstå, hvad der foregår og dermed har mulighed for at medvirke.²⁰⁰
- » Medarbejderne bør understøtte den enkelte borgers mulighed for at medvirke ved behandlingen af egen sag ved at etablere en tillidsfuld, tryk relation båret af værdier som tillid, respekt og værdighed.
- » Samarbejdet mellem medarbejderne og borgerne bør bygge på medarbejdernes viden om lovgivningen, metoder, redskaber, rammer, tilbud og effekt for målgruppen samt den enkelte borgers viden om sit eget liv, sine egne ønsker, behov og mål for forandring.
- » Medarbejdernes kommunikation skal sikre gennemsigtighed, og at borgerne reelt forstår muligheder og konsekvenser, så alle beslutninger bliver truffet på et oplyst grundlag. Skriftlig kommunikation skal derfor ved behov suppleres med kommunikation, som er tilpasset den enkelte borger.²⁰¹

198 Retssikkerhedslovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

199 Retssikkerhedslovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025, barnets lov jf. §, 2 stk. 2, § 5 stk. 2 og § 8 jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

200 Retssikkerhedslovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

201 Retssikkerhedslovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025 og aktivlovens § 35, stk. 7, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

Medarbejderne skal understøtte den enkelte borgers ressourcer, potentialer og progression mod egne og aftalte mål.²⁰²

- » Medarbejderne skal igennem vejledning og behandling af ansøgnings- og opfølgningssager hjælpe den enkelte borger med at få øje på egne potentialer, ønsker og mål og de små eller store skridt, den enkelte borger tager frem mod aftalte mål.²⁰³
- » Der skal følges op på borgernes sager.²⁰⁴ Kommunen har fokus på progression mod den enkelte borgers mål og dialog om borgernes oplevelse af samarbejdet, så medarbejderne kan justere kommunikation, dialog, metoder, redskaber mv. for at sikre et godt samarbejde og den fortsatte bevægelse mod den enkelte borgers mål.

Borgere skal have mulighed for støtte fra bisidder og netværk.²⁰⁵

- » Medarbejderne skal vejlede om mulighederne for støtte fra bisidder og netværk på en forståelig og konkret måde, som gør borgere i stand til at benytte sig af muligheden.²⁰⁶
- » Når der er en bisidder med til samtaler, bør medarbejderne skabe en dialog om, hvordan bisidder kan indgå i samarbejdet, så det bliver understøttende for den enkelte borgers samarbejde med kommunen og skaber værdi for indsatsen.
- » Samarbejdet med bisidder bør være båret af samme værdier som samarbejdet med borgere.
- » En borgers eget netværk skal inddrages i samarbejdet, såfremt den enkelte borger ønsker det eller ikke selv kan varetage egne interesser.²⁰⁷
- » Borgere kan vælge at lade sig repræsentere gennem en partsrepræsentant. Hvis en borger er under personligt værgemål, skal kommunen inddrage denne i samarbejdet.

Praksis og gældende lovgivning

Borgerinddragelse og helhedsvurderet sagsbehandling

Kommunen skal sikre sig, at borgeren og de pårørende, når borgeren ikke kan varetage egne interesser, er inddraget i behandlingen af borgerens sag.²⁰⁸ Kommunen skal behandle ansøgninger og spørgsmål om hjælp i forhold til alle de muligheder, der findes for at give hjælp efter den sociale lovgivning, herunder også rådgivning og vejledning. Kommunen skal desuden være opmærksom på, om der kan søges om hjælp hos en anden myndighed eller efter anden lovgivning.²⁰⁹

202 Servicelovens § 1, stk. 2 og 3 og § 81, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

203 Servicelovens §§ 3, 81 og 148, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025 og retssikkerhedslovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

204 Servicelovens § 148, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

205 Forvaltningslovens § 8, jf. lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014 og servicelovens § 48a, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

206 Forvaltningslovens § 7, jf. lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014.

207 Forvaltningslovens § 8, jf. lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014 og servicelovens § 82, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

208 Retssikkerhedslovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025 og servicelovens § 82, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

209 Retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

Rådgivende samarbejdsorganer

Kommunen skal også sørge for, at brugerne af tilbud efter serviceloven får mulighed for at få indflydelse på tilrettelæggelsen og udnyttelsen af tilbuddene. Kommunen fastsætter skriftlige retningslinjer for brugerindflydelsen.

Kommunen kan nedsætte et eller flere råd, der rådgiver kommunen vedrørende tilrettelæggelse af indsatsen efter serviceloven. Kommunen fastsætter rammerne for og omfanget af rådernes opgaver.

Kommunen har pligt til at samarbejde med civilsamfundet og afsætte midler hertil. Formålet er at fremme samarbejdet mellem kommunen og den lokale frivillige sociale sektor med henblik på at skabe gode rammer for den frivillige indsats og sikre et bedre samspil mellem civilsamfundets aktiviteter og de offentlige sociale tilbud.

Støtten tager bl.a. sigte på den situation, at en frivillig organisation, forening eller andre frivillige aktører af egen drift og på eget initiativ gør en frivillig social indsats. Kommunalbestyrelsens rolle er her at vurdere, om den vil støtte den pågældende aktivitet økonomisk. Støtten kan også indgå som led i et samarbejde mellem kommunen og en frivillig social organisation eller forening om indsatsen for en bestemt socialpolitisk målgruppe eller om en socialt forebyggende indsats. Det er betingelsen, at den frivillige indsats er kernen i aktiviteterne, og at tilskuddet fungerer som en støtte til den specifikke frivillige indsats.²¹⁰

Rammerne for samarbejdet fastlægges af den enkelte kommune.

Forebyggende indsatser

Der vil i arbejdet med indsatser mod hjemløshed også være behov for forebyggende helhedsorienterede indsatser.²¹¹ Det er frivilligt om kommunerne vil benytte sig af disse tilbud. For voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer skal der ydes en særlig indsats. Indsatsen bør sigte mod at styrke den enkelte borgers muligheder for aktiv deltagelse i samfundslivet, herunder personlig udvikling, aktivering og social integration.

For at opnå en samlet og koordineret indsats vil det ofte være hensigtsmæssigt og relevant at inddrage og koordinere indsatsen efter serviceloven med den indsats, der ydes af distriktpsykiatrien, Kriminalforsorgen, den frivillige sociale indsats, lokale virksomheder, boligorganisationer mv.²¹²

Der vil ofte være tale om en indsats, hvor omsorg og socialpædagogisk støtte og træning skal ses i sammenhæng med uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder og andre tilbud.

Socialpædagogisk støtte kan bestå af et bredt spektrum af socialpædagogiske og andre støtteforanstaltninger. Socialpædagogisk støtte til borgere med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer kan bl.a. bestå af rådgivning i forbindelse med fritids- og kulturaktiviteter mv., opretholdelse af sociale netværk samt hjælp til administration af personlige forhold og konfliktløsning.²¹³

210 Servicelovens §§ 16 og 18 om reglerne omhandler brugerinddragelse, rådgivende samarbejdsorganer mv., herunder udsatteråd, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

211 Servicelovens §§ 82a til 82d, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

212 Nærmere om formålet med støtte efter serviceloven, se servicelovens § 81 jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

213 Jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

Socialpædagogisk støtte

Socialpædagogisk støtte efter servicelovens § 85 kan bevilges til borgere, der har ressourcer til at kunne klare sig selv på nogle områder, men samtidig har behov for hjælp på andre områder. Hjælpen skal ydes uanset borgernes boform – altså også til borgere, der bor på plejehjem eller i lignende boformer – og kan ydes i kombination med anden støtte. Kommunen er ikke forpligtet til at yde hjælpen i form af en fast og kontinuerlig støtteperson. Hjælpen skal tage udgangspunkt i den enkelte borgers individuelle situation med respekt for vedkommendes egne behov og ressourcer. Der kan bevilges hjælp til både vedligeholdelse og udvikling af færdigheder til en borger med betydelig funktionsnedsættelse eller særlige sociale problemer, hvis borgeren har behov herfor, for at vedkommende så vidt muligt kan leve et liv på lige fod med andre (kompensationsprincippet). Der kan ydes hjælp til at åbne post og få reageret på breve, hjælp til at planlægge og overholde aftaler med fx bank, læge, jobcenter eller det psykiatriske behandlingssystem, og hjælp til at bryde social isolation. Hjælpen kan ydes både i og uden for hjemmet.²¹⁴

Specialiseret støtte efter Housing First-tilgangen

Kommunen kan jf. servicelovens § 85 a tilbyde hjælp, omsorg eller støtte til udvikling af færdigheder efter de specialiserede støttemetoder fra Housing First-tilgangen til borgere i hjemløshed eller i risiko herfor, som har behov for hjælp, omsorg eller støtte på grund af særlige sociale problemer. Målgruppen for støtte efter § 85 a omfatter også borgere i funktionel hjemløshed.²¹⁵

Formålet med støtten er at stabilisere borgerens boligforhold som udgangspunkt for, at der kan arbejdes med borgers andre problemstillinger ud fra borgerens egne ønsker. Støtten skal være individuel, helhedsorienteret og fleksibel, og den tager udgangspunkt i borgerens håb, ønsker og drømme for fremtiden.²¹⁶

Handleplan

Kommunerne skal til borgere med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med alvorlige sociale problemer, der ikke eller kun med betydelig støtte kan opholde sig i egen bolig, eller som i øvrigt har behov for betydelig støtte for at forbedre de personlige udviklingsmuligheder, tilbyde en handleplan efter servicelovens § 141.²¹⁷ På hjemløshedsområdet er udarbejdelse af handleplaner og koordinering af indsatserne særligt relevant, da der er tale om en mobil gruppe med ustabile boligforhold. Gruppens sammensatte problemer nødvendiggør ofte medvirken fra andre myndigheder og forvaltningsgrene, behandlingssystemet, Kriminalforsorgen m.fl. for at kunne tilvejebringe de rette tilbud.

For borgere, som tager ophold på en § 110-boform skal kommunen udarbejde en handleplan efter servicelovens § 142, og den skal udarbejdes uanset, om borgeren ønsker at medvirke. Handleplanen bør dog udarbejdes ud fra den enkelte borgers forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med denne.²¹⁸

Der kan henvises til Ankestyrelsens praksis, hvor handleplanen har et fremadrettet sigte, herunder at beskrive formålet med indsatsen, hvilken indsats der er nødvendig og den forventede varighed af den indsats, som kommunen har truffet afgørelse om at bevilge til borgeren efter serviceloven. Handleplanen har ikke betydning for afgørelsen om borgerens ret til støtte efter serviceloven. En handleplan og derved et tilbud om handleplan er derfor ikke en garan-

214 Ankestyrelsens principmeddelelse 6–18, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

215 Vejledning nr. 9765 af 2. oktober 2023 om hjælp og støtte efter lov om social service, pkt. 31–33.

216 Vejledning nr. 9765 af 2. oktober 2023 om hjælp og støtte efter lov om social service, pkt. 31–33.

217 Servicelovens § 141, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

218 Servicelovens § 142, stk. 1, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

tiforskrift. Det betyder, at manglende tilbud om handleplan ikke har betydning for vurderingen af, om kommunens udmåling af støtte efter serviceloven er tilstrækkelig til at dække borgerens hjælpebehov.²¹⁹

Vejledning og repræsentation i forvaltningsloven

Kommunerne skal også være opmærksomme på forvaltningslovens bestemmelser om vejledning og repræsentation. Efter forvaltningsloven skal en forvaltningsmyndighed i fornødent omfang yde vejledning og støtte til borgere, der retter henvendelse om spørgsmål inden for myndighedens sagsområde.

Modtager en forvaltningsmyndighed en skriftlig henvendelse, som ikke vedrører dens sagsområde, videresendes henvendelsen så vidt muligt til rette myndighed.

Bisidder og partsrepræsentant

Den, der er part i en sag, kan på ethvert tidspunkt af sagens behandling lade sig repræsentere eller bistå af andre. Myndigheden kan dog kræve, at parten medvirker personligt, når det er af betydning for sagens afgørelse.²²⁰

219 Ankestyrelsens principmeddelelse 60-18, se Ankestyrelsens hjemmeside på www.ast.dk.

220 Forvaltningslovens § 7 og 8, jf. lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014.

RETNINGSLINJE FOR KVALITETSSIKRING OG OPFØLGNING

Formål

Formålet med retningslinjen er at sikre, at igangværende indsatser bidrager til, at borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed når længst muligt i retning af de individuelt aftalte mål.

Retningslinjen understøtter:

- » at borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed oplever en støtte, som er virkningsfuld, og at støtten er tilpasset den enkelte borgers ønsker og behov.

Værd at vide

I Housing First-tilgangen er udgangspunktet, at recovery er muligt for alle borgere i hjemløshed. Recovery er ikke ensbetydende med, at borgerne ikke længere har problemer, symptomer eller andre udfordringer. En recovery-orienteret rehabiliterende indsats handler om at understøtte borgernes mulighed for at opnå et meningsfuldt og tilfredsstillende liv. At arbejde recovery-orienteret rehabiliterende handler dermed om mere end fx blot at regulere brugen af stoffer eller alkohol eller støtte i forbindelse med behandling. Det handler om at levere en skræddersyet indsats, der vedrører flere forhold, som påvirker fysisk, mental og social trivsel. Det betyder også, at der kan være brug for at anvende medicin og specialiserede tilbud, og at borgerne ikke nødvendigvis bliver i stand til at leve helt uafhængigt. Recovery-processen er unik og personlig. Det er en proces, der involverer små skridt frem og tilbage.²²¹

Anvisninger for kvalitetssikring og opfølgning

Indsatser bør tage udgangspunkt i viden om, hvad der virker.

- » Indsatser bør tage udgangspunkt i den viden²²², der er om virkningsfulde indsatser, både generelt og for den målgruppe, den enkelte borger er en del af.
- » Den kommunale bostøtte-indsats til borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed bør indeholde muligheden for en indsats i form af CTI, ICM, ACT eller M-ACT²²³, når de er mest egnede, ud fra en individuel vurdering af den enkelte borgers behov for støtte.
- » Frontmedarbejderne bør have relevante kompetencer og viden om målgruppen generelt og om den enkelte borger i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed, så indsatsen kan tilrettelægges individuelt, når der er behov for det.

221 Socialstyrelsen (2022): *Housing First-tilgangen. Manual til hjemløshedsområdet*.

222 Med viden menes både evidensbaseret viden og lovende praksis.

223 Critical Time Intervention (CTI), Intensive Case Management (ICM), Assertive Community Treatment (ACT) og ACT i en modificeret version (M-ACT) er de specialiserede støttemetoder som udbredes i sammenhæng med Housing First i Danmark. Se mere på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside www.sbst.dk.

Der skal være tydelige mål med indsatsen.²²⁴

- » Målene med indsatsen skal være tydelige samt udarbejdet i samarbejde med den enkelte borger.²²⁵
- » Kommunen skal have fokus på, at indsatserne bliver koordineret, hvis forskellige aktører, indsatser og mål er involveret i den enkelte borgers sag²²⁶, fx af en koordinerende sagsbehandler²²⁷, så der sikres en helhedsorienteret og sammenhængende støtte.

Kommunen skal løbende følge op på sager.²²⁸

- » Kommunen skal følge op på de enkelte sager for at sikre, at hjælpen opfylder sit mål, og om der er behov for at yde andre former for hjælp.²²⁹
- » Der kan med fordel være tydelige aftaler om, hvornår og hvordan der skal ske opfølgning, hvad formålet med en opfølgning er, og hvem der deltager i den.
- » Den kommunale handleplan bør klart beskrive aftaler om opfølgning for at fremme overskuelighed for borgerne og øvrige aktører.
- » Der skal tages højde for den enkelte borgers ressourcer og aktuelle og langsigtede funktionsniveau, så ressourcerne bringes i spil tilpasset den enkelte borger.²³⁰

Progressionsmåling bør både give mening og læring.

- » En løbende progressionsmåling af, om borgerne bevæger sig frem mod deres mål, bør tilrettelægges, så den giver mening for den enkelte borger og understøtter dennes mulighed for at medvirke i forløbet.
- » Progressionsmåling bør være til gavn for den enkelte borger og for involverede medarbejdere og ikke udelukkende foretages for at bidrage med overordnet viden om virkninger.

Borgeres oplevelse af indsatser bør indgå i kvalitetssikring og løbende opfølgning.

- » Borgeres oplevelse af processer og samarbejde med tilbud og myndighed bør indgå i kvalitetssikringen, ud over at der følges op på aftalte mål.

Indsatser skal have en varighed og et omfang, som modsvarer den enkelte borgers behov.²³¹

- » Støtten skal tilrettelægges, så den enkelte borger kan modtage den nødvendige hjælp med fokus på, at den enkelte borgers egne handlemuligheder understøttes og fremmes.²³²
- » Sammen med den enkelte borger skal kommunen i en opfølgning vurdere, om det vil være hensigtsmæssigt at ændre på varighed, omfang eller form på støtten.²³³
- » Både det aktuelle behov og den enkelte borgers mulighed for på sigt at klare sig selv i større eller mindre grad skal indgå i en vurdering²³⁴.

224 Servicelovens §§ 141 og 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, barnets lov § 109, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025 og lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 41, jf. lov nr. 280 af 1. marts 2024.

225 Retssikkerhedslovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

226 Servicelovens §§ 141 og 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 36, jf. lov nr. 280 af 1. marts 2024 og retssikkerhedslovens § 5 jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

227 Obligatorisk hvis borgeren modtager hjælp som aktivitetsparat modtager af kontanthjælp eller uddannelseshjælp. Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 36, jf. lov nr. 280 af 1. marts 2024.

228 Servicelovens § 148, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

229 Servicelovens § 148, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

230 Retssikkerhedslovens § 6, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

231 Servicelovens § 81, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

232 Servicelovens § 81, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

233 Servicelovens § 148, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

234 Servicelovens § 148, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

Opfølgning

Kommunen skal ved opfølgningen sikre, at borgeren kan deltage i denne opfølgning af indsatserne, og at der også sikres en helhedsvurdering af borgerens samlede behov for hjælp og støtte.²³⁵

Handleplan

Ved opfølgningen af den enkelte borgers sag, skal indsatserne i handleplanen gennemgås for at vurdere, om der er sket en sådan ændring, at disse skal justeres, ændres mv. Handleplanen skal angive, hvad formålet er med indsatsen, hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet, den forventede varighed af indsatsen og andre særlige forhold vedrørende boform, beskæftigelse, personlig hjælp, behandling, hjælpemidler mv.

Handleplanen bør udarbejdes ud fra den enkelte borgers forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med denne.

Udarbejdelse af handleplaner er et led i at opfylde servicelovens formålsbestemmelse om den særlige indsats for voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer. En handleplan danner rammen for en samarbejdsproces med den enkelte borger, hvor mål for indsatsen kan afstemmes med dennes ønsker og forudsætninger for nærmere at kunne fastlægge de konkrete tilbud. For at skræddersy en helhedsorienteret indsats til den enkelte borger må der ske en koordinering med andre myndigheder i de tilfælde, hvor der ud over kommunens egne tilbud er behov for medvirken fra disse.²³⁶

Personrettede tilsyn

Kommunen skal føre tilsyn med de tilbud, som kommunen i forhold til den enkelte borger har truffet afgørelse om. Tilsynet omfatter ikke det generelle driftsorienterede tilsyn.

Det personrettede tilsyn efter serviceloven udføres af den kommune, der har ansvaret for den enkelte borgers ophold i tilbuddet. Tilsynspligten med det personrettede tilsyn omfatter alle typer af ydelser og indsatser, kommunen har truffet afgørelse om over for den enkelte borger. Derfor vil fx en kommunes afgørelse om at yde støtte til hjælpemidler såvel som en afgørelse om at tilbyde stofmisbrugsbehandling indgå i det personrettede tilsyn.

Det personrettede tilsyn har til formål at sikre, at den hjælp, der er truffet afgørelse om at yde, fortsat opfylder sit formål. Det medfører, at kommunen løbende skal følge de enkelte sager for at sikre sig dette. Kommunen skal i forbindelse med opfølgningen være opmærksom på, om der er behov for at yde andre former for hjælp. Hvis det personrettede tilsyn viser, at forudsætningerne for fx borgerens ophold i et tilbud eller for at modtage støtte til et hjælpemiddel ikke længere er opfyldt, er kommunen forpligtet til at reagere herpå. Den opfølgning, som kommunen foretager, skal ske ud fra borgerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med den borger, der modtager ydelsen eller indsatsen.²³⁷

235 Retssikkerhedslovens §§ 4 og 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

236 Servicelovens § 141, stk. 7 og § 142, stk. 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

237 Servicelovens § 148, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

På børne- og ungeområdet skal tilsynet omfatte mindst to årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, hvor kommunen taler med barnet eller den unge. Samtalen skal så vidt muligt finde sted uden tilstedeværelse af ansatte fra anbringelsesstedet. Samtaler med barnet eller den unge skal som udgangspunkt afholdes med deltagelse af to børne- og ungerådgivere for at sikre kontinuitet og stabilitet.²³⁸

Driftsorienteret tilsyn

Socialtilsynet godkender og fører driftsorienteret tilsyn med følgende tilbud:

- » Almene, forstærkede og specialiserede plejefamilier efter § 43, stk. 1, nr. 1-3, i barnets lov.
- » Døgntilbud efter § 43, stk. 1, nr. 6 og 7 i barnets lov og §§ 107-110 i serviceloven samt stofmisbrugsbehandling efter §§ 101 og 101a i serviceloven.
- » Tilbud i form af hjælp og støtte efter §§ 83-87, 97, 98 og 102 i serviceloven, når:
 - tilbuddet leveres til beboere i boligformer efter andre bestemmelser end nævnt i punkt to oven for, dog ikke friplejeboliger
 - hjælpen udgår fra servicearealer knyttet til boligerne og ydes af et fastansat personale
 - tilbuddet til beboerne i væsentligt omfang omfatter støtte efter § 85 i lov om social service
 - tilbuddets målgruppe er personer, der har ophold i boligen på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.
- » Alkoholbehandlingssteder efter sundhedslovens § 141.²³⁹

Det er en betingelse for godkendelse af tilbud, at tilbuddet efter en samlet vurdering har den fornødne kvalitet. Tilbuddenes kvalitet vurderes inden for følgende temaer:

- » Uddannelse og beskæftigelse
- » Selvstændighed og relationer
- » Målgrupper, metoder og resultater
- » Sundhed og trivsel
- » Organisation og ledelse
- » Kompetencer
- » Økonomi
- » Fysiske rammer.²⁴⁰

Socialtilsynet fører driftsorienteret tilsyn med tilbud for at sikre, at tilbuddene fortsat har den fornødne kvalitet og opfylder betingelserne for godkendelse. Socialtilsynet skal som led i det driftsorienterede tilsyn både føre kontrol med forholdene i tilbuddet og indgå i dialog med tilbuddet. Dialogen skal bidrage til at fastholde og udvikle kvaliteten i tilbuddet.²⁴¹

Det bemærkes, at støtte efter § 85 a ikke er omfattet af socialtilsynets kompetence, jf. § 4, stk. 3 i lov om socialtilsyn. Socialtilsynet skal hverken godkende leverandører af støtten efter § 85 a eller føre tilsyn med ydelsen. Dette gælder uanset, at leverandøren i øvrigt driver et tilbud, fx en boform efter § 110 i serviceloven, som er omfattet

238 Barnets lov § 156, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

239 Lov om socialtilsyn § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 236 af 25. februar 2025.

240 Lov om socialtilsyn § 6, jf. lovbekendtgørelse nr. 236 af 25. februar 2025.

241 Lov om socialtilsyn § 7, jf. lovbekendtgørelse nr. 236 af 25. februar 2025.

af socialtilsynets kompetence.²⁴² Støtte efter § 85 a er dog omfattet af det personrettede tilsyn, jf. servicelovens § 148.²⁴³

Beskæftigelsestilbud

Formålet med lov om en aktiv beskæftigelsesindsats er at bidrage til et velfungerende arbejdsmarked ved at:

- » bistå jobsøgende med at finde job.
- » bistå private og offentlige arbejdsgivere med virksomhedsservice i forbindelse med rekruttering, matchning mellem ledige og arbejdsgivere og fastholdelse af arbejdskraft.
- » bistå personer, der har behov for en indsats, til at opnå eller fastholde et job, herunder personer med begrænsninger i arbejdsevnen, med en individuel og målrettet beskæftigelsesrettet indsats med henblik på varig tilknytning til arbejdsmarkedet og hel eller delvis selvforsørgelse.
- » bistå unge, der ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse, med en individuel og målrettet indsats, med henblik på at den unge kan gennemføre en studie- eller erhvervskompetencegivende uddannelse på almindelige vilkår.

For personer, som har brug for en indsats, tilrettelægges indsatsen med henblik på varig arbejdsmarkedstilknytning, og således at den kan gennemføres på så kort tid som muligt under hensyn til personens forudsætninger og behov og under hensyn til konkrete behov på arbejdsmarkedet. Indsatsen skal være sammenhængende med eventuelle sociale og sundhedsmæssige indsatser.²⁴⁴

242 Vejledning nr. 9765 af 2. oktober 2023 om hjælp og støtte efter lov om social service, pkt. 33.

243 Jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

244 Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 1, jf. lov nr. 280 af 1. marts 2024.

RETNINGSLINJE FOR SAMARBEJDE MELLEM MYNDIGHEDER PÅ TVÆRS AF KOMMUNER

Formål

Formålet med retningslinjen er at sikre, at uklarhed mellem kommuner om, hvilken kommune der skal yde hjælp og træffe afgørelse over for borgerne, sker på en sådan måde, at det ikke får konsekvenser for borgernes mulighed for at få støtte og hjælp.

Retningslinjen understøtter:

- » at borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed får relevant støtte og tilbud i tide, uanset hvilken kommune der skal yde og/eller betale for indsatserne.
- » at borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed ikke oplever at blive involveret i eventuelle uenigheder mellem kommunerne om pligten til at yde den enkelte borger hjælp.

Værd at vide

En del borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed bevæger sig mellem kommuner – fordi de selv vælger det, fordi de føler sig nødsagede til det, fx for at lægge afstand til problemfyldte områder eller relationer, eller fordi de bevæger sig for at finde ledig plads på en boform. Den hyppige mobilitet blandt borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed kan medføre uklarhed om, hvilken kommune der har ansvar for henholdsvis at yde og betale for indsatser.

Lovgivningen om afklaring af, hvilken kommune der har pligten til at yde hjælp, blev ændret i 2010 for at sikre, at den kommune, der betaler for en indsats, også er den, der iværksætter indsatsen. Det gælder dog alene for hjælp efter serviceloven. Af retssikkerhedsloven fremgår det, at en eventuel uenighed mellem kommuner om pligten til at hjælpe en borger ikke må få negativ betydning for den enkelte borgers mulighed for at få den relevante hjælp. Der er klare regler for, at den af de uenige kommuner, hvor borgeren senest har haft folkeregisteradresse, skal hjælpe borgeren som fungerende handlekommune, så længe uenigheden ikke er afklaret.²⁴⁵

Praksis viser, at nogle borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed oplever sig som "kastebold" mellem kommunerne, og de oplever uhensigtsmæssige brud i et sammenhængende forløb. Kommunale myndighedspersoner kan også opleve praktiske udfordringer med samarbejde på tværs af forvaltninger, fx når en borger i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed har forskellige kommuner, der yder hjælp efter serviceloven og efter beskæftigelseslovgivningen. Ligeledes oplever nogle § 110-boformer, at de til tider må tilskynde kommunerne til at afklare, hvilken kommune der skal yde hjælpen.

245 Retssikkerhedslovens § 9, stk. 8, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025 med senere ændringer.

Definitioner af handlekommune og kommunernes pligt til at yde hjælp er klart beskrevet i retssikkerhedsloven og tilhørende vejledning.²⁴⁶ Anvisningerne i denne retningslinje sætter fokus på, hvordan samarbejdet mellem kommunerne kan lette adgangen til hjælp for borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed.

Anvisninger for tværkommunalt samarbejde

Borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed skal have en relevant indsats i tide, uanset hvilken kommune der har handleansvar.²⁴⁷

- » Uenighed om pligten til at yde hjælp må ikke forhindre hverken behandling af den enkelte borgers sag eller en relevant indsats til borgeren.²⁴⁸
- » Det er god praksis at sikre sammenhængende, kontinuerlige indsatser på tværs af kommunegrænser, således at borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed ikke oplever uensigtsmæssige brud i indsatser ved bevægelse mellem kommunerne.
- » Kommunen skal lægge vægt på de faktiske forhold, når spørgsmål om handlekommune afgøres.²⁴⁹ Hvis der ikke er tilstrækkelige oplysninger til at gøre dette, har den kommune, hvor den enkelte borger senest har været folketregisteret, pligten til at hjælpe den enkelte borger.²⁵⁰
- » Hvis to eller flere kommuner er uenige om, hvilken kommune der er handlekommune og dermed har pligten til at hjælpe den enkelte borger, skal kommunen, hvor borgeren senest har haft folketregisteradresse, påtage sig ansvaret som fungerende handlekommune, mens uenigheden pågår.²⁵¹
- » Det er vigtigt, at kommunen ikke inddrager borgere i uenigheder om handleansvar, idet borgerne ikke er en del af sådanne konflikter. Kommunerne kan dog bede den enkelte borger om at oplyse, hvor denne har opholdt sig.²⁵²
- » Handlekommunen skal altid reagere på henvendelser fra boformer for borgere i hjemløshed, således at der kan tilbydes en helhedsorienteret og koordineret indsats og udarbejdes en handleplan.²⁵³

Kommunen bør altid overveje muligheden for overdragelse af opgaver samt være opmærksom på muligheder for samarbejde med andre kommuner. Det gælder særligt i situationer, hvor borgere med ophold på § 110-boformer ønsker at flytte til en anden kommune efter opholdet.

- » Handlekommunen bør altid overveje muligheden for helt eller delvist at bemyndige den kommune, hvor en borger har ophold på et tilbud, til at varetage udøvelsen af opgaver i henhold til serviceloven, hvis det er hensigtsmæssigt på grund af fx geografiske afstande eller andre praktiske forhold.²⁵⁴
- » Når en borger tager ophold på en § 110-boform, bør handlekommunen tidligt i opholdet afdække borgerens ønsker til fremtidig opholdskommune med henblik på hurtigt at etablere kontakt til en evt. ny opholdskommune.
- » Handlekommune bør i samarbejde med ny opholdskommune afklare, hvordan borgerens overgang til egen bolig i ny kommune bedst muligt sikres, såfremt borgeren ikke ønsker at vende retur til handlekommunen efter ophold på en § 110-boform.

246 Retssikkerhedslovens §§ 9, 9a og 9b, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025 og vejledning nr. 9330 af 21. marts 2019 om retssikkerhed og administration på det sociale område, pkt. 332.

247 Retssikkerhedslovens § 3, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

248 Retssikkerhedslovens § 9, stk. 8, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025 med senere ændringer.

249 Vejledning nr. 9330 af 21. marts 2019 om retssikkerhed og administration på det sociale område, pkt. 332.

250 Retssikkerhedslovens § 9, stk. 8, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025 med senere ændringer.

251 Retssikkerhedslovens § 9, stk. 8, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025 med senere ændringer.

252 Retssikkerhedslovens § 9, stk. 13 og § 61, jf. lovbekendtgørelse 354 af 2. april 2025.

253 Retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse 354 af 2. april 2025 og servicelovens § 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

254 Retssikkerhedslovens § 9, stk. 10, jf. lovbekendtgørelse 354 af 2. april 2025.

- » Handlekommunen bør være opmærksom på, at der med samtykke fra borgeren kan indgås aftale med en kommune, som borgeren ønsker at flytte til efter udskrivning fra et ophold på en § 110-boform, om, at tilflytningskommunen allerede under opholdet på boformen bliver handlekommunen for borgeren for så vidt angår særligt udvalgte bestemmelser i serviceloven.²⁵⁵
- » Hvis en borger skifter handlekommune ved udflytning fra en § 110-boform, kan den nye handlekommune, med samtykke fra borgeren, med fordel overveje at indgå en aftale med borgerens tidligere handlekommune, om at sidstnævnte fortsat er handlekommune såfremt der er særlige grunde til det.²⁵⁶

Praksis og gældende lovgivning

Handlekommune

Reglerne om handlekommune i den sociale lovgivning, jf. retssikkerhedslovens § 9, fastlægger, hvilken kommune der har pligt til at give hjælpen. Det er et grundlæggende princip, at der altid skal være en kommune, som har pligt til at give hjælp, således at borgere ikke risikerer at blive henvist fra myndighed til myndighed og ikke få den nødvendige hjælp i tide.

Ved afgørelse om, hvilken kommune der er handlekommune, kan der lægges vægt på flere elementer. Det kan ikke angives udtømmende, hvad der kan lægges vægt på. Bopælsregistreringen i CPR er et vigtigt element, men de faktiske forhold vejer tungere. Dette gælder særligt for en borger i hjemløshed. Et væsentligt element er borgerens egne oplysninger, ikke mindst om hvor vedkommende har været og har mest lyst til at opholde sig. Der kan også lægges vægt på, hvor borgeren senest har været i kontakt med offentlige myndigheder for at få hjælp eller få udbetalt ydelser.

For så vidt angår ydelser efter serviceloven, vil den oprindelige kommune være handlekommune, når opholdet på botilbuddet er etableret ved medvirken fra den oprindelige handlekommune eller anden offentlig myndighed, herunder forstanderen på et botilbud efter servicelovens §§ 109 eller 110.²⁵⁷

I principmeddelelse 62-16 fastslår Ankestyrelsen, at handlekommunen har pligt til at yde borgerne hjælp. En borger har handlekommune, hvor borgeren har sin bopæl eller sædvanligvis opholder sig. For at fastslå, hvilken kommune, der er handlekommune, vil det ofte kræve, at der foretages en vurdering af borgerens tilknytning til flere kommuner. Det forhold, at borgeren muligvis ikke kunne opnå permanent bolig på adressen udelukker ikke, at kommunen skal betragtes som handlekommune på det pågældende tidspunkt, og kommunen dermed har pligt til at yde den relevante hjælp.

Hvis det er udokumenteret, hvor borgeren har opholdt sig, vil den seneste kendte handlekommune skulle yde den relevante hjælp. De særlige regler om handle- og betalingsforpligtelse hos en tidligere handlekommune forudsætter, at der enten er tale om medvirken fra den tidligere handlekommune eller anden offentlig myndighed, eller at der er tale om ophold på et af de nævnte veterantilbud i retssikkerhedsloven.²⁵⁸

255 Lov om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område § 2, pkt. 3, jf. lov nr. 407 af 29. april 2025.

256 Retssikkerhedslovens § 9, stk. 9 jf. lovbekendtgørelse 354 af 2. april 2025.

257 Vejledning nr. 9330 af 21. marts 2019 om retssikkerhed og administration på det sociale område, pkt. 331, 332 og 358.

258 Ankestyrelsens principmeddelelse 62-16, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

Bemyndigelse af opgavevaretagelsen

Bemyndigelse af opgavevaretagelsen kan aftales i alle sager efter serviceloven, hvor en kommune er handlekommune for en borger, der har fået ophold i et botilbud mv. i en anden kommune efter medvirken fra kommunen eller anden offentlig myndighed eller uden sådan medvirken for så vidt angår veterantilbud. Kommunen har ingen pligt til at delegere, ligesom kommunen kan vælge kun at delegere opgaver i visse sager. Det er alene varetagelsen af udøvelsen af opgaver efter serviceloven, der kan delegeres. Den oprindelige handlekommune bevarer såvel det politiske som det økonomiske ansvar for de afgørelser, der træffes af den aktuelle handlekommune efter delegation, og for de øvrige opgaver, som den aktuelle handlekommune varetager på den oprindelige kommunes vegne. Uanset i hvilket omfang den oprindelige handlekommune delegerer sine opgaver til den aktuelle handlekommune, bevarer den oprindelige kommune således over for borgeren ansvaret i sagen. Som følge af, at den oprindelige handlekommune bevarer ansvaret for afgørelserne, har denne kommune adgang til at fastsætte overordnede retningslinjer for opgavevaretagelsen, som den aktuelle handlekommune er forpligtet til at følge. Det vil således være den oprindelige kommunes retningslinjer, der skal følges, når den aktuelle handlekommune er bemyndiget til at varetage opgaver efter serviceloven i forhold til borgeren.²⁵⁹

Anvendes delegation ikke, vil det under alle omstændigheder være nødvendigt, at der i den enkelte sag på anden måde indgås et hensigtsmæssigt samarbejde mellem handlekommunen efter serviceloven og den kommune, hvor den enkelte borger har ophold på et tilbud med henblik på at sikre helhed i indsatsen over for borgeren.

Udvidelse af muligheden for handlekommuneskift for borgere på boformer efter servicelovens § 110

Pr. 1. maj 2025 kan en kommune, som er handlekommune for en borger med ophold på en boform efter servicelovens § 110, med borgerens samtykke indgå aftale med en kommune, som borgeren har ønske om at flytte til, at den nye kommune er handlekommune for borgeren for så vidt angår følgende bestemmelser efter serviceloven:

- » Afgørelse om udskrivning efter § 110, stk. 5.
- » Udarbejdelse af handleplan efter §§ 141 og 142.
- » Afgørelse om tilbud efter §§ 107 og 108.
- » Afgørelse om hjælp, omsorg eller støtte efter §§ 85 og 85 a.²⁶⁰

Aftale om fortsat handleansvar

Det er med en borgers samtykke muligt at aftale, at en tidligere handlekommune fortsat skal være handlekommune, når der foreligger særlige grunde. Aftalen skal omfatte alle former for hjælp til borgeren. Kommunerne kan således ikke aftale, at pligten til at være handlekommune kun omfatter visse former for hjælp efter den sociale lovgivning.

Det kan ikke beskrives udtømmende, hvornår der foreligger særlige grunde til at aftale, at en tidligere handlekommune fortsat skal være handlekommune. De forhold, der bør lægges vægt på, er blandt andet, om:

- » Der er behov for en fortsat social indsats over for borgeren.
- » Aftalen er med til at sikre en kontinuitet i den sociale indsats.
- » Flytningen er et led i den tidligere kommunes sociale indsats, og der fx er tale om, at borgeren efter kortere eller længere tid skal videre enten tilbage til den tidligere kommune eller udsluses til en anden kommune.

²⁵⁹ Retssikkerhedslovens § 9, stk. 10, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

²⁶⁰ Lov om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område § 2, pkt. 3, jf. lov nr. 407 af 29. april 2025.

Det er en betingelse for at kunne indgå en sådan aftale, at borgeren giver sit samtykke. Borgeren skal informeres om virkningen af, at den tidligere kommune fortsat er handlekommune.²⁶¹

Kommuner kan derudover jf. retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 12 indbyrdes aftale, at en tidligere handlekommune fortsat afholder udgifter til hjælp efter bl.a. serviceloven. Det fastsættes i aftalen, hvor længe den skal gælde.²⁶²

261 Vejledning nr. 9330 af 21. marts 2019 om retssikkerhed og administration på det sociale område, pkt. 359 og 360.

262 Retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 12, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

RETNINGSLINJE FOR SAMARBEJDE MELLEM KOMMUNE OG BOFORMER TIL BORGERE I HJEMLØSHED

Formål

Formålet med retningslinjen er at understøtte et godt samarbejde mellem kommunale myndigheder og boformer til borgere i hjemløshed (§ 110-boformer). Et målrettet samarbejde mellem § 110-boformer og handlekommuner understøtter og kvalificerer indsatsen på boformen. Det sikrer ligeledes sammenhæng og kontinuitet i borgernes efterfølgende støtte- og behandlingstilbud, således at borgernes udviklingsforløb og vej ud af hjemløshed understøttes. Dette kan blandt andet gøres gennem tæt sammenhæng mellem boformens indsats og opholdsplan og kommunal myndigheds handleplan.

Retningslinjen understøtter:

- » at der etableres og vedligeholdes et velfungerende samarbejde mellem kommunale myndigheder og § 110-boformer.
- » at borgere i hjemløshed får en helhedsorienteret indsats på tværs af kommunal myndighed og boform, hvor der opleves sammenhæng og integration mellem mål, indsats, metoder og værdier.
- » at borgere i hjemløshed hurtigst muligt kommer i egen bolig med relevant støtte.

Værd at vide

I indsatsen mod hjemløshed spiller § 110-boformer en væsentlig rolle i en helhedsorienteret og sammenhængende indsats for en stor gruppe af borgere, i et samarbejde med kommunerne.

§ 110-boformer er organiseret meget forskelligt og kan have forankring i offentligt eller privat regi eller med en kombination af privat organisation med driftsoverenskomst med det offentlige. § 110-boformer er landsdækkende og indgår i forsyningsforpligtelsen på tværs af kommunerne. Det landsdækkende princip betyder, at borgerne kan tage ophold på eller henvises til en hvilken som helst § 110-boform i landet. Det giver mulighed for stor diversitet på boformerne, så borgere i hjemløshed med udgangspunkt i selvmøderprincippet kan henvende sig til det tilbud, der passer til den enkelte borger, fx hvad angår beliggenhed, udformning, indretning og værdier.

Når § 110-boformer arbejder ud fra et recovery-orienteret og rehabiliterende sigte kan principperne i Housing First-tilgangen om empowerment, skadesreduktion og borgernes ret til at træffe valg på et informeret grundlag være et fælles udgangspunkt for samarbejdet mellem borger, boform og myndighed.

Opholdet på en § 110-boform vil altid være afsæt for borgernes videre forløb til en egnet boligløsning med tilstrækkelig støtte. Derfor skal det faglige arbejde på boformen i samarbejde med kommunen understøtte, at den af boformen opnåede viden og erfaring om den enkelte borger og dennes støttebehov, integreres i arbejdet med fremadrettede indsatser for den enkelte borger.

Se også Social- og Boligstyrelsens faglige anbefalinger til god praksis på § 110-boformer for yderligere inspiration til myndighedssamarbejdet mellem kommunale myndigheder og § 110-boformer.²⁶³

Anvisninger for samarbejde mellem kommune og boformer til borgere i hjemløshed

Kommunen skal tilbyde borgere i hjemløshed ophold på en egnet § 110-boform.²⁶⁴

- » Hvis borgere i hjemløshed henvender sig til en kommunal myndighed, skal den kommunale myndighed hjælpe den enkelte borger med at finde en ledig og egnet plads på en § 110-boform, såfremt den enkelte borger ønsker det og har behov herfor.²⁶⁵
- » Når borgere i hjemløshed henvender sig til en § 110-boform, der ikke har ledige pladser, skal boformen tilsvarende hjælpe den enkelte borger med at finde en ledig og egnet plads på en anden § 110-boform.²⁶⁶

Housing First-tilgangen bør være grundlaget for samarbejdet.

- » Både kommunale myndigheder og § 110-boformer bør arbejde med udgangspunkt i de grundlæggende principper i Housing First-tilgangen.
- » Faglige tilgange som recovery-orienteret rehabilitering og empowerment kan med fordel være centrale elementer i et fælles værdisæt på tværs af kommunale myndigheder og § 110-boformer. Værdisættet bør være tydeligt og kendt hos alle parter.

Ved optagelse på en § 110-boform skal boformen drøfte perspektivet for opholdet og involvering af kommunal myndighed med den enkelte borger.²⁶⁷

- » § 110-boformen skal advisere borgerens handlekommune ved en borgers optagelse på boformen.²⁶⁸
- » § 110-boformen skal understøtte borgerens kontakt til den ansvarlige myndighed i borgerens handlekommune, som skal udarbejde en handleplan og stå for koordinering af de rehabiliterende indsatser.²⁶⁹
- » § 110-boformen bør advisere boformens beliggenhedskommune med henblik på borgerens kontakt til jobcenter/ ydelseskantor.

Samarbejdet mellem kommune og § 110-boform bør understøttes af relevante redskaber og forretningsgange.

- » Det er god praksis at udarbejde en formel samarbejdsaftale mellem relevante kommunale myndigheder og § 110-boformer, således at det daglige samarbejde understøttes af konkrete og kendte aftaler mellem parterne.
- » Kommunen bør sikre, at der er en tydelig og kendt indgang til den kommunale myndighed, som § 110-boformerne og borgerne kan henvende sig til.
- » Det er god praksis, at kommunen tager kontakt til den enkelte borger hurtigst muligt efter en orientering om en borgers ophold på en § 110-boform.
- » Kommunen skal ved kontakten til den enkelte borger udarbejde eller revidere en handleplan, således at der kan tilbydes en helhedsorienteret indsats, som tager hånd om den enkelte borgers samlede situation, og som medvirker til, at opholdet på § 110-boformen bliver så kort som muligt.²⁷⁰

263 Socialstyrelsen (2017): *Faglige anbefalinger til god praksis på § 110-boformer. Borgerens udredning og plan* (opdateres pt.)

264 Servicelovens § 110, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

265 Servicelovens § 110, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

266 Vejledning nr. nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 182.

267 Retssikkerhedslovens §§ 5 og 6, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

268 Servicelovens § 110, stk. 6, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

269 Servicelovens § 110, stk. 6 og § 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

270 Servicelovens § 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

- » Et samarbejde mellem borger, boform og kommune skal understøtte, at der under borgernes ophold på § 110-boformen bliver arbejdet struktureret hen mod de mål, den enkelte borger har sat sig²⁷¹. Derved bliver opholdet meningsfuldt og i overensstemmelse med målet om, at den enkelte borger får en relevant boligløsning med den nødvendige støtte.

Der skal etableres et tidligt samarbejde mellem § 110-boform og kommunal myndighed, uanset om der er uklarhed om, hvilken kommune der skal løfte forpligtelsen som handlekommune.²⁷²

- » Der skal sikres et samarbejde mellem evt. flere involverede kommuner om afklaring af forpligtelser som handlekommune, idet det er en del af sikringen af helhed i indsatsen over for borgere i hjemløshed.²⁷³

§ 110-boformen kan med fordel forsøge at etablere et møde mellem den enkelte borger, kontaktpersonen på boformen og den kommunale myndighed inden for den første måneds ophold, såfremt den kommunale myndighed ikke har taget initiativ til et sådant møde inden da.²⁷⁴

- » Eventuelle afstandsmæssige barrierer bør overvindes, når der skal afholdes møder, evt. ved brug af videomøder.
- » Det er god praksis, at § 110-boformen understøtter samarbejdet mellem den enkelte borger og myndighed fra handlekommunen.
- » Den kommunale myndighed skal tage afsæt i en helhedsvurdering og har således en opgave i at udfolde muligheder i hele den sociale lovgivning – herunder beskæftigelseslovgivningen.²⁷⁵

Samarbejdet mellem § 110-boformen og handlekommunen skal sikre en rehabiliterende indsats, som er underbygget af bedst mulig viden om den enkelte borgers situation og udfordringer.²⁷⁶

- » Det kendskab og den viden, der opnås om den enkelte borgers trivsel og udfordringer i § 110-boformens dagligdag, skal formidles til den kommunale myndighed, så viden og vurderinger fra opholdet indgår i tilrettelæggelse af den videre indsats.²⁷⁷

Som en del af § 110-boformens tilrettelæggelse af indsatsen og samarbejdet med den enkelte borger bør der udarbejdes en opholdsplan.²⁷⁸

- » Opholdsplanen beskriver formålet med opholdet samt konkrete mål og indsatser, som § 110-boformen og borgeren skal samarbejde om under opholdet og frem mod en egnet boligløsning.

Den kommunale handleplan bør indeholde centrale elementer fra § 110-boformens udredning og opholdsplan, ligesom opholdsplanen bør indeholde relevante elementer fra kommunens handleplan, såfremt en sådan er udarbejdet før opholdsplanen.²⁷⁹

- » Den kommunale myndighed bør ved udarbejdelsen af en handleplan efterspørge viden fra § 110-boformen om den enkelte borger.

271 Servicelovens § 148, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

272 Retssikkerhedslovens § 9, stk. 3, 4 og 8, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025 samt servicelovens § 110, stk. 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

273 Retssikkerhedslovens § 9, stk. 3, 4 og 8, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

274 Socialstyrelsen (2017): *Faglige anbefalinger til god praksis på § 110-boformer. Borgerens udredning og plan* (opdateres pt.) og Socialstyrelsen (2019): *Faglige anbefalinger til § 110-boformernes samarbejde med kommunale myndighedsområder* (opdateres pt.).

275 Retssikkerhedslovens §§ 5 og 6, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

276 Servicelovens § 81, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025 og retssikkerhedslovens § 10, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

277 Retssikkerhedslovens §§ 11a og 11b, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

278 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt.188.

279 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt.188.

- » Det er god praksis, at § 110-boformen tilsvarende stiller deres viden om den enkelte borger til rådighed for de kommunale myndigheder for at kvalificere den udredning og handleplan, som den kommunale myndighed udfører.
- » § 110-boformen bør ved udarbejdelsen af en opholdsplan efterspørge borgerens kommunale handleplan, såfremt en sådan er udarbejdet.
- » Der skal være sammenhæng mellem indholdet i borgerens handleplan og elementer i borgerens opholdsplan på § 110-boformen.²⁸⁰

Delegationsaftaler bør understøtte en tættere kommunal opfølgning.²⁸¹

- » Samarbejde mellem § 110-boform og lokale behandlings- og støttemuligheder bør fremmes af delegationsaftaler, fx hvis en borger påregner at flytte tilbage til sin oprindelige handlekommune, men opsøger hjælp i § 110-boformens beliggenhedskommune.

Praksis og gældende lovgivning

Uenighed om hvem der er handlekommune

Det følger af retssikkerhedslovens § 9, stk. 10, at kommunen, der har pligt til at yde hjælp til en borger efter serviceloven, efter aftale med den kommune, hvori boformen er placeret, kan bemyndige denne til helt eller delvist at varetage udøvelsen af sine opgaver i forhold til borgeren.

Såfremt der er uenighed mellem to eller flere kommuner om, hvilken kommune der er en borgers handlekommune, må den af de uenige kommuner, som borgeren har eller senest har haft folkeregisteradresse i, fungere som handlekommune, indtil det er afklaret, hvilken kommune der er rette handlekommune.²⁸² Uenighed mellem kommuner om deres forpligtelser kan indbringes for Ankestyrelsen.²⁸³ Når rette handlekommune er blevet bestemt, og den midlertidige handlekommune ikke er borgerens handlekommune, yder handlekommunen refusion for den midlertidige handlekommunes udgifter i den periode, hvor uenigheden har bestået.²⁸⁴

Reglerne i retssikkerhedslovens § 9, stk. 3 og 5 gælder alene for ydelser efter serviceloven og vedrører således ikke forpligtelsen efter kontanthjælpsreglerne, dagpengereglerne, sundhedsloven eller andet.²⁸⁵

Ankestyrelsen har i principmeddelelse R-5-07 fundet, at A kommune, med rette, som folkeregisterkommune, havde udbetalt hjælp til en ansøger. Da A kommune ikke mente at være handlekommune for ansøger, rettede kommunen henvendelse til B kommune om mellemkommunal refusion. B kommune meddelte afslag herpå. Ankestyrelsen fandt, at A kommune havde ret til mellemkommunal refusion, såfremt det blev vurderet, at B kommune havde været rette handlekommune for ansøger. A kommune havde tidligst ret til refusion fra det tidspunkt, hvor kommunen første gang rettede henvendelse til B kommune om handlekommunespørgsmålet.²⁸⁶

280 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 188.

281 Retssikkerhedslovens § 9, stk. 10, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

282 Retssikkerhedslovens § 9, stk. 8, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

283 Retssikkerhedslovens § 61, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

284 Retssikkerhedslovens § 9c, stk. 9, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

285 Retssikkerhedslovens § 9, stk. 3 og 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

286 Principmeddelelse R-5-07, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

Orienteringspligt for boformer

Boformer efter servicelovens § 110 er forpligtet til at give en orientering om henholdsvis optagelse i og udskrivning fra boformen til den kommune, der har pligt til at yde hjælp efter serviceloven. Orienteringen til kommunen i forbindelse med optagelse i en § 110-boform skal som udgangspunkt ske så hurtigt som muligt og senest tre hverdage efter afgørelse om optagelsen. En afgørelse om optagelse anses for truffet i forbindelse med, at borgerens ophold på boformen påbegyndes.

Formålet med orienteringspligten er at sikre, at kommunerne modtager oplysninger om optagelse og udskrivning med henblik på at tilbyde og iværksætte de indsatser, som borgerne har behov for og krav på efter serviceloven. Kommunerne bør efter modtagelse af orienteringerne være opmærksomme på de muligheder, der findes for at give hjælp efter anden lovgivning, fx lov om aktiv socialpolitik (særligt i forhold til hjælp i særlige tilfælde i kapitel 10) og efter boligstøtteleven. Derudover bør kommunerne endvidere være opmærksomme på at vejlede borgerne om, at de har mulighed for at få nedsat egenbetalingen under visse omstændigheder.

Ved udskrivning fra en § 110-boform vil det være mest hensigtsmæssigt i relation til iværksættelse af øvrige indsatser, at den relevante kommune orienteres om en planlagt udskrivning forud herfor. Eftersom borgerne selv kan beslutte at forlade boformen, vil det imidlertid ikke altid være muligt at give en orientering forud for udskrivningen. Udgangspunktet er på den baggrund, at orientering så vidt muligt skal ske inden udskrivningen og senest tre hverdage herefter.²⁸⁷

Udskrivningskompetence

Det er ikke alene lederen af boformen, der kan træffe afgørelse om udskrivning fra en boform efter § 110. Kommunen kan træffe afgørelse om at udskrive en borger fra en boform efter § 110, stk. 1, såfremt følgende betingelser er opfyldt:

- » Der foreligger en handleplan eller en helhedsorienteret plan for borgeren efter §§ 141 eller 142.
- » Der foreligger en anvisning af egen bolig eller er truffet afgørelse om et botilbud efter §§ 107 eller 108.
- » Der er truffet afgørelse om hjælp og støtte, som modsvarer borgerens behov for at fastholde boligen, hvis borgeren er anvist egen bolig.
- » Såfremt borgeren anvises en bolig, har borgeren på udskrivningstidspunktet indgået en lejeaftale og kan flytte ind i boligen og modtage den visiterede sociale støtte, der modsvarer borgerens behov.
- » Såfremt kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om et botilbud efter §§ 107 eller 108, vil udskrivningen fra boformen efter denne paragraf først kunne træffes med virkning for borgeren, når denne kan flytte ind i botilbudet.

Udskrivningen bør finde sted efter dialog mellem borgeren, boformslederen og kommunen, og dialogen bør starte i forbindelse med udarbejdelsen af handleplanen eller en helhedsorienteret plan efter servicelovens §§ 141 eller 142.

Såfremt borgeren anvises en bolig og ikke ønsker at skrive under på den tilbudte lejekontrakt, vil det ikke have konsekvenser for borgerens ophold på boformen efter § 110 i serviceloven. En borger, der ikke ønsker at skrive under på den tilbudte lejekontrakt vil derfor fortsat kunne være i målgruppen for ophold på en boform efter § 110.

287 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 202-205.

Såfremt borgeren ikke ønsker at underskrive lejekontrakten på den bolig, som kommunalbestyrelsen tilbyder, bør der være en dialog mellem borger og kommune om borgerens ønsker og økonomiske råderum ift. boligtilbud i kommunen. På den baggrund bør kommunalbestyrelsen komme med et nyt bud på en boligløsning for borgeren.

Det er ikke lovgivningsmæssigt fastsat, hvor mange gange en borger kan sige nej til en anvist bolig, ligesom det ikke lovgivningsmæssigt er fastsat, hvor mange gange kommunalbestyrelsen bør komme med et nyt tilbud. Kommunalbestyrelsen skal have et helhedsorienteret perspektiv på at hjælpe borgeren ud af hjemløshed. I tilfælde, hvor borgeren har afvist en bolig, skal kommunalbestyrelsen sammen med boformen undersøge årsagen til afvisning og overveje, i hvilken grad de kan imødegå borgerens krav, ligesom der kan være behov for en dialog med borgeren om, hvilke boliger der er i kommunen samt borgerens økonomiske råderum.

Kommunalbestyrelsen kan først gøre brug af udskrivningskompetencen, når borgeren selv har underskrevet lejekontrakt. Der skal tidligt være et sammenfald mellem udskrivning og indflytning i egen bolig eller botilbud efter §§ 107 eller 108.

Den kommunale udskrivningskompetence gælder udelukkende, når ovennævnte betingelser er opfyldte. Derudover gælder, at alle betingelserne for udskrivning skal være til stede og opfyldt samtidigt, førend kommunes udskrivningskompetence træder i kraft.

Selv møderprincippet står uanfægtet på trods af kommunalbestyrelsens udskrivningskompetence. Borgere, der måtte falde tilbage i hjemløshed, vil kunne indskrives på en boform efter § 110 i serviceloven igen, også selvom de har fået tilbudt en bolig og bostøtte eller er flyttet ind i en bolig og modtager bostøtte. Det er under alle omstændigheder lederen af boformen, der træffer afgørelse om optagelse på boformen efter § 110.²⁸⁸

Udvidelse af muligheden for handlekommuneskift for borgere på boformer efter servicelovens § 110

I forlængelse af muligheden for at anvende den betingede kommunale udskrivningskompetence, er det væsentligt at være opmærksom på, at en kommune, som er handlekommune for en borger med ophold på en boform efter servicelovens § 110, pr. 1. maj 2025 med borgerens samtykke kan indgå aftale med en kommune, som borgeren har ønske om at flytte til, at den nye kommune er handlekommune for borgeren for så vidt angår følgende bestemmelser efter serviceloven:

- » Afgørelse om udskrivning efter § 110, stk. 5.
- » Udarbejdelse af handleplan efter §§ 141 og 142.
- » Afgørelse om tilbud efter §§ 107 og 108.
- » Afgørelse om hjælp, omsorg eller støtte efter §§ 85 og 85 a.²⁸⁹

Refusion for kommunens udgifter til boformer efter servicelovens § 110

Staten refunderer 50 procent af kommunens udgifter til boformer efter § 110 i serviceloven, herunder udgifter til bistands-, støtte-, beskæftigelses- og aktivitetstilbud mv. i forbindelse med det midlertidige ophold på boformen, for borgerens ophold i 90 dage (120 dage frem til den 31. marts 2026) pr. løbende år fra datoen for første indskrivning. Efter en borgers 90 dages ophold på en boform efter § 110 i serviceloven nedsættes refusionen til 0 pct.

288 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 186.

289 Lov om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område § 2, pkt. 3, jf. lov nr. 407 af 29. april 2025.

Eftersom staten udelukkende refunderer 50 procent af kommunens udgifter til boformer efter § 110 i forbindelse med selve opholdet på boformen, tæller efterforsorgen ikke med i de 90 dage (120 dage frem til 31. marts 2026), som kommunen får refunderet fra staten. Dermed har efterforsorgen heller ikke indvirkning på borgerens udskrivelsesdato fra boformen efter § 110, der tæller fra den dag, borgeren ikke længere har ophold på boformen.

De 90 dage tæller fra den dato, hvor borgeren bliver indskrevet på boformen efter § 110 i serviceloven. Refusionsperioden på boformen tæller fra datoen for indskrivning, og dermed ikke fra den dato, hvor kommunen bliver bekendt med, at en borger har ophold på en boform. Såfremt en borger både ind- og udskrives på samme dag, tæller det som ét døgn.

Et løbende år vil gælde fra den første dag, en borger indskrives på en boform efter § 110 i serviceloven. Såfremt der er over et år mellem en borgers ophold på en boform efter § 110 i serviceloven, starter "det løbende år" forfra. Det gælder både for flere ophold på samme boform efter § 110 samt for flere ophold på forskellige boformer efter § 110.

Der skal gå minimum et år fra første indskrivningsdato, før en ny refusionsperiode begynder. Et år efter første indskrivningsdag kan kommunen igen få refusion for en borgers ophold på en boform efter § 110.

Såfremt borgeren imellem flere ophold på § 110 skifter handlekommune, skal den nye handlekommune under iagttagelse af gældende databeskyttelsesregler og forvaltningsloven indhente oplysninger fra borgerens tidligere handlekommune om, hvorvidt vedkommende tidligere har haft ophold på en boform efter § 110 i serviceloven inden for et løbende år for at kunne afgøre, hvorvidt refusionsperioden på de 90 dage er opbrugt eller ej.

Grænsen for opnåelse af refusion har ikke betydning for selvmøderprincippet's gyldighed og dermed for borgerens ophold, som kan strække sig ud over de 90 dage. Grænsen har alene betydning for, om borgerens handlekommune kan få refusion for sine udgifter til borgerens ophold. Grænsen på 90 dage for opnåelse af statsrefusion for borgeres ophold på en boform efter § 110 betyder dermed ikke, at kommunen skal udskrive borgerne inden for de 90 dage, eller at boformen efter § 110 i serviceloven ikke vil modtage fuld betaling for borgerens ophold efter 90 dage. Borgere, der falder tilbage i hjemløshed, kan indskrives på en boform efter § 110 i serviceloven igen, også selvom de måtte have fået tilbudt en bolig og bostøtte eller er flyttet ind i en bolig og modtager bostøtte.²⁹⁰

290 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 207.

Retsgarantier

Da § 110-boformerne er tillagt myndighedsafgørelse i forhold til optagelse og udskrivning, jf. servicelovens § 110, stk. 4, skal boformerne være særligt opmærksomme på den række af retsgarantier, som er indeholdt i forvaltningsloven, fx partshøring, begrundelse for afgørelsen og klagevejledning.²⁹¹

Opholdsplan, handleplan og jobplan

På hjemløshedsområdet er udarbejdelse af handleplaner efter servicelovens §§ 141 og 142 og koordinering af indsatserne særligt relevant, da der er tale om en mobil gruppe med ustabile boligforhold. Gruppens sammensatte problemer nødvendiggør ofte medvirken fra andre myndigheder og forvaltningsgrene, behandlingssystemet, Kriminalforsorgen mv. for at kunne tilvejebringe de rette tilbud.²⁹²

Handleplanen indeholder en række elementer, som rækker ud over opholdet på boformen og skal bidrage til at sikre en koordineret indsats mellem samtlige kommunale myndigheder, botilbud, behandlingssystem mv.

Handleplanen understøtter dermed den rette og helhedsorienterede indsats til borgerne, både hvad angår de enkelte tilbud og den tidsmæssige rækkefølge af tilbuddene.

Under en borgers ophold på en § 110-boform udarbejder boformen i samarbejde med den enkelte borger sædvanligvis en pædagogisk plan for selve opholdet, en såkaldt opholdsplan. I den opstilles, i dialog med den enkelte borger mål for, hvad der skal ske i løbet af opholdet i boformen, og hvilken støtte boformen kan tilbyde for at nå målet. Opholdsplanen dækker udelukkende de indsatser, som boformen samarbejder med den enkelte borger om under opholdet. Opholdsplanen kan dermed ikke erstatte en handleplan efter servicelovens §§ 141 eller 142, men den bør indgå som et delelement i handleplanen og i borgerens jobplan efter kapitel 9 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, så der kan skræddersys en sammenhængende og helhedsorienteret indsats, der også omfatter beskæftigelse, boligforhold, økonomi, evt. behandling mv.²⁹³

Sagsoplysning

Myndigheden har ansvaret for, at sager, der behandles efter lovgivning omfattet af retssikkerhedsloven, er oplyst i tilstrækkeligt omfang til, at myndigheden kan træffe afgørelse. Dette er også væsentligt at have for øje i udarbejdelse af en handleplan til borgere med komplekse og sammensatte problemer.²⁹⁴

Helhedsorienterede indsatser

Kommunen skal behandle ansøgninger og spørgsmål om hjælp i forhold til alle de muligheder, der findes for at give hjælp efter den sociale lovgivning, herunder også rådgivning og vejledning. Kommunen skal desuden være opmærksom på, om der kan søges om hjælp hos en anden myndighed eller efter anden lovgivning.²⁹⁵

Hvis den enkelte borger har brug for at få hjælp i en længere periode, skal kommunen tidligt i forløbet tilstræbe at tilrettelægge hjælpen ud fra en samlet vurdering af den enkelte borgers situation og behov på længere sigt.²⁹⁶

291 Forvaltningslovens §§ 19, 22-24 og 25, jf. lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014.

292 Vejledning nr. 9347 af 28. marts 2017 om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven, pkt. 119.

293 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 188.

294 Retssikkerhedslovens § 10, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

295 Principmeddelelse 22-18, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

296 Retssikkerhedslovens §§ 5-6, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

Ydelser i boformen

For en nærmere beskrivelse af hvilke ydelser § 110-boformen kan tilbyde under opholdet jf. serviceloven, henvises til Social- og Boligstyrelsens faglige anbefalinger til god praksis på § 110-boformer.²⁹⁷

297 Socialstyrelsen (2019): *Faglige anbefalinger til § 110-boformernes samarbejde med kommunale myndighedsområder* (opdateres pt.) og Socialstyrelsen (2020): *Faglige anbefalinger til § 110-boformernes socialfaglige indsats* (opdateres pt.).

RETNINGSLINJE FOR SAMARBEJDE MELLEM KOMMUNE OG ANDRE SEKTORER

Formål

Formålet med retningslinjen er at fremme en helhedsorienteret og sammenhængende indsats for borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed gennem samarbejde mellem kommune og aktører fra andre sektorer, som fx politiet, Kriminalforsorgen, undervisningssektoren eller det somatiske og psykiatriske behandlingssystem. Desuden er formålet at sikre, at relevante aktører bidrager til, at borgerne får mulighed for at modtage og indgå i nødvendige tilbud og indsatser til fremme af trivsel og sundhed.

Retningslinjen understøtter:

- » at borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed oplever en sammenhængende, helhedsorienteret og koordineret indsats og støtte fra relevante sektorer, så alle borgernes problemer håndteres i et samarbejde mellem de relevante sektorer og den enkelte borger.
- » at borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed oplever en sammenhængende indsats på tværs af sektorer i forbindelse med risikofyldte overgange i den enkelte borgers livssituation.

Værd at vide

Mange borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed har sammensatte problemer. Mange har psykiske udfordringer kombineret med problematisk rusmiddelbrug og somatiske sygdomme og gener, og nogle kommer i konflikt med loven.²⁹⁸ Mange kommuner oplever særlige udfordringer med koordinering på tværs af sektorer, og særligt samarbejdet med behandlingspsykiatrien opleves at udfordre.²⁹⁹ Der er brug for, at indsatser og tilbud koordineres i samarbejde med borgerne, så alle relevante sektorer bidrager til, at borgerne oplever, at deres ofte kaotiske livssituation bliver mere overskuelig, og at der bliver taget hånd om deres problemer.

Der eksisterer formelle redskaber til understøttelse af samarbejdet mellem kommune og såvel politiet og Kriminalforsorgen som det psykiatriske behandlingssystem. I samarbejdet med politiet indgår fx de formelle samarbejds- og mødefora SSP (skole, sociale myndigheder og politi) og PSP (politi, sociale myndigheder og psykiatri). Samarbejdet mellem kommunerne og Kriminalforsorgen understøttes af Køreplan for God Løsladelse. Endvidere er KSP-samarbejdet et samarbejdsforum mellem Kriminalforsorgen, de kommunale sociale myndigheder og politiet. Kriminalforsorgen har også udarbejdet informationsmateriale og guides til brug i samarbejdet med kommunal myndighed.³⁰⁰

298 Benjaminsen, L. og Enemark, M.H. (2017): *Veje ind og ud af hjemløshed. En undersøgelse af hjemløshedens forløb og dynamik* og Benjaminsen, L. og Enemark, M.H. (2024): *Brug af velfærdssystemet blandt borgere i hjemløshed. En registerbaseret undersøgelse af brug af velfærdssystemets indsatser og ydelser blandt borgere i hjemløshed*.

299 Social- og Boligstyrelsen (2023): *Kommunernes udfordringer på det specialiserede socialområde for voksne*.

300 Se mere om Kriminalforsorgens samarbejde med kommunerne, herunder myndighedssamarbejdet, Køreplan for God Løsladelse og KSP-samarbejdet på Kriminalforsorgens hjemmeside, www.kriminalforsorgen.dk.

Når en overlæge bliver bekendt med, at en patient modtager støtte i henhold til afsnit V i serviceloven, som følge af nedsat psykisk funktionsevne, skal en udskrivningsaftale om de behandlingsmæssige og sociale tilbud til den enkelte borger udarbejdes mellem borgeren og den psykiatriske afdeling samt de relevante myndigheder, privatpraktiserende sundhedspersoner m.fl. i henhold til lov om anvendelse af tvang i psykiatrien mv. (herefter psykiatriloven). Såfremt det må antages, at borgeren ikke selv vil søge den behandling eller de sociale tilbud, der er nødvendige for borgerens helbred, har overlægen ansvaret for, at der indgås en udskrivningsaftale. Hvis borgeren ikke vil medvirke til at indgå en udskrivningsaftale, skal der udarbejdes en koordinationsplan.³⁰¹ På trods af eksisterende redskaber konkluderede Rigsrevisionen i 2023, at en stor andel af borgere med psykiske lidelser, herunder også borgere i hjemløshed, ikke får den lovpligtige koordinerende indsats mellem region og kommune.³⁰²

Anvisninger for samarbejde mellem kommune og andre sektorer

I alle sektorer skal der være opmærksomhed på den enkelte borgers samlede problemer.³⁰³

- » Aktører i kontakt med borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed bør ikke kun være opmærksomme på borgernes problemer inden for aktørens eget felt, men anlægge et helhedsorienteret perspektiv, som også omfatter at opdag udfordringer relateret til andre sektorer.
- » Aktører, som bliver bekendt med borgernes behov for hjælp og støtte fra andre sektorer, skal sikre, at der igangsættes et samarbejde på tværs, såfremt den enkelte borger giver samtykke til det.³⁰⁴ Hvis den enkelte borger ikke giver samtykke, men der er identificeret et behov for tværsektorielt samarbejde om borgerens situation, bør aktørerne have opmærksomhed på muligheden for fx koordinationsplaner eller KSP-samarbejde.³⁰⁵
- » Hvis borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed har problemer, som ikke kræver direkte koordinering på tværs af sektorer, bør de enkelte aktører støtte borgerne i at kunne opsøge relevant hjælp i en anden sektor.

Indsatser til borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed bør koordineres.

- » Der bør være tydelige indgange til alle relevante sektorer ved behov for koordination af indsatser til borgerne, således at det er klart, hvor aktører fra andre sektorer skal henvende sig om borgernes situation.
- » Alle sektorer bør ved modtagelse af henvendelser om enkelte borgere vurdere, hvorvidt henvendelsen bør videregendes til andre relevante parter inden for egen sektor, anden sektor eller andre sektorer.³⁰⁶
- » Viden fra forskellige relevante sektorer bør ligge til grund for en samlet og koordineret plan for indsatsen – både faglig viden generelt fra forskellige sektorer og viden om den enkelte borger, hvis denne har givet samtykke til det.
- » Hvis borgerne har igangværende indsatser i flere sektorer, kan der med fordel afholdes et planlægningsmøde, som sikrer, at de involverede sektors rammer og muligheder indgår, og at eventuelle uoverensstemmelser eller koordinationsudfordringer håndteres.

301 Psykiatrilovens §§ 13 a og 13 b, jf. lovbekendtgørelse nr. 1045 af 18. september 2024. Se også vejledning nr. 9257 af 19. marts 2023 om anvendelse af tvang mv. i psykiatrien, pkt. 8.

302 Rigsrevisionen (2023): *Beretning om borgerforløb fra psykiatrien til sociale botilbud*.

303 Retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025, cirkulære nr. 9741 af 28. juni 2022 om udarbejdelse af handleplaner i Kriminalforsorgen (handleplanscirkulæret) §§ 1 og 10-13, sundhedslovens § 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025 og psykiatrilovens §§ 13 a og 13 b, jf. lovbekendtgørelse nr. 1045 af 18. september 2024.

304 Psykiatrilovens § 13 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 1045 af 18. september 2024 og cirkulære nr. 9741 af 28. juni 2022 om udarbejdelse af handleplaner i Kriminalforsorgen (handleplanscirkulæret) §§ 10-13.

305 Psykiatrilovens § 13 b, jf. lovbekendtgørelse nr. 1045 af 18. september 2024, retsplejelovens § 115, jf. lovbekendtgørelse nr. 1160 af 5. november 2024 og vejledning nr. 90 af 17. november 2011 om Kriminalforsorgens samarbejde med de sociale myndigheder og politiet som led i indsatsen i forbindelse med dømt personers løsladelse (KSP-samarbejdet) og om videregivelse af oplysninger i forbindelse med samarbejdet, pkt. 2.

306 Retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025, cirkulære nr. 9741 af 28. juni 2022 om udarbejdelse af handleplaner i Kriminalforsorgen (handleplanscirkulæret) §§ 1 og 10-13 og sundhedslovens § 43, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025.

- » Det er god praksis, at der tilknyttes en koordinerende sagsbehandler til arbejdet med den enkelte borgers samlede plan, som kan samle og systematisere tilgængelig viden og sikre sammenhæng i indsatserne. Aktivitetsparate borgere skal tilbydes en koordinerende sagsbehandler.³⁰⁷
- » Kommunen skal etablere en sammenhængende, koordineret ungeindsats på tværs af uddannelses-, beskæftigelses- og socialområdet for unge under 25 år, som ikke har en ungdomsuddannelse.³⁰⁸
- » De enkelte sektorer kan med fordel etablere særlige teams eller udpege nøglepersoner, som både har uddannelse i, erfaring med og viden om borgere med komplekse problemer og tilbud til målgruppen, og som kan indgå i konstruktiv dialog med den enkelte borger.

Samarbejdet bør tilrettelægges så rettidighed og koordination imødekommes.

- » Såfremt borgere udviser motivation for forandring, bør samarbejdet igangsættes hurtigst muligt, så borgernes motivation ikke forsvinder, inden indsatsen igangsættes.
- » Der bør være den fornødne tid til samarbejdet, så beslutningsgrundlaget for alle aktører bliver så fuldstændigt, at det rette tilbud gives første gang.

Fælles investering i arbejdet med borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed kan være en fordel.

- » Der kan med fordel samarbejdes på tværs af sektorer om en tidlig og forebyggende indsats over for borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed.
- » Der kan med fordel samarbejdes på tværs af sektorer om fælles specialiserede støttemetoder, som fx ACT eller M-ACT, især til den gruppe af borgere som har mange og meget komplekse problemer.
- » Det er vigtigt, at rette tilbud er til stede for den enkelte borger, eller at alternative egnede tilbud kan igangsættes under en evt. ventetid, så målgruppens særlige behov og udfordringer håndteres.

Ved løsladelse fra afsoning bør borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed sikres en passende bolig.

- » Det bør ved løsladelse sikres, at borgere har en bolig, som de kan benytte.³⁰⁹
- » Borgere bør kun i særlige tilfælde løslades til en § 110-boform. Hvis det er nødvendigt, er det vigtigt, at det er en boform, som er egnet til at håndtere den enkelte borgers eventuelle komplekse problemer.
- » Det kan være nødvendigt på grund af borgeres særlige forhold, at de løslades til et midlertidigt botilbud. Det er i sådanne tilfælde vigtigt, at kommunen inddrages forud for løsladelsen.

Ved udskrivning fra hospitalsregi bør borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed sikres en passende bolig.

- » Det bør ved udskrivning sikres, at borgere har en bolig, som de kan benytte.
- » Borgere bør kun i særlige tilfælde udskrives til en § 110-boform. Hvis det er nødvendigt, er det vigtigt, at det er en boform, som er egnet til at håndtere den enkelte borgers eventuelle komplekse problemer.
- » Det kan være nødvendigt på grund af borgeres særlige forhold, at de udskrives til et midlertidigt botilbud eller et omsorgstilbud. Det er i sådanne tilfælde vigtigt, at kommunen inddrages forud for udskrivningen.

307 Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 36, jf. lov nr. 280 af 1. marts 2024.

308 Bekendtgørelse nr. 1393 af 5. oktober 2022 om den kommunale indsats for unge under 25 år § 2j.

309 Vær her særligt opmærksom på muligheden for hjælp til dækning af løbende udgifter jf. §§ 2-4 i bekendtgørelse nr. 1471 af 16. december 2019 om hjælp til personer, der er varetægtsfængslet eller indsat til afsoning af straf i fængsel eller arresthus.

Ved ophør af uddannelse eller uddannelses tilbud før færdiggørelse af uddannelse skal kommunen have fokus på den enkelte borgers situation og sørge for en helhedsorienteret løsning.³¹⁰

- » Når borgere afslutter en uddannelse eller et uddannelses tilbud uden at fuldføre den/det, og de dermed ikke længere er berettiget til SU, bør kommunen, når den får kendskab til den enkelte borger, undersøge, hvilket forsørgelsesgrundlag den enkelte borger skal have.
- » Der bør være et generelt formaliseret tværsektorielt samarbejde mellem kommunen og relevante uddannelsesinstitutioner, så arbejdsgange og det borgerrettede, tværsektorielle samarbejde er aftalt og tydeligt for involverede medarbejdere.

Praksis og gældende lovgivning

Handleplaner

Udarbejdelse af handleplaner er et led i at opfylde servicelovens formålsbestemmelse om den særlige indsats for voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer. En handleplan danner rammen for en samarbejdsproces med borgeren, hvor mål for indsatsen kan afstemmes med borgerens ønsker og forudsætninger for nærmere at kunne fastlægge de konkrete tilbud.³¹¹ For at skræddersy en helhedsorienteret indsats til den enkelte må der, hvor der ud over kommunens egne tilbud er behov for medvirken fra andre myndigheder, ske en koordinering med disse.

En sådan koordineret indsats er specielt vigtigt, når også fx psykiatriske sygehusafdelinger og distriktpsychiatrien eller andre myndigheder, som fx Kriminalforsorgen, har ansvaret for at varetage opgaver på området. Det er derfor i den forberedende fase vigtigt at få kortlagt, hvilke myndigheder der dels allerede er inddraget i forhold til borgeren, og hvilke det vil være relevant at inddrage. Dette gælder for alle parter, som varetager borgerens sag på et givent tidspunkt.

På hjemløshedsområdet er udarbejdelse af handleplaner og koordinering af indsatserne særligt relevant, da der er tale om en mobil gruppe med ustabile boligforhold. Gruppens sammensatte problemer nødvendiggør ofte medvirken fra andre myndigheder og forvaltningsgrene, behandlingssystemet, Kriminalforsorgen m.fl. for at kunne tilvejebringe de rette tilbud.³¹²

Kommunen har pligt til at koordinere handleplaner med Kriminalforsorgen for visse persongrupper. Kommunen har ansvaret for, at kommunens handleplaner koordineres med Kriminalforsorgen og for løbende at sikre sig, at kommunens støtteforanstaltninger og indsatser i øvrigt koordineres med Kriminalforsorgens tiltag, og at evt. andre relevante samarbejdsparter inddrages i arbejdet. Målgruppen for de koordinerede handleplaner er borgere, som er afsonere i fængsler og arresthuse, er under tilsyn af Kriminalforsorgen eller er idømt en foranstaltningsdom efter straffelovens

310 Lovbekendtgørelse nr. 1393 af 5. oktober 2022 om kommunal indsats for unge under 25 år §§ 12a-c og retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

311 Servicelovens §§ 141 og 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

312 Se fx retsplejelovens § 115, jf. 250 af 4. marts 2024, vejledning nr. 90 af 17. november 2011 om Kriminalforsorgens samarbejde med de sociale myndigheder og politiet som led i indsatsen i forbindelse med dømte personers løsladelse (KSP-samarbejdet) og om videregivelse af oplysninger i forbindelse med samarbejdet, pkt. 2, og vejledning nr. 60 af 10. juli 2009 om politiets samarbejde med de sociale myndigheder og psykiatrien som led i indsatsen over for socialt udsatte personer (PSP-samarbejdet) og om videregivelse af oplysninger i forbindelse med samarbejdet, pkt. 2.

§§ 68 og 69. Initiativet til koordinering af handleplaner påhviler Kriminalforsorgen.³¹³ Kommunen kan med fordel ind-
drages tidligt i forløbet.³¹⁴

Når en overlæge bliver bekendt med, at en patient modtager støtte i henhold til afsnit V i serviceloven, som følge af
nedsat psykisk funktionsevne, skal en udskrivningsaftale om de behandlingsmæssige og sociale tilbud til den enkelte
borger udarbejdes mellem borgeren og den psykiatriske afdeling samt de relevante myndigheder, privatpraktiserende
sundhedspersoner m.fl. Såfremt det må antages, at borgeren ikke selv vil søge den behandling eller de sociale tilbud,
der er nødvendige for borgerens helbred, har overlægen ansvaret for, at der indgås en udskrivningsaftale. Hvis borge-
ren ikke vil medvirke til at indgå en udskrivningsaftale, skal der udarbejdes en koordinationsplan.³¹⁵

En helhedsorienteret plan

I forbindelse med kommunens samarbejde med andre sektorer skal kommunen fortsat have fokus på borgerens ind-
dragelse og indflydelse på egen sag og en helhedsvurdering af borgerens samlede behov for hjælp.³¹⁶

Kommunerne har med lovændringerne vedr. en helhedsorienteret plan i de konkrete sektorlove fået bedre mulighe-
der for at indrette det tværgående arbejde med den enkelte borger. Kommunerne har fået organisatorisk frihed til at
tilrettelægge arbejdet med den enkelte borger i en helhedsorienteret plan, så borgeren oplever at have én indgang til
kommunen. Dette indebærer fx at jobcentrets opgavevaretagelse for en helhedsorienteret plan kan henlægges i en
anden enhed i kommunen. Det vil således være op til den enkelte kommune at organisere det tværgående arbejde for
borgere med komplekse og sammensatte behov.³¹⁷

Formål med indsatser efter serviceloven

For voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer skal der ydes en særlig
indsats. Serviceloven understreger forebyggelseselementet, og der lægges vægt på en samlet helhedsorienteret ind-
sats, der kan bidrage til at forbedre den enkelte borgers sociale funktion, udviklingsmuligheder og livsudfoldelse samt
understøtte den enkelte borgers muligheder for en selvstændig tilværelse.³¹⁸ Dette gælder for alle grupper af voksne,
der har behov for ydelser efter serviceloven. Det kan fx dreje sig om mennesker med nedsat fysisk eller psykisk funk-
tionsevne eller mennesker som på grund af en svag tilknytning til det almindelige arbejdsmarked og andre samfunds-
mæssige netværk kombineret med problemer i form af fx gæld, misbrug, psykiske vanskeligheder eller kriminalitet
kan være udsat for en social udstøddelsesproces. Der vil ofte være tale om en indsats, hvor omsorg og socialpædago-
gisk støtte og træning skal ses i sammenhæng med uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder og andre tilbud.

Det vil ofte være formålet, at den sociale indsats skal forhindre, at situationen for borgeren forværres, ligesom det fx
for borgere med et stofmisbrug kan være en selvstændig målsætning at minimere skadesvirkningerne ved et stofmis-
brug ved fx at tilbyde metadonbehandling. Der kan også være tale om en række andre støttende indsatser, der kan
medvirke til, at målet for den samlede indsats kan fastholdes. Uanset hvad der er årsag til, at en borger med nedsat
funktionsevne skal have ydelser efter serviceloven, skal indsatsen tilrettelægges, så den fremstår helhedsorienteret

313 Bekendtgørelse nr. 642 af 15. juni 2006 om kommunernes pligt til at koordinere handleplaner med Kriminalforsorgen for visse persongrupper
§§ 1-4, og cirkulære nr. 9741 af 28. juni 2022 om udarbejdelse af handleplaner i Kriminalforsorgen (handleplanscirkulæret) §§ 10-13.

314 Se Kriminalforsorgens hjemmeside for information om myndighedssamarbejdet med kommunerne mv., www.kriminalforsorgen.dk.

315 Psykiatrilovens §§ 13 a og 13 b, jf. lovbekendtgørelse nr. 1045 af 18. september 2024.

316 Retssikkerhedslovens § 4, 5 og 6, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

317 Bl.a. servicelovens §§ 141, stk. 7 og 142, stk. 5 jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, lov om en aktiv beskæftigelsesindsats §
46, jf. lovbekendtgørelse nr. 280 af 1. marts 2024, barnets lov §§ 78, 93 og 110 jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025 og lov om
organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen mv. § 6, stk. 4 jf. lovbekendtgørelse nr. 254 af 1. marts 2024.

318 Servicelovens § 81, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

og afpasset efter den enkelte borgers særlige behov og muligheder og med respekt for den enkelte borgers integritet og værdighed.³¹⁹

³¹⁹ Servicelovens § 1, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025 og vejledning af 9347 af 28. marts 2017 om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven, pkt. 3 og 4.

RETNINGSLINJE FOR SAMARBEJDE MELLEM KOMMUNE OG CIVILSAMFUND

Formål

Formålet med retningslinjen er, at alle relevante aktører – også uden for det offentlige hjælpesystem – samarbejder om at bidrage til, at borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed når de mål, hver enkelt borger har sat sig.

Retningslinjen understøtter:

- » at borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed både før, under, på vej ud af og i tiden efter hjemløshed får relevant støtte, tilbud og adgang til fællesskaber, der muliggør et hverdagsliv på egne præmisser.

Værd at vide

Sociale fællesskaber er vigtige for alle. Borgere i social udsathed føler sig oftere ensomme og ekskluderet fra samfundets fællesskaber end borgere i øvrigt.³²⁰ Derudover peger forskning også på, at sociale fællesskaber for nogle borgere kan være med til at skabe hjemfølelsen, når de har fået en bolig.³²¹ Der er derfor behov for at understøtte mulighederne for deltagelse i civilsamfundets fællesskaber, som en del af et hverdagsliv på egne præmisser for borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed.

Civilsamfundet skal i denne retningslinje forstås i bred betydning. Det vil sige, at civilsamfundet omfatter mere end den frivillige sektor og spænder over alt fra NGO'er til fx almene boligorganisationer, sociale bevægelser, trosbaserede sammenslutninger og lokale idrætsforeninger. Aktører på civilsamfundsområdet kan udgøres af både professionelle, lønnede medarbejdere og frivillige – eller en kombination – og aktørerne kan løse mange forskellige opgaver af relevans for hjemløshedsområdet. Civilsamfundsorganisationer på hjemløshedsområdet kan både tilbyde visiterede, højt specialiserede og udviklingsorienterede sociale indsatser og omsorgsbaserede aktiviteter og fællesskaber. Samarbejdet mellem kommune og civilsamfund kan derfor også organiseres på mange forskellige måder og med forskellige formål. Kommunens samarbejde med almene boligorganisationer bør dog systematiseres og organiseres inden for den ramme, som styringsdialogen i den almene sektor sætter for samarbejdet.³²²

Samarbejdet mellem kommune og civilsamfund kan også betyde et møde mellem forskellige kulturer og tilgange til det sociale område.³²³ Et godt samarbejde mellem kommune og civilsamfund bør bygge på et tydeligt fokus på fælles

320 Benjaminsen, L., Andrade, S.B. og Enemark, M.H. (2022): *Fællesskabsmålingen 2022. En undersøgelse af livsvilkår og social eksklusion i Danmark*.

321 Ibsen, J.T. et al. (2024): *Fra bolig til hjem. Teorier og praksiserfaringer om hjemlighed, hjemfølelse og meningsfulde fællesskaber efter hjemløshed*.

322 Almenboliglovens § 164, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024. Se også Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen (2018): *Vejlledning om styring af den almene boligsektor*.

323 Erfaringer fra to offentlige og civile partnerskaber om inklusion på handicapområdet viser fx, at der kan være "ambivalens i mødet mellem kommunens 'opgaveløsningslogik' og de frivillige og borgernes 'fællesskabs- og deltagelseslogik'" (Espersen, H.H. et al (2018)).

mål og kompetencer og ressourcer, der supplerer hinanden i samarbejdet. Ligeledes er det væsentligt, at samarbejdet sker med ligeværdighed og respekt for alle parter forskellige kompetencer og muligheder. Samtidig er det vigtigt at pointere, at det overordnede ansvar for sociale indsatser til borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed er placeret hos kommunen.

Anvisninger for samarbejde mellem kommune og civilsamfund

Kommunen bør medtænke og involvere tilbud og fællesskaber i civilsamfundet i en helhedsorienteret indsats til borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed, hvor det giver mening.

- » Kommunen bør have fokus på, hvilken rolle civilsamfundet kan spille i og sideløbende med den kommunale indsats og øvrige indsatser for at fremme borgeres hverdagsliv på egne præmisser. Civilsamfundet kan fx have en rolle i at tilbyde støtte til borgere i overgangen fra boform til eget hjem, tilbyde gældsrådgivning eller understøtte deltagelse i fællesskaber i det lokale foreningsliv eller i de lokale boligområder.
- » Kommunen kan med fordel lette adgangen til deltagelse i civilsamfundets fællesskaber ved at informere om og synliggøre muligheder og derefter støtte og følge borgere, indtil deres deltagelse i fællesskabet kan foregå uden støtte. Dette kan også ske i samarbejde med relevante civilsamfundsorganisationer eller lokale frivillige foreninger.
- » Samarbejdet bør balanceres, så kommunen opretholder sit myndighedsansvar over for den enkelte borger og samtidig giver plads til civilsamfundets særlige bidrag og meningsfulde fællesskaber.

Samarbejde med civilsamfundsleverandører af servicelovsbestemte ydelser bør styres af konkrete samarbejdsaftaler.

- » Der bør laves formelle og konkrete samarbejdsaftaler, hvor roller, ansvar og forventede resultater er beskrevet, hvilke fælles mål der skal være styrende for indsatsen, samt hvordan kommunens og civilsamfundsorganisationens forskellige kompetencer og ressourcer bidrager til det fælles mål.
- » Der kan med fordel være en konkret forventningsafstemning mellem kommune og civilsamfundsorganisation forud for ethvert samarbejde, således at der sikres enighed om parternes roller og ansvarsområder i det konkrete samarbejde.

Kommunen bør støtte borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed i deltagelse i foreninger og fællesskaber i civilsamfundet.

- » Foreninger og fællesskaber kan med fordel bidrage til, at borgere oplever at være en del af fællesskaber, hvor de oplever samhørighed, og at de mestrer noget, hvad enten det er i sport eller andre typer af aktiviteter.

Kommunen skal understøtte civilsamfundets indsats.³²⁴

- » Samarbejdet med foreninger og andre i civilsamfundet bør være præget af samskabelse og at understøtte den sociale bevidsthed, der præger civilsamfundet.
- » Det er god praksis, at kommunen samarbejder med det lokale frivilligcenter, det lokale frivilligråd og kommunale frivillighedskonsulenter.
- » Kommunen bør give borgerne konkret viden om, hvilke muligheder der er for hjælp, støtte og fællesskab i civilsamfundet.
- » Kommunen bør have en dialog med aktører i civilsamfundet om, hvordan det kan være hensigtsmæssigt at modtage og samarbejde med borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed.
- » Kommunen bør anvende styringsdialogen som grundlag for samarbejdet med de almene boligorganisationer.

324 Servicelovens § 18, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

- » Kommunen kan med fordel understøtte peer-netværk for borgerne. Det kan fx være netværk i SAND – De hjemløses landsorganisation.
- » Kommunen kan opnå læring om samarbejdet med civilsamfundet, fx ved at lytte til grupper af borgere der kan beskrive behov for og ønsker til kommunens indsats og tilbud. Dette kan gøres ved brug af udsatteråd, frivilligråd, brugerorganisationer, som fx SAND – De hjemløses landsorganisation, eller lignende.
- » Kommunen kan understøtte indsatsen i civilsamfundet ved at have en frivillighedskordinator og et samarbejde med det lokale frivilligråd.

Praksis og gældende lovgivning

Rådgivende samarbejdsorganer

Kommunen skal sørge for, at brugerne af tilbud efter serviceloven får mulighed for at få indflydelse på tilrettelæggelsen og udnyttelsen af tilbuddene. Kommunen fastsætter skriftlige retningslinjer for brugerindflydelsen. Kommunen kan nedsætte et eller flere råd, der rådgiver kommunen vedrørende tilrettelæggelse af indsatsen efter serviceloven. Kommunen fastsætter rammerne for og omfanget af rådernes opgaver.³²⁵

Samarbejdet med civilsamfundet

Kommunen har pligt til at samarbejde med frivillige sociale organisationer eller foreninger og afsætte midler hertil. Formålet er at fremme samarbejdet mellem kommunen og den lokale frivillige sociale sektor med henblik på at skabe gode rammer for den frivillige indsats og sikre et bedre samspil mellem de frivillige sociale organisationer og foreningers aktiviteter og de offentlige sociale tilbud.

Støtten tager bl.a. sigte på den situation, at en frivillig organisation, forening eller andre frivillige aktører af egen drift og på eget initiativ gør en frivillig social indsats. Kommunalbestyrelsens rolle er her at vurdere, om den vil støtte den pågældende aktivitet økonomisk. Støtten kan også indgå som led i et samarbejde mellem kommunen og en frivillig social organisation eller forening om indsatsen for en bestemt socialpolitisk målgruppe eller om en socialt forebyggende indsats. Det er betingelsen, at den frivillige indsats er kernen i aktiviteterne, og at tilskuddet fungerer som en støtte til den specifikke frivillige indsats. Rammerne for samarbejdet fastlægges af den enkelte kommune.³²⁶

Støtte etableret i samarbejde med frivillige

Til borgere, der har nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller sociale problemer, og borgere, der er i risiko for at udvikle funktionsnedsættelse eller sociale problemer, kan kommunen tilbyde støtte efter servicelovens §§ 82 a og 82 b etableret i samarbejde med frivillige sociale organisationer og foreninger jf. § 82 d. Det er en forudsætning, at kommunen vurderer, at deltagelse i sådanne tilbud vil kunne forbedre det aktuelle funktionsniveau eller forebygge, at funktionsnedsættelsen eller de sociale problemer forværres.³²⁷

325 Servicelovens § 16, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

326 Vejledning nr. 10266 af 19. december 2017 om det frivillige område efter serviceloven, pkt. 4 og 12.

327 Servicelovens §§ 82 a, 82 b og 82 d, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

Kapitel 4: Boligindsatser

Introduktion

Et væsentligt element i at nedbringe antallet af borgere i hjemløshed er et systematisk arbejde ift. at tilvejebringe boliger i kommunen.³²⁸ Borgere i hjemløshed er i langt de fleste tilfælde på en form for offentlig forsørgelse og har ikke en betalingsevne, som kan bære en stor boligudgift. Der er med andre ord brug for billige boligløsninger.

Kommunerne er ansvarlige for boligudbuddet i kommunerne, og de har forskellige redskaber til at styre byernes og boligmassens udvikling. Retningen og rammerne for udviklingen af byerne kan sættes med kommuneplanstrategier samt kommune- og lokalplaner. Kommunerne bør også i samarbejde med bl.a. de almene boligorganisationer planlægge, udbygge og renovere de almene boliger i byen, ligesom parterne kan samarbejde omkring anvisningen til de almene familieboliger og ungdomsboliger, der bliver ledige. Derudover kan kommunerne have dialog med private boligudlejere med henblik på at indgå aftaler om, at også de private udlejere stiller boliger til rådighed for kommunen til anvisning af borgere i social udsathed.³²⁹

I indsatsen mod hjemløshed handler det dog ikke blot om at etablere en tilstrækkelig mængde billige boliger i kommunernes boligmasse. Det handler også om, at der er etableret systematiske procedurer for anvisning af de tilstede-værende boliger, fx ved brugen af den kommunale anvisningsret eller gennem samarbejdsaftaler med boligorganisationerne. Dette er en forudsætning for, at kommunerne kan sikre, at der sker et ordentligt match mellem den enkelte borger og en relevant og passende bolig.³³⁰

Endelig handler det om at anvende de lovgivningsmæssige muligheder for økonomisk at støtte borgere med en lav betalingsevne til at kunne få en bolig. Her er der fx muligheder for beboerindskudslån efter lov om individuel boligstøtte og for at give økonomisk hjælp til etablering af indbo og udgifter til flytning efter § 81 og § 85 i lov om aktiv socialpolitik samt særlig støtte efter § 87 i lov om aktiv socialpolitik til boligudgifter. Kommunen skal være opmærksom på, at modtagere af kontanthjælp fra 1. juli 2025 ikke længere kan modtage særlig støtte efter § 34 i lov om aktiv socialpolitik. Personer, der opfylder betingelserne for at modtage kontanthjælp, men ikke modtager kontanthjælp, vil fortsat kunne få særlig støtte.³³¹

Boligindsatsen i arbejdet på hjemløshedsområdet er heller ikke færdig, når borgere i hjemløshed har fået et og er flyttet ind i en relevant og passende bolig. Det er væsentligt, at borgerne også modtager en specialiseret social støtteindsats. En sådan indsats kan støtte borgerne i arbejdet med øvrige problemer og hjælpe borgerne med at få gjort boligen til et hjem, da borgerne typisk har andre problemer end boligmangel. Hvad der skal til, før boligen opleves som et

328 Benjaminsen, L. (2023): *Housing First i kommunen – En kvalitativ undersøgelse af muligheder og udfordringer i omstillingen til Housing First på hjemløshedsområdet*.

329 Social- og Boligstyrelsen, (2024): *Fra Bolig Til Hjem – Relevante boligløsninger til borgere i hjemløshed*.

330 Benjaminsen, L., Christensen, R.C. og Hundahl, M.S. (2020): *Udbredelsen af Housing First. Muligheder og barrierer i implementeringen af Housing First på hjemløshedsområdet i Danmark*.

331 I henhold til § 87, jf. lovens § 1. nr. 110, i lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

egentligt hjem, som borgerne evner og finder attraktiv at opholde sig i, er forskelligt for alle. Det handler dog langt hen ad vejen om at føle sig tryk, velkommen og hjemme i boligen og nærområdet.³³²

Sidst men ikke mindst handler boligindsatsen på hjemløshedsområdet også om at arbejde med boligfastholdelse, fx gennem et velfungerende samarbejde med boligorganisationer og sociale viceværter, således at borgerne ikke mister boligen. Dette opmærksomhedspunkt gælder både for borgere i risiko for hjemløshed, som endnu ikke har levet i en hjemløshedssituation, og for borgere, som allerede har erfaringer med hjemløshed.

332 Ibsen, J.T. et al. (2024): *Fra bolig til hjem. Teorier og praksiserfaringer om hjemlighed, hjemfølelse og meningsfulde fællesskaber efter hjemløshed*.

RETNINGSLINJE FOR PLANLÆGNING AF BOLIGINDSATSEN

Formål

Formålet med retningslinjen er at sikre bæredygtige boligløsninger i kommunen for borgere i hjemløshed gennem den kommunale forpligtelse til og mulighederne for by- og boligudvikling.

Retningslinjen understøtter:

- » at der sættes fokus på behovet for billige boliger til borgere i hjemløshed i den kommunale planlægning af by- og boligudviklingen.
- » at den kommunale boligudvikling og praksis fremmer, at borgere i hjemløshed bliver en del af fællesskabet i lokalsamfundet.

Værd at vide

Kommunerne har forskellige redskaber til at styre byens udvikling. Med kommuneplanstrategier, kommune- og lokalplaner og den gældende boliglovgivning kan de sætte retningen og rammerne for udviklingen af byerne, og træffe beslutning om/stille krav til fx boligernes beliggenhed, størrelse og huslejeniveau. Kommunen kan i samarbejde med bl.a. de almene boligorganisationer planlægge, udbygge og renovere de almene boliger i byerne og samarbejde omkring anvisningen til de almene boliger og ungdomsboliger, der bliver ledige.³³³

For at kommunen har et aktuelt billede af behovet for boliger, kan en tilbagevendende kortlægning af boligmassen være et redskab, som vil give kommunen mulighed for at imødegå mangel på boliger til borgere i hjemløshed. Det dataark om almene boliger i kommunen, som Social- og Boligstyrelsen, Landsbyggefonden, BL og KL har udarbejdet er et redskab, der kan bidrage til en sådan kortlægning.³³⁴ Derudover har Social- og Boligstyrelsen udarbejdet en kortlægning, som indeholder en gennemgang af de forskellige muligheder for at fremskaffe boliger til målgruppen, særligt inden for almenboliglovens rammer, men også med et blik på boligudbuddet på det private udlejningsmarked. Ydermere kortlægges, hvilke muligheder der er for at tilvejebringe flere boliger til målgruppen, fx gennem kommunale anvisningsaftaler eller tilskudsordninger.³³⁵

333 Social- og Boligstyrelsen, (2024): *Fra Bolig Til Hjem – Relevante boligløsninger til borgere i hjemløshed*.

334 Se Landsbyggefondens hjemmeside, www.lbf.dk, for yderligere informationer om dataarket.

335 Social- og Boligstyrelsen, (2024): *Fra Bolig Til Hjem – Relevante boligløsninger til borgere i hjemløshed*.

Anvisninger for planlægning af boligindsatsen

Kommunen kan med fordel udarbejde en kortlægning af boligmassen, som kan bidrage til at belyse behovet for boliger til bekæmpelse af hjemløshed.³³⁶ Kortlægningen kan fx ske i forlængelse af VIVEs kortlægninger af antal borgere i hjemløshed mv., som gennemføres hvert andet år.

- » Kommunen bør sammenholde antallet af mindre, billige boliger med antallet af borgere i hjemløshed, således at det er muligt at påvirke fordelingen af fx boligstørrelse ved nybyggeri, såfremt der er en uhensigtsmæssig forskel mellem de to antal.
- » Kommunen bør ved renoveringsprojekter have opmærksomhed på, at ikke alle billige små boliger nedlægges.

Kommunen bør udarbejde en boligstrategi, som indeholder en målsætning om opnåelse af et trygt og inkluderende naboskab for alle borgere.

- » Kommunen bør have gode og velfungerende hellesteder forskellige steder i byen.

Kommunen bør sikre et udbud af boliger, som svarer til behovene blandt borgere i hjemløshed, både hvad angår beliggenhed, størrelse, huslejeniveau og indretning, herunder også tilgængelighed for borgere i hjemløshed med fysiske funktionsnedsættelser.

- » Kommunen bør anvende anvisningsretten til almene familie- og ungdomsboliger.
- » Kommunen kan med fordel indgå aftaler med boligorganisationer om, at anvisningsretten primært omfatter boliger, som borgere i hjemløshed kan betale.³³⁷
- » Kommunen kan med fordel søge at indgå fælles udlejningsaftaler med alle de almene boligorganisationer i kommunen med henblik på at understøtte og sikre en mangfoldig og bæredygtig beboersammensætning i de almene boliger i kommunen.³³⁸
- » Kommunen bør vurdere muligheden for at indgå aftale med private udlejere om anvisningsret til den private boligmasse.
- » Kommunen bør have særlig opmærksomhed på de forskellige borgergruppers behov for boliger, herunder fx unge som har behov for boliger, der matcher deres behov for at kunne komme i gang med job eller uddannelse.
- » Kommunen bør være opmærksom på muligheden for at indgå aftaler med såvel almene boligselskaber som private udlejere om udslningsboliger.
- » Kommunen bør være opmærksom på muligheden for opførelse af botilbud, fx alternative plejehjemspadser, til borgere, som har behov for et sådant tilbud, herunder borgere i hjemløshed med plejekrævende problemstillinger.
- » Kommunen bør ligeledes være opmærksom på muligheden for opførelse af skæve boliger, som kan modsvare boligbehov hos borgere i hjemløshed med meget komplekse problemstillinger.

Kommunen bør i deres planlægning af byrummet tilgodese, at borgere i hjemløshed bliver en del af et fællesskab i lokalsamfundet.

- » Kommunen bør i forbindelse med nyetablering af botilbud have opmærksomhed på NIMBY-effekten³³⁹ og imødegå denne.³⁴⁰

336 Social- og Boligstyrelsen, (2024): *Fra Bolig Til Hjem – Relevante boligløsninger til borgere i hjemløshed*.

337 Benjaminsen, L. (2019): *Boliger til unge i hjemløshed – muligheder og barrierer. En case-undersøgelse i tre kommuner*.

338 Se mere om strategiske samarbejdsaftaler om anvisning og udlejning, og hvordan man kan gribe arbejdet med dem an på BL's hjemmeside, www.bl.dk.

339 NIMBY-effekten refererer til "Not In My Back Yard", som handler om, at man som medborger kan være forbeholden over for etablering af tilbud i umiddelbar nærhed af ens eget hjem, selvom man i udgangspunktet støtter, at borgere i social udsathed får de fornødne tilbud.

340 Socialstyrelsen (2007): *Sociale tilbud og deres naboer. Idékatalog*.

Kommunen bør sammentænke bolig- og socialpolitiske mål, således at arbejdet med at forebygge hjemløshed understøttes af konkrete, tværgående politiske målsætninger.

- » Der bør løbende følges op på sådanne mål i de respektive kommunale udvalg, og det bør kontinuerligt sikres, at de opstillede mål til stadighed understøtter den kommunale hjemløshedsindsats, således at kommunens boligudbud matcher behovet hos borgere i social udsathed.

Praksis og gældende lovgivning

Kommunens anvisningsret

I henhold til almenboligloven skal en almen boligorganisation stille mindst hver fjerde ledige almene familiebolig til rådighed for kommunen med henblik på løsning af boligsociale problemer. Dog kan dette efter aftale med boligorganisationen omfatte op til samtlige af boligorganisationens boliger.

Det er kommunen, der afgør, hvem der skal anvises en bolig. Når kommunen skal træffe afgørelse om anvisning, skal kommunen ifølge lovens § 59, stk. 1, foretage en konkret og individuel vurdering af den boligsøgendes behov og af beboersammensætningen i den boligafdeling, hvor kommunen har fået stillet en bolig til rådighed. Kommunen skal således både forholde sig til den boligsøgendes sociale og økonomiske situation og kommunens ønsker til beboersammensætningen.³⁴¹

Kommunen kan endvidere beslutte, at op til hver fjerde ledige almene ungdomsbolig stilles til rådighed for kommunens løsning af unges boligsociale problemer.³⁴²

Der er mulighed for, at kommunen kan indgå aftale med private udlejere om kommunal anvisning til private udlejningsboliger.³⁴³ Regler om kommunal udlejning af boliger i privat udlejningsbyggeri er beskrevet i lov om boligforhold.³⁴⁴

Nye almene boliger til borgere i hjemløshed og borgere i social udsathed

I henhold til almenboligloven kan kommunalbestyrelsen give tilsagn om statslig støtte til etablering af nye almene boliger ved nybyggeri og ombygning. Ved tilsagnet har kommunen mulighed for at stille de vilkår, der skal gælde for byggeriet, fx boligernes størrelse og huslejeniveau. Kommunerne har således mulighed for at bygge boliger i en størrelse og indretning, der muliggør en husleje til borgere med lav betalingsevne.³⁴⁵

Kommunen kan efter aftale og på vegne af en boligorganisation ansøge om midler til at etablere flere billige almene familieboliger. Støtten gives i form af et engangstilskud pr. bolig på godt 450.000 kr. (i 2023-priser). Der kan løbende søges om midler fra puljen frem til udgangen af 2027.³⁴⁶

341 Almenboliglovens § 59, stk. 1 og 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024. Muligheden for at lave aftale om anvisning af en højere andel af en boligorganisations boliger er nærmere beskrevet i vejledning nr. 9518 af 11. juli 2024 om udlejning af almene boliger mv., afsnit 5.3.1.

342 Almenboliglovens § 59, stk. 3, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

343 Almenboliglovens §§ 51 b og 59, stk. 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

344 Jf. lov nr. 342 af 22. marts 2022.

345 Almenboliglovens § 115, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

346 Bekendtgørelse nr. 1059 af 28. juni 2022 om engangstilskud til etablering af særligt billige almene familieboliger og tilskud til midlertidig nedsættelse af huslejen i almene familieboliger til boligsøgende med et akut boligbehov og en lav betalingsevne.

Skæve boliger

Regler om skæve boliger er hjemlet i almenboligloven og nærmere regler er beskrevet i bekendtgørelse om tilskud til fremme af udviklingen af almene boliger til særligt udsatte grupper (skæve boliger).³⁴⁷ Der er afsat en bevilling på finansloven på årligt ca. 16 mio. kr. (2024), hvorfra kommunerne kan søge om støtte til etablering af skæve boliger til borgere i hjemløshed.³⁴⁸

Udslusningsboliger

Kommunen kan jf. almenboliglovens § 63 indgå aftale med de almene boligorganisationer om at stille ledige almene familie-, ungdoms- og ældreboliger til rådighed med henblik på udlejning som udslusningsboliger.³⁴⁹ Udslusningsboliger kan også etableres i private udlejningsejendomme.³⁵⁰

Udslusningsboliger er målrettet borgere med betydelig nedsat psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer, som har brug for hjælp til at opnå og fastholde en bolig, herunder borgere der opholder sig i midlertidige boformer efter servicelovens §§ 107, 109 og 110.³⁵¹ Målgruppen inkluderer også borgere i hjemløshed fra gaden eller borgere i risiko for hjemløshed.³⁵²

For at formålet med udslusningsboliger, om at medvirke til at give borgerne en lempelig indgang til det almindelige boligmarked, ikke skal forspildes, skal borgerne ikke selv afholde den fulde husleje. Kommunen skal derfor godtgøre borgerne forskellen mellem den leje mv., som borgerne betaler boligorganisationen fratrukket individuel boligstøtte, og borgernes hidtidige opholdsbetaling til den sociale boform. Såfremt der er tale om borgere, der ikke opholder sig i midlertidige boformer efter servicelovens §§ 107, 109 eller 110, vil beløbet for disse borgeres huslejerefundering udgøres af egenbetalingen for ophold på en § 110-boform, som hvis de allerede havde ophold der. Jf. servicelovens § 163, stk. 2 fradrages huslejetilskuddet ikke i borgerens eventuelle forsørgelsesydelse eller andre indkomstafhængige offentlige ydelser.³⁵³

Overgangsperiodens særlige vilkår, som fx nedsat huslejebetaling, kan maksimalt gælde i fem år fra lejeforholdets begyndelse. I udslusningsperioden kan kommunen visitere lejeren tilbage til en boform efter serviceloven, såfremt opholdet i den almene bolig ikke lykkes. Kommunen kan i så fald anmode udlejer om at opsiges lejekontrakten med virkning fra det tidspunkt, hvor lejeren får stillet et botilbud til rådighed i en boform omfattet af serviceloven. Kommunen kan derudover godkende, at en række af almenlejelovens almindelige regler fraviges ved aftale mellem lejer og boligorganisation. Dette gælder reglerne om råderetten, brugsrettens overgang til andre, husstandsudvidelse og opsigelse. Endelig kan kommunen godkende indskrænkninger i lejerens mulighed for at overtage en anden bolig i boligorganisationen med samtidig at afgive sin bolig i afdelingen (oprykningsretten).³⁵⁴

347 Bekendtgørelse nr. 75 af 28. januar 2020 samt i vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, afsnit IV, kapitel 17.

348 Almenboliglovens § 149 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024. Se mere om ansøgning vedr. støtte til etablering af skæve boliger på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside: www.sbst.dk.

349 Almenboliglovens § 63, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

350 Lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v., lov om leje af almene boliger og forskellige andre love § 5, jf. lov nr. 482 af 12. maj 2023.

351 Almenboliglovens § 63, stk. 3, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

352 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 219.

353 Servicelovens § 163 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025 og vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 233.

354 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 218-224.

Ved brug af muligheden for udslusningsboliger kan der med fordel være et tæt samarbejde mellem kommunen og boligorganisationen/udlejer.

Almene familieboliger med nedsat husleje

En række kommuner fik i perioden fra d. 1. juli 2022 til d. 31. december 2023 efter ansøgning til Social- og Boligstyrelsen bevilget midler til midlertidig nedsættelse af husleje i almene familieboliger. Boligerne skal anvises til boligsøgende med et akut boligbehov og en lav betalingsevne, herunder borgere i hjemløshed.

Kommunerne kan inden for den bevilligede tilsagnsramme give tilsagn om huslejetilskud til en almen boligorganisation på 15.000 kr. (2021-prisniveau) årligt pr bolig. Huslejetilskuddet ydes i ni år fra tilsagnsdatoen, de første fire år med fuldt tilskud hvorefter beløbet aftrappes med lige store dele over de følgende fem år. Midlerne kan anvendes til at nedsætte huslejen i almene familieboliger med en husleje før fradrag af tilskud på mellem 4.500 – 6.500 kr./mdr. eksklusiv forbrug. Fraflyttes boligen inden for de første to år efter tilsagn, kan tilsagnet videreføres til den nye anvisning i boligen.

Puljen er fuldt udmøntet, og kommunerne skal anvende de bevilligede tilsagnsrammer senest d. 31. december 2025, idet ikke-anvendte tilsagnsrammer efter dette tidspunkt bortfalder.³⁵⁵

Startboliger

I nogle kommuner er der etableret startboliger, som er en særlig ungdomsboligtype. Startboliger er almene ungdomsboliger, der er målrettet unge 18-24-årige, som har særligt behov for en bolig med tilhørende bostøtte (social vicevært). Bostøttens omfang må dog ikke overstige 4 timer i snit pr. uge pr. ung.³⁵⁶

Formålet med startboliger er at sikre unge med forskellige grader af problemer en god start på et liv i egen bolig. En del af de unge, der står over for at bosætte sig i egen bolig, har betydelige vanskeligheder med at begå sig på boligmarkedet. De har svært ved at få fat i og fastholde en bolig, få tilværelsen i boligen til at fungere, omgås naboer mv. Målet med startboliger er, at den unge kommer i gang med arbejde eller uddannelse samt formår at fastholde en bolig. Der er knyttet voksenstøtte direkte til boligen og boligmiljøet.³⁵⁷

Der etableres pt. ikke yderligere startboliger, da puljen for disse er fuldt udmøntet.

355 Bekendtgørelse om engangstilskud til etablering af særligt billige almene familieboliger og tilskud til midlertidig nedsættelse af huslejen i almene familieboliger til boligsøgende med et akut boligbehov og en lav betalingsevne, jf. bekendtgørelse nr. 1059 af 28. juni 2022 og bekendtgørelse nr. 1005 af 27. juni 2023.

356 Bekendtgørelse nr. 911 af 10. september 2012 om støtte mv. til startboliger for unge.

357 Vejledning nr. 69 af 10. september 2012 om startboliger til unge.

RETNINGSLINJE FOR BOLIGINDSATSER TIL BORGERE I HJEMPLØSHED

Formål

Formålet med retningslinjen er, at der findes egnede boligløsninger til borgere i hjemløshed så hurtigt som muligt.

Retningslinjen understøtter:

- » at kommunen støtter borgerne i at finde både den rigtige boligløsning og yder den nødvendige støtte.

Værd at vide

Det er afgørende for borgere i hjemløshed, at alle fagpersoner (SKP, Jobcenter, Ungdommens Uddannelsesvejledning mv.) har fokus på at stabilisere den enkelte borgers boligsituation hurtigst muligt og at sikre, at den nødvendige støtte iværksættes gennem samarbejde med fx socialforvaltningen og boligorganisationer.

Særligt § 110-boformerne spiller en stor rolle i udredningen og afklaringen af boligløsninger for de borgere i hjemløshed, som opholder sig på boformerne. Boformerne bør i deres udredning have fokus på den enkelte borgers fremadrettede boligbehov, og de kan derfor indgå i arbejdet med at afklare og finde den bedst egnede boligløsning for den enkelte borger i tæt samarbejde med den kommunale myndighed.

Anvisninger for boligindsatser til borgere i hjemløshed

Kommunen bør have fokus på, at der fra starten af et forløb samarbejdes med den enkelte borger om at finde den rigtige boligløsning, så det indgår i udredningen og den kommunale handleplan.

- » Kommunen kan med fordel afklare og afstemme behov og forventninger til egen bolig med den enkelte borger samt sikre den nødvendige støtte til både at finde egnet bolig og at kunne flytte ind i boligen.
- » Kommunen bør sørge for at inddrage § 110-boformernes viden om den enkelte borgers fremadrettede boligbehov, når borgere i hjemløshed tager ophold på sådanne boformer. I de tilfælde udarbejder boformerne ofte en udredning, som også indeholder borgernes tanker om en fremtidig bolig, ligesom boformerne ofte er behjælpelige med boligsøgningen under borgernes ophold.
- » Kommunen bør hurtigst muligt afklare, hvilke behov for boligløsning den enkelte borger har, fx almen bolig, skævv bolig, bofællesskab, plads på et alternativt plejehjem, jf. servicelovens § 108, eller anden form for bolig.
- » Kommunen kan med fordel tilsligte, at unge ikke henvises til eller tager ophold på § 110-boformer, men at kommunen i stedet har alternative muligheder til unge, fx startboliger eller gør brug af anvisningsretten til ungdomsboliger.

Kommunen skal sikre, at borgere i hjemløshed får mulighed for at finde og flytte til en egnet boligløsning.³⁵⁸

- » Kommunen bør sikre et godt samspil mellem boligsøgning og støtte til indskud/depositum, således at mulige boliger ikke mistes på grund af sagsbehandlingstid.
- » Kommunen skal foretage en konkret og individuel vurdering, når der tages stilling til indskud/depositum til bolig samt borgernes behov for forskelligartet støtte i den sociale lovgivning.³⁵⁹
- » Kommunen skal i forbindelse med borgernes ansøgning om hjælp til indskud/depositum være opmærksom på, om borgerne kan have behov for økonomisk støtte til etablering i boligen, og vejlede om muligheden for dette, således at borgerne får mulighed for at anskaffe evt. indbo i forbindelse med indflytning.³⁶⁰
- » Det er god praksis, at kommunen konkret undersøger, om § 87 i aktivloven kan anvendes af borgere på overførselsindkomst med en tidligere lønindkomst, så det er muligt for dem at betale huslejen.³⁶¹ Kommunen kan med fordel have opmærksomhed på muligheden for, at borgere kan udleje/dele boliger, uden at det har økonomiske konsekvenser for dem.³⁶²

Praksis og gældende lovgivning

Kommunen skal ved anvendelse af disse retningslinjer have fokus på inddragelse af den enkelte borger og evt. pårørende. Kommunen skal også have fokus på en plan, som vil kunne sikre den enkelte borger en helhedsorienteret løsning til at kunne få en bolig.³⁶³

Kommunens anvisningsret

I henhold til almenboligloven skal en almen boligorganisation stille mindst hver fjerde ledige almene familiebolig til rådighed for kommunen med henblik på løsning af boligsociale problemer. Dog kan dette efter aftale med boligorganisationen omfatte op til samtlige af boligorganisationens boliger.

Det er kommunen, der afgør, hvem der skal anvises en bolig. Når kommunen skal træffe afgørelse om anvisning, skal kommunen ifølge lovens § 59, stk. 1, foretage en konkret og individuel vurdering af den boligsøgendes behov og af beboersammensætningen i den boligafdeling, hvor kommunen har fået stillet en bolig til rådighed.

Kommunen kan endvidere beslutte, at op til hver fjerde ledige almene ungdomsbolig stilles til rådighed for kommunens løsning af unges boligsociale problemer.³⁶⁴

358 Servicelovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025 og almenboliglovens §§ 5 b og 6 f, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

359 Servicelovens § 1, stk. 3, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

360 Retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

361 Kommunen skal være opmærksom på, at modtagere af kontanthjælp fra 1. juli 2025 ikke længere har ret til særlig støtte efter § 34 i aktivloven. Personer, der opfylder betingelserne for at modtage kontanthjælp, men ikke modtager kontanthjælp, vil fortsat kunne få særlig støtte. I henhold til § 87, jf. lovens § 1, pkt. 110 i lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet. Aktivlovens § 34 er ophævet den 1. januar 2025, men har virkning frem til den 1. juli 2025.

362 Aktivlovens § 33, stk. 1, pkt. 9, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

363 Retssikkerhedslovens § 4 og 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025 og servicelovens §§ 141 og 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

364 Almenboliglovens § 59, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

Styringsdialogen i den almene boligsektor

Kommunen har – som et led i sit tilsyn med den almene sektor – pligt til at føre en dialog i form af regelmæssige møder med boligorganisationen om dennes virksomhed, herunder om udviklingen i det enkelte boligområde (styringsdialog). Dialogen føres på grundlag af en rapportering, som boligorganisationen årligt indsender til kommunen. Styringsmodellen skal gøre det muligt for kommunerne i højere grad at målrette tilsynets ressourcer mod områder, der kræver boligpolitisk koordinering, og områder hvor tidlige indgreb er nødvendige – dvs. føre et mere proaktivt tilsyn. Boligorganisationerne og kommunen skal således i styringsdialogen drøfte større udfordringer, som boligorganisationerne står overfor, samt gøre status med hensyn til, om sektorens målsætninger efterleves herunder udlejningen, boligområdernes og afdelingernes situation og udvikling samt nybyggeri og renovering.³⁶⁵

Økonomisk støtte

Kommunen kan efter boligstøtteloven yde lån til betaling af indskud i almene boliger.³⁶⁶

Kommunen kan derudover yde støtte til personer med en tidligere lønindkomst, som har været ude for en ændring af deres forhold, og som derfor er særligt vanskeligt stillede på grund af høje boligudgifter eller stor forsørgerbyrde. Inden kommunen giver støtte, skal det undersøges, om der kan skaffes en rimelig, billigere bolig.³⁶⁷

Kommunen har også mulighed for at yde hjælp til rimeligt begrundede enkeltudgifter til en person, som har været ude for ændringer i sine forhold, hvis den pågældendes egen afholdelse af udgifterne i afgørende grad vil vanskeliggøre den pågældendes og familiens muligheder for at klare sig selv i fremtiden. Kommunen kan dog efter en konkret vurdering undtagelsesvis yde hjælp til en udgift, der har kunnet forudses, hvis afholdelsen er af helt afgørende betydning for den pågældendes eller familiens livsførelse.³⁶⁸ Hvis en ansøger, som modtager hjælp efter aktivloven, til stadighed har problemer med at betale huslejen til tiden, kan kommunen overveje at administrere hjælpen.³⁶⁹

Efter Ankestyrelsens praksis kan kommunen ikke give afslag på ansøgning om enkeltudgifter alene med baggrund i at ansøgeren har kunnet spare op af sit rådighedsbeløb. Det fordrer, at der i hvert enkelt tilfælde foretages en konkret vurdering af ansøgerens økonomiske forhold sammenholdt med betydning af om afholdelse af udgiften i afgørende grad vanskeliggør mulighederne for at klare sig selv i fremtiden eller har afgørende betydning for den enkelte ansøgers livsførelse.³⁷⁰

Kommunen bør tage højde for, at en borger i hjemløshed ofte har brug for hjælpen med det samme, når borgeren får tildelt en bolig, hvorfor borgeren ikke bør henvises til at spare op til indskud, møbler og andet indbo eller lignende etableringsudgifter i denne situation. Kommunen bør desuden tage højde for, at borgere i hjemløshed kan have et kunstigt højt rådighedsbeløb, idet de kan have svært ved at dokumentere løbende faste udgifter. Det kan betyde, at de får afslag på ansøgning om enkeltudgifter. Kommunerne skal ved udregning af borgerens rådighedsbeløb lægge til grund, at borgeren har løbende udgifter til mad og lignende, og at disse udgifter for nogle borgere i hjemløshed kan være større end for borgere, der ikke lever i hjemløshed. En borger, som lever på gaden, kan fx have en større fast udgift til kost end en person, der bor i eget hjem med køleskab. Ydermere kan en borger i hjemløshed have andre

365 Almenboliglovens § 6 f, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

366 Boligstøttelovens §§ 54-56, jf. lovbekendtgørelse nr. 229 af 12. februar 2021.

367 Aktivlovens § 34, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024²⁰²³ og bekendtgørelse nr. 1975 af 11. december 2020 om særlig støtte efter § 34 i lov om aktiv socialpolitik.

368 Aktivlovens § 81, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

369 Aktivlovens § 90, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

370 Ankestyrelsens principmeddelelse 18-22, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

udgifter som følge af at måtte overnatte på herberger, hos venner, hos bekendte mv. fx betaling for kost og logi, bidrag til mad, betaling for bad og lign.³⁷¹

Hvis en borger har behov for ophold i en udslningsbolig ved overgangen til det almindelige boligmarked fx i forbindelse med udflytning fra en § 110-boform efter serviceloven, skal kommunen godtgøre borgeren forskellen mellem den leje mv., som borgeren betaler boligorganisationen fratrasket individuel boligstøtte, og borgerens hidtidige betaling for logi i den sociale boform. Refusionsbeløbet til en borger udgør månedligt forskellen mellem borgerens udgifter til leje og andre pligtige pengeydelse, med fradrag af støtte efter lov om individuel boligstøtte og det beløb, som borgeren skulle have betalt i et midlertidigt botilbud omfattet af servicelovens §§ 107, 109 eller 110.³⁷²

Hjælp til flytningen

Tilflytningskommunen kan yde hjælp til en flytning, som forbedrer ansøgerens eller familiens bolig- eller erhvervsforhold, herunder en flytning, hvor der flyttes fra en bolig med en boligudgift, der ikke svarer til ansøgerens eller familiens økonomiske formåen, til en bolig med en lavere boligudgift. Hjælpen er betinget af, at ansøgeren eller dennes ægtefælle ikke har økonomisk mulighed for at betale udgiften.³⁷³

Ankestyrelsen fastslår i principmeddelelse 18-22, at formålet med bestemmelsen er bl.a. at yde den nødvendige hjælp til, at ansøgeren kan få en, efter sine forhold, rimelig bolig.

Der kan ikke gives afslag på hjælp til flytning alene med den begrundelse, at ansøgeren har haft mulighed for at spare op til udgiften. Kommunen skal vurdere ansøgningen på baggrund af ansøgerens økonomiske forhold på ansøgningstidspunktet. Der kan heller ikke gives afslag alene med den begrundelse, at ansøger selv er skyld i at være uden bolig. Dette gælder også i tilfælde, hvor ansøgeren hidtil har haft en passende bolig, og hvor personen selv har opsagt sin hidtidige bolig, umiddelbart før der ansøges om hjælp til flytning.

Derimod kan ansøgers forhold forud for ansøgningen få betydning for, hvilken bolig der må anses for passende, og dermed for hvilken form for hjælp kommunen er forpligtet til at yde.³⁷⁴

Der kan efter en konkret og individuel vurdering også tildeles økonomisk hjælp til flytning i form af personligt tillæg til en førtidspensionist omfattet af pensionslovgivningen før 1. januar 2003 og til en folkepensionist, hvis pensionisten er økonomisk særligt vanskelig stillet, og det økonomiske behov ikke kan afhjælpes gennem private midler eller støtte efter anden lovgivning.³⁷⁵ Hjælpen kan gøres betinget af tilbagebetaling, hvis pensionisten fx i løbet af kortere tid vil være i stand til at tilbagebetale hjælpen.

371 Skrivelse nr. 9255 af 29. marts 2023 om hjælp til borgere i hjemløshed – til indbo og indskud til bolig.

372 Almenboliglovens § 63, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024, servicelovens § 163 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025 og vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 218-224.

373 Aktivlovens § 85, jf. lovbekendtgørelse nr. 1031 af 22. juni 2023.

374 Ankestyrelsens principmeddelelse 27-15, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

375 Lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension § 17, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 1033 af 2. september 2024, og lov om social pension § 14, stk. 1, jf. lovbekendtgørelse nr. 1123 af 21. oktober 2024.

RETNINGSLINJE FOR BEVÆGELSE FRA BOLIG TIL HJEM

Formål

Formålet med retningslinjen er, at kommunen yder borgere i hjemløshed støtte til at gøre boligen til et hjem ud fra den enkelte borgers egne behov og ønsker til et hjem.

Retningslinjen understøtter:

- » at borgere i hjemløshed får støtte til at gøre deres bolig til et reelt hjem, som den enkelte borger har lyst til og evner at bo og opholde sig i.
- » at borgere fastholder deres bolig, når de oplever at føle sig hjemme i boligen og lokalområdet.

Værd at vide

Det at få en bolig er ikke det samme som at få et hjem, og det at gøre en bolig til et sted, hvor man også føler sig hjemme, kræver en indsats – især når man ikke har været vant til at have et hjem. Det, der gør en bolig til et hjem, handler både om at indrette sig i boligen, at kunne overkomme de praktiske gøremål og økonomiske forpligtelser, der følger med boligen, og om at have indhold i hverdagen, fx gennem sociale relationer. Et hjem er i høj grad forbundet med følelser og rutiner, fx følelsen af at høre til og være tryk og rutinen med at vande blomster eller købe ind, så der er noget i køleskabet.

Når en borger i hjemløshed får en bolig, er det vigtigt, at vedkommende understøttes i at gøre boligen til et hjem. Det gælder både den praktiske indretning af boligen og de psykiske omstillingsprocesser, som er nødvendige for den enkelte borger.³⁷⁶

Det er ligeledes vigtigt at være opmærksom på, at det er individuelt for den enkelte borger, hvad der skal til for at gøre boligen til et hjem, og at det også kan inkludere støtte til at finde de fællesskaber i lokalsamfundet, som er relevante for den enkelte borger.³⁷⁷

Anvisninger for bevægelse fra bolig til hjem

Kommunen bør have opmærksomhed på, at arbejdet med at gøre en bolig til et hjem afhænger af, hvilken livssituation den enkelte borger befinder sig i.

- » Kommunen bør have opmærksomhed på, at der som udgangspunkt arbejdes ud fra den enkelte borgers egne behov og ønsker til et hjem.

376 Højring, L.H. (2019): *Hjemløse og hjemlighed. Fortællinger om arkitektur og mennesker* og Løvstad, C.V., Svendsen, C.B. og Ramsbøl, H. (2018): *"Mit hjerte skal nok lige acceptere, at det er mit hjem det her" – hjemløse unges erfaringer med hjem og hjemløshed*.

377 Ibsen, J.T. m.fl. (2024): *Fra bolig til hjem. Teorier og praksiserfaringer om hjemlighed, hjemfølelse og meningsfulde fællesskaber efter hjemløshed*.

Kommunen bør have fokus på at give den nødvendige hjælp til at gøre boligen til et hjem.

- » Kommunen bør efter ansøgning yde økonomisk hjælp til etablering i boligen ud fra en samlet økonomisk vurdering af den enkelte borgers forhold på ansøgningstidspunktet.³⁷⁸
- » Det er god praksis at udlevere "startpakker" i forbindelse med indflytning, eventuelt i samarbejde med frivillige og private organisationer.
- » Kommunen skal undersøge, hvilket hjælpebehov den enkelte borger har, som kan indeholde både personlig og praktisk hjælp, socialpædagogisk støtte og økonomisk støtte, fx til indskud og nødvendigt indbo.³⁷⁹
- » Kommunen kan med fordel have fokus på netværk og naboskab, så der skabes rummelighed, fx i opgangen, så nabhjælp bliver en naturlig del af hverdagen.
- » Der bør være tæt samarbejde med boligsociale medarbejdere, der hvor disse findes.

Kommunen skal have fokus på samarbejde mellem forskellige relevante forvaltninger, så alle parter og aktører ved, hvor og hvem der skal handle, involveres og støtte i hvilke situationer.³⁸⁰

- » Kommunen kan med fordel have fokus på samarbejdet med civilsamfundet i relation til de muligheder, som civilsamfundet tilbyder til fx møblering af bolig og mulige fællesskaber.

Praksis og gældende lovgivning

Kommunens pligt til helhedsorienteret sagsbehandling

Kommunerne skal have fokus på deres pligt til at anlægge en helhedsvurdering af den enkelte borgers situation, herunder at behandle alle anmodninger om hjælp efter alle de sociale bestemmelser, herunder også beskæftigelseslovgivningen. Baggrunden er erkendelsen af, at det kan have en stor betydning, at en social indsats tilrettelægges ud fra en samlet vurdering af den enkelte borgers situation.³⁸¹

Hjælp til etablering

Kommunen kan yde hjælp til rimeligt begrundede enkeltudgifter til en borger, som har været ude for ændringer i sine forhold, hvis den pågældendes egen afholdelse af udgifterne i afgørende grad vil vanskeliggøre den pågældendes og familiens muligheder for at klare sig selv i fremtiden. Hjælpen kan normalt kun ydes, hvis udgiften er opstået som følge af behov, der ikke har kunnet forudses. Kommunen kan dog efter en konkret vurdering undtagelsesvis yde hjælp til en udgift, der har kunnet forudses, hvis afholdelsen af udgiften er af helt afgørende betydning for den pågældendes eller familiens livsførelse.³⁸²

Kommunen bør tage højde for, at en borger i hjemløshed ofte har brug for hjælpen med det samme, når borgeren får tildelt en bolig, hvorfor borgeren ikke bør henvises til at spare op til indskud, møbler og andet indbo eller lignende etableringsudgifter i denne situation. Kommunen bør desuden tage højde for, at borgere i hjemløshed kan have et kunstigt højt rådighedsbeløb, idet de kan have svært ved at dokumentere løbende faste udgifter. Det kan betyde, at de får afslag på ansøgning om enkeltudgifter. Kommunerne skal ved udregning af borgerens rådighedsbeløb lægge til grund, at borgeren har løbende udgifter til mad og lignende, og at disse udgifter for nogle borgere i hjemløshed kan

378 Ankestyrelsens principmeddelelse 18-22, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

379 Servicelovens § 1, stk. 3, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

380 Retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

381 Retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

382 Aktivlovens § 81, jf. lovbekendtgørelse nr. 1031 af 22. juni 2023.

være større end for borgere, der ikke lever i hjemløshed. En borger, som lever på gaden, kan fx have en større fast udgift til kost end en person, der bor i eget hjem med køleskab. Ydermere kan en borger i hjemløshed have andre udgifter som følge af at måtte overnatte på herberger, hos venner, hos bekendte mv. fx betaling for kost og logi, bidrag til mad, betaling for bad og lign.³⁸³

Efter Ankestyrelsens praksis kan kommunen ikke give afslag på ansøgning om økonomisk støtte alene med den begrundelse, at borgeren kunne spare op af sit rådighedsbeløb.³⁸⁴

Personligt tillæg

Førtidspensionister efter reglerne om pension før 1. januar 2003 og folkepensionister, hvis økonomiske forhold er særligt vanskelige, kan søge om økonomisk hjælp i form af personligt tillæg til rimelige og nødvendige udgifter, herunder til dækning af flytteudgifter og dobbelt husleje.³⁸⁵ Personligt tillæg kan ydes efter en konkret og individuel vurdering af den enkelte pensionists økonomiske forhold og kun, når det økonomiske behov ikke kan afhjælpes gennem private midler eller støtte efter anden lovgivning. Hjælpen kan gøres betinget af tilbagebetaling, hvis pensionisten fx i løbet af kortere tid vil være i stand til at tilbagebetale hjælpen.

Hjælp i form af tildeling af bostøtte

Socialpædagogisk støtte skal ydes til en borger, der på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov herfor. Socialpædagogisk støtte kan bestå af hjælp, rådgivning, støtte eller omsorg, således at borgeren kan leve et liv på egne præmisser. Socialpædagogisk støtte kan også bestå af oplæring i eller genoptræning af en række færdigheder, som sætter borgeren i stand til at leve et så selvstændigt liv som muligt.³⁸⁶ Socialpædagogisk støtte kan ydes som et element i et samlet tilbud om bl.a. rådgivning, støtte, hjælp til pleje, behandling, træning eller ledsagelse til en borger uanset vedkommendes boform.

Ankestyrelsen har i principafgørelse 6-18 præciseret, at det ikke er en betingelse, at den betydelige funktionsnedsættelse eller de særlige sociale forhold er varige, eller at borgeren har en diagnose. Socialpædagogisk støtte kan bevilges samtidig med, at borgerens forhold er under afklaring, fx fordi behandlingsmulighederne ikke er udtømte, at borgeren er under helbredsmaessig udredning, eller fordi uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder ikke er afklaret. Socialpædagogisk støtte kan bevilges til en borger, der har ressourcer til at kunne klare sig selv på nogle områder, men samtidig har behov for hjælp på andre områder.

Hjælpen skal ydes uanset borgernes boform – altså også til en borger, der bor på plejehjem eller i lignende boformer – og kan ydes i kombination med anden støtte, men kommunen er ikke forpligtet til at yde hjælpen i form af en fast og kontinuerlig støtteperson. Hjælpen skal tage udgangspunkt i den enkelte borgers individuelle situation med respekt for borgerens egne behov og ressourcer.³⁸⁷

Der kan anvendes forskellige metoder til at yde individuel bostøtte, herunder fx de specialiserede og intensive støtte-metoder kaldet ACT, M-ACT, ICM og CTI, som er direkte hjemlet under servicelovens § 85a.³⁸⁸

383 Skrivelse nr. 9255 af 29. marts 2023 om hjælp til borgere i hjemløshed – til indbo og indskud til bolig.

384 Ankestyrelsens principmeddelelse 18-22, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

385 Lov om social pension § 14, stk. 1, jf. lovbekendtgørelse nr. 1123 af 21. oktober 2024, og lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension § 17, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 1033 af 2. september 2024.

386 Servicelovens §§ 85 og 85 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

387 Ankestyrelsens principmeddelelse 6-18, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

388 Jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025. Se også retningslinje om specialiserede indsatser og faglig viden.

Forskning fra udlandet har vist, at de specialiserede støttemetoder er effektive til at få borgere i hjemløshed i egen bolig og til at fastholde boligen. Forskningen viser generelt, at det er kombinationen af en bolig og en individuel, intensiv bostøtte, der tilsammen giver en høj chance for, at borgerne kommer ud af hjemløshed. Resultaterne af en national evaluering viser, at blandt borgere, der både får en bolig, og som samtidig får støtte gennem de specialiserede støttemetoder, fastholder op til 90 pct. boligen i undersøgelsesperioden.³⁸⁹

389 Rambøll Management Consulting og SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (2013): *Hjemløsestrategien. Afsluttende rapport.*

RETNINGSLINJE FOR BOLIGFASTHOLDELSE

Formål

Formålet med retningslinjen er, at kommunen arbejder med boligfastholdelse for borgere, som tidligere har levet i hjemløshed, og borgere, som er i risiko for hjemløshed, ved at anvende de redskaber, som kommunen kan tage i brug.³⁹⁰

Retningslinjen understøtter:

- » at borgere, som har erfaring med en hjemløshedssituation eller er i risiko for hjemløshed, støttes i fastholdelsen af deres boligløsning.

Værd at vide

Kommunen spiller en central rolle i at forebygge, at lejere udsættes af deres bolig. Det er derfor vigtigt, at kommunen har et særligt fokus på, og gør en særlig indsats for, at forebygge udsættelser af lejere.³⁹¹ Der er en betydelig gevinst for både borgerne og samfundet i at sikre, at borgerne opnår og fastholder en stabil boligløsning. Udsættelser er forbundet med både personlige og økonomiske omkostninger. Der gøres en stor indsats for at forebygge udsættelser med det boligsociale arbejde, men forebyggelse af udsættelser kræver også et godt samarbejde mellem kommune, boligorganisationer og fogedretten. Derudover kræver det, at det kommunale hjælpesystem er tilgængeligt, og at der er opmærksomhed på alle, som har særlige sociale problemer. Tilgængeligheden kan fx opnås via en bekymrings-mailadresse eller kontaktoplysninger, der kan anvendes af boligorganisationer og private udlejere, hvis en borger er undervejs til at blive udsat af boligen pga. adfærd eller restancer. Opmærksomhed på muligheden for gældsrådgivning og behandling for ludomani kan også medvirke til forebyggelse af udsættelser. Lav indkomst, lavt rådighedsbeløb, stor gæld, en relativ stor indkomstanvendelse på boligudgifter og utilstrækkelig administration af økonomi er af afgørende betydning for, at lejere bliver sat ud af deres bolig. Disse forhold kan yderligere forstærkes, hvis lejerer har mistet sit job, oplevet ændringer i familie- og boligforhold, har misbrugsproblemer og/eller er psykisk sårbar. Udsættelser er med til at fastholde og forstærke borgere i social udsathed i deres situation og forringer deres udsigter til at få en hverdag med en stabil tilknytning til bolig- og arbejdsmarkedet. Unge udgør en særligt sårbar gruppe, når det kommer til udsættelser af boligen, og unge uden uddannelse er markant overrepræsenterede blandt gruppen af udsatte lejere.³⁹²

390 Ankestyrelsen (2018): *Ankestyrelsens undersøgelse af: Indsatsen over for hjemløse borgere under ophold i boformer*, især side 53 til 60 og Ankestyrelsen (2014): *Ankestyrelsens undersøgelse af: Støtte og rådgivning til udsættelsestruede lejere*, især side 61 til 74.

391 Vejledning nr. 9857 af 31. august 2016 om kommunernes handlepligt og handlemuligheder i forhold til udsættelsestruede eller udsatte lejere, pkt. 1.

392 Christensen, G. og Nielsen, T.H. (2008): *Hvorfor lejere bliver sat ud af deres bolig – og konsekvenserne af en udsættelse*

Anvisninger for boligfastholdelse

Kommunen bør udarbejde en strategi for, hvordan antallet af udsættelser af lejere begrænses.

- » Kommunen bør udarbejde skriftlige retningslinjer for behandlingen af sager om udsættelsestruede lejere.

Kommunen skal handle hurtigt på underretninger om, at borgere udsættes af deres bolig.³⁹³

- » Kommunen bør have aftaler med boligorganisationer og fogedretten om arbejdsgange ved huslejerestancer for at imødegå udsættelser.
- » Kommunen bør i samarbejde med boligorganisationer arbejde med forebyggelse af boligudsættelser grundet overtrædelser af husordener.
- » Kommunen kan med fordel overveje at opfordre boligorganisationer og private udlejere til tidligt at lave bekymringshenvendelser til kommunen med henblik på at forebygge udsættelser.
- » Kommunen bør understøtte det boligsociale arbejde, således at der sættes fokus på en tidlig indsats med henblik på at forebygge udsættelser.
- » Kommunen bør være opmærksom på, om der kan være behov for økonomisk hjælp og vejlede om denne form for hjælp for at sikre, at der ikke opstår så høje huslejerestancer, at der er risiko for at borgere bliver udsat af deres bolig.
- » Kommunen bør tilbyde borgere en administrationsaftale, såfremt den enkelte borger har behov herfor for at forebygge udsættelse, uanset om kommunen bevilger hjælp til dækning af huslejerestance.

Kommunen bør have fokus på samarbejde mellem de forskellige relevante forvaltninger, så alle ved, hvor de skal henvende sig, når der opstår problemer vedrørende boligen.

- » Kommunen bør overveje muligheden for at administrere en borgers indtægt, såfremt betingelserne er til stede, så husleje og andre boligudgifter betales direkte til boligudlejer/leverandør.³⁹⁴
- » Det er god praksis at have en bekymringsmail eller -telefon, som borgere/naboer, boligorganisationer og private udlejere kan henvende sig til, og at der bliver handlet på bekymringen.

Kommunen bør have en særlig opmærksomhed på muligheden for bevarelse af borgeres bolig ved indsættelse i Kriminalforsorgens regi.³⁹⁵

Praksis og gældende lovgivning

Generelt om kommunens handlepligt i udsættelsessager

Kommunen har i en række tilfælde pligt til at handle hurtigt i forhold til udsættelsestruede lejere. Det er tilfældet, når kommunen modtager underretning fra en almen boligorganisation om, at en anmodning om en lejer udsættelse af et lejemål på grund af betalingsmisligholdelse indsendes til fogedretten. Det samme gælder, når kommunen modtager underretning fra fogedretten om, at en lejer udsættes af et beboelseslejemål. Sidstnævnte situation omfatter såvel almene som private udlejningsboliger.

393 Retssikkerhedslovens § 5 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025 og almenboliglovens § 59, stk. 13 og 14, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

394 Aktivlovens § 90, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024, lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension § 35, jf. lovbekendtgørelse nr. 1033 af 2. september 2024 og lov om social pension § 36, jf. lovbekendtgørelse nr. 1123 af 21. oktober 2024.

395 Bekendtgørelse nr. 1471 af 16. december 2019 om hjælp til personer, der er varetægtsfængslet eller indsat til afsoning af straf i fængsel eller arresthus §§ 2-4.

I nogle tilfælde skal kommunen straks behandle spørgsmål om hjælp, når den modtager en sådan underretning. Forpligtelsen til at foretage en sådan helhedsvurdering gælder:

- » hvis der er børn og unge i husstanden, eller
- » hvis kommunen er i besiddelse af oplysninger om lejeren, som sandsynliggør, at denne har behov for hjælp.

I andre tilfælde, hvor kommunen modtager en underretning fra en almen boligorganisation eller fra fogedretten, har kommunen pligt til straks at kontakte udsættelsestruede lejere.³⁹⁶

Hvis boligorganisationen sender påkrav vedr. en restance til en lejer, der har fået anvist boligen af kommunen, inden for det første år efter lejeforholdets påbegyndelse, skal boligorganisationen samtidigt underrette kommunen om påkravet.

Kommunen skal efter modtagelse af en sådan underretning indkalde lejeren til et møde med henblik på at drøfte den restance, som er grund til påkravet, og den fremtidige betaling af huslejen og andre pligtige pengeydelse i lejemålet. Mødet skal fastsættes til at finde sted inden udløbet af påkravsfristen.³⁹⁷

Reglerne er nærmere beskrevet i vejledning nr. 9857 af 31. august 2016 om kommunernes handlepligt og handlemuligheder i forhold til udsættelsestruede eller udsatte lejere, der også beskriver forskellige handlemuligheder for kommunerne.

Kommunerne kan generelt med fordel være opmærksomme på at forebygge, at borgere udsættes af deres eksisterende boliger. Dette gælder både udsættelser begrundet borgernes økonomiske situation og udsættelser begrundet i manglende overholdelse af husordener.

Økonomisk støtte til enkeltudgifter

Kommunen kan yde hjælp til rimeligt begrundede enkeltudgifter, herunder til huslejerestancer, til en person, som har været ude for ændringer i sine forhold, hvis den pågældendes egen afholdelse af udgifterne i afgørende grad vil vanskeliggøre den pågældendes og familiens muligheder for at klare sig selv i fremtiden. Hjælpen kan normalt kun ydes, hvis udgiften er opstået som følge af behov, der ikke har kunnet forudses. Kommunen kan dog efter en konkret vurdering undtagelsesvis yde hjælp til en udgift, der har kunnet forudses, hvis afholdelsen er af helt afgørende betydning for ansøgerens eller familiens livsførelse.³⁹⁸

Det kan fx være hjælp til betaling af huslejerestance, hvis en familie med børn ellers vil blive sat på gaden på grund af huslejerestancen. Hvis en ansøger, som modtager hjælp efter aktivloven, til stadighed har problemer med at betale huslejen til tiden, kan kommunen overveje at administrere hjælpen.

Midlertidig huslejhjælp

Kommunen kan yde hjælp til rimeligt begrundede midlertidige huslejudgifter til en person, der er udsættelsestruet på grund af huslejerestancer, hvis det på sigt kan forebygge, at personen udsættes af boligen. Kommunen kan betinge hjælpen af, at personen indgår en administrationsaftale, medvirker til fastsættelse af en plan for flytning til en mere

396 Retssikkerhedslovens § 5 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

397 Almenboliglovens § 59, stk. 13 og 14, jf. lovbekendtgørelse nr. 1171 af 11. november 2024.

398 Aktivlovens § 81, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

passende bolig eller deltager i gældsrådgivning eller lignende. Kommunen skal særligt rette hjælpen til børnefamilier og socialt udsatte personer. Kommunen kan bestemme, at hjælpen udbetales direkte til udlejeren. Udgiften til hjælpen afholdes fuldt ud af kommunen.

Man kan ikke anvende den midlertidige huslejhjælp til direkte at kompensere for økonomiske sanktioner givet efter denne eller anden lovgivning vedrørende forsørgelsesgrundlaget.

Hjælp til midlertidig huslejhjælp kan kun ydes, hvis personen ikke har økonomisk mulighed for at betale huslejeudgifter.³⁹⁹

Personligt tillæg

Førtidspensionister efter reglerne om pension før 1. januar 2003 og folkepensionister, hvis økonomiske forhold er særligt vanskelige, kan søge om økonomisk hjælp i form af personligt tillæg til rimelige og nødvendige udgifter, herunder til dækning af flytteudgifter og dobbelt husleje.⁴⁰⁰ Personligt tillæg kan ydes efter en konkret og individuel vurdering af pensionistens økonomiske forhold og kun, når det økonomiske behov ikke kan afhjælpes gennem private midler eller støtte efter anden lovgivning. Hjælpen kan gøres betinget af tilbagebetaling, hvis pensionisten fx i løbet af kortere tid vil være i stand til at tilbagebetale hjælpen.

Tilbud om administrationsaftaler

Kommunen kan *undtagelsesvis* udbetale hjælpen på anden måde, herunder for kortere perioder, hvis

- 1) en person uanset vejledning ikke skønnes selv at kunne administrere kontante beløb,
- 2) en person gentagne gange har misligholdt huslejebetalingen eller
- 3) en persons udlejer har indgivet anmodning til fogedretten om pågældendes udsættelse af beboelseslejemål på grund af betalingsmisligholdelse.⁴⁰¹

Kommunen kan indgå aftale med en pensionist om administration af pensionen. Kommunen har også mulighed for at træffe afgørelse om administration af pensionen, når kommunen skønner, at pensionisten ikke kan administrere pensionen, fx hvis pensionisten gentagne gange har misligholdt huslejebetalingen, eller hvis pensionistens udlejer har indgivet anmodning til fogedretten om udsættelse på grund af misligholdelse med betaling.⁴⁰² Er pensionisten indstillet på at indgå en frivillig aftale med kommunen, bør denne mulighed foretrækkes som en mindre vidtgående foranstaltning.

Hjælp til løbende udgifter under varetægtsfængsling eller afsoning

En person, der er varetægtsfængslet eller indsat til afsoning straf i fængsel eller arresthus, kan alene få hjælp efter aktivloven til de udgifter, som er opregnet i bekendtgørelsen om hjælp til personer, der er varetægtsfængslet eller indsat til afsoning af straf i fængsel eller arresthus. Hjælpen ydes efter bekendtgørelsen.

399 Aktivlovens § 81a, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

400 Lov om social pension § 14, stk. 1, jf. lovbekendtgørelse nr. 1123 af 21. oktober 2024 og lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension § 17, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 1033 af 2. september 2024.

401 Aktivlovens § 90, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

402 Lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension mv. § 35, jf. lovbekendtgørelse nr. 1033 af 2. september 2024 og lov om social pension § 36, jf. lovbekendtgørelse nr. 1123 af 21. oktober 2024.

En indsat, hvis bolig bør bevares af hensyn til den indsatte benyttelse, heraf under udgang eller efter løsladelsen, har ret til hjælp til dækning af en rimelig boligudgift, hvis pågældende ikke selv har indtægter eller formue, der kan dække udgifterne.

Hvis den forventede afsoningstid overstiger seks måneder, skal kommunen undersøge, om den indsatte boligbehov kan dækkes på anden måde end ved hjælp til dækning af en rimelig boligudgift efter § 2 i bekendtgørelse om hjælp til personer, der er varetægtsfængslet eller indsat til afsoning af straf i fængsel eller arresthus, fx ved fremleje eller ved, at der på anden måde sikres den indsatte en bolig ved løsladelsen.⁴⁰³

Modtager personen kontanthjælp forud for varetægtsfængslingen eller afsoning i fængsel eller arresthus, stoppes udbetalingen af denne.

For borgere, som får førtidspension eller pension, stoppes udbetalingen af denne, når de indsættes til strafafsoning i fængsel eller arresthus. Kommunen kan dog beslutte at, at der skal udbetales en del af pensionen til dækning af udgifter til husleje og lignende under indsættelsen, såfremt der er rimelig udsigt til, at den enkelte borger vil kunne løslades inden for et tidsrum af omkring seks måneder efter strafafsoningens påbegyndelse. Ved varetægtsfængsling kan perioden forlænges.

Udbetaling af pension ophører for borgere, som bevidst unddrager sig strafforfølgning her i landet i tilfælde hvor:

- 1) den pågældende er varetægtsfængslet,
- 2) politiet eftersøger den pågældende med henblik på varetægtsfængsling eller
- 3) der foreligger en varetægtsfængslingskendelse.

Udbetaling af pension ophører endvidere for borgere, som bevidst unddrager sig straffuldbyrdelse her i landet, hvis den pågældende er idømt en ubetinget fængselsstraf eller anden strafferetlig retsfølge, der indebærer eller giver mulighed for frihedsberøvelse.⁴⁰⁴

Kommunen kan i nogle tilfælde yde et beløb til dækning af opbevaring af bohav, hvis der skønnes at være behov herfor af hensyn til den indsatte tilværelse efter løsladelsen. Der kan ydes hjælp til rimeligt begrundede enkeltudgifter, der er nødvendige for den indsatte tilværelse efter løsladelsen, hvis betingelserne i § 81 i lov om aktiv socialpolitik er opfyldt. Hvis der ydes hjælp til etablering af bolig, kan hjælpen efter en konkret vurdering ydes kortere tid før løsladelsen, når det er nødvendigt for at sikre en bolig. Ved kortere tid forstås normalt 3 måneder eller derunder.⁴⁰⁵

Støtte til at kunne bo i egen bolig

Socialpædagogisk støtte skal ydes til personer, der på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov herfor. Socialpædagogisk støtte kan bestå af hjælp, rådgivning, støtte eller omsorg, således at den pågældende kan leve et liv på egne præmisser. Socialpædagogisk støtte kan også bestå af

403 Jf. bekendtgørelse nr. 1471 af 16. december 2019, §§ 2-4.

404 Lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension § 45, stk. 1 og 2 og § 45 a, stk. 1 og 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 1033 af 2. september 2024 og lov om social pension § 46, stk. 1 og 2 og § 46 a, stk. 1 og 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 1123 af 21. oktober 2024.

405 Bekendtgørelse om hjælp til personer, der er varetægtsfængslet eller indsat til afsoning af straf i fængsel eller arresthus §§ 8 og 9, jf. lovbekendtgørelse nr. 1471 af 16. december 2019

oplæring i eller genoptræning af en række færdigheder, som sætter den pågældende i stand til at leve et så selvstændigt liv som muligt.⁴⁰⁶

Kommunen kan jf. servicelovens § 85 a tilbyde hjælp, omsorg eller støtte til udvikling af færdigheder efter de specialiserede støttemetoder fra Housing First-tilgangen til borgere i hjemløshed eller i risiko herfor, som har behov for hjælp, omsorg eller støtte på grund af særlige sociale problemer.⁴⁰⁷ Målgruppen for støtte efter § 85 a omfatter også borgere i funktionel hjemløshed.

Støtten efter § 85 a er individuelt tilrettelagt, og den kan gives ud fra den enkelte borgers behov som en udgående, ambulant støtte primært i borgerens eget hjem eller der, hvor borgeren opholder sig. Støtten er uafhængig af boligen, hvilket betyder, at selvom borgeren skulle miste boligen i en periode, vil støtten stadigvæk kunne gives, hvis borgeren har behov for det.

Formålet med støtten er at stabilisere borgerens boligforhold som udgangspunkt for, at der kan arbejdes med borgers andre problemstillinger ud fra borgerens egne ønsker. Støtten skal være individuel, helhedsorienteret og fleksibel, og den tager udgangspunkt i borgerens drømme, ønsker og håb for fremtiden.

Socialpædagogisk støtte ydes uafhængigt af boform. Den socialpædagogiske støtte vil således kunne ydes til beboere i botilbud, bofællesskaber, opgangsfællesskaber, boligafdelinger for socialt udsatte, selvstændig bolig mv.

De forskellige former for socialpædagogisk støtte skal tage udgangspunkt i den enkeltes særlige behov og forudsætninger.

Socialpædagogisk støtte til personer med særlige sociale problemer, herunder psykisk sårbarhed, alkohol- og/eller stofmisbrug og hjemløshed, kan fx være rettet mod en større selvstændiggørelse og udvikling af personlige færdigheder, opretholdelse af sociale netværk, struktur i dagligdagen mv. Målet kan være, at den pågældende i højere grad kan gøre brug af samfundets almindelige tilbud. Der kan fx også være tale om støtte i forbindelse med udslusning fra en social boform efter §§ 107-110 eller lejere i boligafdelinger for socialt udsatte (skæve boliger).⁴⁰⁸

Det relationsskabende arbejde er helt centralt i den socialpædagogiske støtte. Støtten kan derfor med fordel tilrettelægges på en sådan måde, at der skabes de nødvendige rammer for, at den person, der modtager støtten, kan opbygge og bevare en relation til den eller de medarbejdere, der udfører indsatsen. Det relationsskabende handler dermed både om som medarbejder at kunne skabe en relation til borgerne, og om at kunne understøtte borgernes muligheder for at skabe relationer til andre borgere og derved forbedre sit sociale netværk.

Rådgivningsindsatsen udgør en vigtig faktor i socialpædagogisk støtte, idet rådgivning både kan have en forebyggende og en støttende effekt.

Ankestyrelsen har præciseret praksis for brug af socialpædagogisk støtte i principmeddelelse 6-18.⁴⁰⁹

406 Servicelovens § 85, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

407 Jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

408 Vejledning nr. 9765 af 2. oktober 2023 om hjælp og støtte efter lov om social service, pkt. 21-37.

409 Ankestyrelsens principmeddelelse 6-18, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

Sammenhæng til SKP-ordningen

Opgaven for SKP-ordningen er ved opsøgende arbejde at opbygge og skabe kontakt til de mest socialt udsatte og isolerede borgere med psykiske lidelser, alkohol- og/eller stofmisbrug og hjemløshed, som ikke selv magter at kontakte de etablerede tilbud. Formålet er at tilbyde en hjælp, der understøtter og styrker muligheden for et liv på egne præmisser med større personlig og social mestring. Erfaringsmæssigt kræver det opsøgende arbejde tid og tålmodighed. Når der er skabt kontakt og tillid mellem den enkelte borger og SKP-medarbejderen, vil dennes funktion i det videre arbejde være at bygge bro til omverdenen, fx de kommunale myndigheder, væresteder, behandlingssystemet, sundhedsvæsenet mv.

Der vil ofte være en sammenhæng mellem SKP-ordningen og socialpædagogisk støtte efter servicelovens §§ 85 eller 85 a. Når borgerne har fået den nødvendige tillid og er motiveret til at indgå i et mere fast og struktureret forløb for at forbedre deres psykiske og sociale funktioner, samt opbygge sociale netværk og få mere struktur i dagligdagen, kan det være relevant at støtte- og kontaktfunktionen overgår til socialpædagogisk støtte efter §§ 85 eller 85 a. Socialpædagogisk støtte efter §§ 85 eller 85 a er en visiteret ydelse og kommunen træffer afgørelse om omfang og indhold efter de almindelige bestemmelser.

Der kan ikke fastsættes tidsmæssige rammer for, hvor lang tid det tager at etablere en SKP-ordning, og hvornår støtte- og kontaktforholdet skal afsluttes.⁴¹⁰

410 Vejledning nr. 9765 af 2. oktober 2023 om hjælp og støtte efter lov om social service, pkt. 107-110.

Kapitel 5: Borgerrettede indsatser

Introduktion

En samlet indsats mod hjemløshed omfatter en bred vifte af borgerrettede indsatser – dvs. indsatser hvor den enkelte borger er modtager og i centrum. Det er i disse indsatser, der arbejdes med at understøtte udviklingen i den enkelte borgers situation med udgangspunkt i den enkeltes håb, ønsker og drømme. Det er i disse indsatser, at alt forarbejdet med organiseringen af indsatserne og samspillet omkring dem kommer i spil. Det er også i udfoldelsen af disse indsatser, det bliver tydeligt, hvis ikke den bagvedliggende organisering og det nødvendige tværgående samspil fungerer. Det bliver ligeledes tydeligt, hvis ikke de involverede medarbejdere har de rigtige kompetencer og den nødvendige viden om og tro på de borgere i hjemløshed, som de arbejder med.

Borgere i hjemløshed kan modtage enten få eller mange forskellige borgerrettede indsatser på et givent tidspunkt i livet. En stor del af disse indsatser er forankret i kommunalt regi, hvor de er en del af den vifte af tilbud, som kommunen tilbyder socialt udsatte borgere. Indsatserne er hver især underlagt nogle rammer, inden for hvilke de udføres, men derudover vil der i praksis være brug for at kunne sammensætte indsatserne fleksibelt og i kombination alt efter den enkelte borgers konkrete ønsker og behov.

Mange borgere i hjemløshed har brug for rådgivning og vejledning om muligheder, fx gennem de muligheder for hjælp kommunen kan tilbyde og visitere til. Det er dog ikke alle borgerne, som formår selv at opsøge hjælp – hverken når der er behov for rådgivning, eller når der er behov for hjælp og støtte. To vigtige borgerrettede indsatser i kommunalt regi er derfor rådgivningsforpligtelsen og det opsøgende og kontaktskabende arbejde.

Uanset hvor få eller mange forskellige indsatser, den enkelte borger i hjemløshed modtager, er et væsentligt element i dem at have et helhedsorienteret perspektiv. Det vil sige, at lige meget hvor den enkelte borger henvender sig, og lige meget hvilken indsats der igangsættes, bør de involverede medarbejdere have fokus på hele borgerens livssituation, således at alle relevante aspekter kan inddrages i indsatsen. Det kræver også et blik for eventuelle andre nødvendige eller allerede igangværende indsatser, således at der sikres en understøttende og positiv sammenhæng mellem den enkelte borgers indsatser.

RETNINGSLINJE FOR RÅDGIVNING OG VEJLEDNING

Formål

Formålet med retningslinjen er, at borgere i hjemløshed har adgang til kvalificeret rådgivning og vejledning om de sociale, økonomiske og helbredsmæssige problematikker, som følger af en udsat livssituation, samt rådgivning og vejledning om muligheder for støtte til at undgå eller til at komme ud af en hjemløshedssituation.

Retningslinjen understøtter:

- » at der i kommunen arbejdes med rådgivning, vejledning og støtte til at opnå kontakt med og derigennem understøtte borgere i hjemløshed i bedst mulig håndtering af livssituation og forandringsbehov.
- » at de forskellige kommunale forvaltninger, fx borgerservice, ydelseskantor mv., der har kontakthaver til borgere i hjemløshed, organiserer sig, så der sikres relevant og helhedsorienteret rådgivning og vejledning til disse borgere.
- » at borgere oplever at have modtaget relevant og helhedsorienteret rådgivning og vejledning, herunder også vejledning om klagemuligheder.

Værd at vide

Borgere i hjemløshed møder ofte kun afgrænsede dele af det offentlige hjælpesystem, fx jobcenter, misbrugsbehandling eller ydelseskantor, hvor de enkelte instanser har særligt fokus på eget ansvarsområde. Borgernes ofte mange og komplekse problemer, herunder traumer, indebærer et behov for, at det også prioriteres at give en målrettet, kvalificeret og helhedsorienteret rådgivning og vejledning om den enkelte borgers livssituation. For at understøtte dette er der behov for særlig opmærksomhed på at skabe gode og trygge rammer for rådgivnings- og vejledningssituationen.

Borgere i social udsathed, herunder borgere i hjemløshed, har ofte svært ved at bruge den klageadgang, de lovgivningsmæssigt har ret til. En undersøgelse fra Rådet for Socialt Udsatte viser, at det bl.a. skyldes barrierer som kommunernes håndtering af klagevejledningspligten.⁴¹¹ Det er derfor væsentligt at være opmærksom på at give borgerne rådgivning om og vejledning i deres muligheder for at påklage afgørelser.

411 Rådet for Socialt Udsatte (2020): *Socialt udsattes brug af klagesystemet*.

Anvisninger for rådgivning og vejledning

Rådgivning og vejledningssamtaler skal tage udgangspunkt i den enkelte borgers perspektiv.⁴¹²

- » Medarbejderne med de nødvendige kompetencer til rådgivning og vejledning bør tilbyde borgere en samtale om den enkelte borgers samlede livssituation og derved hjælpe med at klarlægge problemer og finde løsnings- og handlemuligheder.
- » De emner, som er relevante for den enkelte borger både aktuelt og fremadrettet, bør tages op i samtalen og kan ud over boligsituationen fx være rusmiddelbehandling, botilbud, uddannelse, beskæftigelse, trivsels- og helbreds-mæssige spørgsmål.

Tilbuddet om rådgivning og vejledning skal være gratis.⁴¹³

- » Rådgivning og vejledning skal kunne gives som et anonymt og åbent tilbud.⁴¹⁴
- » Kommunen skal i forbindelse med rådgivningen være opmærksom på, om borgeren har behov for anden hjælp efter den sociale lovgivning eller anden lovgivning.⁴¹⁵
- » Kommunen bør sikre, at rådgivning og vejledning opleves tilgængeligt af borgere.
- » Rådgivning og vejledning bør indgå i de tilbud, som borgere i øvrigt er i kontakt med, og der bør være opsøgende og fremskudte indsatser på fx væresteder mv.

Faglighed og viden i rådgivnings- og vejledningstilbuddet bør understøtte et tværgående og helhedsorienteret perspektiv.

- » Det er god praksis at sikre, at medarbejderne, som yder rådgivning og vejledning til borgere i hjemløshed, har viden om målgruppens livssituation og udfordringer. Medarbejderne bør derudover have kompetencer og viden om øvrige hjælpetilbud og muligheder i kommunen og i nærområdet.

God rådgivning og vejledning skal sikre, at der ved behov henvises til anden relevant aktør og relevant støtte eller muligheden for at klage over afgørelser mv.⁴¹⁶

- » En god henvisning af borgerne til andre muligheder for støtte bør indeholde tilbud om opfølgning og vejledning, så borgerne hjælpes bedst muligt til at opnå kontakt med andet relevant hjælpetilbud.
- » Kommunen skal være opmærksom på den udvidede vejledningsforpligtelse over for borgere i udsathed og borgere med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.⁴¹⁷

412 Servicelovens § 1, stk. 3, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

413 Servicelovens § 10 og 12, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025 og barnets lov §§ 28, 29 og 31 jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

414 Servicelovens §§ 10 og 12, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, og barnets lov §§ 28 og 29, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

415 Servicelovens §§ 10 og 12, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, barnets lov §§ 28, 29 og 31, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025, og retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

416 Retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

417 Servicelovens § 12, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

Helhedsvurdering

Kommunen har pligt til at anlægge en helhedsvurdering af den enkelte borgers situation. Kommunen har ligeledes en forpligtelse til at behandle anmodninger om hjælp efter alle de sociale bestemmelser, herunder også beskæftigelseslovgivningen. Dette følger af retssikkerhedslovens § 5, og baggrunden for denne er erkendelsen af, at det kan have stor betydning, at en social indsats tilrettelægges ud fra en samlet vurdering af den enkelte borgers situation.

Myndighederne skal ikke kun være opmærksomme på mulighederne for hjælp efter den sociale lovgivning. I mange tilfælde er det også relevant at pege på muligheder uden for det sociale system, fx rådgivning og vejledning til at søge bolig, støttemuligheder efter reglerne om SU, muligheder for retshjælp eller gældssanering. Det kan også være relevant at henvise til tilbud, der drives af frivillige organisationer. Kommunen skal være opmærksom på andre rådgivningsmuligheder, som borgerne kan henvises til, fx arbejdsløsheds-kassen, når det drejer sig om reglerne om arbejdsløshedsdagpenge, eller Familieretshuset i tilfælde af skilsmisse, separation eller spørgsmål om samvær med børn⁴¹⁸

Ankestyrelsen har præciseret rækkevidden af kommunernes vejledningspligt i principmeddelelse 22-18.⁴¹⁹

Kommunernes vejledningspligt

Kommunen skal stille gratis rådgivning til rådighed for alle borgere, der har behov for rådgivning. Denne rådgivning er ikke snævert begrænset til rådgivning inden for det sociale område, men skal være et bredt tilbud, der kan bidrage til at forebygge, at der opstår sociale problemer, og som kan styrke den enkelte borgers muligheder for at overkomme opståede problemer. Rådgivningen skal tilrettelægges således, at der kan rådgives om, hvilke støttemuligheder der er inden for anden lovgivning.⁴²⁰

Kommunens rådgivningsforpligtelse rettet mod voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer efter servicelovens § 12 forudsætter, at der kan konstateres et særligt behov. Årsagerne til dette særlige behov er derimod ikke afgørende.

Eksempler på borgere, som vil være omfattet af den kommunale rådgivningsforpligtelse, kan være borgere med særlige sociale problemer. Dette kan fx være borgere med alkohol- og/eller stofmisbrug, borgere med kroniske sygdomme, borgere i prostitution, borgere som har været udsat for seksuelt misbrug, borgere udsat for vold eller trusler om vold, borgere der har forsøgt selvmord eller er selvmordstruede, borgere uden bolig, eller borgere som risikerer at miste deres bolig.⁴²¹ Det gælder også borgere med traumer.

Klagevejledning

Afgørelser, som kan påklages til anden forvaltningsmyndighed, skal, når de meddeles skriftligt, være ledsaget af en vejledning om klageadgang med angivelse af klageinstans og oplysning om fremgangsmåden ved indgivelse af klage, herunder om eventuel tidsfrist. Det gælder dog ikke, hvis afgørelsen fuldt ud giver den enkelte borger medhold.⁴²²

418 Retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

419 Ankestyrelsens principmeddelelse 22-18, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

420 Servicelovens § 10 og 12, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, og barnets lov §§ 28, 29 og 31, jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025.

421 Vejledning nr. 9347 af 28. marts 2017 om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven, pkt. 131 og 134-136.

422 Forvaltningslovens § 25, jf. lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014.

Jf. Folketingets Ombudsmand gør den almindelige vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7 og god forvaltnings-skik, at en myndighed også om nødvendigt skal give klagevejledning, hvor en forvaltningsafgørelse meddeles mundt-ligt.⁴²³

423 Folketingets Ombudsmand: *Vejledning*. I Folketingets Ombudsmand: Myndighedsguiden.

RETNINGSLINJE FOR OPSØGENDE OG KONTAKTSKABENDE INDSATSER

Formål

Formålet med retningslinjen er at sikre gode og tilstrækkelige opsøgende og kontaktskabende indsatser for borgere i hjemløshed, som enten ikke er i kontakt med offentlige instanser, eller som ikke modtager tilstrækkelig støtte til bedring af deres situation på grund af en kaotisk livssituation. Formålet indeholder et dobbelt perspektiv, idet det både handler om social og sundhedsmæssig støtte her og nu samt om støtte til at bruge relevante støttetilbud i privat eller offentlig regi efterfølgende eller på sigt.

Retningslinjen understøtter:

- » at borgere i særligt udsatte positioner, som har svært ved at få eller opretholde hensigtsmæssig kontakt til offentlige myndigheder, får mulighed for rådgivning og nødvendig hjælp og støtte i de sammenhænge, hvor den enkelte borger færdes.

Værd at vide

At leve i hjemløshed indebærer ofte at leve i en yderst socialt udsat position. Der er brug for opsøgende og kontaktskabende indsatser, som ikke umiddelbart indebærer ventetid, sagsbehandling og visitationsprocedurer for de borgere, der ikke optages på og får hjælp gennem § 110-boformer og/eller visiteres til målrettede sociale og behandlingsmæssige indsatser. Indsatser der møder borgerne, hvor de er.

Det er for mange borgere i særligt udsatte positioner, herunder borgere i hjemløshed, en ofte uoverstigelig barriere at leve op til eller indgå i institutionelle sammenhænge og opfylde formkrav om fremmøde mv. uden rådgivning og støtte. Der er gode erfaringer med at bruge servicelovens § 99 om støtte- og kontaktperson (SKP) til at opnå kontakt med disse borgere. SKP-medarbejdere kan være brobygger til de myndigheder, der kan bevilge den nødvendige hjælp. NGO'er kan ligeledes inddrages i det opsøgende arbejde overfor målgruppen.⁴²⁴

Anvisninger for opsøgende og kontaktskabende indsatser

Kommunen skal tilbyde SKP-indsatser til borgere i udsathed, herunder borgere i hjemløshed.⁴²⁵

- » SKP-medarbejderne skal medvirke til at styrke borgere i udsathedes kontakt til omverdenen og deres evne til at bruge samfundets muligheder og øvrige tilbud, dvs. opnå social og personlig mestring.⁴²⁶

424 Analyse & Tal (2019): *Benspænd og god praksis i arbejdet med hjemløse borgere. En kvalitativ undersøgelse af fagpersoners oplevelser og erfaringer.*

425 Servicelovens § 99, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

426 Servicelovens § 99, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, og vejledning nr. 9765 af 2. oktober 2023 om hjælp og støtte efter lov om social service, pkt. 107-110.

- » SKP-medarbejderne skal have tid til at opbygge en relation og et tillidsfuldt forhold til borgere i udsathed, hvor medarbejderne lytter til og forstår deres behov og indgår i dialog med dem.⁴²⁷
- » Der bør være opmærksomhed på, at der for nogle grupper af borgere i hjemløshed er særlige behov og brug for specialviden i det opsøgende arbejde, fx unge i hjemløshed eller særlige etniske grupper.

Der bør være synlighed om SKP-ordningen og dens muligheder.

- » SKP-medarbejderne skal være synlige for borgere i udsathed ved at være i nærmiljøet, fx være synlige i gadebilledet, i udsatte områder, tage kontakt mv.⁴²⁸
- » Der bør sikres kendskab til SKP-ordningen hos samarbejdspartner og andre, som potentielt har kendskab til eller kontakt til borgere i særligt udsatte positioner med støttebehov.

Opsøgende og kontaktskabende medarbejdere bør have en relevant faglighed og viden, således at de har kompetence til at sætte sig ind i forskellige borgeres livssituation med henblik på at yde den bedst mulige hjælp.⁴²⁹

- » Medarbejderne bør have en recovery-orienteret rehabiliterende tilgang.
- » Det er god praksis, at medarbejderne både evner at rumme, respektere, konfrontere og støtte borgere i udsathed.

Ledelse og medarbejdere i kommunens SKP-ordning bør være opmærksomme på, at borgere i udsatte positioner kan have svært ved at tilgodese krav, normer og at 'passe ind' i gængse tilbud.

- » Der bør arbejdes med at skabe indsigt i målgruppen og fleksibilitet i de tilbud, der brobygges til.
- » Det er god praksis, at ledelse og medarbejdere har kendskab til tilbud i offentligt og privat regi og i civilsamfundet, som det kan være relevant at brobygge til.

Det er god praksis, at der i opsøgende og kontaktskabende indsatser skabes samarbejde med brugerorganisationer og civilsamfundet, idet disse kan have kontakt med og andre muligheder for at tilgå borgere i hjemløshed, end det kommunale hjælpesystem har.

- » Kommunen bør være opmærksom på og orientere sig mod de mange forskellige initiativer og aktiviteter, som forskellige organisationer tilbyder.

Praksis og gældende lovgivning

Særligt om rådgivning til mennesker med særlige behov

Når det drejer sig om indsatsen over for mennesker med særlige behov herunder rådgivning, har kommunerne en forpligtelse til selv at udføre en opsøgende indsats for at nå ud til grupper, som ikke eller kun sjældent selv henvender sig.⁴³⁰ Dette gælder både i forhold til børn og unge, og i forhold til forskellige grupper af voksne, hvor baggrunden for kravet om opsøgende indsats bl.a. kan være, at grupper, der er socialt udsatte eller truet af social udstødelse, i nogle

427 Servicelovens § 99, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, og vejledning nr. 9765 af 2. oktober 2023 om hjælp og støtte efter lov om social service, pkt. 107-110.

428 Servicelovens § 99, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, og vejledning nr. 9765 af 2. oktober 2023 om hjælp og støtte efter lov om social service, pkt. 107-110.

429 Socialstyrelsen (2007): *SKP til misbrugere og hjemløse. Metodehæfte om arbejdet med de nye målgrupper for støtte- og kontaktpersonordningen.*

430 Servicelovens § 12, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

tilfælde holder sig væk fra de offentlige forvaltninger. De kan have svært ved at overholde aftaler med forvaltningen eller ved at kunne anvende og forstå den vejledning, der gives.⁴³¹

Rådgivning af særlige grupper

Opsøgende virksomhed er også nødvendig i forhold til nogle grupper af borgere i udsatte positioner, herunder borgere med psykisk sårbarhed, borgere med misbrugsproblemer, visse grupper af borgere i hjemløshed og borgere, der ikke af egen drift magter eller kan overskue at sætte sig i kontakt med omverdenen, og som derfor meget let kommer til at leve en meget isoleret tilværelse uden relevant og nødvendig støtte og behandling.⁴³²

Det opsøgende arbejde og rådgivningen over for disse borgere må ofte foregå på de pågældendes præmisser, og kontakten må skabes, hvor de befinder sig, herunder fx på banegårde, parkanlæg eller andre samlingssteder i lokal-miljøet. Det opsøgende arbejde kan også være relevant i forbindelse med aktivitets- og samværstilbud (væresteder, natcaféer mv.), § 110-boformer og andre tilbud, hvor borgerne henvender sig uden visitation.

Når der skabes kontakt til disse grupper, herunder også borgere i hjemløshed og borgere med alkohol- og/eller stofmisbrug, vil der ofte være behov for en hurtig indsats og etablering af relevante tilbud i form af fx aktivitets- og samværstilbud.

Kommunen sørger for tilbud om en støtte og kontaktperson (SKP) til borgere med psykisk sårbarhed, alkohol- og/eller stofmisbrug og særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig.

SKP arbejdets mål er:

- » Sammen med den enkelte borger at identificere og formulere dennes behov for omsorg, støtte og service og sikre at den enkelte borger modtager det i overensstemmelse med sine rettigheder
- » Sammen med den enkelte borger at understøtte at andre indsatser bliver planlagt, samordnet og gennemført
- » At bistå den enkelte borger i kontakten til myndigheder og andre.

Vilkårene for SKP-arbejdet adskiller sig fra andet socialt arbejde på væsentlige punkter:

- » Målgruppen kontaktes via opsøgende arbejde og altid uden forudgående visitation.
- » SKP-medarbejderne er bundet af tavshedspligt om borgerne og dissers forhold, indtil borgerne selv vælger at give den fri.
- » Borgerne har ret til at være anonyme, så længe de ønsker det, og SKP-medarbejderen har ingen myndighedsbeføjelser over for borgerne.⁴³³

431 Vejledning nr. 9347 af 28. marts 2017 om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven, pkt. 136.

432 Servicelovens §§ 12 og 99, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

433 Servicelovens § 99, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, vejledning nr. 9765 af 2. oktober 2023. om hjælp og støtte efter lov om social service, pkt. 107-110 og Socialstyrelsen (2007): *SKP til misbrugere og hjemløse. Metodehæfte om arbejdet med de nye målgrupper for støtte- og kontaktpersonordningen.*

RETNINGSLINJE FOR UDREDNING

Formål

Formålet med retningslinjen er, at borgernes ressourcer, udfordringer og ønsker afdækkes systematisk, helhedsorienteret og i tilstrækkeligt omfang i samarbejde med den enkelte borger. Dette for at sikre et godt og kvalificeret grundlag for at træffe valg og beslutning om eventuelle virksomme indsatser, ydelser eller tilbud til den enkelte borger.

Retningslinjen understøtter:

- » at indsatser altid tager udgangspunkt i en grundig udredning af den enkelte borgers behov og oplevelse af egen situation ud fra et overblik over den samlede – ofte komplekse – livssituation, så viden om virksomme metoder, handlemuligheder og ressourcer kan bringes i spil.
- » at udredning er afsættet for gode indsatser og bør ske på alle niveauer – både af myndighed og tilbud/indsatser, og at en god udredning tager afsæt i faglig viden og brug af anerkendte, systematiske udredningsredskaber.

Værd at vide

Situationen for borgere i hjemløshed er ofte præget af manglende stabilitet og overblik, og problematikker og behov kan have gjort sig gældende over lang tid. De bør oftest ikke håndteres enkeltvis som akutte problemer, men betragtes sammenhængende og tilgås med en helhedsorienteret indsats. Det er derfor væsentligt at lave udredninger, som kan afdække borgernes konkrete behov for støtte, således at borgerne tilbydes de rette indsatser. For at indsatserne kan iværksættes hurtigst muligt, er det nødvendigt at være opmærksom på, at udredningen ikke bør tage længere tid end nødvendigt.

Det er i denne retningslinje væsentligt at skelne mellem forskellige typer af udredninger, da udredning laves af såvel kommunal myndighed som på tilbudsniveau, fx på § 110-boformer, og da indhold og formål er forskellige.

Myndighedsudredningen er den helhedsorienterede og omfattende udredning, som den kommunale myndighed, i fx socialforvaltningen, foretager med henblik på sagsoplysning for at kunne træffe afgørelse, visitere til og igangsætte relevante indsatser for borgerne.

En udredning på en § 110-boform danner udgangspunkt for den opholdsplan, som boformen bør udarbejde, og de pædagogiske indsatser under opholdet på boformen. Opholdsplanen kan udgøre et input til myndighedsudredningen og borgerens handleplan efter servicelovens § 142, idet § 110-boformerne via borgernes konkrete ophold ofte opnår en solid viden om borgernes ønsker, ressourcer og behov også i relation til deres videre liv i egen bolig.

Se også Social- og Boligstyrelsens faglige anbefalinger til god praksis på § 110-boformer.⁴³⁴

Anvisninger for udredning

Den enkelte borger skal have mulighed for at medvirke ved udredningen, uanset om det er en udredning på myndigheds- eller tilbudsniveau.⁴³⁵

- » Udredningen skal foretages i tæt samarbejde med den enkelte borger eller ved inddragelse af pårørende, hvis den enkelte borger ikke selv kan varetage egne interesser, så vedkommende kan informeres og bidrage med eget perspektiv og viden.⁴³⁶
- » Det er en del af udredningsarbejdet, at den udredende medarbejder skal sikre den enkelte borgers mulighed for at indgå i samarbejdet, og at borgerens interesser varetages.⁴³⁷
- » Borgere bør støttes i at bruge muligheden for en bisidder.
- » Rammerne for udredningen skal understøtte den enkelte borgers muligheder for medvirken, både gennem fysiske og tidsmæssige rammer og den udførende medarbejders kompetencer.⁴³⁸
- » Det er god praksis, at myndighedsudredningen udføres et sted, hvor borgere i udsatte positioner opholder sig eller i øvrigt færdes, fx på en § 110-boform.

Udredningen skal – både på myndigheds- og tilbudsniveau – tilvejebringe oplysninger og viden, som gør det muligt at iværksætte relevante indsatser, og den må ofte gennemføres som en cirkulær proces over tid, når ny viden opstår.⁴³⁹

- » Udredningen kan med fordel være baseret på viden om og med afsæt i anerkendte, systematiske redskaber. Dette kan for myndighedsudredningen fx være VUM 2.0, mens det for udredningen på tilbudsniveau fx kan være "Udredning og plan".
- » Der skal foretages en myndighedsudredning, når en borger henvender sig/har behov for hjælp, og/eller når der sker væsentlige ændringer i en borgers situation.⁴⁴⁰
- » Der bør være særlig opmærksomhed på borgere, som er i overgangssituationer, fx borgere som tager eller ophører med ophold på § 110-boformer, i fængsler, psykiatriske sygehuse eller unge, der overgår fra hjælpeforanstaltninger på børn- og ungeområdet til voksenområdet.
- » Det er god praksis, at den børnefaglige undersøgelse, som er udarbejdet efter barnets lov § 20, efter samtykke bliver videregivet til rette forvaltning, hvis der skal iværksættes indsatser efter voksenbestemmelserne. Videregivelsen skal ske efter en konkret vurdering af, hvad der er væsentlig viden for den videre sagsbehandling, idet det ikke nødvendigvis er alle oplysninger i en sådan undersøgelse, som vil være relevante.

434 Socialstyrelsen (2017): *Faglige anbefalinger til god praksis på § 110-boformer. Borgerens udredning og plan* (opdateres pt.) og Socialstyrelsen (2019): *Faglige anbefalinger til § 110-boformernes samarbejde med kommunale myndighedsområder* (opdateres pt.)

435 Retssikkerhedslovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

436 Retssikkerhedslovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025, og servicelovens § 82, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

437 Retssikkerhedslovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025, og servicelovens § 82, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

438 Retssikkerhedslovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

439 Retssikkerhedslovens § 10, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

440 Retssikkerhedslovens §§ 5 og 10, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025, og servicelovens § 148, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

En myndighedsudredning skal være helhedsorienteret og forholde sig til alle relevante aspekter af den enkelte borgers livssituation.⁴⁴¹

- » En myndighedsudredning bør have et helhedsorienteret og tværfagligt perspektiv og indeholde en afdækning af både udfordringer, risici, ressourcer og den enkelte borgers ønsker.
- » En myndighedsudredning bør, efter aftale med den enkelte borger, inddrage viden fra og relateres til andre involverede parter, fx jobcenter, misbrugscenter, lokalpsykiatri mv., der indgår i tilbud og ydelser til den enkelte borger.
- » En myndighedsudredning kan med fordel inddrage ressourcer i den enkelte borgers netværk, herunder private og frivillige ressourcer og støttemuligheder.

Myndighedsudredningen skal systematisk afdække den enkelte borgers ressourcer og udfordringer på alle relevante områder.⁴⁴²

- » Myndighedsudredningen skal være tilstrækkeligt omfattende til at afdække den enkelte borgers situation i sin helhed – herunder også hvor der ikke er behov for støtte, og hvor der er behov for yderligere udredning eller undersøgelse(r).⁴⁴³
- » Myndighedsudredningen skal ske med udgangspunkt i den enkelte borgers aktuelle situation.⁴⁴⁴

Den medarbejder, som udarbejder en udredning, bør have de nødvendige kompetencer og opnået den nødvendige viden om hjemløshed, fx via uddannelse eller erfaring. Dette gælder for udredninger på både myndigheds- og tilbudsniveau.

- » Medarbejderne bør have kompetencer, som understøtter samarbejdet med borgere i udsatte positioner, fx kompetencer inden for inkluderende spørgeteknikker, recovery-orienteret rehabilitering og viden om traumer.
- » Det er god praksis, at medarbejderne har den nødvendige viden om borgere i hjemløshed og om hjemløshedsområdet til at kunne udarbejde en god, helhedsorienteret myndighedsudredning.

Der skal i forbindelse med udredningen – både på myndigheds- og tilbudsniveau – indhentes samtykke fra den enkelte borger eller evt. værgе til indhentning og videregivelse af nødvendige oplysninger om udredningen og det videre arbejde med eventuel bevilling og støtte.⁴⁴⁵

- » Forud for indhentningen af samtykke, skal medarbejderne grundigt informere borgerne om behovet for og formålet med samtykket.⁴⁴⁶
- » Hvis en borger ikke giver sit samtykke, skal borgeren oplyses om konsekvenserne herved, inden der træffes en afgørelse, forudsat at borgeren er habil til at give samtykke.⁴⁴⁷

441 Retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

442 Retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

443 Retssikkerhedslovens § 10, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

444 Servicelovens § 1, stk. 3, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, og retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

445 Retssikkerhedslovens §§ 11 a til 11 c, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

446 Retssikkerhedslovens § 12, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025. Vær endvidere opmærksom på reglerne om indsamling, behandling og opbevaring af personoplysninger jf. Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (databeskyttelsesforordningen), og jf. lov nr. 289 af 8. marts 2024 om supplerende bestemmelser til forordning om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (databeskyttelsesloven).

447 Retssikkerhedslovens § 12, stk. 1 nr. 3, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

Helhedsvurdering

Retssikkerhedsloven indeholder regler om helhedsvurdering af den enkelte borgers samlede behov for hjælp, idet det kan have en stor betydning, at en social indsats tilrettelægges ud fra en samlet vurdering af borgerens situation.⁴⁴⁸

Oplysning af sagen

Myndigheden har ansvaret for, at sager, der behandles efter lovgivning omfattet af retssikkerhedsloven, er oplyst i tilstrækkeligt omfang til, at myndigheden kan træffe afgørelse.⁴⁴⁹

Formål med indsatser

For voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer skal der ydes en særlig indsats. Serviceloven understreger forebyggelseselementet, og der lægges vægt på en samlet helhedsorienteret indsats, der kan bidrage til at forbedre den enkelte borgers sociale funktion, udviklingsmuligheder og livsudfoldelse samt understøtte den enkelte borgers muligheder for en selvstændig tilværelse.⁴⁵⁰

Dette gælder i forhold til alle grupper af voksne, der har behov for ydelser efter serviceloven. Det kan fx dreje sig om mennesker med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller mennesker som på grund af en svag tilknytning til det almindelige arbejdsmarked og andre samfundsmæssige netværk kombineret med problemer i form af fx gæld, misbrug, psykisk sårbarhed eller kriminalitet kan være udsat for en social udstøelsesproces.

Det vil ofte være formålet, at den sociale indsats skal forhindre, at situationen for den enkelte borger forværres. Der kan også være tale om en række andre støttende indsatser, der kan medvirke til, at målet for den samlede indsats kan fastholdes.

For at opnå en samlet og koordineret indsats vil det ofte være hensigtsmæssigt og relevant at inddrage og koordinere indsatsen efter serviceloven med den indsats, der ydes af distriktspsykiatrien, Kriminalforsorgen, den frivillige sociale indsats, lokale virksomheder, boligorganisationer mv.

Uanset hvad der er årsag til, at en borger med nedsat funktionsevne skal have ydelser efter serviceloven, skal indsatsen tilrettelægges, så den fremstår helhedsorienteret og afpasset efter den enkelte borgers særlige behov og muligheder og med respekt for den enkelte borgers integritet og værdighed.⁴⁵¹

448 Retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

449 Retssikkerhedslovens § 10, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

450 Servicelovens § 1, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

451 Vejledning nr. 9347 af 28. marts 2017 om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven, pkt. 3 og 4.

RETNINGSLINJE FOR EN HANDLEPLAN TIL BORGERE I HJEMLØSHED

Formål

Formålet med retningslinjen er, at kommunen har en fast procedure for udarbejdelse af en handleplan, når borgere i hjemløshed søger rådgivning, vejledning og støtteindsatser – således at kommunen i samarbejde med den enkelte borger sikrer tilstrækkelig koordination af indsatser.

Retningslinjen understøtter:

- » at alle borgere i hjemløshed oplever overblik over egen situation og støttemuligheder gennem en handleplan – på trods af deres ofte kaotiske livssituation med mange forskellige sociale og helbredsmæssige udfordringer.
- » at de forskellige aktører, der ofte er involveret i den enkelte borgers sag, deler viden og bidrager koordineret med støttende og/eller behandlende indsatser til den enkelte borger.

Værd at vide

Borgere i hjemløshed har, ud over mangel på bolig, ofte en særlig udsathed med fx sociale, psykiske, rusmiddelmæssige, helbredsmæssige og forsørgelsesmæssige udfordringer, der kræver indsatser fra og kontakt med forskellige aktører, som alle bør indgå i en helhedsorienteret og sammenhængende indsats. Borgere i hjemløshed har brug for gennemskuelighed og sammenhæng i de ofte mange systemer, som de er i berøring med. Det gælder både før, under og efter den særlige indsats, der skal til for at kunne opnå og fastholde egen bolig.

Ankestyrelsens undersøgelse af kommunernes brug af handleplaner til borgere i hjemløshed fra 2017 viser, at det typisk er borgere i hjemløshed med ophold på § 110-boformer, som får tilbudt en handleplan.⁴⁵² Med en ændring af serviceloven i oktober 2023 er det også blevet et krav, at kommunerne skal udarbejde en handleplan efter servicelovens § 142 for borgere med ophold på en § 110-boform. Dette gælder også for borgere, der er over folkepensionsalderen. Formålet og indholdet i en handleplan efter § 142 er tilsvarende formålet og indholdet i en handleplan efter servicelovens § 141.⁴⁵³

Ca. halvdelen af borgere i hjemløshed bor dog ikke på § 110-boformer, men sover/opholder sig hos bekendte som "sofasovere", på gaden eller andre steder.⁴⁵⁴ Disse borgere har særligt brug for en handleplan for at sikre en koordineret og sammenhængende indsats, og de skal derfor tilbydes en handleplan efter servicelovens § 141. Borgere i hjem-

452 Ankestyrelsen (2017): *Ankestyrelsens undersøgelse af: Kommunernes brug af handleplaner i indsatsen til hjemløse borgere*

453 Servicelovens § 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, og vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 188.

454 Benjaminsen, L. (2024): *Hjemløshed i Danmark 2024. National kortlægning*

løshed kan oftest ikke selv løfte ansvaret for at skabe sammenhæng mellem indsatser ved at skulle navigere blandt forskellige forvaltninger, tilbud og krav.⁴⁵⁵

Anvisninger for en handleplan til borgere i hjemløshed

Kommunen skal udarbejde en handleplan efter § 142 for alle borgere med ophold på § 110-boform. Dette gælder også for borgere over folkepensionsalderen⁴⁵⁶.

- » Kommunen skal ved udarbejdelsen af handleplanen afdække den enkelte borgers ønsker til leverandør af støtte efter servicelovens § 85 a, såfremt borgeren har behov for en sådan støtte.⁴⁵⁷
- » Kommunen skal i det omfang, der foreligger en opholdsplan for en borgers ophold på § 110-boformen, inddrage denne i udarbejdelsen af handleplanen med henblik på at sikre sammenhæng til indsatsen på § 110-boformen og en smidig overgang til egen bolig.⁴⁵⁸
- » Kommunen bør igangsætte arbejdet med handleplanen hurtigst muligt efter, at en borger får ophold på § 110-boformen med henblik på at sikre, at borgeren hurtigst muligt hjælpes videre – dog under hensyn til at borgeren ved indskrivning på boformen kan have brug for kortvarig ro og hvile, før myndighedsarbejdet igangsættes.⁴⁵⁹
- » Når en borger får ophold på en § 110-boform, skal kommunen udarbejde en handleplan, også selvom borgeren ikke ønsker eller kan medvirke til udarbejdelsen af den. I så fald skal kommunen dog tilbyde en anden, der kan repræsentere borgeren, at medvirke i udarbejdelsen af handleplanen.⁴⁶⁰

Øvrige borgere i hjemløshed med flere sociale problemer og indsatser skal tilbydes en handleplan i form af enten en helhedsorienteret plan eller en handleplan efter servicelovens § 141.⁴⁶¹

- » Borgere i hjemløshed skal tilbydes en helhedsorienteret og koordinerende handleplan for at understøtte overblik for både borgerne og de involverede medarbejdere.⁴⁶²
- » Den enkelte borger skal tilbydes en handleplan, efter borgeren har fået en forståelig orientering om, hvad handleplanen er, hvilke fordele den giver, og hvilken gavn borgeren kan have af den.⁴⁶³

Handleplanen skal understøtte den enkelte borgers medvirken og ejerskab til planen.⁴⁶⁴

- » Udgangspunktet for handleplanen skal være den enkelte borgers udtrykte behov og ønsker.⁴⁶⁵
- » Handleplanen skal så vidt muligt udarbejdes i samarbejde med den enkelte borger og ud fra dennes forudsætninger.⁴⁶⁶
- » Den enkelte borger skal give samtykke til deling af informationer i handleplansarbejdet, hvilket bidrager til, at borgeren ved, hvem der har hvilke oplysninger, og hvilke informationer der ligger til grund for beslutninger og afgø-

455 Institut for Menneskerettigheder (2017): *Hjemløse borgers rettigheder i kommunerne*.

456 Servicelovens § 142 jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

457 Servicelovens § 142, stk. 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

458 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 188.

459 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 188.

460 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 188.

461 Servicelovens § 141, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

462 Servicelovens § 141, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

463 Servicelovens § 141, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

464 Servicelovens § 141, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

465 Retssikkerhedslovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

466 Servicelovens § 141, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

relser.⁴⁶⁷ Kommunen kan indhente oplysninger uden samtykke i bestemte situationer, ligesom samtykkekravet kan fraviges i bestemte situationer.

- » Der skal være opmærksomhed på, at handleplansarbejdet kan kræve faglige og relationelle kompetencer i forhold til målgruppen, og at arbejdsformen skal tilpasses den enkelte borger, fx ved fremskudt sagsbehandling og tæt samarbejde med "frontmedarbejdere", som borgeren har kontakt og tillid til.⁴⁶⁸
- » Grundlaget for en god handleplan skal være et grundigt forarbejde i form af en helhedsorienteret og systematisk udredning.⁴⁶⁹

En handleplan skal både rumme et overordnet overblik over behov og retning samt konkrete mål og delmål på alle de områder, hvor der iværksættes indsatser og aktiviteter.⁴⁷⁰

- » Det er god praksis, at aftaler og formulerede delmål konkretiseres og tydeliggøres, da det understøtter den enkelte borgers mulighed for oplevelse af progression og udvikling i egen situation.
- » Handleplanen bør indeholde tydelige tidsangivelser for indsatser og mål, samt hvem der gør hvad, og hvornår der følges op.

Borgere i hjemløshed med flere sociale problemer og indsatser bør tilbydes en koordinerende sagsbehandler.

- » Aktivitetsparate modtagere af kontanthjælp og uddannelseshjælp skal tilbydes en koordinerende sagsbehandler.⁴⁷¹
- » En koordinerende sagsbehandler bør sikre, at indsatser bliver givet helhedsorienteret, sammenhængende og kontinuerligt samt hjælpe med at skabe overblik og struktur for den enkelte borger.
- » En koordinerende sagsbehandler bør med kendskab til den enkelte borger sikre, at alle relevante oplysninger fra den enkelte borger – og efter samtykke også fra andre – bliver tilgængelige i forløbet.
- » En koordinerende sagsbehandler bør bidrage til, at den enkelte borger oplever en koordinering, som er individuel og løsningsorienteret og bygger på en formel organisering/funktion.

Der bør skabes et velfungerende samarbejde mellem borgere i hjemløshed og de forskellige involverede aktører, da handleplaners tværgående og koordinerende funktion afhænger af et velfungerende samarbejde.

- » Der bør være en tydelig tovholderfunktion til at sikre koordinering og opfølgning på handleplanen, fx en koordinerende sagsbehandler.
- » Det er god praksis at sikre bred forståelse og opbakning til handleplanen, og derfor er det vigtigt, at alle relevante aktører inddrages tidligt i handleplansprocessen, ligesom der bør være særligt fokus på forsørgelse og boligsociale tiltag, som fx boliganvisning.
- » Der bør være mulighed for møder – også tværgående – hvor alle parter mødes, fx ved brug af videomøder.
- » Både handleplanen og de indsatser, som fremgår af handleplanen, bør gennemgås af de relevante medarbejdere sammen med den enkelte borger, så dennes kendskab til handleplanen sikres.
- » Der bør være kommunikation og informationsudveksling mellem de involverede aktører i hele processen.

467 Retssikkerhedslovens §§ 11 a til 11 c, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

468 Retssikkerhedslovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

469 Retssikkerhedslovens §§ 5 og 10, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

470 Servicelovens §§ 141 og 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

471 Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 36, jf. lov nr. 280 af 1. marts 2024.

Der skal sikres koordinering af indsatser i de situationer, hvor borgere grundet ophold på § 110-boformer ikke har ophold i handlekommunen, da det er handlekommunen, der er ansvarlig for ydelser efter serviceloven, og boformernes beliggenhedskommuner, der har pligt til at yde hjælp til borgerne efter anden lovgivning.⁴⁷²

- » En borgers handlekommune skal udarbejde en koordinerende handleplan i forbindelse med en borgers ophold på en § 110-boform.⁴⁷³

Praksis og gældende lovgivning

Helhedsorienterede indsatser

Kommunen skal tilbyde en særlig indsats til voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer. Formålet med indsatsen er at:

- 1) forebygge, at den enkeltes problemer forværres,
- 2) understøtte den enkeltes muligheder for at fastholde egne ressourcer eller fremme øget selvstændighed samt forbedre den enkeltes sociale og personlige funktion,
- 3) forbedre mulighederne for den enkeltes livsudfoldelse gennem kontakt, tilbud om samvær, aktivitet, behandling, omsorg og pleje,
- 4) fremme inklusion i samfundet, herunder medvirke til at øge den enkeltes mulighed for deltagelse i uddannelse, beskæftigelse og sociale relationer, og
- 5) sikre en helhedsorienteret støtte med tilbud afpasset efter den enkeltes særlige behov i egen bolig, herunder i botilbud efter lov om almene boliger mv. eller i botilbud efter denne lov.⁴⁷⁴

Serviceloven understreger forebyggelseselementet, og der lægges vægt på en samlet helhedsorienteret indsats, der kan bidrage til at forbedre den enkeltes sociale funktion, udviklingsmuligheder og livsudfoldelse samt understøtte den enkeltes muligheder for en selvstændig tilværelse.

For voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer skal der ydes en særlig indsats. Indsatsen bør sigte mod at styrke den enkeltes muligheder for aktiv deltagelse i samfundslivet, herunder personlig udvikling, aktivering og social integration.

For at opnå en samlet og koordineret indsats vil det ofte være hensigtsmæssigt og relevant at inddrage og koordinere indsatsen efter serviceloven med den indsats, der ydes af distriktpsykiatrien, Kriminalforsorgen, den frivillige sociale indsats, lokale virksomheder, boligorganisationer mv.⁴⁷⁵

Handleplaner

På hjemløhedsområdet er udarbejdelse af handleplaner og koordinering af indsatserne særligt relevant, da der er tale om en mobil gruppe med ustabile boligforhold. Gruppens sammensatte problemer nødvendiggør ofte medvirken fra

472 Retssikkerhedslovens § 9, jf. lovbekendtgørelse 354 af 2. april 2025.

473 Servicelovens § 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

474 Servicelovens § 81, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

475 Vejledning nr. 9347 af 28. marts 2017 om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven, pkt. 3 og 4.

andre myndigheder og forvaltningsgrene, behandlingssystemet, Kriminalforsorgen m.fl. for at kunne tilvejebringe de rette tilbud.

For voksne under folkepensionsalderen, som får hjælp efter servicelovens afsnit V, skal kommunen tilbyde at udarbejde en handleplan for indsatsen.⁴⁷⁶ For borgere med ophold på en § 110-boform skal kommunen udarbejde en handleplan, dette gælder også for borgere over folkepensionsalderen.⁴⁷⁷ Baggrunden for dette er at klargøre målet med indsatsen, at sikre en sammenhængende og helhedsorienteret indsats og at tydeliggøre forpligtelsen for alle involverede personer, instanser og forvaltningsgrene. Samtidig bidrager udarbejdelse af en handleplan til at styrke borgernes indflydelse på sagsbehandlingen, idet handleplanen er en plan udarbejdet i samarbejde mellem den enkelte borger og kommunen om indsatsen til borgeren.

Udarbejdelse af handleplaner er et led i at opfylde servicelovens formålsbestemmelse om den særlige indsats for voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer, jf. servicelovens § 81. En handleplan danner rammen for en samarbejdsproces med den enkelte borger, hvor mål for indsatsen kan afstemmes med den enkelte borgers ønsker og forudsætninger for nærmere at kunne fastlægge de konkrete tilbud. For at skræddersy en helhedsorienteret indsats til den enkelte borger må der, hvor der ud over kommunens egne tilbud er behov for medvirken fra andre myndigheder, ske en koordinering med disse.

En sådan koordineret indsats er specielt vigtigt, når også fx psykiatriske sygehusafdelinger og distriktpsychiatrien eller andre myndigheder, som fx Kriminalforsorgen, har ansvaret for at varetage opgaver på området. Det er derfor i den forberedende fase vigtigt at få kortlagt, hvilke myndigheder der dels allerede er inddraget i forhold til den enkelte borger, og hvilke det vil være relevant at inddrage.⁴⁷⁸

En helhedsorienteret plan

Kommunerne har med lovændringerne vedr. en helhedsorienteret plan i de konkrete sektorlove fået bedre muligheder for at indrette det tværgående arbejde med den enkelte borger. Kommunerne har fået organisatorisk frihed til at tilrettelægge arbejdet med den enkelte borger i en helhedsorienteret plan, så borgeren oplever at have én indgang til kommunen. Dette indebærer fx at jobcentrets opgavevaretagelse for en helhedsorienteret plan kan henlægges i en anden enhed i kommunen. Det vil således være op til den enkelte kommune at organisere det tværgående arbejde for borgere med komplekse og sammensatte behov.⁴⁷⁹

Koordinerende sagsbehandler

Personer omfattet af § 6, nr. 3 og 5 i lov om aktiv beskæftigelse, har ret til en koordinerende sagsbehandler, der skal sikre, at personen får en helhedsorienteret indsats, som er tværfaglig og koordineret på tværs af de kommunale forvaltninger og andre myndigheder.⁴⁸⁰

476 Servicelovens § 141, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

477 Servicelovens § 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 188.

478 Vejledning nr. 9347 af 28. marts 2017 om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven, pkt. 116.

479 Bl.a. servicelovens §§ 141, stk. 7 og 142, stk. 5 jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 46, jf. lovbekendtgørelse nr. 280 af 1. marts 2024, barnets lov §§ 78, 93 og 110 jf. lovbekendtgørelse nr. 282 af 17. marts 2025 og lov om organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen mv. § 6, stk. 4 jf. lovbekendtgørelse nr. 254 af 1. marts 2024.

480 Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 36, jf. lov nr. 280 af 1. marts 2024.

Kommunen kan beslutte, at funktionen som koordinerende sagsbehandler for personer, som modtager kontanthjælp eller uddannelseshjælp, kan overdrages til en anden enhed i kommunen end jobcentret. Den koordinerende sagsbehandler fra en anden enhed end jobcentret kan dog ikke træffe afgørelser efter beskæftigelseslovgivningen.⁴⁸¹

Det indebærer, at en sagsbehandler fra en anden enhed end jobcentret kan være koordinerende sagsbehandler og udføre opgaver på beskæftigelsesområdet, som faktisk vedrører forvaltningsudøvelse. Der kan fx være tale om at udarbejde "Min plan" eller en helhedsorienteret plan, varetage kontaktforløbet og understøtte, at den enkelte person følger jobplanen og når i mål med planen. Dette kan fx være relevant, hvis hovedvægten af den enkelte persons problemer skal løses af en anden forvaltning.⁴⁸²

481 Lov om organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen mv. § 6, stk. 6, jf. lovbekendtgørelse nr. 254 af 1. marts 2024.

482 Vejledning nr. 10084 af 29. november 2019 om lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, pkt. 141.

RETNINGSLINJE FOR SPECIALISEREDE INDSATSER OG FAGLIG VIDEN

Formål

Formålet med retningslinjen er, at hjemløshedsindsatsen har en tilgang og faglighed, som gør, at indsatserne er tilpasset borgere i hjemløshed i form, indhold og intensitet, og at indsatserne er virksomme.

Retningslinjen understøtter:

- » at borgere i hjemløshed mødes af medarbejdere, som har specialiseret viden og indsigt i borgernes livssituation.
- » at borgere i hjemløshed tilbydes en virksom indsats, som er målrettet den enkelte borgers konkrete behov for så vidt angår form, indhold og intensitet.

Værd at vide

Der er siden hjemløsestrategiens iværksættelse i 2009 indhentet mange erfaringer i danske kommuner med anvendelse af de evidensbaserede og specialiserede støttemetoder Critical Time Intervention (CTI), Intensive Case Management (ICM) og Assertive Community Treatment (ACT) i sammenhæng med principperne i Housing First-tilgangen. Der er ligeledes udviklet en modificeret version af ACT (M-ACT).⁴⁸³

I Hjemløsebarometeret⁴⁸⁴ anføres det om norske erfaringer med at nedbringe hjemløshed markant, at det har været virksomt at arbejde mere systematisk med hjemløshed. Herunder har det været virksomt, at der selv i små kommuner er ansat rådgivere til at hjælpe borgere i hjemløshed med økonomien.

I et specialiseret, fagopdelt system som det danske, hvor muligheder for hjælp ofte er opdelt i afdelinger og forskellige forvaltninger, kan der være flere forskellige forståelser og tilgange til hjemløshed, og der vil ofte være brug for at indarbejde en fælles metodisk tilgang og såkaldte "håndholdte" indsatser. Her kan fx recovery-orienteret rehabilitering og Housing First være relevante, fælles tilgange.

Evalueringer af Housing First-tilgangen, CTI, ICM og ACT i danske kommuner viser, at indsatserne har en positiv effekt på borgernes livssituation, herunder borgernes boligforhold.⁴⁸⁵ En undersøgelse viser dog, at der stadigvæk er et stort potentiale for udbredelse af indsatserne på hjemløhedsområdet i Danmark. Oplevet mangel på egnede boliger angives som den primære årsag til den endnu relativt lille udbredelse. Det er dog ikke den eneste årsag, da det

483 Se Socialstyrelsens hjemmeside for yderligere information om Housing First, CTI, ICM, ACT og M-ACT, www.social.dk.

484 Kraka (2018): *Hjemløsebarometeret – dansk hjemløshed i nordisk perspektiv 2018*.

485 Rambøll Management Consulting og SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (2013): *Hjemløsestrategien. Afsluttende rapport* og Benjaminsen, L. et al (2017): *Housing First i Danmark. Evaluering af implementerings- og forankringsprojektet i 24 kommuner*.

også handler om organisering, kendskab, prioritering og økonomi.⁴⁸⁶ Især den mest omfattende specialiserede støtte-metode, ACT, er relativt omkostningstung og kræver en særlig organisering.

Ønsket om i højere grad at understøtte udbredelsen af Housing First-tilgangen og anvendelsen af de specialiserede støttemetoder var en del af baggrunden for den nationalpolitiske aftale om "Fonden for blandede byer – flere billige boliger og en vej ud af hjemløshed" i efteråret 2021. Aftalen banede bl.a. vejen for tilføjelsen af § 85 a i serviceloven i 2023, og med den er Housing First-baserede indsatser nu en tydelig del af den sociale lovgivning i Danmark.⁴⁸⁷

Anvisninger for specialiserede indsatser og faglig viden

Borgere i hjemløshed med komplekse psykiske og sociale problemer bør have en målrettet indsats, som bygger på både specialiseret og generel viden om det sociale og sundhedsmæssige hjælpesystem.

- » Afdelingers og forvaltningers sagsbehandling og støtte bør gives med afsæt i viden om god praksis, indsigt i målgruppen og virksomme indsatser.
- » Når flere aktører er involverede eller relevante for en borgers sag, bør alle aktører understøtte koordination, og at der bygges bro mellem indsatser, i den udstrækning den enkelte borger har brug for og ønsker hjælp fra flere indsatser.
- » Der bør hos alle relevante aktører, som er i kontakt med borgere i hjemløshed, være opmærksomhed på muligheden for at samarbejde med socialsygeplejersker i regionsregi og kommunale gadeplanssygeplejersker.

Der bør være tæt kontakt og opfølgning med borgere i en kompleks social livssituation præget af uoverskuelighed.

- » Det er god praksis altid at overveje og vurdere, om borgere i hjemløshed har behov for en opsøgende indsats efter servicelovens § 99 eller en "håndholdt indsats" i form af støtte efter servicelovens §§ 85 eller 85 a.⁴⁸⁸

Borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed bør mødes med en Housing First-tilgang og tilbydes en relevant helhedsorienteret indsats med udgangspunkt i den enkelte borgers konkrete livssituation, ønsker og behov.⁴⁸⁹

- » Borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed, som flytter i egen bolig og som i en overgangsperiode har brug for støtte til at fastholde boligen, bør tilbydes støtte efter CTI-metoden. CTI-metoden er målrettet borgere, der kan profitere af et tidsafgrænset forløb og efterfølgende drage nytte af andre tilbud efter behov, fx væresteder.⁴⁹⁰
- » Borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed, som har brug for en langvarig indsats, men som i en vis grad er i stand til at benytte støttemuligheder i det etablerede hjælpesystem, bør tilbydes støtte efter ICM-metoden. ICM-metoden er centreret om en koordinerende, gennemgående støtteperson, som yder social og praktisk støtte til borgerne i hverdagen.⁴⁹¹
- » Borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed med brug for en langvarig indsats, som har meget vanskeligt ved at benytte støttemuligheder eller behandlingsforløb i det etablerede hjælpesystem, herunder typisk borgere i langvarig hjemløshed, bør tilbydes en ACT-indsats eller M-ACT-indsats. Både ACT- og M-ACT-indsatsen er en

486 Socialstyrelsen (2021): *Styrket implementering af Housing First. Erfaringer fra danske kommuner.*

487 Aftale mellem regeringen (Socialdemokratiet), Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og KristenDemokraterne om; *Fonden for blandede byer – flere billige boliger og en vej ud af hjemløshed* af 26. november 2021 og Lov om ændring af lov om social service, lov om almene boliger mv., lov om leje af almene boliger og forskellige andre love jf. lov nr. 482 af 12. maj 2023.

488 Servicelovens §§ 85, 85 a og 99, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

489 Fx støtte via servicelovens § 85 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

490 Socialstyrelsen (2021): *Critical Time Intervention (CTI). Metodemanual til hjemløshedsområdet.*

491 Socialstyrelsen (2021): *Intensive Case Management (ICM). Metodemanual til hjemløshedsområdet.*

særlig intensiv indsats med et ambulant/udgående tværfagligt team, som både giver social og praktisk støtte i hverdagen og samtidig tilbyder specialiserede behandlingsindsatser, der hvor den enkelte borger opholder sig.⁴⁹²

Arbejdet med unge i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed bør tage udgangspunkt i indsatsmodellen 'Housing First for Unge', som bygger på en helhedsorienteret tilgang med indsatser tilpasset den enkelte unge og med et særligt blik for det at være ung.⁴⁹³

- » Kommunen bør sikre et velfungerende samarbejde og koordination mellem medarbejdere fra forskellige relevante forvaltninger – såsom børne- og ungeforvaltning, socialforvaltning, UU-vejledning, KUI, kontaktpersoner, jobcenterkonsulenter m.fl. Dette kan ske ved brug af en samarbejdsmodel, som fx 'Samarbejdsmodellen', der med succes er afprøvet til netop denne målgruppe.⁴⁹⁴
- » Kommunen kan med fordel tilbyde unge i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed en specialiseret støtte som fx CTI eller ICM.
- » Kommunen kan med fordel anvende et redskab til understøttelse af systematisk opsporing af unge i risiko for hjemløshed. Dette kan fx være 'Opsporingsguiden', som netop er udviklet og afprøvet i relation til dette.⁴⁹⁵

Praksis og gældende lovgivning

Bostøtte til personer i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed

Kommunen kan jf. servicelovens § 85 a tilbyde hjælp, omsorg eller støtte til udvikling af færdigheder efter de specialiserede støttemetoder fra Housing First-tilgangen til borgere i hjemløshed eller i risiko herfor, som har behov for hjælp, omsorg eller støtte på grund af særlige sociale problemer. Målgruppen for støtte efter § 85 a omfatter også borgere i funktionel hjemløshed.

Støtten efter § 85 a er individuelt tilrettelagt, og den kan gives ud fra den enkelte borgers behov som en udgående, ambulant støtte primært i borgerens eget hjem eller der, hvor borgeren opholder sig. Støtten er uafhængig af boligen, hvilket betyder, at selvom borgeren skulle miste boligen i en periode, vil støtten stadigvæk kunne gives, hvis borgeren har behov for det.

Formålet med støtten er at stabilisere borgerens boligforhold som udgangspunkt for, at der kan arbejdes med borgers andre problemstillinger ud fra borgerens egne ønsker. Støtten skal være individuel, helhedsorienteret og fleksibel, og tage udgangspunkt i borgerens drømme, ønsker og håb for fremtiden.⁴⁹⁶

492 Socialstyrelsen (2022): *Assertive Community Treatment (ACT). Metodemanual til hjemløshedsområdet* og Social- og Boligstyrelsen (2023): *Indsatsbeskrivelse. Modificeret ACT-indsats*.

493 Benjaminsen, L. og Grønfeldt, L. (2022): *Housing First for Unge. Evaluerende af et modningsprojekt i fire kommuner*.

494 Rambøll Management Consulting og VIVE (2018): *En helhedsorienteret og tidlig indsats blandt unge og unge i risiko for hjemløshed. Evalueringsrapport*. For støtte til arbejdet med samarbejdsmodellen se metodehåndbogen, guiden til beslutningstagere og stabsfunktioner samt redskabshæftet vedrørende samarbejdsmodellen på Socialstyrelsens hjemmeside, www.sbst.dk.

495 Socialstyrelsen (2019): *Opsporingsguide. Opsporing af unge i risiko for hjemløshed*.

496 Vejledning nr. 9765 af 2. oktober 2023 om hjælp og støtte efter lov om social service, pkt. 31-33.

Refusion af kommunens udgifter til støtte efter servicelovens § 85 a

Staten refunderer 50 pct. af kommunens udgifter til bostøtte efter § 85 a i op til to år efter udskrivning fra en boform efter servicelovens § 110 i følgende to situationer. For det første når kommunen har truffet afgørelse om bostøtten inden borgerens udskrivning fra boformen efter § 110. For det andet når borgeren i umiddelbar forlængelse af udskrivningen fra boformen efter § 110 har fået midlertidigt ophold på et botilbud efter § 107, hvorefter kommunen træffer afgørelse om, at borgeren skal modtage bostøtte efter § 85 a i egen bolig, efter borgerens ophold på botilbuddet er afsluttet.

Kommunens udgifter til bostøtte efter § 85 a i serviceloven refunderes med 50 pct. af staten i op til to år efter datoen for udskrivningen fra boformen efter § 110 i serviceloven. Perioden for de to år gælder fra den første dag efter, at borgeren udskrives fra boformen efter § 110 i serviceloven, enten af boformslederen efter servicelovens § 110, stk. 3, eller ved kommunal udskrivning efter § 110, stk. 5. Refusionen efter § 176 a omfatter udgifter til borgere, hvor kommunen har truffet afgørelse om bostøtte efter § 85 a. For refusion efter § 176 a, stk. 1, nr. 2, vil det være et krav, at borgeren i umiddelbar forlængelse af opholdet på boformen efter § 110 får ophold på et botilbud efter § 107.

Refusionsperioden for bostøtte efter servicelovens § 85 a tæller fra første udskrivningsdag inden for det løbende år. Såfremt borgeren tager ophold på en boform efter § 110 igen i løbet af den toårige periode, hvor kommunen har mulighed for at opnå refusion for udgifter til bostøtte efter § 85 a, kan kommunen ikke opnå en forlænget refusionsperiode for udgifterne til bostøtte. Kommunen kan dog opnå refusion for udgifter til borgerens ophold på boformer efter § 110 i serviceloven, såfremt 90-dages refusionsgrænsen inden for et løbende år ikke er opbrugt.

I tilfælde af, at borgeren tager ophold på en boform efter § 110 igen i løbet af den toårige periode, hvor kommunen har mulighed for at opnå refusion for udgifter til bostøtte efter § 85 a, kan kommunen i den konkrete sag vurdere, om bostøtten skal fortsætte, sættes på pause eller afsluttes under borgerens ophold på § 110 boformen. I de tilfælde hvor bostøtten fortsætter, og grænsen for opnåelse af refusion ikke er opbrugt, kan kommunen opnå refusion både på borgerens ophold på boformen efter § 110 samt på bostøtten efter § 85 a, såfremt begge indsatser gives til borgeren.⁴⁹⁷

Indhold i og organisering af de specialiserede støttemetoder

Fælles for de specialiserede støttemetoder er en høj intensitet af støtten, der gives efter behov. Den enkelte borger visiteres ikke til et antal timer men i stedet til bostøtte efter en af metoderne. Hver metode består af en række kernelementer, som skal indgå i indsatsen.

Metoderne er baseret på et lavt caseload, det vil sige, at et forholdsvist lavt antal borgere er tilknyttet den enkelte fagprofessionelle, der arbejder med en specialiseret støttemetode i Housing First-tilgangen.

Kommunerne er ansvarlige for organiseringen af den sociale støtte, men kan anvende private leverandører eller andre kommuner som leverandører. Kommunen bør sikre en organisering af støtten, der gør, at der kan op- og nedjusteres for støtten løbende efter borgerens individuelle behov. Det indebærer blandt andet, at de fagprofessionelle tildeles et tilstrækkeligt lavt caseload, så der er mulighed for at kunne træde til ved borgerens akutte behov for intensiv støtte. Til hver metode hører en manual, der beskriver metodens caseload, målgruppen for indsatsen og kerneprincipper for metoden.

497 Vejledning nr. 9765 af 2. oktober 2023 om hjælp og støtte efter lov om social service, pkt. 37.

Kompleksiteten i borgerens problemstilling og behov definerer, hvilken metode der skal anvendes, og dermed hvor stort caseload skal være. Der skal ligeledes sikres smidige procedurer, der muliggør, at myndighed og leverandør løbende kan tilpasse støtten til borgerens behov. Derudover kan kommunerne med fordel organisere støtten, så der er en kontinuitet i støtten. Det kan indebære at understøtte, at borgeren fortsat samarbejder med de samme fagprofessionelle eller understøtte gode overgange, hvor skift er nødvendige, eller hvis de er ønsket af borgeren.⁴⁹⁸

Målgruppe for og forskelle i de specialiserede støttemetoder

CTI-metoden er tidsbegrænset til ni måneder, og henvender sig til de borgere, der i betydelig grad kan benytte det eksisterende støttesystem, og som primært har brug for støtte i en kritisk overgangsperiode, herunder til at få opbygget et støttenetværk i det eksisterende system. CTI-metoden kan også bruges som en forebyggende indsats i overgangen fra en ustabil til en mere stabil boligsituation.

CTI-indsatsen forløber over tre faser af tre måneders varighed med hvert sit definerede indhold, hvor intensiteten i den direkte kontakt mellem borger og CTI-medarbejder falder støt gennem forløbet efterhånden som evt. øvrige relevante indsatser kobles på og i højere grad overtager kontakten til borgeren.

ICM-metoden er tidsbegrænset og henvender sig til den gruppe af borgere i hjemløshed, som har behov for støtte i en længerevarende periode, og som i nogen grad kan benytte eksisterende tilbud.

ACT-metoden er ligeledes tidsbegrænset og henvender sig til de borgere, der har de mest intensive og langvarige støttebehov, og som kun i meget begrænset omfang eller slet ikke kan benytte eksisterende støtteindsatser fra det sociale system.

Det særlige ved ACT og M-ACT er, at indsatsen ydes af et tværfagligt indsatsteam, som udover en socialpædagogisk støtte, også indeholder en specialiseret helbredsmæssig indsats (rusmiddelbehandling og distriktpsykiatrisk behandling) og en administrativ myndighedsfunktion.⁴⁹⁹ Den administrative myndighedsfunktion bør have formel kompetence til at træffe afgørelser om ydelser efter serviceloven, aktivloven og pensionslovgivningen. De konkrete ydelser i forbindelse med ACT-indsatsen skal hvile på hver deres lovhjemmel og finansieringsgrundlag.⁵⁰⁰

498 Vejledning nr. 9765 af 2. oktober 2023 om hjælp og støtte efter lov om social service, pkt. 34.

499 Vejledning nr. 9765 af 2. oktober 2023 om hjælp og støtte efter lov om social service, pkt. 34.

500 Se Socialstyrelsens hjemmeside, www.social.dk for yderligere informationer om ACT og M-ACT til borgere i hjemløshed.

RETNINGSLINJE FOR FAMILIE- OG NETVÆRKSORIENTEREDE INDSATSER

Formål

Formålet med retningslinjen er, at borgere med svagt eller manglende netværk får mulighed for at indgå i og bidrage til et fællesskab. Formålet er derfor også at sætte fokus på fællesskaber, herunder også borgernes familiemæssige relationer, som understøtter borgernes ønsker og behov, og hvor der samtidig skabes mulighed både for samvær med andre og kontakt til understøttende sociale- og sundhedsmæssige indsatser.

Retningslinjen understøtter:

- » at borgernes egne ressourcer kommer i spil ved hjælp af en recovery-orienteret rehabiliterende tilgang, samtidig med at der er en faglig understøttelse med etablering af inddragende rammer, vejledende støtte og konkrete omsorgsmæssige tiltag.
- » at borgerne understøttes i at håndtere hverdagslivets udfordringer ved hjælp af sociale netværk, herunder ikke mindst via ressourcer i den enkelte borgers familie.
- » at borgerne understøttes i at indgå i almindelige brede fællesskaber, således at borgernes sociale netværk udvides.

Værd at vide

De problemer af social, psykisk og sundhedsmæssig karakter, som ofte følger borgere i hjemløshed, kan med fordel mødes med en fleksibel tilgang, så borgerne ikke oplever uoverstigelige barrierer for at modtage støtte. Familie- og netværksorienterede indsatser giver, med afsæt i at bo i egen bolig, mulighed for at genskabe relationer samt bryde isolation og ensomhed gennem samvær, aktiviteter og omsorg.

Samtidig bør man være opmærksom på, at en del borgere i socialt udsatte positioner har traumer. Et traume kan have mange årsager. Det kan fx skyldes omsorgssvigt i barndommen, at man har mistet en nærtstående, eller at man har været udsat for fysisk eller psykisk vold, mobning eller seksuelt overgreb. Derfor kan man med fordel arbejde ud fra en traumebevidst tilgang og samtidig være nysgerrig på, hvilke oplevelser borgeren har haft i sin familie og netværk.

At arbejde traumebevidst handler om at:

- » være bevidst om traumers betydning for et menneskes følelser, handlinger og udfordringer
- » kunne genkende typiske tegn på traumatisering
- » kunne respondere hensigtsmæssigt i mødet med en borger eller en kollega, som har traumer
- » vide, hvad der potentielt kan udløse traumereaktioner, og kunne søge at forebygge traumereaktioner.⁵⁰¹

501 Social- og Boligstyrelsen (2023): *Anbefalinger til at arbejde traumebevidst i den sociale indsats med voksne*.

Anvisninger for familie- og netværksorienterede indsatser

Arbejdet med borgere i hjemløshed bør inkludere et fokus på den enkelte borgers familiemæssige relationer samt det øvrige sociale netværk, såfremt den enkelte borger ønsker dette.

- » Der kan med fordel arbejdes med kortlægning af og samarbejde med den enkelte borgers familie samt øvrige netværk.
- » Der bør arbejdes specifikt med genetablering af den enkelte borgers familiemæssige relationer, herunder også kontakten til eventuelle børn, såfremt borgeren har mistet kontakten til sin familie.
- » Såfremt der er tale om en ung i hjemløshed, bør der som udgangspunkt være et særligt fokus på samarbejde med og involvering af den unges forældre og/eller andre primære omsorgspersoner i den unges familie eller nære netværk.

Væresteder og aktiviteter for borgere i udsatte positioner bør være let tilgængelige – herunder placeret centralt for målgruppen.⁵⁰²

- » Placeringer af væresteder og aktiviteter kan med fordel være tæt på målgruppen og borgernes færden, fx centralt beliggende i byens centrum.
- » Der bør være fleksibel adgang til væresteder og aktiviteter, fx ved at visitation sker på stedet.
- » Der bør være mulighed for, at fx en bostøtte eller SKP-medarbejder støtter den enkelte borger i kontakt til væresteder og aktiviteter, da nogle borgere i perioder har brug for støtte hertil.
- » Det er god praksis i netværksorienterede indsatser at involvere og udbygge samarbejdet med NGO'er og civilsamfundet, da disse organisationer repræsenterer en anderledes og "systemfri" tilgang for borgere i udsatte positioner. Disse organisationer giver desuden borgere mulighed for at indgå i brede, ligeværdige fællesskaber, hvor fællesnævneren er fælles interesser og aktiviteter.

Væresteder og aktiviteter for borgere i social udsathed skal kunne inkludere borgere med massive sociale og adfærdsmæssige problemer.⁵⁰³

- » Det er god praksis, at væresteder arbejder med stedets rummelighed og inklusion af borgere – også i de perioder hvor borgerne har det sværest og måske ikke selv magter at håndtere samspillet med øvrige borgere.
- » Værestedets funktion bør fungere i sammenhæng med og understøttes af de øvrige hjælpetilbud, der er i kommunen.⁵⁰⁴
- » Væresteder kan med fordel arbejde med en traumebevidst tilgang, idet mange af de borgere, som benytter væresteder, lever med traumer.⁵⁰⁵
- » Væresteder kan med fordel aktivt understøtte trivslen og trygheden for borgere og medarbejdere bl.a. ved at arbejde med trivselsfremmende fysiske rammer og faciliteter.⁵⁰⁶

Væresteder bør indgå som samarbejdsparter i den samlede kommunale sociale tilbudsvifte til borgere i hjemløshed.

- » Muligheden for at bidrage til et gladere og sundere livsindhold for borgere i hjemløshed, gennem aktiviteter og samvær tilrettelagt ud fra deltagernes præmisser, kan med fordel understøttes.

502 Ibsen, J.T. m.fl. (2024): *Fra bolig til hjem. Teorier og praksiserfaringer om hjemlighed, hjemfølelse og meningsfulde fællesskaber efter hjemløshed.*

503 Vejledning nr. 9286 af 26. april 2018 om ledsageordning, kontaktperson til døvblinde, funktionsevnetoden, beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud, pkt. 74-78.

504 Vejledning nr. 9286 af 26. april 2018 om ledsageordning, kontaktperson til døvblinde, funktionsevnetoden, beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud, pkt. 79-81.

505 Social- og Boligstyrelsen (2023): *Anbefalinger til at arbejde traumebevidst i den sociale indsats med voksne.*

506 Socialstyrelsen (2017): *Nationale retningslinjer for forebyggelse af voldsomme episoder på botilbud samt på boformer for hjemløse.*

- » Væresteder kan med fordel indgå som arenaer for fremskudte indsatser, idet erfaringer viser en markant forbedring af såvel borgernes oplevelse af at modtage støtten, som medarbejdernes mulighed for at yde den relevante støtte.⁵⁰⁷

Praksis og gældende lovgivning

Tidlige forebyggende indsatser

Med muligheden for tidlig, forebyggende indsats etableres hjemmel for kommunen til at kunne vælge at afhjælpe borgernes behov for støtte ved at henvise til indsatser jf. servicelovens §§ 82 a–d. Indsatserne omfatter tilbud om gruppebaseret hjælp og støtte, tilbud om individuel hjælp og støtte i en tidsbegrænset periode på op til seks måneder, sociale akuttilbud og støtte i tilbud etableret i samarbejde med civilsamfundet og den frivillige sektor.⁵⁰⁸

Tilbud om individuel hjælp og støtte i en tidsbegrænset periode forudsætter en individuel behovsvurdering fra kommunens side således, at henvisningen til sådan hjælp og støtte sker på baggrund af den enkelte borgers konkrete behov for denne type indsats.

Målgruppen for tidlig, forebyggende indsats er borgere med let nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller lettere sociale problemer eller borgere, som er i risiko for at udvikle funktionsnedsættelser eller sociale problemer. Desuden er målgruppen borgere, hvor risikoen for forværring af funktionsnedsættelsen/de sociale problemer eller risikoen for at udvikle sådanne vil kunne forebygges med en tidlig, forebyggende indsats. Det er vigtigt, at kommunen er opmærksom på, at den enkelte borger får den indsats, der modsvarer hjælpebehovet. Der er tale om en målgruppe, som ikke kan modtage visiterede ydelser efter serviceloven, da målgruppen omfatter borgere, hvor funktionsnedsættelsen eller de sociale problemer endnu ikke har et sådant omfang, som kræves i de øvrige bestemmelser i serviceloven om hjælp og støtte.

Alle borgere med funktionsnedsættelse eller sociale problemer, som falder inden for den personkreds, der i øvrigt vil kunne modtage visiterede ydelser efter serviceloven, vil dog af kommunen kunne henvises til at gøre brug af den tidlige, forebyggende indsats. Dette er dog forudsat at borgeren også får den ydelse eller de ydelser, som de eventuelt er berettiget til ud over den forebyggende indsats.

Den tidlige, forebyggende indsats skal have fokus på hjælp til selvhjælp, på at aktivere borgernes egne ressourcer og på at skabe sociale netværk, som både kan blive en del af borgernes hverdag og være en stor støtte fremover. Dermed gøres det også klart for borgerne, at kommunen har mulighed for at afhjælpe mindre behov på denne måde, samt at en social indsats ikke altid er ensbetydende med en individuel indsats. Kommunen vil således, hvis en borger henvender sig om hjælp, kunne vælge at afhjælpe en borgers problemer ved at henvise til tidlig forebyggende indsats, hvis det under hensyn til den enkelte borgers samlede situation vurderes, at borgerens behov for hjælp og støtte kan løses ved tidlig, forebyggende indsats.⁵⁰⁹

507 KORA (2016): *Styrkelse af værestedernes rolle i den sociale indsats i kommunerne. En evaluering af erfaringer fra tre kommuner med en samarbejdsmodel.*

508 Servicelovens §§ 82 a til 82 d, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

509 Servicelovens §§ 82 a til 82 d, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, og skrivelse nr. 10344 af 22. december 2017 om orientering om regelændringer til udmøntning af aftalen om revision af servicelovens bestemmelser, pkt. III, 2.

Hjælp, omsorg og støtte

Socialpædagogisk støtte efter servicelovens § 85 kan bestå af et bredt spektrum af socialpædagogiske og andre støtteforanstaltninger.⁵¹⁰ Socialpædagogisk støtte til såvel personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer kan bl.a. bestå af rådgivning i forbindelse med fritids- og kulturaktiviteter mv., opretholdelse af sociale netværk samt hjælp til administration af personlige forhold og konfliktløsning.⁵¹¹

Personlig hjælp og pleje og støtte til nødvendige praktiske opgaver i hjemmet skal bevilliges efter servicelovens § 83.⁵¹²

Beskyttet beskæftigelse

Kommunen skal tilbyde beskyttet beskæftigelse til borgere under folkepensionsalderen, som på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet, og som ikke kan benytte tilbud efter anden lovgivning. Kommunen kan tilbyde særligt tilrettelagte beskæftigelsesforløb til borgere med særlige sociale problemer.⁵¹³

Beskyttet beskæftigelse består i udførelsen af opgaver, der indgår som et led i en produktion af varer eller tjenesteydelser. Det kan fx bestå i udførelsen af enkle afgrænsede arbejdsfunktioner, der kan udskilles fra et mere omfattende produktionsforløb, der skal udføres i tilknytning til en produktion i en virksomhed. Det kan være montage- og pakkearbejde, men det kan også være arbejdsfunktioner af anden art fx varetagelsen af servicefunktioner i forbindelse med kantinedrift, cafédrift eller opgaver af kontormæssig karakter.⁵¹⁴

I principmeddelelse 90-14 har Ankestyrelsen fastslået, at kommunen ikke var berettiget til at nedsætte en borgers tilbud om beskyttet beskæftigelse fra fire til tre dage om ugen med begrundelsen, at den enkelte borger kan passe sig selv eller bruge sit aktivitets- og samværstilbud i et større omfang. Tilbud om beskyttet beskæftigelse skal have et erhvervspræget formål. Beskyttet beskæftigelse skal tilbydes efter den enkelte borgers ønsker og evner, når kommunen har vurderet, at den enkelte borger er omfattet af personkredsen for beskyttet beskæftigelse. En reduktion af tilbuddet kan ikke begrundes med, at den enkelte borger overlades til sig selv eller henvises til et aktivitets- og samværstilbud.⁵¹⁵

Aktivitets- og samværstilbud

Kommunen skal tilbyde aktivitets- og samværstilbud til borgere med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer til opretholdelse eller forbedring af personlige færdigheder eller af livsvilkårene.⁵¹⁶

Visiterede aktivitets- og samværstilbud vil typisk være tilbud til borgere med betydelig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne, mens tilbud til borgere med særlige sociale problemer ofte kan være tilbud uden visitation, fx efter servicelovens § 79.⁵¹⁷ I mange aktivitets- og samværstilbud tilrettelægges aktiviteter af sundhedsfremmende karakter.

510 Jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

511 Ankestyrelsens principmeddelelse 6-18, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

512 Ankestyrelsens principmeddelelse 10-19, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

513 Servicelovens § 103, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

514 Vejledning nr. 9286 af 26. april 2018 om ledsageordning, kontaktperson til døvblinde, funktionsevne-metoden, beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud, pkt. 60-65.

515 Ankestyrelsens principmeddelelse nr. 90-14, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

516 Servicelovens § 104, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

517 Jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

ter, støtte til at komme i beskæftigelse og aktiviteter med et idrætsmæssigt indhold. Aktivitets- og samværstilbud tilbydes i praksis under mange betegnelser, hvor væresteder, sociale caféer, varmestuer, daghjem, klubber og Fountain Houses er nogle af de mest almindelige. Andre indgår som en del af tilbuddet på boformer, herunder forsorgshjem.

Det enkelte tilbud kan indrettes, så de imødekommer bestemte målgruppers behov, herunder skaber mulighed for samvær med ligesindede. I tilbud for borgere med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan der være behov for at yde aktiverende støtte og omsorg, herunder træning i almindelige daglige levetfunktioner (ADL-træning), sprogstimulation og lystbetonede aktiviteter. Bl.a. sansestimulerende aktiviteter kan medvirke til at give tryghed og være en aktivitet, som forbedrer kommunikation, valgmuligheder og medindflydelse.⁵¹⁸

Ankestyrelsen har præciseret i principmeddelelse 89-14, at kommunen ikke var berettiget til at nedsætte en borgers visiterede aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 fra fire dage til tre dage om ugen med begrundelsen, at den enkelte borger kan beskæftige sig selv og har mulighed for at indgå i sociale fællesskaber og deltage i botilbuddets aktiviteter og arrangementer, uden at have undersøgt, om der er aktiviteter i botilbuddet, og i hvilket omfang den enkelte borger kan deltage i aktiviteterne. Et aktivitets- og samværstilbud kan reduceres, hvis den enkelte borgers behov for aktivitet og samvær fortsat dækkes ved den ændrede bevilling.⁵¹⁹

518 Vejledning nr. 9286 af 26. april 2018 om ledsageordning, kontaktperson til døvblinde, funktionsevnetmetoden, beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud, pkt. 74-81.

519 Ankestyrelsens principmeddelelse 89-14, se Ankestyrelsens hjemmeside på www.ast.dk.

RETNINGSLINJE FOR UDDANNELSE, BESKÆFTIGELSESINDSATS OG FORSØRGELSE

Formål

Formålet med retningslinjen er, at der ved sagsbehandlingen i de kommunale jobcentre og ydelseskontorer indgår viden om sociale og sundhedsmæssige forhold blandt borgere i hjemløshed. Derudover er formålet, at der etableres forpligtende samarbejder, både mellem den sammenhængende ungeindsats til unge under 25 år, jobcentre og ydelseskontorer, borgerservice samt kommunens sociale indsatser. Det skal føre til, at borgere i særligt udsatte positioner mødes af en helhedsorienteret tilgang og indsats, som er målrettet deres komplekse problemer.

Retningslinjen understøtter:

- » at borgere i hjemløshed oplever samspil mellem uddannelses-, beskæftigelses- og sociale indsatser, så borgerne oplever en integreret og koordineret indsats og hjælp.

Værd at vide

Borgere med komplekse og sammensatte problemstillinger, herunder også hjemløshed, kan opleve at blive udredt i flere forskellige forvaltninger på tværs af kommunen, fx både i social- og beskæftigelsesforvaltningen. Forskellige forvaltninger koordinerer ikke nødvendigvis tilbud til den enkelte borger, bl.a. fordi de hver især arbejder inden for egne rammer og lovgivning. Resultatet kan blive, at borgerne får en række tilbud, der mangler sammenhæng, og at de har svært ved at overskue den indsats, som skal hjælpe dem.⁵²⁰

Samspillet mellem netop social- og beskæftigelsesforvaltningen er særligt væsentligt i arbejdet med borgere i hjemløshed, da borgernes forsørgelsesgrundlag er et afgørende element i evnen til at få og opretholde egen bolig. Derudover er der for de borgere, som lever i en hjemløshedssituation og samtidig modtager hjælp i kontanthjælpssystemet, ofte flere snitflader mellem den beskæftigelsesrettede og den sociale indsats. Det gælder fx sociale, fysiske- og/eller psykiske problemstillinger, som påvirker borgernes evne til og mulighed for at reagere på en evt. økonomisk sanktion i kontanthjælpssystemet. Det er derfor vigtigt, at man også i den kommunale uddannelses- og beskæftigelsesindsats har opmærksomhed på, hvordan der samlet og sammenhængende arbejdes med hjemløshed.⁵²¹

520 Finansministeriet (2018): *Sammen med borgeren. En helhedsorienteret indsats.*

521 Analyse & Tal (2019): *Benspænd og god praksis i arbejdet med hjemløse borgere. En kvalitativ undersøgelse af fagpersoners oplevelser og erfaringer.*

Anvisninger for uddannelse, beskæftigelsesindsats og forsørgelse

For unge under 25 år, som ikke har en ungdomsuddannelse eller er i beskæftigelse, skal kommunen tilrettelægge en vejledningsindsats, hvor den unge og den unges forældre møder kommunen som én samlet instans.⁵²²

- » Der skal koordineres på tværs af den enkelte kommunes uddannelses-, beskæftigelses- og socialforvaltning.⁵²³
- » Den kommunale ungeindsats skal foretage en samlet afvejning af mulige tilbud og indsatser, som kan bringe den unge tættere på job og uddannelse.⁵²⁴

Kommunen bør have fokus på hensigtsmæssigt samspil mellem social- og beskæftigelsesforvaltning.

- » Der bør være et tæt samarbejde på tværs af forvaltninger og en fælles forståelsesramme og tilgang til borgere i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed.⁵²⁵

Sagsbehandling for borgere i hjemløshed bør ske i tværfaglige og tværsektorielle, fremskudte teams, dér hvor borgerne færdes.⁵²⁶

- » Det er god praksis at lave fremskudt sagsbehandling, dér hvor borgere i hjemløshed færdes, fx på væresteder.
- » Fremskudt sagsbehandling kan med fordel bestå af såvel rådgivning og vejledning som sagsbehandling og ydes af rådgivere og medarbejdere inden for forsørgelses-, job-, social- og rusmiddelbehandlingsområdet.

Beskæftigelsesrettede indsatser skal tilrettelægges under hensyn til den enkelte borgers forudsætninger og behov, og indsatsen skal være sammenhængende med eventuelle sociale og sundhedsmæssige indsatser.⁵²⁷

- » Det skal sikres, at der arbejdes på tværs i de kommunale forvaltninger⁵²⁸, og at der tages ansvar for koordinering, tværfaglighed og sammenhæng i indsatserne, fx med en koordinerende sagsbehandler og en helhedsorienteret plan.⁵²⁹
- » Kommunen bør anvende muligheden for understøttende indsatser som mentorstøtte i den beskæftigelsesrettede indsats, således at den enkelte borgers generelle udfordringer i hverdagen, fx krav om stabilitet og stort fremmøde, imødekommes og håndteres på bedst mulig måde.⁵³⁰
- » Kommunen kan med fordel inddrage erfaringer med initiativer, hvor der er fokus på en virksomhedsrettet indsats med ordinære timer på arbejdsmarkedet, mens den enkelte borger sideløbende og med relevant støtte arbejder med øvrige udfordringer.⁵³¹
- » Der bør tages stilling til, om en borger vil kunne profitere af et socialt frikort, med henblik på at borgeren på den måde kan inkluderes på arbejdsmarkedet.⁵³²

522 Lov om kommunal indsats for unge under 25 år §§ 1, 3 og 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 1393 af 5. oktober 2022.

523 Lov om kommunal indsats for unge under 25 år § 2 j, jf. lovbekendtgørelse nr. 1393 af 5. oktober 2022.

524 Lov om kommunal indsats for unge under 25 år § 2 k, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 1393 af 5. oktober 2022.

525 Analyse & Tal (2019): *Benspænd og god praksis i arbejdet med hjemløse borgere. En kvalitativ undersøgelse af fagpersoners oplevelser og erfaringer.*

526 KORA (2016): *Styrkelse af værestedernes rolle i den sociale indsats i kommunerne. En evaluering af erfaringer fra tre kommuner med en samarbejdsmodel.*

527 Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 1, stk. 2, og §§ 40, 41, og 44-46, jf. lov nr. 280 af 1. marts 2024.

528 Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 1, stk. 2, jf. lov nr. 280 af 1. marts 2024.

529 Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats §§ 36, 40, 41, og 44-46, jf. lov nr. 280 af 1. marts 2024.

530 Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 167, jf. lov nr. 280 af 1. marts 2024.

531 Rambøll Management Consulting og Metrica ApS (2018): *Opsamlingsnotat. Evaluering af JobFirst.*

532 Lov om socialt frikort § 1, jf. lovbekendtgørelse nr. 616 af 11. juni 2024. Se også mere om muligheden for socialt frikort på hjemmesiden www.socialtfrikort.dk.

- » Beskæftigelsesrettede indsatser skal være sammenhængende med eventuelle sociale og sundhedsmæssige indsatser. Dette gælder også ved brug af mulighederne for kontaktpersoner, mentorer, sociale støttepersoner og opsøgende og kontaktskabende medarbejdere.⁵³³

Der skal sikres afklaring af forsørgelsesgrundlaget for borgere i hjemløshed⁵³⁴, da det er et afgørende element i indsatsen for at bryde hjemløshed og stabilisere en kaotisk livssituation.

- » Der bør være overskuelighed og sammenhæng mellem det forsørgelsesrettede og den sociale og behandlingsmæssige indsats for den enkelte borger. Det gælder uanset om der er tale om økonomi til den daglige forsørgelse eller økonomiske støttemuligheder i situationer med ekstraordinære udgifter, fx etableringsudgifter.
- » Der skal altid arbejdes med kvalificering af sagens grundlag som en central del af god sagsbehandling inden en afgørelse. Dette gøres ved at inddrage relevant viden af betydning for afgørelsen i sagen, herunder samspillet mellem den enkelte borgers igangværende indsatser.⁵³⁵

Praksis og gældende lovgivning

Kontanthjælp – mindstesats, grundsats og forhøjet sats

Med virkning fra den 1. juli 2025 afskaffes de nuværende ydelser i kontanthjælpssystem og erstattes af én ydelse; kontanthjælp med tre satser – mindstesats, grundsats og forhøjet sats. Kommunen yder hjælp i form af kontanthjælp, tilbud efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats og tilbud i medfør af et program efter integrationsloven. Det er en betingelse for at få hjælpen, at ansøgeren har været ude for ændringer i sine forhold, fx i form af sygdom, arbejdsløshed eller samlivsophør, at ændringerne bevirker, at ansøgeren ikke har mulighed for at skaffe det nødvendige til sin egen eller familiens forsørgelse, og at behovet ikke kan dækkes gennem andre ydelser.⁵³⁶

Uddannelsesparate og aktivitetsparate personer under 30 år modtager grundsats. Personer med ret til grundsats, der er 25–29 år, kan få ret til forhøjet sats, hvis de opfylder et krav om 2,5 års fuldtidsbeskæftigelse inden for de seneste 10 år. Pejlemærket for grundsatsen er SU-niveauet.⁵³⁷ Unge under 30 år, der bor hos en eller begge forældre, har ret til grundsats med satsen for hjemmeboende.

Personer, som er fyldt 30 år, og personer mellem 25–29 år der opfylder et beskæftigelseskrav, jf. ovenstående, modtager forhøjet sats.⁵³⁸

Personer, der ikke opfylder opholds- og beskæftigelseskravet, jf. § 11, stk. 3 og 8, i lov om aktiv socialpolitik, modtager mindstesats.⁵³⁹ Unge under 30 år, der bor hos en eller begge forældre, har ret til mindstesats med satsen for hjemmeboende. Mindstesatsen svarer niveaumæssigt til den nuværende selvforsørgelses- og hjemrejseydelse eller overgangsydelse for personer uden børn.⁵⁴⁰

⁵³³ Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 1, stk. 2, jf. lov nr. 280 af 1. marts 2024.

⁵³⁴ Aktivlovens § 1, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024, lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 1, jf. lov nr. 280 af 1. marts 2024, og pensionslovens § 16, jf. lovbekendtgørelse nr. 1123 af 21. oktober 2024.

⁵³⁵ Retssikkerhedslovens § 10, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

⁵³⁶ Aktivlovens § 11, stk. 1–2, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

⁵³⁷ Aktivlovens § 16, stk. 1, nr. 1, og stk. 3, jf. § 1. nr. 35, i lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

⁵³⁸ Aktivlovens § 16, stk. 1, nr. 2, og stk. 3, jf. § 1. nr. 35, i lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

⁵³⁹ Aktivlovens § 16, stk. 2, nr. 1, jf. § 1. nr. 35, i lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

⁵⁴⁰ I henhold til § 16, stk. 2, nr. 1, jf. § 1. nr. 35, i lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

Opholds- og beskæftigelseskrav

Retten til kontanthjælp på grundsats eller forhøjet sats er betinget af, at personen lovligt har opholdt sig her i riget i sammenlagt 9 år inden for de seneste 10 år, jf. dog aktivlovens § 11, stk. 10. I beregningen af opholdstiden efter stk. 3 i aktivlovens § 11 indgår perioder, hvor personen har haft folkeregisteradresse her i riget, medmindre særlige grunde fører til et andet resultat.⁵⁴¹

Retten til kontanthjælp på grundsats eller forhøjet sats er tillige betinget af, at personen har haft ordinær beskæftigelse her i riget i en periode, som sammenlagt svarer til fuldtidsbeskæftigelse i 2 år og 6 måneder inden for de seneste 10 år.⁵⁴²

Kommunen træffer afgørelse om retten til kontanthjælp. Personen har pligt til at bidrage med oplysninger, der er nødvendige for at afgøre, hvilken hjælp personen er berettiget til. Kan personen ikke dokumentere, at opholdskravet i aktivlovens § 11, stk. 3 og beskæftigelseskravet i § 11, stk. 8 er opfyldt, yder kommunen kontanthjælp med mindstesats.⁵⁴³

Beskæftigelseskravet skærpes den 1. juli 2025 således, at alle, der er indrejst i riget (Danmark, Grønland og Færøerne) den 2. april 1968 eller senere, skal opfylde beskæftigelseskravet om 2,5 års fuldtidsbeskæftigelse inden for de seneste 10 år.

Opmærksomheden henledes på Ankestyrelsens principmeddelelse 19-17, hvor der er truffet afgørelse om opholdskrav. Opholdskravet gælder både for danskere og udlændinge. Opholdskravet gælder dog ikke for EU-/EØS-borgere, der efter EU-retten er berettigede til hjælp. Når en EU-/EØS-borger efter EU-retten er berettiget til hjælp, er personen undtaget fra opholdskravet. Det gælder også for danske statsborgere, der efter EU-retten er berettigede til hjælp.⁵⁴⁴

I forhold til hvornår en EU-/EØS-borger og danske statsborgere er berettigede til hjælp efter EU-retten henvises der til Ankestyrelsens principmeddelelse 103-16.⁵⁴⁵

Tillæg

Der indføres den 1. juli 2025 som supplement til satserne i det nye kontanthjælpssystem en række tillæg.

- » Børnetillæg: Der gives et børnetillæg til alle forsørgere med børn under 18 år i kontanthjælpssystemet, uanset om man har barnet hos sig – forsørgerbegrebet ensrettes således på tværs af satser. Barnet skal opholde sig her i riget (Danmark, Grønland og Færøerne).⁵⁴⁶
- » Enlig forsørgertillæg: Der gives et forsørgertillæg til alle enlige forsørgere på mindstesats og grundsats. Her vil kommunen som i dag skulle undersøge, om personen modtager børnetilskud som enlig forsørger eller lave for-modningsafgørelse om, hvorvidt Udbetaling Danmark ved næste kvartals påbegyndelse vil udbetale børnetilskud som enlig forsørger – som i dag for personer under 30 år i kontanthjælpssystemet.⁵⁴⁷

541 Aktivlovens § 11, stk. 3, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

542 Aktivlovens § 11, stk. 8, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

543 Aktivlovens § 11, stk. 11, jf. § 1. nr. 22, i lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

544 Ankestyrelsens principmeddelelse 19-17, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

545 Ankestyrelsens principmeddelelse 103-16, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

546 Aktivlovens § 17, jf. § 1. nr. 35, i lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

547 Aktivlovens § 18, stk. 1 og 2, jf. § 1. nr. 35, i lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

- » Tillæg til enlige uden børn: Der gives et tillæg til alle enlige uden børn på grundsats og forhøjet sats.⁵⁴⁸
- » Særligt ungetillæg: Der gives et særligt tillæg til unge under 30 år på grundsats og hjemmeboende sats, der er længere fra at komme i uddannelse eller arbejde.⁵⁴⁹ Tildelingen af tillægget følger de nuværende kriterier for at blive visiteret aktivitetsparat.
- » Fritidstillæg: Der ydes et særligt tillæg til personer med børn under 18 år i kontanthjælpssystemet⁵⁵⁰. Tillægget målrettes kultur- og fritidstilbud. Det vil være muligt at få fritidstillæg for op til 3 børn og en 1/3 af udgifterne skal dokumenteres.
- » Midlertidigt tilpasningstillæg: Der gives i en midlertidig 2-årig periode et tilpasningstillæg til visse borgere, der går meget ned i ydelse ved overgang til nyt kontanthjælpssystem. Målgruppen afgrænses på baggrund af nedgang i ydelsesniveau ud fra satsindplaceringen i juni 2025 sammenlignet med satsindplaceringen i juli 2025. Der er således ikke tale om en individuel beregning i nedgangen i hjælpen⁵⁵¹.

Sanktioner i ydelsen

Kommunen skal være særlig opmærksom på, at den forud for fradrag i eller nedsættelse af hjælpen til en aktivitetsparat modtager af kontanthjælp skal have udtømt alle rimelige muligheder for at komme i personlig kontakt med personen med henblik på en vurdering af, om der forelå en rimelig grund til udeblivelsen mv. Har kommunen vanskeligt ved at opnå personlig kontakt med personen, kan kommunen etablere kontakt til personen via fx en mentor eller et tilbudssted mv. Kontakt kan ligeledes etableres via et familiemedlem, en partsrepræsentant, en værge eller en anden kontaktperson, forudsat at personen eller familiemedlemmet mv. på forhånd har givet samtykke hertil.⁵⁵²

Baggrunden for indførslen af denne regel er, at aktivitetsparate modtagere af hjælp kan være udsatte og skrøbelige personer, der kan have svært ved at overskue de betingelser, som lovgivningen stiller for at kunne modtage ydelsen. Der vil også ofte være tale om personer, som ikke kan reagere på en økonomisk sanktion i form af fradrag i eller nedsættelse af deres forsørgelsesgrundlag. Det kan fx være på grund af svær psykisk sygdom, misbrugsproblemer, hjemløshed eller lignende.⁵⁵³ Nogle vil også på grund af psykiske problemer, manglende bolig eller andre faste rammer omkring deres tilværelse have svært ved at forholde sig til skriftlige henvendelser fra kommunen, fx indkaldelser til samtaler eller partshøringer i forbindelse med en eventuel sanktion for manglende fremmøde og lignende.

Det betyder i praksis, at det er en betingelse for, at kommunen kan foretage fradrag i hjælpen til en aktivitetsparat person, at kommunen forud for afgørelsen herom, har udtømt alle rimelige muligheder for at komme i kontakt med personen for at få oplysning om, hvad der var personens grund til at udeblive m.v.⁵⁵⁴

For aktivitetsparate modtagere af hjælp skal kommunen konkret vurdere, om en sanktion vil fremme personens rådighed, jf. § 13, stk. 8, i lov om aktiv socialpolitik. I de tilfælde hvor kommunen vurderer, at en sanktion ikke vil fremme personens rådighed, skal kommunen ikke træffe afgørelse om en sanktion.⁵⁵⁵ Ankestyrelsen har fastslået i principmeddelelse 39-15, at det er en betingelse for, at kommunen kan give en aktivitetsparat person en sanktion, at

548 Aktivlovens § 18, stk. 3, jf. § 1. nr. 35, i lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

549 Aktivlovens § 19, jf. § 1. nr. 35, i lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

550 Aktivlovens § 86, jf. § 1. nr. 110, i lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

551 Aktivlovens § 20, jf. § 1. nr. 35, i lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

552 Aktivlovens § 35, stk. 7, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

553 Jf. vejledning om rådighed og sanktioner for personer der ansøger om eller modtager selvforsørgelse- og hjemrejseydelse, overgangsydelse, uddannelseshjælp eller kontanthjælp som aktivitetsparate

554 Ankestyrelsen (2015): *Ankestyrelsens praksisundersøgelse om: Kommunernes anvendelse af sanktioner*, side 33.

555 Bekendtgørelse om rådighed for personer der ansøger om eller modtager selvforsørgelses- og hjemrejseydelse, overgangsydelse, uddannelseshjælp eller kontakthjælp som aktivitetsparate § 11, stk. 5, jf. bekendtgørelse nr. 1714 af 30. december 2024.

kommunen har udtømt alle rimelige muligheder for at få personlig kontakt med personen om grunden til, at personen ikke mødte til samtalen, udeblev fra sit tilbud mv. Kommunen skal forsøge at få personlig kontakt med personen, hvis denne ikke reagerer på kommunens skriftlige partshøring. Det er ikke en betingelse, at kommunen rent faktisk opnår kontakt med personen. Det beror derfor på en konkret vurdering af oplysningerne i den enkelte persons sag, hvilke og hvor mange forsøg på personlig kontakt kommunen skal gøre, før kommunen har udtømt alle rimelige muligheder for at få personlig kontakt med personen.⁵⁵⁶

Forberedende grunduddannelse

Forberedende grunduddannelse skal hovedsagelig kvalificere eleven til optagelse på en erhvervsuddannelse, jf. lov om erhvervsuddannelser, men skal også kunne kvalificere eleven til optagelse på den 2-årige uddannelse til hf-eksamen (hf med eller uden overbygning) og andre gymnasiale ungdomsuddannelser, jf. lov om de gymnasiale uddannelser. Uddannelsen skal endvidere give eleven mulighed for at få et kvalificeret fundament for at opnå beskæftigelse som ufaglært på arbejdsmarkedet, hvis dette er fastsat som målet i elevens uddannelsesplan.

Personer, som ved uddannelsesstart ikke er fyldt 25 år, og som af kommunen er vurderet til at være i målgruppen for uddannelsen, jf. lov om kommunal indsats for unge under 25 år, er berettiget til optagelse på forberedende grunduddannelse.⁵⁵⁷

Den kommunale ungeindsats

Kommunen sørger for, at der sker en koordinering af den samlede ungeindsats i kommunen på tværs af uddannelses-, beskæftigelses- og socialindsatsen.

Kommunen etablerer en sammenhængende kommunal ungeindsats for unge under 25 år, som har til formål at gøre alle unge under 25 år parat til at gennemføre en ungdomsuddannelse eller komme i beskæftigelse.

Kommunen foretager målgruppevurdering med henblik på forberedende grunduddannelse og eventuelt med henblik på øvrige tilbud, af unge under 25 år, som ikke er omfattet af undervisningspligten, som ikke har gennemført en ungdomsuddannelse, eller som minimum er i halvtidsbeskæftigelse, og som har behov for en særlig forberedende indsats for at gennemføre en ungdomsuddannelse eller komme i beskæftigelse. Unge, som har gennemført en ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, kan efter anmodning målgruppevurderes til forberedende grunduddannelse, hvis de øvrige betingelser er opfyldt. Målgruppevurderingen foretages på grundlag af en samlet afvejning af mulige tilbud og indsatser, som kan bringe den unge tættere på job og uddannelse, herunder mulige tilbud efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats og tilbud om uddannelse.⁵⁵⁸

Formål i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats

Formålet med denne lov er at bidrage til et velfungerende arbejdsmarked ved bl.a. at

- » bistå jobsøgende med at finde job
- » bistå personer, der har behov for en indsats til at opnå eller fastholde et job, herunder personer med begrænsninger i arbejdsevnen, med en individuel og målrettet beskæftigelsesrettet indsats med henblik på varig tilknytning til arbejdsmarkedet og hel eller delvis selvforsørgelse og

556 Ankestyrelsens principmeddelelse 39-15, se Ankestyrelsens hjemmeside på www.ast.dk.

557 Lov om forberedende grunduddannelse §§ 3-4, jf. lovbekendtgørelse nr. 606 af 24. maj 2019.

558 Lov om den kommunale indsats for unge under 25 år §§ 2 j og 2 k, jf. lovbekendtgørelse nr. 1393 af 5. oktober 2022.

- » bistå unge, der ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse, med en individuel og målrettet indsats, med henblik på at den unge kan gennemføre en studie- eller erhvervskompetencegivende uddannelse på almindelige vilkår.

For personer, som har brug for en indsats, tilrettelægges indsatsen med henblik på varig arbejdsmarkedstilknytning, og således at den kan gennemføres på så kort tid som muligt under hensyn til personens forudsætninger og behov og under hensyn til konkrete behov på arbejdsmarkedet. Indsatsen skal være sammenhængende med eventuelle sociale og sundhedsmæssige indsatser.⁵⁵⁹

Min plan/en helhedsorienteret plan

Personer, der kan få en indsats efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, skal have en "Min Plan" for indsatsen. Dette omfatter alle målgrupper i loven. For personer, som har komplekse og sammensatte problemer, hvor der kan eller skal udarbejdes flere planer for indsatserne, og hvor der er et koordinationsbehov forbundet hermed, kan der med personens samtykke udarbejdes en helhedsorienteret plan i stedet for "Min Plan", herunder "Min Plan" med uddannelsespålæg, og rehabiliteringsplanens indsatsdel.⁵⁶⁰

Den helhedsorienterede plan skal indeholde den enkelte borgers beskæftigelsesrettede indsats og øvrige indsatser fra andre forvaltninger og myndigheder.⁵⁶¹

Koordinerende sagsbehandler

Aktivitetsparate personer, har ret til en koordinerende sagsbehandler, der skal sikre, at personen får en helhedsorienteret indsats, som er tværfaglig og koordineret på tværs af de kommunale forvaltninger og andre myndigheder. Jobcentret skal tilbyde personen en koordinerende sagsbehandler, umiddelbart når personen vurderes som aktivitetsparat.⁵⁶²

Mentorstøtte

Med henblik på at fremme, at en person kan opnå eller fastholde aktiviteter, tilbud, ordinær uddannelse, ansættelse i fleksjob eller ordinær ansættelse, kan der gives mentorstøtte i en periode på højst seks måneder. Personerne kan efter en konkret vurdering gives mentorstøtte i en ny periode på op til seks måneder ved udløb af en periode.

Personer omfattet af målgruppen for lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, som udskrives fra psykiatrisk indlæggelse, har ret til mentorstøtte i op til tre måneder forud for udskrivelsen og i en periode på mindst seks måneder i alt.⁵⁶³

Socialpædagogisk støtte

Kommunen skal tilbyde hjælp, omsorg eller støtte samt optræning og hjælp til udvikling af færdigheder til borgere, der har behov herfor på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.⁵⁶⁴

559 Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 1, jf. lovbekendtgørelse nr. 280 af 1. marts 2024.

560 Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 40, jf. lovbekendtgørelse nr. 280 af 1. marts 2024.

561 Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 46, jf. lovbekendtgørelse nr. 280 af 1. marts 2024.

562 Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 36, jf. lovbekendtgørelse nr. 280 af 1. marts 2024.

563 Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 167, jf. lovbekendtgørelse nr. 280 af 1. marts 2024.

564 Servicelovens § 85, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

Kommunen kan tilbyde hjælp, omsorg eller støtte til udvikling af færdigheder efter de specialiserede støttemetoder fra Housing First-tilgangen til personer i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed, som har behov for hjælp, omsorg eller støtte på grund af særlige sociale problemer.⁵⁶⁵

Støtte- og kontaktperson (SKP)

Kommunen sørger for tilbud om en SKP til borgere med psykisk sårbarhed, alkohol- og/eller stofmisbrug og særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig.⁵⁶⁶

Beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud

Kommunen skal tilbyde beskyttet beskæftigelse til personer under folkepensionsalderen, som på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet, og som ikke kan benytte tilbud efter anden lovgivning. Kommunen kan tilbyde særligt tilrettelagte beskæftigelsesforløb til personer med særlige sociale problemer.⁵⁶⁷

Kommunen skal tilbyde aktivitets- og samværstilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer til opretholdelse eller forbedring af personlige færdigheder eller af livsvilkårene.⁵⁶⁸

Økonomisk støtte

Kommunen kan efter boligstøtteleven yde lån til betaling af indskud i almene boliger.⁵⁶⁹

Kommunen skal være opmærksom på at behandle en borgers ansøgning om dette så hurtigt som muligt, da borgeren kan have brug for hjælp til at betale indskuddet hurtigt, idet boligen ellers bliver tilbudt til en anden.⁵⁷⁰ Kommunen kan derudover yde støtte til personer med en tidligere lønindkomst, som har været ude for en ændring af deres forhold, og som derfor er særligt vanskeligt stillede på grund af høje boligudgifter eller stor forsørgerbyrde. Inden kommunen giver støtte, skal det undersøges, om der kan skaffes en rimelig, billigere bolig. Fra 1. juli 2025 afskaffes § 34 i aktivloven. Fremover vil der kun kunne ydes særlig støtte efter aktivlovens § 87 til personer, der ikke modtager kontanthjælp.⁵⁷¹

Kommunen har også mulighed for at yde hjælp til rimeligt begrundede enkeltudgifter til en person, som har været ude for ændringer i sine forhold, hvis den pågældendes egen afholdelse af udgifterne i afgørende grad vil vanskeliggøre den pågældendes og familiens muligheder for at klare sig selv i fremtiden. Kommunen kan dog efter en konkret vurdering undtagelsesvis yde hjælp til en udgift, der har kunnet forudses, hvis afholdelsen er af helt afgørende betydning for den pågældendes eller familiens livsførelse.⁵⁷² Kommunen kan fx yde økonomisk støtte til indkøb af indbo i form af enkelttydelser.

565 Servicelovens § 85 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

566 Servicelovens § 99, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

567 Servicelovens §§ 103, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

568 Servicelovens § 104, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

569 Boligstøtteleven §§ 54-56, jf. lovbekendtgørelse nr. 229 af d. 12. februar 2021.

570 Skrivelse nr. 9255 af 29. marts 2023 om hjælp til borgere i hjemløshed - til indbo og indskud til bolig

571 Aktivlovens § 34 jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024, bekendtgørelse nr. 1975 af 11. december 2020 om særlig støtte efter § 34 i lov om aktiv socialpolitik, og lov om ændring af lov om aktiv socialpolitik, lov om en aktiv beskæftigelsesindsats og forskellige andre love § 1, pkt. 110, jf. lovbekendtgørelse nr. 1655 af 30. december 2024.

572 Aktivlovens § 81, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

Kommunen kan endvidere yde hjælp til betaling af huslejerestance, hvis en familie med børn ellers vil blive sat på gaden på grund af huslejerestance. Hvis en ansøger, som modtager hjælp efter aktivloven, til stadighed har problemer med at betale huslejen til tiden, kan kommunen overveje at administrere hjælpen.⁵⁷³

Efter Ankestyrelsens praksis kan kommunen ikke give afslag på ansøgning om enkeltudgifter alene med baggrund i at en ansøger har kunnet spare op af sit rådighedsbeløb. Det fordrer, at der i hvert enkelt tilfælde foretages en konkret vurdering af ansøgerens økonomiske forhold sammenholdt med betydning af om afholdelse af udgiften i afgørende grad vanskeliggør mulighederne for at klare sig selv i fremtiden eller har afgørende betydning for pågældendes livsførelse.⁵⁷⁴

Borgere i hjemløshed kan risikere at få udregnet et kunstigt højt rådighedsbeløb, da de ikke kan dokumentere deres løbende faste udgifter. Det kan betyde, at de får afslag på ansøgning om enkeltudgifter. Kommunerne skal ved udregning af borgerens rådighedsbeløb lægge til grund, at borgeren har løbende udgifter til mad og lignende, og at disse udgifter for nogle borgere i hjemløshed kan være større end for borgere, der ikke lever i hjemløshed. En borger, som lever på gaden, kan fx have en større fast udgift til kost end en person, der bor i eget hjem med køleskab. Ydermere kan en borger i hjemløshed have andre udgifter som følge af at måtte overnatte på herberger, hos venner, hos bekendte mv. fx betaling for kost og logi, bidrag til mad, betaling for bad og lign.⁵⁷⁵

Midlertidig huslejhjælp

Kommunen kan yde hjælp til rimeligt begrundede midlertidige huslejeudgifter til en person, der er udsættelsestruet på grund af huslejerestancer, hvis det på sigt kan forebygges, at personen udsættes af boligen. Kommunen kan betinge hjælpen af, at personen indgår en administrationsaftale, medvirker til fastsættelse af en plan for flytning til en mere passende bolig eller deltager i gældsrådgivning eller lignende. Kommunen skal særligt rette hjælpen til børnefamilier og personer i social udsathed. Kommunen kan bestemme, at hjælpen udbetales direkte til udlejeren. Udgiften til hjælpen afholdes fuldt ud af kommunen.

Man kan ikke anvende den midlertidige huslejhjælp til direkte at kompensere for økonomiske sanktioner givet efter denne eller anden lovgivning vedrørende forsørgelsesgrundlaget.

Hjælp til midlertidig huslejhjælp kan kun ydes, hvis personen ikke har økonomisk mulighed for at betale huslejeudgifterne.⁵⁷⁶

Personligt tillæg

Førtidspensionister efter reglerne om pension før 1. januar 2003 og folkepensionister, hvis økonomiske forhold er særligt vanskelige, kan søge om økonomisk hjælp i form af personligt tillæg til rimelige og nødvendige udgifter, herunder til dækning af flytteudgifter og dobbelt husleje.⁵⁷⁷ Personligt tillæg kan ydes efter en konkret og individuel vurdering af pensionistens økonomiske forhold og kun, når det økonomiske behov ikke kan afhjælpes gennem private midler eller støtte efter anden lovgivning. Hjælpen kan gøres betinget af tilbagebetaling, hvis pensionisten fx i løbet af kortere tid vil være i stand til at tilbagebetale hjælpen.

573 Aktivlovens § 90, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

574 Ankestyrelsens principmeddelelse 18-22, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

575 Skrivelse nr. 9255 af 29. marts 2023 om hjælp til borgere i hjemløshed – til indbo og indskud til bolig.

576 Aktivlovens § 81 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

577 Lov om social pension § 14, stk. 1, jf. lovbekendtgørelse nr. 1123 af 21. oktober 2024, og lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension § 17, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 1033 af 2. september 2024.

Socialtandpleje

Kommunen tilbyder vederlagsfri akut smertelindrende og funktionsopbyggende tandpleje, herunder forebyggende råd og vejledning i forhold til vedligeholdelse af behandlingen, til borgere med særlige sociale problemer i form af borgere der lever på gaden og borgere, der kan benytte herberger, varmestuer og væresteder på grund af hjemløshed, herunder borgere, som ikke kan opholde sig i egen bolig, jf. §§ 104 og 110 i serviceloven, og som ikke kan udnytte de almindelige tandplejetilbud.

Kommunen kan ud fra en konkret vurdering tilbyde vederlagsfri akut smertelindrende og funktionsopbyggende tandpleje, herunder forebyggende råd og vejledning i forhold til vedligeholdelse af behandlingen, til andre udsatte borgere, som ikke kan udnytte de almindelige tandplejetilbud grundet særlige sociale problemer.

Kommunen kan tilvejebringe tilbud om socialtandpleje ved at etablere behandlingstilbud på egne institutioner eller ved at indgå aftaler herom med andre kommuner, regioner eller private klinikker.⁵⁷⁸

Sygebehandling og tilskud til tandpleje

Kommunen kan yde hjælp til udgifter til sygebehandling, medicin, tandbehandling eller lignende, der ikke kan dækkes efter anden lovgivning, hvis ansøgeren ikke har økonomisk mulighed for at betale udgifterne. Der kan kun ydes hjælp, hvis behandlingen er nødvendig og helbredsmæssigt velbegrundet. Der kan kun undtagelsesvis ydes hjælp til udgifter til behandling uden for det offentlige behandlingssystem. Dette forudsætter, at der ikke er behandlingsmuligheder inden for det offentlige behandlingssystem, og at behandlingen i hvert enkelt tilfælde er lægeligt velbegrundet.⁵⁷⁹

Kravet om, at behandlingen skal være nødvendig og helbredsmæssig velbegrundet, vil som hovedregel være opfyldt, hvis behandlingen er lægeligt dokumenteret. Ved tandbehandlinger bør kommunen i forhold til at yde hjælp til egenbetalingen efter aktivlovens § 82 påse, at der ikke foretages behandlinger, som går ud over, hvad der er nødvendigt i hvert enkelt tilfælde. Kommunen skal i den forbindelse vurdere, om det er absolut nødvendigt at få foretaget en dyr og omfattende tandbehandling på et tidspunkt, hvor ansøgeren ikke selv har mulighed for at betale udgiften.⁵⁸⁰

Kommunen yder tilskud til betaling for tandpleje efter § 82 a i aktivloven til personer, som modtager ydelser efter loven svarende til niveauet på selvforsørgelses- og hjemrejseydelsen, overgangsydelsen, uddannelseshjælpen eller kontanthjælpen. Der ydes tilskud til den del af tandbehandlingen, som overstiger en egenbetaling på 600 kr. årligt. Dog skal kommunen forhåndsgodkende behandlingsforløb, hvis udgiften til det samlede behandlingsforløb overstiger 10.000 kr.

Der ydes tilskud til den del af tandbehandlingen, som overstiger en egenbetaling på 600 kr. pr. år. Kommunen yder 100 pct. tilskud til ansøgerens egne udgifter til tandpleje, som overstiger den årlige egenbetaling på 600 kr. til personer i alderen 18-24 år og til personer i alderen 25-29 år, som modtager integrationsydelse efter § 22, men ikke danskstillæg efter § 22, stk. 4-8, eller som modtager uddannelseshjælp efter § 23, men ikke aktivitetstillæg eller barselstillæg efter § 24. Kommunen yder tilskud til dækning af 65 pct. af ansøgerens egne udgifter til tandpleje, som overstiger den årlige egenbetalingen på 600 kr. til andre på 25 år eller derover, som modtager ydelser efter loven svarende til integrationsydelses-, uddannelseshjælps- eller kontanthjælpsniveau.⁵⁸¹ Reglerne om tilskud til betaling for

578 Sundhedslovens § 134 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025.

579 Aktivlovens § 82, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

580 Vejledning nr. 39 af 5. marts 1998 om lov om aktiv socialpolitik, pkt. 406-409.

581 Aktivlovens § 82 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

tandpleje er med virkning fra 1. juli 2025⁵⁸² ændret, så målgruppebeskrivelsen er tilpasset den nye ydelsesstruktur, hvor selvforsørgelses- og hjemrejseydelse, overgangsydelse, uddannelseshjælp og kontanthjælp erstattes af kontanthjælp med tre satser. De to niveauer for tilskud på henholdsvis 65 pct. og 100 pct. videreføres i bestemmelsen, men i stedet for at henvise til alder og specifikke tillæg m.v. henvises til faste beløbsgrænser som definerende for målgrupperne. Samtidigt er bestemmelsen om forhåndsgodkendelse ændret, så der tages højde for, at beløbet, som kommunen vurderer, ikke nødvendigvis er den endelige pris for behandlingen, og der suppleres med regler om, at kommunen uanset manglende forhåndsgodkendelse efter en konkret vurdering kan yde tilskud til behandlingen i en situation, hvor en behandling, som i første omgang ikke har krævet forhåndsgodkendelse, uden rimelig forventning herom viser sig dyrere og dermed overskrider beløbsgrænsen for forhåndsgodkendelse.

Kommunen skal fortsat i forbindelse med opsøgende arbejde til socialt udsatte efter 82 a, stk. 9, særlig oplyse om muligheden for tilskud til betaling for tandpleje efter denne bestemmelse.

Tilskuddet er subsidieret i forhold til tilskud efter anden lovgivning, fx efter sundhedsloven, og i forhold til tilskud fra fx sygeforsikringen "Danmark". Tilskud efter anden lovgivning eller forsikringsordning skal således trækkes fra inden beregning af tilskuddet. Tilskuddet går forud for hjælp til tandbehandling efter aktivlovens § 82.

Medicintilskud

Fra 1. juli 2025 indføres der et nyt medicintilskud til personer i kontanthjælpssystemet og deres børn.⁵⁸³ Medicintilskuddet vil dække 100 pct. af egenbetalingen ved køb af tilskudsberettiget medicin. Medicintilskuddet gælder for alle personer, der har modtaget kontanthjælp i mindst 12 måneder ud af de seneste 18 måneder. For børn, som bor hos en forælder, der modtager kontanthjælp, vil retten gælde fra første dag, hvor forælderen er berettiget til kontanthjælp.

Borgeren skal ikke selv ansøge om at modtage hjælp til medicin. Kommunen skal via Kommunernes Ydelsessystem (KY) indberette oplysningen om, at kontanthjælpsmodtageren og dennes eventuelle børn har opnået ret til medicintilskud til Det Centrale Tilskuds Register (CTR). På den måde får apotekerne adgang til at se dækningen i CTR (apotekets register). Det betyder, at kontanthjælpsmodtagerne ikke selv skal lægge penge ud for medicinen. Ligesom det gælder med det almindelige medicintilskud får borgeren dækket det billigste præparat. Ønsker borgeren et dyrere præparat, vil borgeren selv skulle betale differencen.

Socialt frikort

Kommunen kan på baggrund af en ansøgning udstede et socialt frikort til borgere med særlige sociale problemer, såfremt borgerne opfylder betingelserne for at modtage hjælp eller støtte efter servicelovens afsnit V. Derudover må borgerne ikke have haft en skattepligtig arbejdsindkomst på over 10.320 kr. (2024-niveau) inden for det seneste år, og borgerne må ikke have været under ordinær SU-berettiget uddannelse i samme periode. Dertil skal borgerne opfylde opholdskravet for ret til uddannelseshjælp eller kontanthjælp, jf. § 11 i lov om aktiv socialpolitik. Frikortet giver borgere mulighed for at tjene op til 41.280 kr. (2024-niveau) skattefrit pr. kalenderår, uden at det modregnes i forsørgelsesydelse eller andre indkomstafhængige offentlige ydelser. Ordningen med det sociale frikort er en social indsats, der skal give de mest udsatte borgere i samfundet bedre muligheder for at deltage i samfundets fællesskaber, bidrage og opleve værdi i hverdagen.⁵⁸⁴

582 Lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

583 Aktivlovens § 82 b, jf. § 1. nr. 108, i lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

584 Lov om socialt frikort §§ 1 og 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 616 af 11. juni 2024. Se også hjemmesiden www.socialtfrikort.dk.

RETNINGSLINJE FOR RUSMIDDELINDSATSER

Formål

Formålet med retningslinjen er, at borgere i hjemløshed med et samtidigt problematisk brug af rusmidler får målrettet støtte til bedring af deres boligforhold uden krav om, at borgerne ønsker eller er i rusmiddelbehandling. Kontakt til borgerne og en social støtteindsats skal bedre boligforholdene og samtidig nedbryde barrierer for borgernes eventuelle brug af tilbud om rusmiddelbehandling.

Retningslinjen understøtter:

- » at borgere i hjemløshed med et problematisk rusmiddelbrug får tilbud om social støtte vedrørende den enkelte borgers boligsituation uden samtidigt krav om rusmiddelbehandling.
- » at borgere i hjemløshed med et problematisk rusmiddelbrug oplever en reel og let adgang til støttende og behandlende indsatser for rusmiddelbruget.

Værd at vide

En problematisk brug af rusmidler er udbredt hos en stor gruppe af borgere i hjemløshed. Der er hos mange en manglende tiltro til, at rusmiddelbehandling kan lykkes, og mange ser det som en uoverstigelig barriere at leve op til krav om behandling for at få hjælp til bolig. Til gengæld er der erfaring med, at den enkeltes tiltro og motivation for rusmiddelbehandling styrkes, når boligsituationen bedres.

Problematiske brug af rusmidler kan fremtræde på mange måder i målgruppen, og der kan være stor forskel på fx en ung "sofasover" med et højt forbrug af hash og en midaldrende "gadesover" med psykisk lidelse og et omfattende rusmiddelbrug. Det er derfor vigtigt, at der differentieres i rusmiddelbehandlingens mål og indhold, så den er tilpasset den enkelte borger, der har behov for rusmiddelbehandling.

Det er for de fleste borgere kommunerne, der har ansvaret for forebyggelse og behandling på såvel alkohol- som stofområdet.⁵⁸⁵ Det er her væsentligt at være opmærksom på, hvilken lovgivning og hermed også hvilken kommune, der har ansvaret for at tilbyde borgeren rusmiddelbehandling. Ved ophold på fx boformer efter servicelovens § 110 vil det være borgerens bopælskommune⁵⁸⁶, som skal tilbyde ydelser efter sundhedsloven, fx alkohol- og substitutionsbehandling, mens borgerens handlekommune jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 3 og 4⁵⁸⁷ skal yde hjælp efter serviceloven, herunder også social stofbehandling.

⁵⁸⁵ Servicelovens §§ 1, 81, 101 og 101 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025 og sundhedslovens §§ 118, 119, 141 og 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025.

⁵⁸⁶ Sundhedslovens § 252, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025.

⁵⁸⁷ Jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

Regionerne har fra d. 1. september 2024 ansvaret for behandlingen af mennesker der både har en psykisk lidelse og en rusmiddelproblematik. Regionen skal behandle både rusmiddelproblematikken og den psykiske lidelse i et integreret, regionalt behandlingstilbud. Dette gælder for borgere med psykiske lidelser af moderat til svær grad, som har et psykiatrisk behandlingsbehov og samtidig rusmiddelproblematik. Borgernes funktionsevne skal samtidig være påvirket i en sådan grad, at borgerne ikke vurderes at have gavn af parallelle behandlingstilbud. Borgere med psykisk lidelse og samtidig rusmiddelproblematik, som ikke har profiteret af tilbud på et lavere indsatsstrin igennem en periode, er også målgruppe for det integrerede behandlingstilbud.⁵⁸⁸

Se også de nationale retningslinjer for social stofmisbrugsbehandling, vejledningen til læger, der behandler opioidafhængige patienter med substitutionsmedicin, den nationale kliniske retningslinje for behandling af alkoholafhængighed og den faglige visitationsretningslinje vedr. visitation til integreret behandling af mennesker med psykisk lidelse og samtidig rusmiddelproblematik.⁵⁸⁹

Anvisninger for rusmiddelindsatser

Behandlerne og støttende indsatser skal tage afsæt i den enkelte borgers aktuelle situation og kunne rumme et rusmiddelbrug.⁵⁹⁰

- » Rusmiddelbehandling bør rumme differentierede mål fra ophør, over reduktion og til at mindske skadevirkninger.⁵⁹¹
- » Rusmiddelbehandling kan med fordel foregå dér, hvor borgerne er, hvis de ikke kan møde frem på et behandlingscenter, fx som en del af en ACT-indsats og M-ACT-indsats som tilbyder specialiserede behandlingsindsatser, der hvor den enkelte borger opholder sig⁵⁹²,
- » Der bør være særligt fokus på, at borgere, som tager ophold på boformer uden for handlekommunen, sikres tilstrækkelig behandling for deres problematiske rusmiddelbrug af boformens beliggenhedskommune eller af regionen, såfremt borgeren er i målgruppen for de regionale integrerede behandlingstilbud.

Der skal så tidligt som muligt etableres kontakt til samarbejdsparter og sikres koordinering og integration af de indsatser, som den enkelte borger får, fra en myndighedsperson.⁵⁹³

- » Samarbejde på tværs bør ske på flere niveauer både regionalt og kommunalt. Borgere, der befinder sig i særligt udsatte positioner og har de mest komplekse forløb, kræver særlig opmærksomhed og organisering for at sikre tilstrækkelig koordination og integration i indsatserne.
- » En ACT-indsats eller M-ACT-indsats kan med fordel anvendes til de mest udsatte borgere med behov for en rusmiddelindsats og anden hjælp, da denne indsats indeholder en integreret og helhedsorienteret indsats.⁵⁹⁴

588 Sundhedslovens § 82 c, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025 samt Sundhedsstyrelsen og Social- og Boligstyrelsen (2023); *Visitation til integreret behandling af mennesker med psykisk lidelse og samtidig rusmiddelproblematik. Faglig visitationsretningslinje.*

589 Socialstyrelsen (2020): *Nationale retningslinjer for social stofmisbrugsbehandling*, Sundhedsstyrelsen (2017): *Vejledning til læger, der behandler opioidafhængige patienter med substitutionsmedicin*, Sundhedsstyrelsen (2018): *National klinisk retningslinje for behandling af alkoholafhængighed* samt Sundhedsstyrelsen og Social- og Boligstyrelsen (2023); *Visitation til integreret behandling af mennesker med psykisk lidelse og samtidig rusmiddelproblematik. Faglig visitationsretningslinje.*

590 Servicelovens § 1, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

591 Servicelovens § 101, stk. 8, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

592 Se Retningslinje for specialiserede indsatser og faglig viden.

593 Retssikkerhedslovens §§ 5 og 6, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

594 Se Retningslinje for specialiserede indsatser og faglig viden.

Behandlingsgarantierne for både alkohol- og stofbehandling skal overholdes, og rusmiddelbehandlingen bør iværksættes hurtigst muligt inden for garantierne.⁵⁹⁵

- » Der skal være tilstrækkelig bredde i de behandlingsmæssige tilbud i både alkohol- og stofbehandlingen, så der er relevante tilbud til alle i målgruppen, også de særligt udsatte grupper.⁵⁹⁶
- » Det skal altid vurderes, om den enkelte borger har behov og mulighed for at profitere mest af behandling i ambulance-, dag- eller døgnregi.⁵⁹⁷ En hjemløshedssituation gør det ofte vanskeligt at profitere af ambulante behandling.

Rusmiddelbehandling bør tilrettelægges i samarbejde med borgerne, så den opleves meningsfuld for den enkelte borger.⁵⁹⁸

- » Det skal være tydeligt for den enkelte borger, hvilke indsatser og ydelser der gives, og hvad disse skal hjælpe til.⁵⁹⁹
- » Behandlingen skal forklares i et sprog, der giver mening for den enkelte borger, ligesom borgeren skal opleve at have medindflydelse og medansvar i behandlingsforløbet.⁶⁰⁰
- » Det skal være klart for den enkelte borger, hvordan de mål, som behandleren og borgeren sammen opstiller, hænger sammen med de tiltag, der er i behandlingen.⁶⁰¹
- » Der skal følges op på de tiltag, der sættes i værk.⁶⁰²
- » Behandlingen bør tage udgangspunkt i den enkelte borgers mål, ressourcer, erfaringer og problemforståelse.⁶⁰³

Effektiv rusmiddelbehandling skal være rettet mod de forskellige udfordringer og ressourcer, den enkelte borger har, og ikke kun mod rusmiddelbruget.⁶⁰⁴

- » Den enkelte borger skal mødes af en helhedsorienteret tilgang, der inddrager de vanskeligheder, som følger af den enkeltes livssituation, også når den omfatter manglende opholdssted eller bolig og en oplevelse af kaos.⁶⁰⁵

Der bør i et samarbejde mellem kommunen og regionen udarbejdes individuelle koordinerende indsatsplaner til borgere med både svær psykisk lidelse og rusmiddelbrug og med meget komplekse sociale problemer.⁶⁰⁶

- » Indsatserne i de koordinerende indsatsplaner bør tilbydes som integrerede indsatser, fx med en integreret behandling af borgernes samtidige rusmiddelproblematik og psykiske lidelse i de integrerede regionale behandlingstilbud.

Praksis og gældende lovgivning

Behandling for problematisk alkoholbrug

Kommunen tilbyder vederlagsfri behandling til personer med alkoholmisbrug. Alkoholbehandling skal iværksættes senest 14 dage efter, at personen med alkoholmisbrug har henvendt sig til kommunen med ønske om at komme

595 Sundhedslovens § 141, stk. 2 og § 146, stk. 6, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025 og servicelovens § 101, stk. 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

596 Servicelovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

597 Retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

598 Socialstyrelsen (2020): *Nationale retningslinjer for social misbrugsbehandling*.

599 Servicelovens § 101, stk. 8, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

600 Retssikkerhedslovens § 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

601 Servicelovens § 101, stk. 8, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

602 Servicelovens § 148, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

603 Socialstyrelsen (2020): *Nationale retningslinjer for social misbrugsbehandling*.

604 Servicelovens § 101, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

605 Servicelovens § 101, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

606 Sundhedsstyrelsen og Socialstyrelsen (2014): *Retningslinjer for udarbejdelsen af koordinerende indsatsplaner*.

i behandling. Kommunen kan tilvejebringe tilbud om alkoholbehandling ved at etablere behandlingstilbud på egne institutioner eller ved indgåelse af aftaler herom med andre kommuner, regioner eller private institutioner. Ambulant behandling og rådgivning til personer med alkoholmisbrug skal ydes anonymt, hvis personen ønsker det.

Borgeren har frit valg af ambulant behandlingstilbud uden henvisning.

Såfremt borgeren har behov for dag- eller døgnbehandling, skal kommunen visitere dertil. Borgeren har frit valg af behandlingssted inden for visitationen.

Borgeren har frit valg af behandlingssted, så længe behandlingsstedet er godkendt af socialtilsynet og har indgået en aftale med minimum én kommune.⁶⁰⁷

Lægesamtaler og lægelig stofbehandling

Kommunen tilbyder personer, som ønsker at komme i stofmisbrugsbehandling efter sundhedsloven eller lov om social service, en vederlagsfri lægesamtale. En samtale skal finde sted senest inden iværksættelse af stofmisbrugsbehandling efter sundhedsloven eller efter lov om social service.

Kommunen tilbyder personer, som har et stofmisbrug, vederlagsfri lægelig behandling med afhængighedsskabende lægemidler. Behandlingen skal iværksættes senest 14 dage efter at en person, som ønsker at komme i stofmisbrugsbehandling, har henvendt sig til kommunen med ønske om at komme i behandling. Kommunen kan tilvejebringe tilbud om lægelig stofmisbrugsbehandling ved at etablere behandlingstilbud på egne institutioner eller ved indgåelse af aftaler herom med andre kommuner, regioner eller private institutioner. En person, som er visiteret til lægelig stofmisbrugsbehandling, kan vælge at blive behandlet på en anden offentlig eller privat institution end den, hvortil bopælskommunen har visiteret.⁶⁰⁸

Udskrivnings- og koordinationsaftaler

Når en overlæge bliver bekendt med, at en patient modtager støtte i henhold til afsnit V i lov om social service, som følge af nedsat psykisk funktionsevne, skal en udskrivningsaftale om de behandlingsmæssige og sociale tilbud til den enkelte borger udarbejdes mellem borgeren og den psykiatriske afdeling samt de relevante myndigheder, privatpraktiserende sundhedspersoner m.fl. Såfremt det må antages, at borgeren ikke selv vil søge den behandling eller de sociale tilbud, der er nødvendige for borgerens helbred, har overlægen ansvaret for, at der indgås en udskrivningsaftale. Hvis borgeren ikke vil medvirke til at indgå en udskrivningsaftale, skal der udarbejdes en koordinationsplan.

Den psykiatriske afdeling kan videregive oplysninger om patienters rent private forhold til andre myndigheder, privatpraktiserende sundhedspersoner m.fl., hvis videregivelsen må anses for nødvendigt af hensyn til indgåelse af og tilsyn med overholdelse af en udskrivningsaftale eller koordinationsplan. I samme omfang kan myndigheder, privatpraktiserende sundhedspersoner m.fl. videregive oplysninger om patienter til den psykiatriske afdeling og andre myndigheder privatpraktiserende sundhedspersoner m.fl.⁶⁰⁹

607 Sundhedslovens § 141, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025.

608 Sundhedslovens § 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025.

609 Psykiatrilovens §§ 13 a til 13 c, jf. lovbekendtgørelse nr. 1045 af 18. september 2024. Se også vejledning nr. 9257 af 19. marts 2023 om anvendelse af tvang mv. i psykiatrien, pkt. 8.

Social stofbehandling

Kommunen skal tilbyde social behandling til personer med stofmisbrug. Tilbud om behandling skal iværksættes senest 14 dage efter henvendelsen til kommunen.⁶¹⁰

Behandlingen kan gives som ambulant, dag- og døgnbehandling. Personer med et stofmisbrug, der af kommunen er visiteret til behandling, har ret til frit valg af offentlige og private behandlingstilbud, som har tilsvarende karakter som det, der er visiteret til, og som er godkendt af Socialtilsynet og registreret i Tilbudsportalen.⁶¹¹

Der vil derfor ikke være frit valg mellem ambulant, dag- og døgnbehandling, og det vil heller ikke nødvendigvis være alle godkendte behandlingssteder, som er relevante for det planlagte behandlingsforløb.

Ankestyrelsen har i principmeddelelse 23-18 præciseret, at det er en forudsætning for, at en person med et problematisk stofbrug kan gøre brug af det frie valg i servicelovens bestemmelse om rusmiddelbehandling i forhold til en konkret døgnbehandlingsinstitution, at kommunen har visiteret personen til døgnbehandling efter servicelovens § 101, jf. § 107, stk. 2, nr. 2. Der er ikke frit valg mellem dag- og døgntilbud.⁶¹²

Integreret behandling af borgere med psykisk lidelse og samtidig rusmiddelproblematik

Med en lovændring, som trådte i kraft d. 1. september 2024, har regionerne i integrerede behandlingstilbud fået ansvaret for behandlingen af borgere med både rusmiddelproblematikker og psykiske lidelser. Dette gælder for borgere med psykiske lidelser af moderat til svær grad, som har et psykiatrisk behandlingsbehov og samtidig rusmiddelproblematik. Borgernes funktionsevne skal samtidig være påvirket i en sådan grad, at borgerne ikke vurderes at have gavn af parallelle behandlingstilbud. Borgere med psykisk lidelse og samtidig rusmiddelproblematik, som ikke har profiteret af tilbud på et lavere indsatsstrin igennem en periode, er også målgruppe for det integrerede behandlingstilbud.

For borgere, som er visiteret til integreret behandling af en psykisk lidelse og en samtidig rusmiddelproblematik, skal regionerne påbegynde behandlingen senest 14 dage efter deres modtagelse af en henvisning af en borger.⁶¹³

Se nærmere information om målgruppeafgrænsning og om henvisnings- og visitationspraksis til de integrerede behandlingstilbud i den faglige visitationsretningslinje vedr. visitation til integreret behandling af mennesker med psykisk lidelse og samtidig rusmiddelproblematik.⁶¹⁴

610 Servicelovens § 101, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

611 Servicelovens § 101, stk. 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

612 Principmeddelelse 23-18, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

613 Sundhedslovens § 82 c, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025 samt Sundhedsstyrelsen og Social- og Boligstyrelsen (2023); *Visitation til integreret behandling af mennesker med psykisk lidelse og samtidig rusmiddelproblematik. Faglig visitationsretningslinje*.

614 Sundhedsstyrelsen og Social- og Boligstyrelsen (2023); *Visitation til integreret behandling af mennesker med psykisk lidelse og samtidig rusmiddelproblematik. Faglig visitationsretningslinje*.

RETNINGSLINJE FOR FREMME AF FYSISK OG MENTAL SUNDHED

Formål

Formålet med retningslinjen er at fremme, at borgere i hjemløshed på linje med andre borgere får fyldestgørende behandling for såvel somatiske som psykiske lidelser. Derudover er formålet at fremme og målrette arbejdet med at nedbringe den sociale ulighed i sundhed gennem øget fokus på sundhedsfremmende indsatser rettet mod borgere i hjemløshed.

Retningslinjen understøtter:

- » at der ydes fornøden behandling og forbedring af helbredstilstanden for borgere i hjemløshed gennem et positivt møde med de systemer, der skal udrede og give behandlingstilbud.
- » at der bruges opsøgende metoder i sundhedsarbejdet, så tilbud efter behov gives i eller tæt på borgernes miljø, når dette er muligt.
- » at der er forståelse, rummelighed og tilgængelighed i sundhedsvæsenet i såvel kommuner, almen praksis og på sygehuset, samt at de mest udsatte får støtte til at overskue og gøre brug af relevante sundhedsydelser.

Værd at vide

Borgere i hjemløshed har generelt markant dårligere helbredstilstand sammenlignet med den øvrige befolkning. De har en højere dødelighed og øget forekomst af kroniske lidelser. Nedsat funktionsniveau og/eller psykiske problemer kan betyde, at det er særligt vanskeligt for borgerne at have ressourcer til at komme ud af hjemløsheden. Borgernes helbred og funktionsniveau kan desuden have betydning for mulighederne for at kunne bo i egen bolig frem for ophold i botilbud.

Undersøgelser viser, at nogle borgere i social udsathed føler sig stigmatiserede eller mødt af fordomme i sundhedsvæsenet og mister troen på, at de kan blive ordentligt behandlet og derfor undgår kontakt.⁶¹⁵ Samtidig er der markant øget sygdom og dødelighed hos brugere af herberger, væresteder, varmestuer og lignende sociale tilbud. Borgere i social udsathed gør hyppigere brug af vagtlæger, skadestuer og indlæggelser sammenlignet med den øvrige befolkning, mens brugen af tandlæger og speciallæger er mindre hos borgere i social udsathed end hos den øvrige befolkning. Den øgede brug af sundhedsvæsenet hos borgere i social udsathed kan skyldes deres markante oversygelighed, men det kan også være udtryk for, at sundhedsvæsenet ikke formår at give dem den tilstrækkelige eller nødvendige hjælp.⁶¹⁶

615 Pedersen, P.V. (2018): *Socialt udsattes møde med sundhedsvæsenet* og Sundhedsstyrelsen og Socialstyrelsen (2013): *Sundhedstilbud til socialt udsatte borgere*

616 Statens Institut for Folkesundhed (2023): *Dødelighed og brug af sundhedsvæsenet blandt socialt udsatte mennesker i Danmark. Registeropfølgning 2007 - 2021*

Der er gode erfaringer med flere forskellige initiativer, som forsøger at bygge bro mellem social- og sundhedsvæsenet. Fx er der på flere hospitaler ansat socialsygeplejersker, som har til opgave at brobygge for at mindske ulighed i sundhed og sikre udsatte grupper bedre gavn af behandlingsmuligheder. Der er også i et samarbejde mellem Københavns Kommune og Region Hovedstaden etableret en sociolance, der er bemandet med både en sundhedsfaglig og en socialfaglig medarbejder, og som rykker ud til borgere i social udsathed i situationer, hvor det er vanskeligt at vurdere, om der er brug for en primær sundhedsfaglig eller socialfaglig indsats. Endelig har mange kommuner ansat gadesygeplejersker, som via en udgående indsats for de mest udsatte borgere, bl.a. udfører basal sygepleje og bygger bro til det øvrige sundhedsvæsen.

Anvisninger for fremme af fysisk og mental sundhed

Der bør være særligt fokus på sundhedsfaglig udredning og afklaring samt efterfølgende behandling af borgere i hjemløshed, da deres sundhedstilstand gør dem til en særligt udsat gruppe.

- » Der bør i både det kommunale og regionale behandlingssystem og i den almene praksissektor være strategier og tages ansvar for at imødekomme de udfordringer, borgere i hjemløshed har med at indgå i disse systemer, så kontakt, udredning og behandling sikres.

Sundhedsvæsenet bør altid tilstræbe tilgængelighed og fleksibilitet, da det understøtter muligheden for at søge og følge behandling for såvel borgere i hjemløshed som andre borgere.

- » Borgere i hjemløshed bør have en fast kommunal støtteperson, som ved behov kan støtte dem i forbindelse med fx krav om visitering og tidsbestilling/aftaler i sundhedsvæsenet.
- » Behandlingssystemet kan med fordel række ud og være kontaktskabende, så ikke planlagt udskrivning/behandlingsophør undgås, når borgere i hjemløshed føler sig stigmatiserede og uvelkomne, og kontinuitet i behandlingsforløb bedres.
- » Der bør arbejdes med opsøgende metoder og indsatser i behandlingssystemet, så behandlingstilbud ved behov kan gives i eller tæt på det miljø, som borgere i hjemløshed færdes i, når det er muligt.
- » Kommunen bør tilbyde rekreations- eller omsorgspladser efter hospitalsophold når det er nødvendigt.

Boformer, væresteder, støttepersoner samt opsøgende og kontaktskabende medarbejdere bør generelt være opmærksomme på den helbredsmæssige situation og behov for behandling for såvel somatiske som psykiske sygdomme hos borgere i hjemløshed.

- » Borgere i hjemløshed bør ydes tilstrækkelig hjælp til at søge udredning og behandling.
- » Det er god praksis via fx en gadesygeplejerske eller andet sundhedsfagligt personale at tilbyde basal sygepleje i de sammenhænge, hvor målgruppen opholder sig og færdes, da det understøtter fokus på helbredsproblemer og brobygning til sundhedsvæsenet. Den basale sygepleje kan fx være i form af blodtryksmåling, blodsukkermåling, sårpleje og lungefunktionsundersøgelse.
- » Opsøgende og kontaktskabende medarbejdere og medarbejdere på boformer, væresteder mv., som er i kontakt med borgere i hjemløshed med et samtidigt problematisk stofbrug, kan med fordel være oplært i brugen af Naloxon til behandling af overdoser, samt have adgang til det.
- » Der kan med fordel være tilgængelige hjertestartere på boformer, væresteder mv., som opsøges af borgere i hjemløshed.

Det bør sikres, at borgere i hjemløshed med massive sociale problemer, herunder fx rusmiddelproblematikker, og samtidig psykisk lidelse tilbydes en koordineret indsats, hvor både den psykiatriske behandlingsindsats, rusmiddelbehandlingen og den kommunale støtte integreres i et fælles tværgående forløb.⁶¹⁷

- » Aktører, som har kontakt med borgere i hjemløshed i meget udsatte positioner, bør i samarbejde med borgerne sikre, at der bliver etableret en ramme, fx ved et møde, hvor der kan indgås fælles aftaler om, hvilken kommunal støtte, rusmiddelbehandling og psykiatrisk behandling der er behov for.
- » Borgere i hjemløshed i meget udsatte positioner, som kun vanskeligt eller slet ikke kan benytte øvrige sociale tilbud og behandlingsindsatser, kan med fordel tilbydes en ACT eller M-ACT-indsats, som integrerer alle nødvendige støtte- og behandlingsindsatser i ét team omkring den enkelte borger.⁶¹⁸
- » Der kan med fordel etableres integrerede forløb med udgangspunkt i koordinerede indsatsplaner.⁶¹⁹

Samarbejdsaftaler mellem region og kommune skal understøtte et hurtigt og fleksibelt samarbejde.⁶²⁰

- » Der bør aftales præcise og klare procedurer for konkret samarbejde mellem fx behandlingspsykiatrien, den regionale integrerede dobbeltdiagnosebehandling og § 110-boformer eller kommunal rusmiddelbehandling, som kan anvendes i daglig praksis.

Borgere i hjemløshed og i særligt socialt udsatte positioner bør på lige fod med andre borgere have let adgang til sundhedsydelser.⁶²¹

- » Der bør være sundhedsfagligt personale/fremskudte sundhedsindsatser til stede på væresteder mv., da deres tilgang til sundhedsemner understøtter opsporing, muligheden for basal sygepleje, rådgivning og undervisning, skadesreduktion samt brobygning til sundhedsvæset.
- » Opsøgende og udgående indsatser med fokus på at skabe kontakt til borgere i hjemløshed, som ikke ønsker og/eller magter at have kontakt med eller benytte de etablerede tilbud, kan med fordel gives i form af opsøgende sundhedsteams og gadesygeplejersker.

Der bør være fokus på at løse økonomiske udfordringer for den enkelte borger i hjemløshed ved medicinsk behandling.⁶²²

- » Der bør være fokus på de afledte virkninger af manglende fyldestgørende medicinering og mulighederne for at afhjælpe dette.

Kommunen skal tilbyde gratis akut smertelindrende og funktionsopbyggende tandpleje til borgere i hjemløshed, som ikke kan udnytte de almindelige tandplejetilbud.⁶²³

617 Jf. lov nr. 644 af 11. juni 2024 er det pr. 1. september 2024 regionerne, som gennem en integreret dobbeltdiagnosebehandling har ansvaret for både den psykiatriske behandling og rusmiddelbehandlingen for borgere, som er visiteret til en integreret behandling af en psykisk lidelse og en samtidig rusmiddelproblematik.

618 Se Retningslinje for specialiserede indsatser og faglig viden.

619 Sundhedsstyrelsen og Socialstyrelsen (2014): *Retningslinjer for udarbejdelsen af koordinerende indsatsplaner*

620 Sundhedslovens §§ 4, 203 og 205, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025.

621 Sundhedslovens § 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025.

622 Aktivlovens §§ 82 og 82 a, jf. jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

623 Sundhedslovens § 134 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025.

De kommunale sundhedsmæssige tiltag bør koordineres eller integreres i de sociale indsatser, ligesom sociale indsatser bør understøtte sundhedsydelser i såvel den primære som sekundære sundhedssektor.

- » Sundhedsrettede indsatser bør imødekomme borgere i hjemløsheds behov for nærhed, social indsigt og målrettet støtte, fx via socialsygeplejersker som brobyggere, da dette øger mulighederne for at nå målgruppen, samt støtter dem i at kunne indgå bedst muligt i behandling under indlæggelse og ambulante tilbud.
- » Der bør være fokus på behovet for brobyggende initiativer og indsatser af SKP-medarbejdere, værestedsmedarbejdere eller støttepersoner – især for gruppen af borgere som ikke har kontinuerlig kontakt med de eksisterende hjælpesystemer.

Praksis og gældende lovgivning

Folkeregistrering

Den hidtidige bopælskommune skal fortsat have CPR-registreret den person, der intet fast opholdssted har, men kommunen skal registrere den pågældende som fraflyttet den tidligere adresse. Kommunen skal med jævne mellemrum tage sagen op for at vurdere, om der kan fastlægges en bopæl eller et fast opholdssted, hvor vedkommende kan bopælsregistreres.⁶²⁴

En person, der opgiver sin bolig, skal fra fraflytningsdagen registreres under vejkode i intervallet 9900-9939 i sin hidtidige opholdskommune i perioder, hvor den pågældende intet fast opholdssted har eller er forsvundet jf. § 6, stk. 4 og 5 i CPR-loven.⁶²⁵

Reglerne om handlekommune i den sociale lovgivning, jf. retssikkerhedslovens § 9, fastlægger, hvilken kommune der har pligt til at give hjælpen.⁶²⁶ Det er et grundlæggende princip, at der altid skal være en kommune, som har pligt til at give hjælp, således at personen ikke risikerer at blive henvist fra myndighed til myndighed og ikke få den nødvendige hjælp i tide.

Ved afgørelse om, hvilken kommune der er opholdskommune, kan der lægges vægt på flere elementer. Det kan ikke angives udtømmende, hvad der kan lægges vægt på. Bopælsregistreringen i CPR er et vigtigt element, men de faktiske forhold vejer tungere. Dette gælder særligt for personer i hjemløshed. Et væsentligt element er den enkelte persons egne oplysninger, ikke mindst om hvor den pågældende har været, og hvor den pågældende har mest lyst til at opholde sig. Der kan også lægges vægt på, hvor en person senest har været i kontakt med offentlige myndigheder for at få hjælp eller få udbetalt ydelser.⁶²⁷

Sundhedskort

Personer, der har bopæl her i landet, har ret til sundhedslovens ydelser. Ved bopæl forstås tilmelding til Folkeregisteret. Kommunen udsteder sundhedskort som bevis til personer, som har ret til ydelser efter sundhedsloven. Kortet gælder som dokumentation for retten til ydelser efter loven.⁶²⁸

624 Lov om Det Centrale Personregister § 6, stk. 1 og 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 1010 af 23. juni 2023.

625 Bekendtgørelse nr. 862 af 13. juni 2023 om folkeregistrering mv. § 13.

626 Jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

627 Vejledning nr. 9330 af 21. marts 2019 om retssikkerhed og administration på det sociale område, pkt. 331 og 332.

628 Sundhedslovens §§ 7 og 12, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025.

Personer, der er registreret i CPR som værende uden fast bopæl (fx borgere i hjemløshed), forsynes også med et sundhedskort.⁶²⁹

Ansvar og opgaver efter sundhedsloven

Regioner og kommuner er efter reglerne i sundhedsloven ansvarlige for, at sundhedsvæsenet tilbyder en befolkningsrettet indsats vedrørende forebyggelse og sundhedsfremme samt behandling af den enkelte patient. Sundhedsvæsenets opgaver udføres af regionernes sygehusvæsen, praktiserende sundhedspersoner, kommunerne og øvrige offentlige og private institutioner mv.⁶³⁰

Behandling for problematisk alkoholbrug

Kommunen tilbyder vederlagsfri behandling til personer med alkoholmisbrug. Alkoholbehandling skal iværksættes senest 14 dage efter, at personen med alkoholmisbrug har henvendt sig til kommunen med ønske om at komme i behandling. Kommunen kan tilvejebringe tilbud om alkoholbehandling ved at etablere behandlingstilbud på egne institutioner eller ved indgåelse af aftaler herom med andre kommuner, regioner, eller private institutioner.⁶³¹

Lægesamtaler og lægelig stofbehandling

Kommunen tilbyder personer, som ønsker at komme i stofmisbrugsbehandling, efter sundhedsloven eller efter lov om social service, en vederlagsfri lægesamtale. En samtale skal finde sted senest inden iværksættelse af stofmisbrugsbehandling efter sundhedsloven eller efter lov om social service.

Kommunen tilbyder personer, som har et stofmisbrug, vederlagsfri lægelig behandling med afhængighedsskabende lægemidler. Kommunen kan tilvejebringe tilbud om lægelig behandling ved at etablere behandlingstilbud på egne institutioner eller ved indgåelse af aftaler herom med andre kommuner, regioner eller private institutioner.⁶³²

Integreret behandling af borgere med psykisk lidelse og samtidig rusmiddelproblematik

Med en lovændring, som trådte i kraft d. 1. september 2024, har regionerne i integrerede behandlingstilbud fået ansvaret for behandlingen af borgere med både rusmiddelproblematikker og psykiske lidelser. Dette gælder for borgere med psykiske lidelser af moderat til svær grad, som har et psykiatrisk behandlingsbehov og samtidig rusmiddelproblematik. Borgernes funktionsevne skal samtidig være påvirket i en sådan grad, at borgerne ikke vurderes at have gavn af parallelle behandlingstilbud. Borgere med psykisk lidelse og samtidig rusmiddelproblematik, som ikke har profiteret af tilbud på et lavere indsatsstrin igennem en periode, er også målgruppe for det integrerede behandlingstilbud.

For borgere, som er visiteret til integreret behandling af en psykisk lidelse og en samtidig rusmiddelproblematik, skal regionerne påbegynde behandlingen senest 14 dage efter deres modtagelse af en henvisning af en borger.⁶³³

Se nærmere information om målgruppeafgrænsning og om henvisnings- og visitationspraksis til de integrerede behandlingstilbud i den faglige visitationsretningslinje vedr. visitation til integreret behandling af mennesker med psykisk lidelse og samtidig rusmiddelproblematik.⁶³⁴

629 Bekendtgørelse nr. 1585 af 9. december 2024 om valgfri indplacering i sikringsgrupper og udstedelse af sundhedskort mv. § 8.

630 Sundhedslovens § 3, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025.

631 Sundhedslovens § 141, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025.

632 Sundhedslovens § 142, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025.

633 Sundhedslovens § 82 c, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025 samt Sundhedsstyrelsen og Social- og Boligstyrelsen (2023); *Visitation til integreret behandling af mennesker med psykisk lidelse og samtidig rusmiddelproblematik. Faglig visitationsretningslinje.*

634 Sundhedsstyrelsen og Social- og Boligstyrelsen (2023); *Visitation til integreret behandling af mennesker med psykisk lidelse og samtidig rusmiddelproblematik. Faglig visitationsretningslinje.*

Behandling efter serviceloven

Kommunen skal tilbyde behandling af borgere med stofmisbrug. Tilbud om behandling skal iværksættes senest 14 dage efter henvendelsen til kommunen.⁶³⁵

Kommunen kan ud over tilbud efter servicelovens § 85 give tilbud af behandlingsmæssig karakter til borgere med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer. Tilbuddet gives, når dette er nødvendigt med henblik på at bevare eller forbedre borgernes fysiske, psykiske eller sociale funktioner, og når dette ikke kan opnås gennem de behandlingstilbud, der kan tilbydes efter anden lovgivning.⁶³⁶

Socialtandpleje

Kommunen tilbyder vederlagsfri akut smertelindrende og funktionsopbyggende tandpleje, herunder forebyggende råd og vejledning i forhold til vedligeholdelse af behandlingen, til borgere med særlige sociale problemer i form af borgere der lever på gaden og borgere, der kan benytte herberger, varmestuer, væresteder på grund af hjemløshed, herunder borgere, som ikke kan opholde sig i egen bolig, jf. §§ 104 og 110 i serviceloven, og som ikke kan udnytte de almindelige tandplejetilbud.

Kommunen kan ud fra en konkret vurdering tilbyde vederlagsfri akut smertelindrende og funktionsopbyggende tandpleje, herunder forebyggende råd og vejledning i forhold til vedligeholdelse af behandlingen, til andre udsatte borgere, som ikke kan udnytte de almindelige tandplejetilbud grundet særlige sociale problemer.

Kommunen kan tilvejebringe tilbud om socialtandpleje ved at etablere behandlingstilbud på egne institutioner eller ved at indgå aftaler herom med andre kommuner, regioner eller private klinikker.⁶³⁷

Sygebehandling og tilskud til tandpleje

Kommunen kan yde hjælp til udgifter til sygebehandling, medicin, tandbehandling eller lignende, der ikke kan dækkes efter anden lovgivning, hvis ansøgeren ikke har økonomisk mulighed for at betale udgifterne. Der kan kun ydes hjælp, hvis behandlingen er nødvendig og helbredsmæssigt velbegrundet. Der kan kun undtagelsesvis ydes hjælp til udgifter til behandling uden for det offentlige behandlingssystem. Dette forudsætter, at der ikke er behandlingsmuligheder inden for det offentlige behandlingssystem, og at behandlingen i hvert enkelt tilfælde er lægeligt velbegrundet.⁶³⁸

Kravet om, at behandlingen skal være nødvendig og helbredsmæssig velbegrundet, vil som hovedregel være opfyldt, hvis behandlingen er lægeligt dokumenteret. Ved tandbehandlinger bør kommunen i forhold til at yde hjælp til egenbetalingen efter aktivlovens § 82 påse, at der ikke foretages behandlinger, som går ud over, hvad der er nødvendigt i hvert enkelt tilfælde. Kommunen skal i den forbindelse vurdere, om det er absolut nødvendigt at få foretaget en dyr og omfattende tandbehandling på et tidspunkt, hvor ansøgeren ikke selv har mulighed for at betale udgiften.⁶³⁹

Kommunen yder efter § 82 a i aktivloven tilskud til betaling for tandpleje til personer, som modtager ydelser efter loven svarende til niveauet på selvforsørgelses- og hjemrejseydelsen, overgangsydelsen, uddannelseshjælpen eller kontanthjælpen. Der ydes tilskud til den del af tandbehandlingen, som overstiger en egenbetaling på 600 kr. årligt.

635 Servicelovens § 101, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

636 Servicelovens § 102, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

637 Sundhedslovens § 134 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 275 af 12. marts 2025.

638 Aktivlovens § 82, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

639 Vejledning nr. 39 af 5. marts 1998 om lov om aktiv socialpolitik, pkt. 406-409.

Dog skal kommunen forhåndsgodkende behandlingsforløb, hvis udgiften til det samlede behandlingsforløb overstiger 10.000 kr.

Der ydes tilskud til den del af tandbehandlingen, som overstiger en egenbetaling på 600 kr. pr. år. Kommunen yder 100 pct. tilskud til ansøgerens egne udgifter til tandpleje, som overstiger den årlige egenbetaling på 600 kr. til personer i alderen 18-24 år og til personer i alderen 25-29 år, som modtager integrationsydelse efter § 22, men ikke danskstillæg efter § 22, stk. 4-8, eller som modtager uddannelseshjælp efter § 23, men ikke aktivitetstillæg eller barselstillæg efter § 24. Kommunen yder tilskud til dækning af 65 pct. af ansøgerens egne udgifter til tandpleje, som overstiger den årlige egenbetalingen på 600 kr. til andre på 25 år eller derover, som modtager ydelser efter loven svarende til integrationsydelses-, uddannelseshjælps- eller kontanthjælpsniveau.⁶⁴⁰

Reglerne om tilskud til betaling for tandpleje er med virkning fra 1. juli 2025⁶⁴¹ ændret, så målgruppebeskrivelsen er tilpasset den nye ydelsesstruktur, hvor selvforsørgelses- og hjemrejseydelse, overgangsydelse, uddannelseshjælp og kontanthjælp erstattes af kontanthjælp med tre satser. De to niveauer for tilskud på henholdsvis 65 pct. og 100 pct. videreføres i bestemmelsen, men i stedet for at henvise til alder og specifikke tillæg m.v. henvises til faste beløbsgrænser som definerende for målgrupperne. Samtidigt er bestemmelsen om forhåndsgodkendelse ændret, så der tages højde for, at beløbet, som kommunen vurderer, ikke nødvendigvis er den endelige pris for behandlingen, og der suppleres med regler om, at kommunen uanset manglende forhåndsgodkendelse efter en konkret vurdering kan yde tilskud til behandlingen i en situation, hvor en behandling, som i første omgang ikke har krævet forhåndsgodkendelse, uden rimelig forventning herom viser sig dyrere og dermed overskrider beløbsgrænsen for forhåndsgodkendelse.

Kommunen skal fortsat i forbindelse med opsøgende arbejde til socialt udsatte efter 82 a, stk. 9, særlig oplyse om muligheden for tilskud til betaling for tandpleje efter denne bestemmelse.

Tilskuddet er subsidært i forhold til tilskud efter anden lovgivning, fx efter sundhedsloven, og i forhold til tilskud fra fx sygeforsikringen "Danmark". Tilskud efter anden lovgivning eller forsikringsordning skal således trækkes fra inden beregning af tilskuddet. Tilskuddet går forud for hjælp til tandbehandling efter aktivlovens § 82.

Medicintilskud

Fra 1. juli 2025 indføres der et nyt medicintilskud til personer i kontanthjælpssystemet og deres børn.⁶⁴² Medicintilskuddet vil dække 100 pct. af egenbetalingen ved køb af tilskudsberettiget medicin. Medicintilskuddet gælder for alle personer, der har modtaget kontanthjælp i mindst 12 måneder ud af de seneste 18 måneder. For børn, som bor hos en forælder, der modtager kontanthjælp, vil retten gælde fra første dag, hvor forælderen er berettiget til kontanthjælp.

Borgeren skal ikke selv ansøge om at modtage hjælp til medicin. Kommunen skal via Kommunerne Ydelsessystem (KY) indberette oplysningen om, at kontanthjælpsmodtageren og dennes eventuelle børn har opnået ret til medicintilskud til Det Centrale Tilskuds Register (CTR). På den måde får apotekerne adgang til at se dækningen i CTR (apotekets register). Det betyder, at kontanthjælpsmodtagerne ikke selv skal lægge penge ud for medicinen. Ligesom det gælder med det almindelige medicintilskud, får borgeren dækket det billigste præparat. Ønsker borgeren et dyrere præparat, vil borgeren selv skulle betale differencen.

640 Aktivlovens § 82 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 808 af 25. juni 2024.

641 Lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

642 Aktivlovens § 82 b, jf. § 1. nr. 108, i lov nr. 1655 af 30. december 2024 om reform af kontanthjælpssystemet.

RETNINGSLINJE FOR INDSATSER PÅ BOFORMER FOR BORGERE I HJEMLØSHED

Formål

Formålet med retningslinjen er, at boformer efter servicelovens § 110 sikrer borgere i hjemløshed med et akut behov for botilbud gode og trygge rammer under det midlertidige ophold, mens årsager til hjemløsheden og behov for støtte udredes i tæt samarbejde med borgeren og dennes handlekommune. Derved kan borgernes etablering i egen bolig understøttes af såvel boformens som kommunens indsatser. Formålet er dermed også, at § 110-boformer arbejder med Housing First-tilgangen i tæt samarbejde med kommunale myndigheder.

Retningslinjen understøtter:

- » at borgerne oplever trygge og stabile rammer under ophold på § 110-boformer med fokus på den enkeltes behov og udvikling mod at komme i egen bolig.
- » at borgerne oplever en relevant, helhedsorienteret og samlet støtteindsats, hvor viden fra den daglige medarbejderkontakt under ophold på § 110-boformer indarbejdes i den enkeltes opholdsplan.

Værd at vide

Borgere i hjemløshed kan søge optagelse på en § 110-boform ud fra et "selvmøderprincip".⁶⁴³ Det betyder, at en borger kan rette henvendelse til en hvilken som helst § 110-boform i hele landet. Den landsdækkende funktion betyder samtidig, at en § 110-boform ikke kan afvise en borger i målgruppen, men skal henvise til en anden boform, såfremt boformen ikke selv kan optage borgeren. Boformen kan i så fald med fordel afsøge mulighederne for optagelse af borgeren på en anden boform.⁶⁴⁴ Ledige pladser kan fx findes ved at anvende *Pladsoversigten*.⁶⁴⁵

Et ophold på en § 110-boform skal hjælpe borgeren over akutte vanskeligheder i overgangen til egen bolig og øvrig hjælp efter serviceloven, herunder sikre at borgeren har tag over hovedet, mens borgerens årsag til hjemløshed og behov for støtte udredes. Den støtte, som § 110-boformen yder borgeren under opholdet skal supplere og ikke erstatte den øvrige hjælp og støtte efter serviceloven, som borgeren har behov for, og som kommunen skal visitere til.⁶⁴⁶

Se også Social- og Boligstyrelsens faglige anbefalinger til god praksis på § 110-boformer.⁶⁴⁷

643 Servicelovens § 110, stk. 3, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

644 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 185.

645 *Pladsoversigten* er et web-baseret redskab for § 110-boformer, som kan anvendes af alle boformer, der tilmelder sig. Tilmeldte boformer kan registrere ledige pladser på egen boform og se status på alle andre tilmeldte boformer.

646 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 182.

647 Socialstyrelsen (2017): *Faglige anbefalinger til god praksis på § 110-boformer. Borgerens udredning og plan* (opdateres pt.) og Socialstyrelsen (2020): *Faglige anbefalinger til § 110-boformernes socialfaglige indsats* (opdateres pt.).

Anvisninger for indsatser på boformer for borgere i hjemløshed (§ 110)

§ 110-boformerne skal rumme borgere i en kaotisk livssituation og bibringe tryghed og udviklingsperspektiv i indsatsen.⁶⁴⁸

- » § 110-boformer skal tilbyde ophold til borgere med særlige sociale problemer, der ikke har en bolig eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har et akut behov for omsorg, aktiverende støtte og efterfølgende hjælp.⁶⁴⁹
- » Unge i hjemløshed bør så vidt muligt ikke få ophold på § 110-boformer, men henvises til andre tilbud, fx startboliger/udslusningsboliger eller særlige boformer målrettet unge i hjemløshed.⁶⁵⁰
- » Borgere med behov for behandling af psykiske eller rusmiddelbæssige problemer i døgnregi, fx indlæggelse på psykiatrisk sygehus, midlertidige eller varige botilbud eller døgnbehandling for problematisk rusmiddelbrug, skal visiteres til den påkrævede behandling i stedet for ophold på § 110-boformer.⁶⁵¹ Boformerne bør orientere borgernes handlekommune om sådanne behov, og kommunen bør hurtigt agere på sådanne oplysninger.
- » Der kan med fordel på § 110-boformer, gennem særlige rammer og/eller en specialisering i tilbuddene, sikres en særlig rummelighed og særlige kompetencer i arbejdet med de dårligst stillede borgere med fx adfærdsmæssige udfordringer.

Indsatsen på § 110-boformen bør tage sit udgangspunkt i den enkelte borgers ønske om at bryde hjemløshedssituationen og støtte borgeren i at etablere sig i egen relevant boligløsning.

- » § 110-boformer bør allerede ved optagelsen af en borger tydeligt gøre opmærksom på, at en borgers ophold på boformen er midlertidigt.
- » § 110-boformer bør i samarbejde med kommunen sikre, at unødigt lange ophold på boformerne undgås, da de kan medføre, at borgere stagnerer i deres udvikling og i nogle tilfælde får det værre.⁶⁵²
- » I indsatsen bør der arbejdes vedholdende og målrettet med anerkendte og virksomme metoder til understøttelse af den enkeltes tro på og motivation til udvikling og forandring.
- » Den enkelte borger skal støttes af medarbejderne/en kontaktperson på boformen i at få kontakt med relevante parter og modtage udredning og eventuelt behandling af sociale-, sundheds- og psykiske problemer og lidelser.⁶⁵³
- » § 110-boformer kan med fordel overveje at tilbyde beskæftigelsesrettede tilbud, da sådanne kan være en god vej tilbage til arbejdsmarkedet.

Udredninger på § 110-boformer og udarbejdelse af opholdsplan bør bygge på systematisk dialog med den enkelte borger, indsamling af viden under borgerens ophold koblet med medarbejdernes faglige analyse.

- » I udredningsarbejdet bør der være fokus på ressourcer og begrænsninger i den enkelte borgers håndtering af hverdagslivet og sociale færdigheder for at identificere behov og udviklingsområder.
- » De pædagogiske indsatser bør tage udgangspunkt i udredningen.

648 Servicelovens § 110, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, og vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 182 og 183.

649 Servicelovens § 110, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

650 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 183.

651 Retssikkerhedslovens §§ 5 og 6, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025 og vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 185.

652 Ankestyrelsen (2018): *Ankestyrelsens undersøgelse af: Indsatsen overfor hjemløse borgere under ophold i boformer*

653 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 188.

Der bør udarbejdes en opholdsplan for den enkelte borgers ophold på § 110-boformer med Housing First og en recovery-orienteret rehabiliterende tilgang som grundlag.⁶⁵⁴

- » Opholdsplanen bør koordineres med og indgå i kommunens handleplan, boliganvisning og visitation til social støtte, så der kan skræddersys en sammenhængende og helhedsorienteret indsats.⁶⁵⁵
- » Handlekommunen skal være opmærksom på, om der under opholdet er behov for supplerende støtte til den enkelte borger.⁶⁵⁶

En opholdsplan på en § 110-boform er et redskab, der skaber struktur under opholdet, og opholdsplanen bør bruges som redskab til samarbejde med den enkelte borger og til dokumentation.⁶⁵⁷

- » Der bør i udarbejdelsen af opholdsplanen være et tydeligt fokus på samarbejde med den enkelte borger i planlægning af indsatsen under opholdet.
- » Opholdsplanen kan med fordel inkludere såvel en indledende som en løbende forventningsafstemning til opholdet og samarbejdet.
- » Der bør i opholdsplanen være fokus på, at borgeren skal støttes i at finde en passende bolig.
- » Opholdsplanen bidrager til at sikre kontinuitet i indsatsen.

Der kan med fordel være opmærksomhed på, om kvinder har behov for at opholde sig på § 110-boformer, der er særligt målrettet netop denne målgruppe.⁶⁵⁸

- » Der kan efter behov være mulighed for at skærme kvinder i hjemløshed fra dele af miljøet på hjemløshedstilbud – særligt hvis kvinderne har en historik med fx vold eller overgreb.

Der kan ligeledes med fordel være opmærksomhed på, om der er nogle delmålgrupper, som kan have behov for at opholde sig på § 110-boformer, der er særligt målrettet netop en sådan delmålgruppe. Dette kan fx gøre sig gældende for LGBTQ+-borgere.

Praksis og gældende lovgivning

Brugerinddragelse og rådgivende samarbejdsorganer mv.

Kommunen skal sørge for, at brugerne af tilbud efter serviceloven får mulighed for at få indflydelse på tilrettelæggelsen og udnyttelsen af tilbuddene. Kommunen kan nedsætte et eller flere råd, der rådgiver kommunen vedrørende tilrettelæggelse af indsatsen efter denne lov.⁶⁵⁹

Beboere på § 110-boformer skal sikres indflydelse på tilrettelæggelse og udnyttelse af boformens tilbud, ydelser og andre forhold, der har betydning for opholdet og dagligdagen i boformen. Den enkelte boform kan selv vælge, hvordan den vil tilrettelægge beboerindflydelsen ud fra de retningslinjer, som kommunen har fastsat.

654 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 188.

655 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 188.

656 Retssikkerhedslovens § 5, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025, og servicelovens § 110, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

657 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 188.

658 Benjaminsen, L. et al. (2018): *Hjemløshed blandt kvinder. En kvalitativ interviewundersøgelse.*

659 Servicelovens § 16, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

Beboerindflydelsen sikres ved beboernes ret til at organisere sig og vælge repræsentanter til beboerrådet, som er kontakttled mellem beboerne, ledelsen, de sociale myndigheder m.fl. Beboerrådene vil således kunne forhandle sager, der vedrører samtlige beboeres forhold til boformen, men ikke den enkelte beboers forhold.

I boformer, hvor det pga. kortvarige ophold ikke er muligt med organiseret beboerarbejde, kan brugerindflydelse sikres gennem afholdelse af fællesmøder, hvor beboerne på boformen, ledelse og medarbejdere drøfter aktuelle forhold, som har betydning for de daglige forhold i boformen.⁶⁶⁰

SAND – De hjemløses landsorganisation er en interesseorganisation for borgere i hjemløshed, som består af lokale SAND-udvalg og beboerråd på § 110-boformerne. Der henvises i øvrigt til de lokale udsatteråd, som er etableret i flere kommuner.

Socialpædagogisk støtte

Socialpædagogisk støtte skal ydes til personer, der på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov herfor.⁶⁶¹ Socialpædagogisk støtte kan bestå af hjælp, rådgivning, støtte eller omsorg, således at den pågældende kan leve et liv på egne præmisser. Socialpædagogisk støtte kan også bestå af oplæring i eller genoptræning af en række færdigheder, som sætter den pågældende i stand til at leve et så selvstændigt liv som muligt.

Socialpædagogisk støtte kan ydes som et element i et samlet tilbud om bl.a. rådgivning, støtte, hjælp til pleje, behandling, træning eller ledsagelse til personer uanset deres boform.⁶⁶²

Boformerne

Kommunen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har et akut behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp. Optagelse i boformer kan ske ved egen henvendelse (selvmøderprincip) eller ved henvisning fra offentlige myndigheder. Det er lederen af boformen, som træffer afgørelse om optagelse og udskrivning. Dog kan kommunen træffe afgørelse om udskrivning fra boformen, såfremt alle de oplyste betingelser i servicelovens § 110, stk. 5 er opfyldte.⁶⁶³

§ 110-boformerne tilbyder en lang række ydelser som led i opholdet, som kan variere i indhold og omfang, ligesom de kan være rettet mod forskellige målgrupper. Det kan fx være omsorg, aktiverende støtte, rådgivning og vejledning om økonomiske og sociale forhold, kontakt til kommunen i forhold til udarbejdelse af en handleplan, kontakt til øvrige relevante samarbejdspartner mv. Bestemmelsen i § 110 regulerer også de særlige sygeafdelinger, som i sin tid blev etableret efter bistandsloven.

Den enkelte person kan have behov for særlig støtte, behandling eller andet, som ligger ud over den hjælp, som boformen tilbyder, som led i opholdet, eller som ikke indgår i boformens tilbud. Behov, der ligger ud over indholdet af et § 110-tilbud, skal kommunen dække gennem servicelovens voksenbestemmelser eller evt. anden lov. Dermed kan

660 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 189.

661 Servicelovens § 85, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025.

662 Principmeddelelse 6-18, se Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

663 Servicelovens § 110, jf. lovbekendtgørelse nr. 155 af 11. februar 2025, og vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 182, 183 og 186.

boformslederen ikke selv visitere eller igangsætte øvrig hjælp og støtte efter servicelovens voksenbestemmelser eller evt. anden lov. Der kan fx være tale om følgende ydelser:

- » Personlig pleje og praktisk hjælp og socialpædagogisk støtte i boformen, jf. servicelovens §§ 83, 85 og 85 a.
- » Særligt tilrettelagte beskæftigelsesforløb, jf. servicelovens § 103, stk. 2.
- » Aktivitets- og samværstilbud, jf. servicelovens § 104.
- » Social stofbehandling, jf. servicelovens § 101.
- » Alkoholbehandling, jf. sundhedslovens § 141.
- » Lægelig stofbehandling, jf. sundhedslovens § 142.
- » Tilbud af behandlingsmæssig karakter til borgere, når dette ikke kan opnås gennem de behandlingstilbud, der kan tilbydes efter anden lovgivning, jf. servicelovens § 102.

Specifikt i forhold til spørgsmål om afrusning kan lettere sygepleje og socialfaglig støtte til afrusning være indeholdt i støtten og omsorgen efter § 110, stk. 1, og kan være en nødvendig del af, at boformen i konkrete tilfælde kan tilbyde selve opholdet og den øvrige sociale støtte. Socialfaglig støtte til afrusning kan udelukkende være indeholdt i støtten om omsorgen efter § 110, når det sker i forbindelse med og som forudsætning for en borgers ophold på boformer efter § 110. Det bemærkes, at medicinopstart og –udlevering som en del af et afrusningsforløb ikke kan være indeholdt i et § 110 ophold. Det er alene den socialfaglige støtte til et afrusningsforkøb, som kan være indeholdt på § 110-tilbuddet.

Behov, der ligger ud over indholdet af ophold på boformer efter § 110, skal kommunen dække gennem servicelovens voksenbestemmelser eller eventuelt anden lovgivning, hvilket i visse tilfælde, afhængig af lovgivning, forudsætter kommunal visitation til disse øvrige ydelser fra borgerens handlekommune. Derudover gælder, at disse øvrige ydelser ikke kan være indeholdt i taksten for et § 110-ophold. Der kan fx være tale om rusmiddelbehandling efter servicelovens § 101 og sundhedslovens § 141.

Lettelse sygepleje og støtte til afrusning på et § 110-tilbud skal være indeholdt i støtten og omsorgen efter § 110, stk. 1, og der kan ikke opkræves en særskilt takst for afrusningsforløb i tillæg til taksten for opholdet efter § 110.

Hvis boformen efter § 110 er godkendt til efter visitation fra en kommunal myndighed at levere socialpædagogisk støtte efter §§ 85 eller 85 a i serviceloven, vil tilbuddet kunne angive socialpædagogisk støtte efter §§ 85 eller 85 a som en supplerende ydelse, ligesom der vil skulle beregnes en særskilt takst for denne ydelse efter reglerne i finansieringsbekendtgørelsen. Denne ydelse efter §§ 85 eller 85 a i serviceloven vil altså ligge ud over den støtte, omsorg og efterfølgende hjælp, der er indeholdt i tilbuddet efter servicelovens § 110, og ydelsen vil således skulle angives som en særskilt takst på Tilbudsportalen.

Det bemærkes, at støtten efter §§ 85 eller 85 a, der kan leveres af boformen efter § 110, forudsætter, at den pågældende borgers handlekommune, jf. § 9 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (retssikkerhedsloven), først har truffet afgørelse herom og således visiteret borgeren til denne ydelse efter serviceloven, og dernæst vælger at boformen skal være leverandør af den socialpædagogiske støtte, mens § 110 er omfattet af selv-møderprincippet og boformslederens afgørelse.⁶⁶⁴

664 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 190.

Efterforsorg

Som en del af boformernes tilbud kan boformslederen tilbyde efterforsorg (efterfølgende hjælp) i forbindelse med udflytning i egen bolig uden for § 110-regi. Det er individuelt, om der er behov for efterforsorg, hvor meget og hvor længe, inden for rammerne af kortvarig hjælp i overgang til egen bolig. Behovet og omfanget bør derfor aftales med borgerens handlekommune i forbindelse med udarbejdelse af en handleplan. Det er boformslederen, der beslutter, om en borger skal modtage efterforsorg og ligeledes boformslederen, der beslutter, hvornår den skal ophøre. Såfremt boformslederen træffer beslutning om, at en borger, der udskrives fra en boform efter § 110, har behov for efterforsorg, er det boformslederens opgave at tydeliggøre over for borgeren, at efterforsorgen er kortvarig hjælp, der ydes fra boformen i forbindelse med borgerens overgang til egen bolig. Forskellen mellem den kommunalt visiterede bostøtte og efterforsorg bør således være tydeliggjort for borgeren, når borgeren udskrives fra boformen.

Med efterforsorg vil boformen på anden vis kunne støtte borgeren i overgangen til egen bolig. Der kan fx være tale om at støtte borgeren med mindre opgaver. Efterforsorg kan bestå af fx praktisk hjælp ifm. indflytning samt drøftelse af praktiske gøremål i og uden for boligen. Herudover vil efterforsorg kunne bestå i at hjælpe borgeren med den umiddelbare opbygning af sociale netværk, fx ved at introducere borgeren for naboer, den sociale vicevært samt de sociale tilbud, som borgeren kan gøre brug af.

Efterforsorg har som en del af det samlede tilbud efter servicelovens § 110 en midlertidig karakter og har til formål at understøtte en god overgang efter et ophold på en boform efter § 110 til en selvstændig tilværelse i egen bolig og til eventuel hjælp i form af fx bostøtte efter servicelovens §§ 85 eller 85 a, som visiteres af kommunen. Efterforsorg er således et supplement til den hjælp, som kommunen visiterer borgeren til for at sikre, at borgeren kan bo i og fastholde eget hjem.

Boformens efterforsorg skal ophøre, når den ikke længere tilbydes i tilknytning til borgerens overgang til egen bolig, eller den får en sådan karakter, at den erstatter indsatser efter serviceloven, som borgeren har ret til, fx bostøtte efter servicelovens §§ 85 eller 85 a.

Egentlig bostøtte såsom CTI-forløb (Critical Time Intervention) ligger uden for rammerne af, hvad efterforsorg omfatter, og denne type indsats skal visiteres af den kommune, der har ansvaret for at yde hjælp og støtte til borgeren efter § 9 i retssikkerhedsloven.

Der er ikke fastsat en grænse for, hvor længe en boform efter § 110 kan yde efterforsorg, men forløbet bør leve op til formålet med indsatsen og alene ydes i forbindelse med udflytning i egen bolig, det vil i praksis betyde en ret kort periode.

Det bemærkes, at en boformsleders afgørelse om, at en borger skal have efterforsorg efter udskrivning fra boformen ikke erstatter kommunens forpligtelse til at foretage en konkret og individuel vurdering af, hvilken hjælp efter serviceloven den pågældende borger har behov for og skal visiteres til ud fra borgerens behov og forudsætninger. Såfremt det vurderes, at borgeren har behov for anden støtte end eftersorg, herunder anden støtte efter serviceloven, kan efterforsorgen ikke træde i stedet for denne hjælp.

Eftersom efterforsorg er en del af det samlede tilbud efter servicelovens § 110, skal udgifterne til efterforsorg indgå i den samlede faste takst for opholdet, som betales fra borgerens indskrivning til udskrivning på boformen, hvormed der ikke kan opkræves en særskilt efterforsorgstakst. Efterforsorgen leveres i forlængelse af borgerens ophold på

boformen, men perioden for efterforsorgen har ikke indvirkning på borgerens udskrivesdato fra boformen, der tæller fra den dag, borgere ikke længere har ophold på boformen.⁶⁶⁵

Refusion

Staten refunderer 50 procent af kommunens udgifter til boformer efter § 110 i serviceloven, herunder udgifter til bistands-, støtte-, beskæftigelses- og aktivitetstilbud mv. i forbindelse med det midlertidige ophold på boformen, for borgerens ophold i 90 dage (120 dage frem til den 31. marts 2026) pr. løbende år fra datoen for første indskrivning. Efter en borgers 90 dages ophold på en boform efter § 110 i serviceloven nedsættes refusionen til 0 pct.

Eftersom staten udelukkende refunderer 50 procent af kommunens udgifter til boformer efter § 110 i forbindelse med selve opholdet på boformen, tæller efterforsorgen ikke med i de 90 dage (120 dage frem til 31. marts 2026), som kommunen får refunderet fra staten. Dermed har efterforsorgen heller ikke indvirkning på borgerens udskrivesdato fra boformen efter

§ 110, der tæller fra den dag, borgeren ikke længere har ophold på boformen.

De 90 dage tæller fra den dato, hvor borgeren bliver indskrevet på boformen efter § 110 i serviceloven. Refusionsperioden på boformen tæller fra datoen for indskrivning, og dermed ikke fra den dato, hvor kommunen bliver bekendt med, at en borger har ophold på en boform. Såfremt en borger både ind- og udskrives på samme dag, tæller det som ét døgn.

Et løbende år vil gælde fra den første dag, en borger indskrives på en boform efter § 110 i serviceloven. Såfremt der er over et år mellem en borgers ophold på en boform efter § 110 i serviceloven, starter "det løbende år" forfra. Det gælder både for flere ophold på samme boform efter § 110 samt for flere ophold på forskellige boformer efter § 110.

Der skal gå minimum et år fra første indskrivningsdato, før en ny refusionsperiode begynder. Et år efter første indskrivningsdag kan kommunen igen få refusion for en borgers ophold på en boform efter § 110.

Såfremt borgeren imellem flere ophold på § 110 skifter handlekommune, skal den nye handlekommune under iagttagelse af gældende databeskyttelsesregler og forvaltningsloven indhente oplysninger fra borgerens tidligere handlekommune om, hvorvidt vedkommende tidligere har haft ophold på en boform efter § 110 i serviceloven inden for et løbende år for at kunne afgøre, hvorvidt refusionsperioden på de 90 dage er opbrugt eller ej.

Grænsen for opnåelse af refusion har ikke betydning for selvmøderprincippet's gyldighed og dermed for borgerens ophold, som kan strække sig ud over de 90 dage. Grænsen har alene betydning for, om borgerens handlekommune kan få refusion for sine udgifter til borgerens ophold. Grænsen på 90 dage for opnåelse af statsrefusion for borgerens ophold på en boform efter § 110 betyder dermed ikke, at kommunen skal udskrive borgerne inden for de 90 dage, eller at boformen efter § 110 i serviceloven ikke vil modtage fuld betaling for borgerens ophold efter 90 dage. Borgere, der falder tilbage i hjemløshed, kan indskrives på en boform efter § 110 i serviceloven igen, også selvom de måtte have fået tilbudt en bolig og bostøtte eller er flyttet ind i en bolig og modtager bostøtte.⁶⁶⁶

665 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 191.

666 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 207.

Opholdsplan, handleplan, helhedsorienteret plan og jobplan

Ved optagelse på en § 110-boform vil der sædvanligvis blive udarbejdet en plan for opholdet (opholdsplanen), hvori der i dialog med beboeren opstilles mål for, hvad der skal ske i løbet af opholdet i boformen, og hvilken støtte boformen kan tilbyde for at nå målet. Denne opholdsplan bør koordineres med og indgå i kommunens handleplan efter servicelovens §§ 141 eller 142 og også med Min Plan eller en helhedsorienteret plan jf. kapitel 8 om planer mv. i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats og servicelovens § 141, stk. 7 og § 142, stk. 5, så der kan skræddersys en sammenhængende og helhedsorienteret indsats, der også omfatter beskæftigelse, boligforhold, økonomi, evt. behandling mv.

Der bør være et tæt samarbejde mellem boform og kommunen for hurtig at få afdækket borgerens udfordringer med henblik på at finde en varig boligløsning samt social støtte for borgeren. I den proces kan boformen bidrage med viden om borgerne, som med fordel kan indgå i kommunens arbejde med at udarbejde handleplaner, boliganvise og visitere til social støtte. Opholdsplanen kan dermed udgøre et input til myndighedsudredningen og borgerens handleplan efter §§ 141 eller 142 i serviceloven, idet boformerne via borgernes konkrete ophold ofte opnår en solid viden om borgernes ønsker, ressourcer og behov også i relation til deres videre liv i egen bolig.

Det er en kommunal myndighedsopgave at udarbejde en handleplan efter §§ 141 eller 142 for personer, der har ophold på boformer efter § 110. Kommunen skal udarbejde en handleplan for personer, der har ophold på en boform efter § 110, jf. § 142. Denne forpligtelse gælder også for personer, der er over folkepensionsalderen.

Kommunen skal i det omfang, der foreligger en opholdsplan for borgere på en boform efter § 110 i serviceloven, inddrage denne i udarbejdelsen af handleplanen for borgerne med henblik på at sikre sammenhæng til indsatsen på boformen og en smidig overgang til egen bolig. Omvendt bør boformen inddrage handleplanen i udarbejdelsen af opholdsplanen i det tilfælde, at handleplanen er udarbejdet, før der foreligger en opholdsplan.⁶⁶⁷

På hjemløshedsområdet er udarbejdelse af handleplaner og koordinering af indsatserne særligt relevant, da der er tale om en mobil gruppe med ustabile boligforhold. Gruppens sammensatte problemer nødvendiggør ofte medvirken fra andre myndigheder og forvaltningsgrene, behandlingssystemet, Kriminalforsorgen m.fl. for at kunne tilvejebringe de rette tilbud.

Klageadgang

Afgørelser om optagelse eller udskrivning fra en § 110-boform, som træffes af lederen af boformen, jf. servicelovens § 110, stk. 4 kan påklages til Ankestyrelsen efter reglerne i kapitel 10 i retssikkerhedsloven.⁶⁶⁸ Det betyder, at Ankestyrelsen kan tage stilling til de retlige spørgsmål, der ligger til grund for boformslederens afgørelse om optagelse og udskrivning, jf. retssikkerhedslovens § 69.⁶⁶⁹ Det bemærkes, at en bortvisning er en udskrivning og kan derfor efter samme regler påklages til Ankestyrelsen. En borger kan eventuelt bortvises i tilfælde, hvor borgeren udøver vold eller fremsætter trusler om vold mod personale eller øvrige beboere på boformen efter servicelovens § 110.⁶⁷⁰

Det er kun den person, som afgørelsen vedrører, der kan indgive klage.⁶⁷¹ Fristen for at indgive klage er fire uger efter, at borgeren har modtaget afgørelse om enten optagelse eller udskrivning.⁶⁷² Klageadgangen indebærer bl.a., at lede-

667 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 188.

668 Retssikkerhedslovens § 60, stk. 1, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

669 Jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

670 Vejledning nr. 9766 af 3. oktober 2023 om botilbud mv. til voksne, pkt. 187.

671 Retssikkerhedslovens § 60, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse 354 af 2. april 2025.

672 Retssikkerhedslovens § 67, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

ren af § 110-boformen skal have anledning til at genvurdere afgørelsen om afslag på optagelse eller udskrivning, inden Ankestyrelsen behandler klagen, og at borgeren derfor skal indgive klagen til lederen af boformen. Såfremt boformslederen ikke kan give klageren fuldt ud medhold, sendes klagen med begrundelse for afgørelsen og genvurderingen videre til Ankestyrelsen. Ankestyrelsen har i den forbindelse mulighed for efter begæring at tillægge klagen opsættende virkning, dvs. at afgørelsen først får virkning, når Ankestyrelsen har truffet afgørelse.⁶⁷³

En fast track-ordning forpligter, jf. § 15 i bekendtgørelse nr. 1152 af 7. juni 2021 om retssikkerhed og administration på det sociale område, Ankestyrelsen til så vidt muligt at træffe afgørelse i sager om klager over afgørelser efter servicelovens § 110, stk. 5, om udskrivning af en borger fra en boform efter § 110 inden otte uger.⁶⁷⁴

Boformer efter servicelovens § 110 kan med fordel have nedskrevne og kendte procedurer for, hvordan de vejleder og rådgiver borgere ved udskrivning og afvisning.

673 Retssikkerhedslovens §§ 66 og 72, stk. 4, jf. lovbekendtgørelse nr. 354 af 2. april 2025.

674 Jf. bekendtgørelse nr. 306 af 22. marts 2024 om retssikkerhed og administration på det sociale område, § 15.

Litteraturliste

Analyse & Tal (2019): *Benspænd og god praksis i arbejdet med hjemløse borgere. En kvalitativ undersøgelse af fagpersoners oplevelser og erfaringer.* Rådet for Socialt Udsatte

Ankestyrelsen (2014): *Ankestyrelsens undersøgelse af: Støtte og rådgivning til udsættelsestruede lejere*

Ankestyrelsen (2015): *Ankestyrelsens praksisundersøgelse om: Kommunernes anvendelse af sanktioner*, side 33.

Ankestyrelsen (2017): *Ankestyrelsens undersøgelse af: Kommunernes brug af handleplaner i indsatsen til hjemløse borgere*

Ankestyrelsen (2018): *Ankestyrelsens undersøgelse af: Indsatsen overfor hjemløse borgere under ophold i boformer*

Benjaminsen, L. (2019): *Boliger til unge i hjemløshed – muligheder og barrierer. En case-undersøgelse i tre kommuner.* VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Benjaminsen, L. (2023): *Housing First i kommunen. En kvalitativ undersøgelse af muligheder og udfordringer i omstillingen til Housing First på hjemløshedsområdet.* VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Benjaminsen, L. (2024): *Hjemløshed i Danmark 2024. National kortlægning.* VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Benjaminsen, L. et al (2017): *Housing First i Danmark. Evaluerende af implementerings- og forankringsprojektet i 24 kommuner.* SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Benjaminsen, L. et.al. (2018): *Hjemløshed blandt kvinder i Danmark. En kvalitativ interviewundersøgelse.* VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Benjaminsen, L., Andrade, S.B. og Enemark, M.H. (2022): *Fællesskabsmålingen 2022. En undersøgelse af livsvilkår og social eksklusion i Danmark.* VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Benjaminsen, L., Christensen, R.A. og Hundahl, M.S. (2020): *Udbredelsen af Housing First. Muligheder og barrierer i implementeringen af Housing First på hjemløshedsområdet i Danmark.* Socialstyrelsen, Rambøll Management Consulting og VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Benjaminsen, L. og Enemark, M.H. (2017): *Veje ind og ud af hjemløshed. En undersøgelse af hjemløshedens forløb og dynamik.* VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Benjaminsen, L. og Enemark, M.H. (2024): *Brug af velfærdssystemet blandt borgere i hjemløshed. En registerbaseret undersøgelse af brug af velfærdssystemets indsatser og ydelser blandt borgere i hjemløshed.* VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Benjaminsen, L., Enemark, M.H. og Jeppesen T. (2020): *Hjemløshed i ungdommen. En registerbaseret undersøgelse af unges forløb før og efter en hjemløshedssituation*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Benjaminsen, L. og Grønfeldt, L. (2022): *Housing First for Unge. Evaluering af et modningsprojekt i fire kommuner*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Centrepont (2016): *Is prevention cheaper than cure? An estimation of the additional costs of homelessness for NEET young people*

Christensen, G. og Nielsen, T.H. (2008): *Hvorfor lejere bliver sat ud af deres bolig – og konsekvenserne af en udsættelse*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Dahl, K.M. (2007): *Udsatte børns fritidsliv. Et litteraturstudie*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Dansk Socialrådgiverforening (2018): *Investeringer på det sociale voksenområde*

Espersen, H.H. et al (2018): *Inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper i samskabende arenaer. Evaluering af tre partnerskaber mellem civilsamfund og kommuner*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Finansministeriet (2018): *Sammen med borgeren. En helhedsorienteret indsats*

Folketingets Ombudsmand: *Vejledning*. I Folketingets Ombudsmand: Myndighedsguiden. Online tilgængelig på Folketingets Ombudsmands hjemmeside: <https://www.ombudsmanden.dk/find-viden/myndighedsguiden/generel-for-valtningsret/5-vejledning>.

Gaetz, S. og Dej, E. (2017): *A New Direction: A Framework for Homelessness Prevention*. Canadian Observatory on Homelessness

Gaetz, S., O'Grady, B., Kidd, S. og Schwan, K. (2016): *Without a Home: The National Youth Homelessness Survey*. Canadian Observatory on Homelessness Press

Guldager, J. (2011): *Helhedssyn – teori og modeller på børnefamilieområdet*. I: Asta-Bo, K., Guldager, J. og Zeeberg, B. (2011): *Udsatte børn – et helhedsperspektiv*. 2. udgave. Akademisk Forlag

Højring, L.H. (2019): *Hjemløse og hjemlighed. Fortællinger om arkitektur og mennesker*. Ph.d. afhandling fra Aalborg Universitet, 2018

Ibsen, J.T. m.fl. (2024): *Fra bolig til hjem. Teorier og praksiserfaringer om hjemlighed, hjemfølelse og meningsfulde fællesskaber efter hjemløshed*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Indenrigs- og Socialministeriet (2009): *Regeringens hjemløsestrategi – En strategi til at nedbringe hjemløshed i Danmark*

Institut for Menneskerettigheder (2017): *Hjemløse borgeres rettigheder i kommunerne*

- KORA (2016): *Styrkelse af værestedernes rolle i den sociale indsats i kommunerne. En evaluering af erfaringer fra tre kommuner med en samarbejdsmodel*. Socialstyrelsen
- Kraka (2018): *Hjemløsebarometeret – dansk hjemløshed i nordisk perspektiv 2018*
- Løvstad, C.V., Svendsen, C.B. og Ramsbøl, H. (2018): *”Mit hjerte skal nok lige acceptere, at det er mit hjem det her” – hjemløse unges erfaringer med hjem og hjemløshed*, Udenfor, nummer 37, side 42–51
- Pedersen, P.V. (2018): *Socialt udsattes møde med sundhedsvæsenet*. Statens Institut for Folkesundhed
- Pleace, N. (2019): *Housing First-håndbog. Europa*. Socialstyrelsen. Online tilgængelig på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside: <https://www.sbst.dk/udgivelser/2020/housing-first-haandbog-europa>.
- Rambøll Management Consulting (2016): *Evaluering af modellen for akutkrisecenter til socialt udsatte borgere med stofmisbrug*. Socialstyrelsen
- Rambøll Management Consulting og Metrica ApS (2018): *Opsamlingsnotat. Evaluering af JobFirst*. Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering
- Rambøll Management Consulting og SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (2013): *Hjemløsestrategien. Afsluttende rapport*. Social- og Integrationsministeriet
- Rambøll Management Consulting og VIVE (2018): *En helhedsorienteret og tidlig indsats blandt unge og unge i risiko for hjemløshed. Evalueringsrapport*. Socialstyrelsen
- Ramsbøl, H. og Hansen, S.J. (red.) (2017): *Perspektiver på udsathed*
- Rigsrevisionen (2023): *Beretning om borgerforløb fra psykiatrien til sociale botilbud*
- Rådet for Socialt Udsatte (2020): *Socialt udsattes brug af klagesystemet*
- Socialstyrelsen (2007): *SKP til misbrugere og hjemløse. Metodehæfte om arbejdet med de nye målgrupper for støtte- og kontaktpersonordningen*
- Socialstyrelsen (2007): *Sociale tilbud og deres naboer. Idékatalog*
- Socialstyrelsen (2014): *Undersøgelse af indsatsen på mandecentre og mandekrisecentre*
- Socialstyrelsen (2017): *Faglige anbefalinger til god praksis på § 110-boformer. Borgerens udredning og plan (opdateres pt.)*
- Socialstyrelsen (2017): *Nationale retningslinjer for forebyggelse af voldsomme episoder på botilbud samt på boformer for hjemløse*
- Socialstyrelsen (2019): *Faglige anbefalinger til § 110-boformernes samarbejde med kommunernes myndighedsområder (opdateres pt.)*

Socialstyrelsen (2019): *Housing First for Unge. Vidensnotat – ny viden om unge og hjemløshed*

Socialstyrelsen (2019): *Opsporingsguide. Opsporing af unge i risiko for hjemløshed*

Socialstyrelsen (2020): *Faglige anbefalinger til § 110-boformernes socialfaglige indsats* (opdateres pt)

Socialstyrelsen (2020): *Nationale retningslinjer for social stofmisbrugsbehandling*

Socialstyrelsen (2021): *Critical Time Intervention (CTI). Metodemanual til hjemløshedsområdet*

Socialstyrelsen (2021): *Intensive Case Management (ICM). Metodemanual til hjemløshedsområdet*

Socialstyrelsen (2021): *Styrket implementering af Housing First. Erfaringer fra danske kommuner*

Socialstyrelsen (2022): *Assertive Community Treatment (ACT). Metodemanual til hjemløshedsområdet*

Socialstyrelsen (2022): *Housing First-tilgangen. Manual til hjemløshedsområdet*

Social- og Boligstyrelsen (2023): *Anbefalinger til at arbejde traumebevidst i den sociale indsats med voksne*

Social- og Boligstyrelsen (2023): *Indsatsbeskrivelse. Modificeret ACT-indsats*

Social- og Boligstyrelsen (2023): *Kommunernes udfordringer på det specialiserede socialområde for voksne*

Social- og Boligstyrelsen (2023): *Recovery-orienteret rehabilitering. Vejledning til praksis*

Social- og Boligstyrelsen (2024): *Fra Bolig Til Hjem – Relevante boligløsninger til borgere i hjemløshed*

Statens Institut for Folkesundhed (2023): *Dødelighed og brug af sundhedsvæsenet blandt socialt udsatte mennesker i Danmark. Registeropfølgning 2007 – 2021. Rådet for Socialt Udsatte*

Stigaard, D.L. (2011): *Fra Hjemløshed til egen bolig. Et interviewstudie blandt tidligere hjemløse*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Sundhedsstyrelsen (2005): *Terminologi. Forebyggelse, sundhedsfremme og folkesundhed*

Sundhedsstyrelsen (2017): *Vejledning til læger, der behandler opioidafhængige patienter med substitutionsmedicin*

Sundhedsstyrelsen (2018): *National klinisk retningslinje for behandling af alkoholafhængighed*

Sundhedsstyrelsen og Socialstyrelsen (2013): *Sundhedstilbud til socialt udsatte borgere*

Sundhedsstyrelsen og Socialstyrelsen (2014): *Retningslinjer for udarbejdelse af koordinerende indsatsplaner*

Sundhedsstyrelsen og Social- og Boligstyrelsen (2023): *Visitation til integreret behandling af mennesker med psykisk lidelse og samtidig rusmiddelproblematik. Faglig visitationsretningslinje*

Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen (2018): *Vejledning om styring af den almene boligsektor*

Væksthusets Forskningscenter (2017): *Sagsbehandlerens betydning for udsatte borgeres jobchancer. Hovedpointer*

Social- og Boligstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.sbst.dk